

סֵפֶר הַמִּדּוֹת

מֵרַבֵּי נַחֲמָן מִבְּרֶסְלַב

בְּרֵאשׁ הַיּוֹמִיּוֹת יִקְרָא מַעֲשֵׂה אִישׁ וּפְקֻדָּתוֹ, בְּמָה
יִזְכֶּה נַעַר אֶת אֲרָחוֹ לְהִיטִיב אַחֲרֵיתוֹ, יִרְיַע אִף
יִצְרִיחַ מַעֲלֵת קִדְשָׁת כָּל הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת, יִקְרָא
תַּפְאֵרֶת גְּדֻלָּתָם, וְלַעֲמֵת זֶה פָּגַם הַגְּדוֹל וְהַנּוֹרָא
שֶׁל כָּל מִדָּה רָעָה, רַחֲמָנָא לְעֵלּוּ, עַצֵּם גְּנוּת
חֲרַפְתֶּם, שׁוֹמֵר נַפְשׁוֹ יִרְחַק מֵהֶם לְבַל יִלְכַד
בְּרִשְׁתָּם. פִּקַּח עֵינָיו וְרָאָה, כִּמָּה גְּדוֹל כַּח
הַמִּדּוֹת וּסְגֻלָּתָם יַעֲלֶה לְשָׁמַיִם שִׂיאָם וְאַחֲזִיחֵם,
אִם בַּעַל נַפְשׁ אֶתְּהָ תִמְצָא מְרֻגָּז לְנַפְשׁוֹ, אֲשֶׁר
יִיטֵב לָךְ לַעֲד, לְמַעַן תִּלְוֶה לְבַטַּח דְּרַכְבְּךָ וְאַשׁוּרְךָ
לֹא תִמְעַד.

תוכן העניינים

44	בַּטָּחוֹן	1	אֶמֶת
46	בְּשׂוֹרָה	6	הַכְּנָסֶת אֲוֵרָחִים
46	בְּרָכָה	7	אֶהְבֶּה
47	בְּכִיָּה	9	אֶמוּנָה
47	גְּאוּנָה	17	אֶכִּילָה
51	גְּנֵבָה וְגִזְלָה	20	אֶלְמָן
53	דַּעַת	21	אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל
59	דָּרֶךְ	22	אֶבְדָּה
61	דִּין	22	בְּנִים
62	הַמְּתִקָּת דִּין	35	בַּיִת
74	הַתְּבוּדוֹת	38	בוֹשָׁה
74	הַרְהוּרִים	41	בְּגָדִים

100	חֲתוּן	83	הַתְּנַשְׂאוֹת
102	טָבַע	88	הַצְּלָחָה
102	טְלָטוּל	90	הֶרְיוֹן
103	טְהָרָה	91	הוֹרָאָה
103	יְשׁוּעָה	92	וּדְוֵי דְבָרִים
105	יְרָאָה	92	וּתְרֹן
109	יְחוּם	92	זֵיפֵן
109	כְּבוֹד	92	זְכוּת אָבוֹת
112	כַּעַם	93	זְכִירָה
115	כְּשׁוּף	94	זְקֵנִים
116	לְמוּד	94	זְרִיזוֹת
127	לְשׁוֹן הָרַע	95	חֵלוּם
129	לִיצְנּוֹת	95	חֵן
130	מְרִיבָה	96	חֲנֻפָּה
144	מָמוֹן	97	חֲקִירָה
156	מִפְּלֵת	98	חֲדוּשֵׁין דְּאוֹרֵיתָא

176	סְגָלָה	157	מְסוּר
178	עֲנָה	157	מִשְׁקָה
180	עֲצָבוֹת	158	מְשִׁיחַ
183	עֲצִירוֹת	158	מוֹהֵל
183	עֵבֶרָה	159	מְפָרָסִם
184	עֲצָלוֹת	160	נְאוּף
184	עֲנָשׁ	166	נְדָה
185	עֲצָה	168	נְפִילָה
185	עֲזוֹת	170	נְבוּל־פָּה
187	פֶּחַד	170	נִהְנָה מֵאַחֲרֵים
190	פְּדִיּוֹן שְׁבוּיִים	172	נְגִינָה
192	פְּרִישׁוֹת	173	נְסִיּוֹן
193	פּוֹסֵק	173	נֵר תָּמִיד
193	צְדָקָה	174	סְפִירַת הָעֶמֶר
201	צְדִיק	174	סוּד
225	קָלְלָה	174	סֵפֶר

242	שְׁלוֹם	226	קְלָפָה
244	שְׁבוּעָה	228	קְנָאָה
245	שִׁבְת	228	קָרִי
245	שִׁנָּה	230	קִשּׁוּי לֵילָד
246	שׁוֹחֵט	230	הִרְחַקְתָּ רְשָׁעִים
247	תְּשׁוּבָה	233	רְחֻמָּנוּת
257	תּוֹכַחָה	235	רְאִיָּה
259	תְּפִלָּה	236	רְפוּאָה
263	תִּיקוּן הַכִּלְלִי	237	שְׂמֻחָה
301	פְּדִיּוֹן	240	שְׂכָרוֹת
302	תְּפִילַת הַדֶּרֶךְ	241	שְׂרִים
		242	שִׁחַד

הַקְדָּמָה

בְּזֶה הספר מבארים כל המדות והנהגות על סדר אֱלֹה־בֵּית, וְנַחֲלֵק לְשָׁנֵי חֻלְקִים, וְהֵם מְכֻנִּים אֶצְלָנוּ בְּשֵׁם אֱלֹה־בֵּית יִשָּׁן וְאֱלֹה־בֵּית חֲדָשׁ. החלק הראשון הם לקוטים נפלאים, אֲשֶׁר לָקַט רַבְּנוּ הַטְּהוֹר וְהַקְּדוֹשׁ בִּימֵי יְלָדוּתוֹ, כֹּל אֲשֶׁר הִשְׁיִגָּה יָד חֲכָמְתוֹ הַגְּדוֹלָה לְהַבִּין דְּבַר מִתּוֹךְ דְּבַר, וְאִסַּף מִכָּל סִפְרֵי קִדְשׁ, כֹּל אֲשֶׁר מִצָּא בָהֶם, מֵה שֶׁנּוֹגַע לְמוֹסָר וְלְהַנְהִיגוֹת וּמִדּוֹת יִשְׂרָאֵל, וּכְתָבָם אֶצְלוֹ לְזִכְרוֹן. הֵן מֵה שֶׁמִּצָּא מִבְּאֵר בְּדַבְּרֵי רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרוֹנָם לְבִרְכָה, אֵיזָה מַעֲלָה שֶׁל מִדָּה טוֹבָה אוֹ לְהַפְּךָ גְּנוּת מִדָּה רָעָה, הַכֹּל כְּאֲשֶׁר לְכֹל הֵיךְ מְאִסֵּף עַל־יָד עַל־יָד וְהֶעֱתִיקָם אֶצְלוֹ עַל סֵדֶר אֱלֹה־בֵּית אֶצֶל כָּל מִדָּה וּמִדָּה, לְמַעַן יִהְיֶה לוֹ לְזִכְרוֹן לְרֵאוֹת בְּעֵינָיו מַעֲלַת כָּל מִדָּה וּמִדָּה וְהַפּוֹכָה, לְמַעַן לִכְתּוֹב בְּדֶרֶךְ טוֹבִים וְאַרְחוֹת צְדִיקִים לְשִׁמּוֹר. וְנוֹסֵף לָזֶה, הִשְׁיִגָּה חֲכָמְתוֹ הַרְמָה דְּבָרִים רַבִּים יְקָרִים וְנִפְלְאִים, אֲשֶׁר אֵינָם מִבְּאֵרִים בְּפִרוּשׁ בְּדַבְּרֵי חֲכָמֵינוּ, זְכוֹרוֹנָם לְבִרְכָה, אֵךְ בְּרַב עֶצֶם הִשְׁגָּתוֹ הַבִּין דְּבַר מִתּוֹךְ דְּבַר וְהִשְׁיִג חֲדוּשִׁים יְקָרִים בְּעֵנֵינֵי הַמִּדּוֹת מִתּוֹךְ הַפְּסוּקִים וּמִתּוֹךְ דְּבָרֵי רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרוֹנָם לְבִרְכָה, אֲשֶׁר אֵינָם מִבְּאֵרִים בְּדַבְּרֵיהֶם בְּפִרוּשׁ, כִּי־אִם בְּרִמְזָה לְמַשְׁכִּיל כְּמוֹתוֹ.

וְהַכֹּל אִסַּף וְקִבֵּץ בְּיַחַד עַל סֵדֶר אֱלֹה־בֵּית, וּבְרַבּוֹת הַיָּמִים נִמְצָא אֶצְלוֹ חֲבוּר שְׁלָם עַל כָּל הַמִּדּוֹת, וְצִוָּה לְהֶעֱתִיק הַכֹּל, וּמִפִּי יְקָרָא אֵלַי, וְאֲנִי כוֹתֵב עַל הַסֵּפֶר, לְמַעַן לֹא יִמוּשׁ

ספר הזה מפינו להגות בו תמיד, למען נחדל ממדות רעות. כי כל אחד בראותו מסדר עצם גנות מדה רעה וגדל הפסדה והפגם הנורא המגיע על-ידה, יחוס על נפשו ויאזר מתניו לעמד כנגדה ויבקש ממי שהרחמים שלו למלט נפשו מני שחת להצילו מאותן המדות רעות או תאוות רעות וכיוצא בהן, וכן להפך במדות טובות.

גם משכיל על דבר ימצא טוב, עצות נכונות איך להזהר מאיזה מדה, על-ידי שיהיה נשמר מהמדה הסמוכה אליה, כי הם שכנים זו לזו וכל אחד שומרת חברתה, כמבאר בסמוך בהקדמה ששמעתי מפיו הקדוש. ומעלת ספר זה אין מן הצורך לבאר לכל בעל אמת, החפץ באמת ומתגעגע לאחז בדרך ישר, בודאי ימצא בו מרגוע לנפשו. אשרי שיאחז בו, אז טוב לו בזה ובבא, כי כל הספר הזה מיסד על פסוקי תנ"ך ועל דברי חכמינו זכרונם לברכה, כלם נכוחים למבין וישרים למוצאי דעת.

החלק השני הוא גם-כן כעין החלק הראשון בצלמו ותבניתו, אין ביניהם הבדל, כי הוא גם-כן באור מעלת מדות טובות וגנות מדות רעות וכיוצא בזה.

אולם ההפרש ביניהם, כי העניינים המבארים בחלק הראשון על כל מדה ומדה הם דברים, המבארים בספרים בפרוש או על-כל-פנים ברמז, ומשכיל על דבר, והרוצה להעמיק עיונו להבין דבר מתוך דבר, יוכל להבין ולהשיג מהיכן הוציא הרב ענין זה, מאיזה פסוק או מאיזה מאמר חכמינו, זכרונם לברכה. כי כל הדברים המבארים באלף-בית הישן, לא נפלאות היא ולא רחוקה היא מהמעין לבוא עד תכונתו, להבין ולהשיג מהיכן הענין נובע. אם

אֲמָנָם, לוֹלֵא הָרַב אֲשֶׁר הָאִיר עֵינֵינוּ בְּדַבְרִים אֱלוֹ, לֹא הָיָה בָּא
עַל לֵב הַמַּעֲנִין לְהוֹצִיא דְבָרִים אֱלוֹ מִתּוֹךְ הַסְּפָרִי-קֹדֶשׁ, אֲךָ אַחֵר
אֲשֶׁר כָּבַר גְּלָה לְעֵינֵינוּ דְבָרִים אֱלוֹ, יוֹכֵל הַמִּשְׁפִּיל, אֲשֶׁר לְבוֹ
שָׁלֵם בְּסִפְרֵי קֹדֶשׁ, בְּסִפְרֵי תַנ"ךְ וְאֶגְדוֹת רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרֹנָם
לְבִרְכָה, וְשָׂאֵר מִפְּרָשִׁים, לְהַבִּין וּלְהַשִּׁיג מְקוֹר הַדְּבָרִים. אוֹלָם
הָעֵנִינִים הַמְּבֹאָרִים בַּחֲלֻק הַשְּׁנַי הֵם עֵנִינֵי הַשְּׁגוֹת גְּבוּהוֹת
וְנוֹרְאוֹת, אֲשֶׁר הַשִּׁיג הַמַּחְבֵּר, זְכוֹר צְדִיק לְבִרְכָה, בִּימֵי גְדֻלוֹתוֹ,
וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גָּבְהוּ מִשְׁכָּל הָאֲנוּשֵׁי וְנַעֲלְמוּ מֵעֵין כָּל, כִּי
כָּל עֵנִין וְעֵנִין יֵשׁ בּוֹ טַעַם נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד וְנִסְמָךְ עַל אֵיזָה
מְקַרָּא אוֹ מְאָמֵר חֲכָמֵינוּ, זְכוֹרֹנָם לְבִרְכָה בְּרַמְזֵי נִפְלָא וְנַעֲלָה
מְאֹד כְּדִרְכוֹ הַנִּפְלָא כְּאֲשֶׁר יִרְאֶה הַרוֹאֶה בְּעֵינָיו, כִּי יֵשׁ כַּמָּה
וְכַמָּה עֵנִינִים הַמְּבֹאָרִים כָּאֵן בְּלֵי שׁוּם טַעַם וְרֵאָיָה, וּבִתּוֹךְ
הַחִבּוּר הַגְּדוֹל שֶׁל דְּרוּשִׁים מְבֹאָר שֵׁם עֵנִין שָׁלֵם וְדְרוּשׁ נִפְלָא
וְנוֹרָא עַל עֵנִין זֶה בְּאֵרִיכוֹת גְּדוֹל, וְזֶה תַּמְצָא בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת.
כְּמוֹ כֵּן יִלְמַד סְתוּם מִן הַמְּפָרֵשׁ, כִּי גַם בְּמְקוֹם אֲשֶׁר לֹא בִּאֵר
הָעֵנִין בְּפִירוּשׁ, גַּם שֵׁם הַשִּׁיגָה יָדוּ הַגְּדוֹלָה הַשְּׁגָה שְׁלֵמָה עַל
זֶה, אֲךָ לֹא רָצָה לְבֹאֵר כָּל הָעֵנִין מִטַּעַם הַכְּמוּס אֶתוֹ.

כִּי כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, כְּלָם הֵם דְּבָרִים עֲלִיוֹנִים וּמְקוֹם
קְדוּשׁ יִתְהַלְכוּ, מִמְּקוֹר עֲלִיוֹן וְנוֹרָא מְאֹד מְאֹד, וְאִין בְּהֵם
דְּבַר אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה בּוֹ דְּרוּשׁ נִפְלָא וְנוֹרָא עַל מָה אֲדַנִּי הָעֵנִין
הַטְּבָעוֹ, טַעְמוֹ שֶׁל דְּבַר וְעֵנִינוּ וְסְמִיכוֹת נִפְלָא וְעַמֵּק וְנִסְתָּר
מְאֹד מִתּוֹךְ תּוֹרָה שְׁבִכְתָּב אוֹ שְׁבַע-עֶלְפָּה, וְלֹא עָלִינוּ לְהַרְבוֹת
בְּעַצְמָם שְׁבַח דְּבָרִים אֱלוֹ, כִּי כָּל הַמוֹסִיף גּוֹרַע. כִּי לֹא נַעֲלָם
מֵעֵינֵינוּ שְׁפִלוֹת עֲרַכְנוּ וּגְדֻלַּת אֲדוֹנֵנוּ הָרַב הַקְּדוּשׁ בּוֹצִינָא
עֲלָאָה, זְכוֹר צְדִיק לְבִרְכָה, וְעַצְם הָעֵלְמוֹ וְהַסְּתָרְתּוֹ מֵעֵינֵי
הָעוֹלָם, אִי לְזֹאת עָלִינוּ לְשׁוּם לְפִינוּ מַחְסוּם, הַס כִּי לֹא

להזכיר, לבלי לספר בעצם שבחו הקדוש לא דבר ולא חצי דבר, והמשפיל כעת ידם, אל אלקים ה' הוא יודע וישראל הוא ידע. אשרי המחכה ויגיע לזמנים אשר יש בהם חפץ, בעת אשר תצמח קרן ישראל אמת מארץ תצמח וכו' שפת אמת תפון לעד. כוונת לא כתיב אלא תפון. סמא דמלתא - משתוקא, כל חד לפום דמשער בלבה יבין וישפיל עד היכן הדברים מגיעים.

אולם באנו בדברים האלה להעיר לב המעינים להודיעם מהות הספר ומעשהו, וחל עלינו להודיע לגלות אזני אנשי שלומנו אשר כבוד רבנו אור הנעלם, זכר צדיק וקדוש לברכה, הזהיר מאד לעסק בזה הספר, ושלא ימוש מפינו כי הוא חיינו. וכתבו בעצמו בכרך קטן מאד ואמר שפונתו - כדי שיוכל כל אחד לשאתו אצלו תמיד, כי המדות הם יסוד כל התורה כלה - ובזה יזכה נער את ארחו לשמר ככל הפתוב בזה הספר, אז יצליח את דרכיו ואז ישפיל. כי זה עקר עבודת האדם כל ימי חלדו; לברח ממדות רעות ומתאוות רעות ולאחז במדות טובות והנהגות ישרות, המבארים בזה הספר.

אשרי איש שישמע לדברים האלה לקיים ככל הפתוב בו. לעולם לא ימוט, וענתה בו צדקתו ביום מחר כי יבוא על שכרו, במדה שאדם מודד - בה מודדים לו. אשרי הבוחר בחיים - ישלם ה' פעלו, אם ללצים הוא יליץ, לא יעשר ולא יקום חילו, אוי לנפשו - כי גמול ידיו יעשה לו, ולא יטה לארץ מנלם, טוב לפני האלקים ימלט ממנו. מה רב טוב הצפון למולו, בשמחתו לא יתערב זר, נפש עמל עמלה לו, תשתפך נפשנו אל ה' לשום חלקנו עמו, להסתופף בצלו,

וְלֹא יֵאָשְׁמוּ כָּל הַחוֹסִים בּוֹ, עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹקִים זּוֹלָתָךְ,
יַעֲשֶׂה לְמַחֲכָה לוֹ.

דְּבָרֵי הַמַּעֲתִיק הַנֶּאֱמָר וְהַנִּדְבָּח עַל הַסְתַּלְקוֹת פֶּאֶר רָאשֵׁנוּ,
גֵּאוֹן עֲזוֹנוּ, מַחֲמַד עֵינֵינוּ, מֵה נִדְבָר; הַמְקוֹם יְנַחֵם
אוֹתָנוּ בְּקִרְוֹב; הַקֶּטֶן נִתֵּן בֶּן אֲדוֹנֵי אָבִי מוֹרְנוּ הָרַב נִפְתָּלִי
הַיֶּרֶץ, יָרוּ יְאִיר, מִנְעַמְרָאב רַבְתִּי. חֲתַן הָרַב הַגֵּאוֹן הַמְפָרֶסֶם
הַצַּדִּיק מוֹרְנוּ הָרַב דָּוִד צָבִי זָכָר צַדִּיק לְבָרָכָה, אֲבִיבֵית־דִּין
דַּקְהַלֵּת מֵאֵהֶלֶב.

וְהִנֵּה כָּבֵר נִדְפַס פְּעַם אַחַת זֶה הַסֵּפֶר הַקְדוֹשׁ, וְאֵיִדִּי דַחְבִּיבָא
קִפְצוּ עֲלֵיהוּ זְבִינֵי וְלֹא נִשְׁאֵר מֵהֶם עַד אֶחָד, כִּי רַבּוֹ
הָעַם הַמַּתְאֵוִים לְסֵפֶר זֶה. לֵאשֶׁר בְּכַרְךָ קֶטֶן כֵּזֶה כְּלוּלִים כָּל
הַמְדוּת וְכַמָּה דְּבָרִים וְעֲצוֹת בְּדַרְכִּים יְשָׁרִים לְעִבּוּדַת הַבוֹרָא,
אֵין דְּבָר בְּעוֹלָם נִמְנַע מִמֶּךָ שְׁלֵא יְדַבֵּר מִמֶּנּוּ בְּסֵפֶר הַזֶּה, כִּאֲשֶׁר
יִרְאֶה הַקּוֹרֵא בְּעֵינָיו, וְיִסוּדָתוֹ בְּהַרְרֵי קִדְשׁ עַל פְּסוּקֵי תוֹרָה
נְבִיאִים וְכַתוּבִים וְדְבָרֵי רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבָרָכָה בְּגִמְרָא
וּמְדַרְשִׁים וּבְזֵהר הַקְדוֹשׁ וּשְׁאֵר סְפָרֵי־הַקְדֶּשׁ, עַל־כֵּן אִמְרָנוּ
לְהַדְפִּיסָם שְׁנִית בְּכַמָּה תַקּוּנִים וְהוֹסַפּוֹת חֲדָשׁוֹת וְנִפְלְאוֹת.

זֹאת לְדַעַת, כִּי זֶה הַסֵּפֶר הָעֵתִיקֵתִי אוֹת בְּאוֹת מִפִּי הַקְדוֹשׁ,
כִּי אֶצְלוֹ, זְכוֹרֵנוּ לְבָרָכָה, הָיוּ כְּתוּבִים עַל דְּפִין קֶטְנִים
כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְיֹתֵר מִזֶּה אֶפְלוּ כְּפָלִים, וּמַחֲמַת שְׁלֵא הָיָה
רְצוֹנוֹ לְמַסֵּר לְהָעוֹלָם לְהָעֵתִיק כָּל דְּבָרָיו, שֶׁהָיוּ כְּתוּבִים אֶצְלוֹ
בְּדַרְכִּים פְּאֵלֶּה, עַל־כֵּן לֹא רָצָה לְמַסֵּר לִי כְּתָבִיו כְּהוֹיָתָן
לְהָעֵתִיקָם, רַק טָרַח בְּעַצְמוֹ וּבְכַבּוּדוֹ וְקָרָא לְפָנַי בְּפִי הַקְדוֹשׁ
מֶלֶךְ בְּמִלָּה מִתּוֹךְ כְּתָבִיו הַנִּ"ל, וּמִפִּי יִקְרָא אֵלַי, וְאֲנִי כּוֹתֵב עַל
הַסֵּפֶר. וְנִשְׁמַע מִפִּי שְׁאֵמֵר, שְׁעַל אוֹת רְפוּאָה לְבַד הָיוּ אֶצְלוֹ

כִּמָּה וְכִמָּה בּוֹיגִין כְּתוּבִים, כַּמְדָּמָה שְׁאֵמַר מֵאֵתִים בּוֹיגִין, אִךְ
 לֹא רָצָה לְמַסְרָם לְהַעוֹלָם.

וְגַם אֲנֹכִי שָׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְדוֹשׁ, שֶׁסֵּפֶר לְפָנַי, זְמַן רַב קָדָם
 שֶׁמָּסַר לִי לְהַעֲתִיק זֶה הַסֵּפֶר הָאֶל־ף־בֵּית, שֵׁישׁ אֶצְלוֹ
 כְּתָבִים כָּאֵלוֹ עַל כָּל הַמְדוּת וּשְׂאָר עֲנִינִים וְהֵם דְּבָרֵי הַסֵּפֶר
 הַזֶּה. וְאִזְ אָמַר לִי, שֶׁהַשִּׁיג כָּל הַרְפוּאוֹת שֶׁבְּעוֹלָם בְּתוֹךְ גְּבוּלֵי
 אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל שֶׁבְּסֵפֶר יְהוֹשֻׁעַ, כִּי שְׁמוֹת כָּל הָעָרִים הַכְּתוּבִים
 שָׁם אֶצֶל כָּל גְּבוּל וּגְבוּל הֵם צְרוּפֵי שְׁמוֹת שֶׁל כָּל הַרְפוּאוֹת
 שֶׁבְּעוֹלָם, אִיךְ הֵם נִקְרָאִים בְּכָל הַלְשׁוֹנוֹת. כִּי אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הִיא
 קוֹמָה שְׁלֵמָה, וְחִלּוּקַת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הִיא כְּפִי קוֹמַת אָדָם, הֵינּוּ
 שְׁחֻלְק וּגְבוּל זֶה הוּא בְּחִינַת רֵאשׁ, וְחֻלְק וּגְבוּל זֶה הוּא בְּחִינַת
 יַד יָמִין, וְכִיּוֹצֵא בַּזֶּה כָּל הַשְּׁנַיִם־עֶשֶׂר גְּבוּלִים שֶׁל אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל,
 שֶׁנִּתְחַלְקָה לְשִׁבְטִים, שֶׁכֻּלָּם הֵם כְּפִי חֻלְקֵי קוֹמַת אָדָם, כַּמּוּבָא
 מִזֶּה בְּסִפְרִים. וְאָמַר שְׁאֶצֶל כָּל גְּבוּל שֶׁל אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל כְּתוּבִים
 שָׁם הַרְפוּאוֹת הַשִּׁיכִים לְאוֹתוֹ הָאֵיבָר, שֶׁמְכוּן כְּנֶגֶד זֶה הַגְּבוּל
 כַּנִּ"ל.

כֹּל זֶה שָׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְדוֹשׁ כְּבָר, וְהִבְנֵתִי מִדְּבָרָיו הַקְדוֹשִׁים,
 שֶׁכֹּל זֶה הַשִּׁיג בִּימֵי יְלָדוּתוֹ מִמֶּשׁ, אָבֵל לֹא זְכִינוּ לְקַבֵּל
 מִמֶּנּוּ כִּי־אֵם דְּבָרֵי הַסֵּפֶר הַזֶּה, אֲשֶׁר רָאָה וְהֵבִיט וְהָיָה מִפְּלֶס
 הַדְּבָרִים בְּמֵאזְנֵי שְׁכָלוֹ הַקְדוֹשׁ, מֵה שֶׁצָּרִיךְ לְמַסַּר לְהַעוֹלָם,
 שֶׁהֵם הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה שֶׁמָּסַר לְהַעֲתִיקָם כַּנִּ"ל, וּמֵה שֶׁצָּרִיכִין
 לְהַעֲלִים מִהַעוֹלָם שֶׁהִטְעִינָם שְׂרָפָה (כַּמְבָּאָר בְּמָקוֹם אַחֵר).

וְהִנֵּה אֶצְלוֹ, זְכָרוֹנוֹ לְבִרְכָה, הָיוּ כְּתוּבִים כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
 שֶׁבְּסֵפֶר הַזֶּה עִם צִיּוֹן הַמְקוֹמוֹת, שֶׁהוֹצִיא מֵהֶם
 הַשְּׂגוֹת אֵלוֹ. אָבֵל כְּשֶׁהַעֲתִיקְתִּים מִפִּי הַקְדוֹשׁ, לֹא נָתַן לִי
 לְהַעֲתִיק כִּי־אֵם אֵלוֹ הַדְּבָרִים לְבַד כְּהוֹיָתָן וְלֹא הוֹדִיעַ מְקוֹמָם

אֵיִה. אָבֵל מִכְתְּלֵי דְבוּרָיו הַקְדוּשִׁים הַבְּנִתִּי, שְׂיִכּוֹל כָּל אָדָם לְמַצֵּא אֵיזָה מְרָאָה מְקוּם וְרִמְזוֹ לְאֵלוֹ הַדְּבָרִים, מִהֵיכָן הֵם נוֹבְעִים; מֵאֵיזָה מְקָרָא אוֹ מֵאָמַר רְבוּתֵינוּ, זְכוּרָנָם לְבִרְכָה, וְקִצְתָם הֵם מֵאָמְרִים מִפְרָשִׁים בְּדַבְרֵי רְבוּתֵינוּ, זְכוּרָנָם לְבִרְכָה, כַּאֲשֶׁר יֵרָאֶה הַרְוָאָה בְּעֵינָיו. וְכִבֵּר יָגְעוּ וּמְצָאוּ כַּמָּה אֲנָשִׁים דְּבָרִים הַרְבֵּה מִסְפָּר הַזֶּה, הֵיכָן הֵם רְמוּזִים.

וְכַעַתָּה, בְּעַת עֲסָקְנוּ לְהַדְפִּיסוֹ שְׁנִית, הַעוֹלָה עַל רוּחֵי הַיָּה לְבִלִּי לְהַעֲתִיק מֵאֵלוֹ הַרְמְזִים וְהַמְרָאָה מְקוּמוֹת לֹא דָבָר וְלֹא חֲצֵי דָבָר מִכַּמָּה טְעָמִים, וְגַם מִחֲמַת שְׁעֵדִין לֹא יִצְאָנוּ יְדֵי חוּבוֹתֵינוּ לְמַצֵּא רְמִזֵּי כָּל הַדְּבָרִים, עַל־כֵּן הַיָּה בְּדַעֲתִי לְבִלְתִּי לְהַצִּיג שׁוּם דָּבָר מֵהֶם. אֶךְ אַחֲרֵי שׁוּבֵי נַחֲמַתִּי, כִּי אֲטוּ מֵאֵן דְּלֹא יְכוֹל לְמַעֲבַד כְּלָא מְצוּה וְכוּ' וְכָל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכַחֲךָ עֲשֵׂה, עַל־כֵּן נִמְלַכְתִּי לְהַצִּיג כַּמָּה רְמִזִּים אֲצֵל כַּמָּה דְּבָרִים, אֲשֶׁר כִּבֵּר מְצָאָה יְדֵי וַיֵּד בְּנֵי־גִילִי לְמַצֵּא רְמִזַּי הַמְרָאָה מְקוּם, הֵיכָא רְמִיזָא מְלִתָּא דְנָא בְּאוּרִיתָא דְבִכְתָּב אוֹ בְּעַל־פִּי, וּמַעֲט מְזַעַר שְׂשֻׁמְעַתִּי מִפִּיו הַקְדוּשׁ בְּעַצְמוֹ, כַּאֲשֶׁר יְבֹאֵר בְּמְקוּמוֹ. כִּי יֵשׁ דְּבָרִים הַרְבֵּה הַכְּתוּבִים כָּאֵן בְּקִצּוֹר, וּבְאַמַּת גְּלָה עַל עֵינָין זֶה תוֹרָה אַרְכָּה בְּבִאוּר נְפִלָא וְנוֹרָא כְּדָרְכוּ הַנְּפִלָא מֵאֵד.

וְהַמְעִין בְּאַמַּת, יְבִין מֵאֵלָיו כִּי אַחֲרֵי כָּל אֱלֹהִים, אֶפְלוּ בְּמְקוּם שְׂמִצְאָנוּ הַרְמִזַּי הוּא רַק רְמִזַּי וְאַסְמַכְתָּא בְּעַלְמָא, אָבֵל גּוֹף עֵצִים הָעֵנִין בְּאֵיזָה דְרָךְ הַשִּׁיגוֹ נַעֲלָם מֵעֵינֵינוּ, כִּי כָּל דְּבָרָיו הֵם דְּבָרֵי אֱלֹקִים חַיִּים, שְׁהַשִּׁיג כָּל דָּבָר וְדָבָר בְּמְקוּם שְׁהַשִּׁיג, וְקָרָא אֶסְמַכְתָּא בְּעַלְמָא הוּא, כִּי לֵיכָא מְלִתָּא דְלֹא רְמִיזָא בְּאוּרִיתָא, וְעַל־כֵּן אֵי לֹאוּ דְדִלָא חֲסָפָא וְהִסִּיר מְסוּהַ הָעוֹרוֹן, הַחוּפֵף עַל עֵינֵינוּ וְגִלָּה הַשְּׂגוֹת הַלְלוּ לֹא אֲשַׁכְּחִינוּ

מרגניתא, כי אין בכחנו לדון וללמד בעצמנו דברים כאלה מפסוקים ודברי רבותינו, זכרונם לברכה, כי אם מי שזוכה לקדש עצמו באמת עד שיזכה להשיג השגות מלמעלה, והחכם יבין מדעתו כל זה.

ג תקנתי עכשו הסדר של הדברים הקדושים האלה. כי ספר האלף־בית הראשון נדפס שלא בפני ועות המדפיס, שהדפיס האלף־בית השני בפני־עצמו וחלקו לגמרי מן הראשון, ולא כן אנכי עמדי, כי האף אמנם חלוקים הם בכמה חלוקים כאשר מבאר למעלה, אך אף־על־פי־כן אין להרחיקם זה מזה כי מאחר ששניהם כאחד טובים ושניהם מדברים ממהות המדות, מעלתם ופחיתותם וכו', בודאי ראוי להציג ביחד כל הדברים המדברים ממדה אחת, כגון אות א' אמת, טוב אשר יפה שיהיו מחברים יחד כל הדברים המדברים ממעלת האמת וגנות השקר, אף־על־פי שההשגות של האלף־בית השני שגבו ועצמו מאד מאד מן הראשון כנ"ל, אף־על־פי־כן פנימיות פונתם אחד ושניהם לדבר אחד נתפנונו, לגלות גנות השקר ומעלת האמת כדי שנתחזק בכל כחנו לבלי לדבר שקר, רק אמת בשם ה'. ובשביל זה גלה לנו כל התועלות המגיעים על־ידי האמת ולהפך, כל ההפסדים הבאים על־ידי השקר, ובאיזה דרך זוכין לאמת וכיוצא בזה. הן כל הדברים האלה – אם מקור חצבם ממקום שנובעים המה, משנים זה מזה כי גבוה על גבוה שומר וכו', עם־כל־זה כלם שבים למקום אחד, כדי שנוזכה לאמת.

על־כן אמרתי להציג הכל בסדר, וכל הדברים יחדו יהיו תמים בסדר אחד על־פי אלף־בית. רק נטיתי קו בין הדברים של האלף־בית הראשון ובין ההשגות של האלף־בית

הַשְּׁנַי, וְהַצְּגַתִּי הָאֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁנַי בְּאוֹתִיּוֹת קִטְנוֹת, לְמַעַן יֵדַע
הַקּוֹרֵא לְהַבְדִּיל בֵּינֵנוּ וּבֵין הָאֱלֹהִים הָרְאוּשׁוֹן. כִּי כְּבָר גְּלִיתִי,
שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ, שֶׁדְּבַרְיוֹ הָאֲחֵרוֹנִים שֶׁבְּאֱלֹהִים הַשְּׁנַי
גָּבְרוּ וּגְבָהוּ מְאֹד מְאֹד מִהָרְאוּשׁוֹנִים, עַל־כֵּן גָּבֹל שָׁמַתִּי בֵּינֵיהֶם
לְהַבְחִין וּלְיַדַּע.

וְהַשֵּׁם הַטּוֹב יִנְחֵנוּ בְּדַרְךְ הַיָּשָׁר וְהָאֱמֶת, וְנִזְכֶּה לְלַמֵּד וּלְלַמֵּד,
לְשׁוֹר וּלְעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
הַכְּתוּבִים כָּאֵן, וְלִהְיוֹת וּלְהִשְׁכִּיל אֶת כָּל דְּרָכֵי הָעֲצוֹת,
הַמְּבֹאָרִים כָּאֵן אֶצֶל כָּל מִדָּה וּמִדָּה, אֲזִי נִצְלִיחַ אֶת דְּרָכֵינוּ וְאֲזִי
נִשְׁכִּיל.

גַּם זֹאת לְדַעַת, שֶׁכַּמָּה דְּבָרִים נִמְצְאוּ כְּפוּלִים בְּהָאֱלֹהִים
הַשְּׁנַי. וְהַטַּעַם, כִּי דַע אַחִי, שֶׁסֵּפֶר הַשְּׁנַי מְסוּר לָנוּ רַבְּנוּ,
זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה, בְּכַתִּיבַת יְדוֹ הַקְּדוֹשָׁה וְאֶצֶּלוֹ לֹא הָיוּ כְּתוּבִים
הַדְּבָרִים עַל סֵדֶר הָאֱלֹהִים בַּיּוֹם רַק כְּפִי סֵדֶר הַהִשְׁגוֹת, כְּפִי מֵה
שֶׁהִשִּׁיג כָּל דְּבָר וְדְבָר בְּמִקְוֵמוֹ וּזְמַנּוֹ, וְצִוָּה עֲלֵינוּ לְהַעֲתִיק
הַדְּבָרִים וּלְסַדְּרֵם כָּל דְּבָר וְדְבָר לְמִדָּה הַשִּׁיכָה לָזֶה עַל־פִּי סֵדֶר
הָאֱלֹהִים, וְגַם פָּקֵד עֲלֵינוּ בְּפִרוּשׁ, שֶׁכָּל הַשִּׁיף לְשָׁנִים אוֹ
לְשָׁלֹשׁ דְּבָרִים, שֶׁנִּרְשָׁם אוֹתוֹ שְׁתֵּים אוֹ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים אֶצֶּל כָּל
מִדָּה וּמִדָּה, וְכֵן עֲשִׂינוּ, כְּגוֹן לְמִשְׁלַל בְּאוֹת ל' לְמוֹד (סִימָן ד): מִי
שֶׁלְמוֹדוֹ בְּתוֹרָה וְכוּ', שֶׁאֲכִילָתוֹ וְכוּ', עַל־יְדֵי זֶה שׁוֹנְאָיו נִדְּוִנִין
וְכוּ', זֶה הָעֲנִין שִׁיף לְלְמוֹד וְגַם שִׁיף לְמִרְיָבָה וְכֵן לְאוֹת א'
אֲכִילָה, עַל־כֵּן נִרְשָׁם בְּכָל אֵלוֹ הַמְּקוֹמוֹת וּמִזֶּה תִּקְיֵשׁ עַל
הַשָּׂאָר. כִּי כּוֹנְנָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה הֵיטָה כְּדִי שִׁיקַל עַל הַמַּעֲיֵן הַחֲפֵץ
לְקַדֵּשׁ עֲצָמוֹ לְמִצָּא מְבַקְשׁוֹ בְּנִקְל. שְׂאֵם יִרְצָה לִידַע הַסִּגְלָה
וְהָעֲנִין שֶׁל אֵיזָה מִדָּה, שִׁיּוּכָל בְּנִקְל לְמִצָּא עַל־פִּי סֵדֶר הָאֱלֹהִים
בַּיּוֹם בְּאֵיזָה עֲנִין שִׁיעֲלָה עַל דַּעַתוֹ, כְּגוֹן בְּמִשְׁלַל הַנִּ"ל. לְפַעְמִים

הָאָדָם רוֹצֵה לְחַפֵּשׂ לְמִצָּא עֲנִיָּן לְמוֹד וּלְפַעֲמִים יִרְצֶה לְמִצָּא מֵעֲנִיָּן קְדוּשָׁת הָאֲכִילָה וְכוּ', וְעַל־כֵּן טוֹב שִׁיְהִי נִרְשָׁם בְּשֵׁנֵי הַמְקוֹמוֹת כַּדִּי שְׂיֻכַּל לְמִצָּא מִבְּקִשׁוֹ בְּנִקְל בְּמִקוֹם שִׁירְצָה וְכֵן בְּשָׂאֵר הַמְדוֹת, וּמַחֲמַת זֶה הַדְּבָרִים כְּפוּלִים בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִנְחֵנוּ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, וְכֹאשֶׁר זְכִינוּ לְסִדֵּר אוֹתָם כֵּן נִזְכֶּה לַעֲשׂוֹתָם, עַד יִשׁוּבוּ יִשְׂרָאֵל לְגוּיָהֶם פְּיוֹנִים אֶל אַרְבוֹתֵיהֶם בְּמַהֲרָה בְּיַמֵּינוּ אָמֵן כֵּן יְהִי רְצוֹן.

הַקְדָּמָה שְׁנִיָּה

מֵה שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְדוֹשׁ בְּעֲנִיָּן הַמְדוֹת

דַּע, הִנֵּה בְּכָל מְדָה וּמְדָה יֵשׁ בָּהּ כַּמָּה וְכַמָּה בְּחִינּוֹת וְעֲנִיָּנִים, וְכָל מְדָה הִיא בְּחִינַת קוּמָה שְׁלֵמָה. וְעַל־כֵּן כְּשֶׁחָסַר לְאָדָם בְּחִינָה אַחַת מִהַמְדָּה, אִף שֶׁכָּל הַמְדָּה הִיא שְׁלֵמָה אֲצִלוֹ, אִף־עַל־פִּי־כֵן מִחֲמַת הַחֲסָרוֹן אֶחָד שֵׁישׁ לְאָדָם בְּהַמְדָּה, אֲזִי נִרְאֶה לוֹ, כְּאִלוֹ כָּל הַמְדָּה חָסְרָה אֲצִלוֹ. כְּמוֹ אֲצֵל הָאָדָם כְּשֵׁישׁ לוֹ חֲסָרוֹן בְּאִיבָר אֶחָד, אֲזִי כָּל גּוּפוֹ מְבַלְבֵּל וּמְרַגֵּשׁ הַחֲסָרוֹן בְּכָל הַגּוּף, כְּמוֹ־כֵן כְּשֶׁחָסַר לְאָדָם אִיזָה חֲסָרוֹן בְּהַמְדָּה נִרְאֶה לוֹ, כְּאִלוֹ חָסַר כָּל הַמְדָּה.

וְהִנֵּה הַמְדוֹת הֵם שְׂכָנִים אֵלּוֹ לְאֵלוֹ, עַל־כֵּן יְכוּלָה מְדָה אַחַת לַעֲזֹר לְמְדָה אַחֶרֶת שֶׁהִיא שְׂכֵנָה אֲצֵלָהּ, כַּדְּגַמַּת שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֹנָם לְבִרְכָה: אִיבָר מִחֲזִיק אִיבָר, דִּהְיִנוּ כְּשֶׁאוֹכֵל זֶה הָאִיבָר מִהַבְּהֵמָה יִתְחַזֵּק אִיבָר הָאָדָם, כֵּן אֲצֵל הַמְדוֹת יוֹכֵל לְסַיֵּעַ חֵלֶק מְדָה זוֹ, שֶׁהִיא בְּחִינַת אִיבָר הַמְדָּה לְאִיבָר מְדָה

השכנה אצלה. ועל־כן כְּשֶׁאָדָם רוֹצֵה לִילֵךְ בְּדֶרֶךְ הַקֹּדֶשׁ, צָרִיךְ לִשְׁבֹּר כָּל הַמִּדּוֹת רְעוּת וְלִזְכוֹת לְמִדּוֹת טוֹבוֹת, וְצָרִיךְ לִבְקֹשׁ וּלְחַפֵּשׁ עֲצָמוֹ תָּמִיד וּלְחַפֵּשׁ בְּכָל מִדָּה וּמִדָּה אִם הִיא שְׁלֵמָה אֲצִלוֹ, וּכְשֶׁרוֹאֶה אֵיזָה חֶסְרוֹן בְּאֵיזָה מִדָּה, אָזִי יִבְקֹשׁ עֲזָר וְסִיּוּעַ מֵהַמִּדָּה הַשְּׂכֵנָה.

וְזֶהוּ עֲנִין הַנְּאֻמְרִים בְּאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ, וּבְעֲנִין, לְמִשָּׁל, כְּשֶׁחָסַר לוֹ עֲנִנָּה, וַיֵּשׁ מִדָּה אַחֲרֵת הַמְּסֻגָּלֶת לְעֲנִנָּה, (א) כְּגוֹן בְּטַחֲוֹן, אֲזִי צָרִיךְ לְסִיּוּעַ לוֹ עַל־יְדֵי בְּטַחֲוֹן לְבּוֹא לְעֲנִנָּה, דְּהֵינּוּ לְפַעֲמִים הַבְּטַחֲוֹן הוּא בְּקָל לוֹ יוֹתֵר לְהַשְׁיִיגוֹ מֵעֲנִנָּה, וְאֲזִי יַעֲשֶׂה הַקָּל, וְעַל־יְדֵי זֶה יָבוֹא לְהַמִּדָּה, שֶׁהִיא כְּבִדָּה יוֹתֵר אֲצִלוֹ. וְלְפַעֲמִים יֵשׁ לוֹ מִדָּה הָאַחֲרֵת, אֲלֵא שְׂאִינוֹ מִשְׁתַּמֵּשׁ עִמָּה, וּכְשֶׁצָּרִיךְ לְסִיּוּעַ לוֹ מִזֹּו הַמִּדָּה לְמִדָּה אַחֲרֵת, צָרִיךְ לְהִתְחִיל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ עִמָּה. (פְּרוּשׁ, עַל־פִּי מִשָּׁל הַנִּ"ל, הֵינּוּ לְמִשָּׁל מִי שְׂרוֹצֵה לְבּוֹא לְעֲנִנָּה וְרוֹאֶה שֶׁבְּטַחֲוֹן מְסֻגָּל לְעֲנִנָּה, וּבְאַמַּת כְּבֵר יֵשׁ לוֹ מִדַּת הַבְּטַחֲוֹן, רַק שְׂאִינוֹ מִשְׁתַּמֵּשׁ עִם זֹאת הַמִּדָּה שֶׁל בְּטַחֲוֹן, אֲזִי כְּשֶׁרוֹצִים לִזְכוֹת לְעֲנִנָּה, צָרִיךְ לְהִתְחִיל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ עִם מִדַּת הַבְּטַחֲוֹן וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה בְּשָׂר הַמִּדּוֹת (וְהַבּוֹ).)

שִׁיךְ לְהֶאֱלֹף־בֵּית הַחֹדֶשׁ אוֹת ד' דַּעַת סִימֵן א', הַמִּתְחִיל: דַּע, כִּי לְכָל הָעוֹלָמוֹת וּלְכָל נְבִרָא יֵשׁ קוֹמָה מִיְחֻדָּת, לְמִשָּׁל מִן הָאֲרִיָּה וְכוּ'. וְהַהֲבִדִּלִים כָּלֵם הֵם רְמוּזִים בְּתַמוּנֹת הָאוֹתִיּוֹת בְּצִרוּפֵיהֶם, וְהַזֹּכֶה לְהַבִּין אֶת הַתּוֹרָה וְכוּ', נִרְאֶה לִי שֶׁזֶה עֲנִין הַשִּׁיחָה, שֶׁשְׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקְּדוֹשׁ קֹדֶם שֶׁבַת חֲנֻכָּה תַקִּס"ה מֵעֲנִין הַבְּרִיּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁכָּל הַתַּמוּנוֹת וְהַצּוּרוֹת שֶׁל כָּל בְּנֵי־אָדָם כָּלֵם נְכַלְלִים בְּתַבַּת "אָדָם" הַנְּאֻמָּר בְּתוֹרָה: "נַעֲשֶׂה אָדָם". כִּי בְּזֶה הַתַּבָּה "אָדָם", שְׂאֵמֵר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

"נעשה אדם", בתבה זו נכללים כל מיני התמונות של כל בני-אדם שבעולם. וכן בתבת "בהמה וחיה" הנאמר במעשי בראשית, בזה התבה גם-כן נכלל כל התמונות של כל בהמה וחיה וכן שאר הנבראים. והאריך בשיחה זו ואמר אז, שיש חכמות אפלו בזה העולם שיכולין לחיות בהם לבד בלי שום אכילה ושתייה, והאריך בשיחה זו הרבה, ולא זכינו לכתבה.

שיך לאַלף-בית החדש אות דעת סימן א' בסופו: וגם יודע התאחדותם, הינו ראשיתם ותכליתם, כי בראשית ובתכלית הם באחדות בלי הבדל. אפשר שזה היה קצת פונת רבנו, זכרונו לברכה, בהתורה המתחלת: "לכו חזו מפעלות ה'", בלקוטי תנינא סימן ל"ט, כי לכל דבר יש התחלה ותכלית וכו', עין שם היטב. ואפשר היה פונתו ענין הנ"ל, שצריכין לזכות לידיע ולהשיג ענין הנ"ל, שבהתחלה ובתכלית הם באחדות בלי הבדל, כי זאת התורה, לכו חזו הנ"ל, לא זכיתי להבינה היטב בשעה ששמעתי מפיו הקדוש, וגם כשראה התורה בכתב אמר, שבזאת התורה לא פונתי לדעתו. ואמר בזו הלשון: לא כך אמרתי, וגם אפלו לא כך היתה פונתי. ואפשר היתה פונתו ענין הנ"ל, וזה לא בארתי שם בכתב, על-כן אמר שלא פונתי לדעתו; וה' יודע נסתרות.

שיך לאַלף-בית החדש שחבר בימי ילדותו. על-ידי זריזות, בנקל להיות פרנס הדור בגשמיות או ברוחניות. וסימן לדבר: לך אל נמלה עצל, על זה כתיב: משם רועה אבן ישראל, דהינו פרנס, הינו שהפרנסות, לזכות להיות פרנס, זה עומד על זריזות הנלמד מהנמלה, כי משם רועה אבן ישראל. וענין זה כבר נדפס באלף-בית החדש בלשון אחר, אך בסגנון זה שמעתי זה הענין מפיו הקדוש.

אמת

- א. מי שרוצה לדבק את עצמו בהשם יתברך, עד שילך במחשבתו מהיכל אל היכל ויראה את ההיכלות בעיני השכל, ישמר את עצמו מלומר שקר אפלו בטעות.
- ב. מתר לשנות בדבר השלום.
- ג. פת שקרים אינם מקבלים פני השכינה.
- ד. שרי להו לצדיקיא לסגואי ברמאותא עם רמאי.
- ה. כל המוסר גורע.
- ו. על-ידי שקר באים הרהורי עבודה-זרה.
- ז. על-ידי אמת לא ימות קדם זמנו הקצוב.
- ח. מרוח פיו של השקרן נעשה היצר הרע, וכשיבוא משיח אז לא יהיה שקר, ובשביל זה לא יהיה יצר הרע בעולם.
- ט. מי שהוא איש אמת, אזי הוא מכיר באחר, אם אחר דובר שקר אם לאו.
- י. הסימן של השקר בשלא יסכימו עליו רבים, והוא משלשה שהקדוש-ברוך-הוא שונאן.

יא. עֲשִׂיר מִכְחַשׁ אֵין הִדְעַת סוּבְלוֹ וְהוּא נִבְזָה בְּעֵינַי עֲצָמוֹ.

יב. תִּקּוּן לִפְּהַ שְׂחִיתָן צְדָקָה.

יג. עַל־יְדֵי אֱמֶת הָעוֹלָם נִשְׁמָר מִכָּל הַזְּקוּת.

יד. עַל־יְדֵי חֲנֻפָּה בָּא לְשִׁקָּר.

טו. מִי שְׁנוֹתָן צְדָקָה שְׂכָרוֹ שְׂחִיזָבָה לְאֱמֶת.

טז. הַשְּׂקָרָן שׁוֹנֵא עֲנִיוּת.

יז. אָדָם נִכְרַ עַל־יְדֵי מִשְׁרָתוֹ, אִם הוּא אוֹהֵב שְׂקָר כִּי זֶה בְּזָה תָלוּי. לְפַעְמִים מִשְׁרָתוֹ נוֹפְלִים לְעִבְרוֹת עַל־יְדֵי שֶׁהוּא שְׂקָרָן, וְלְפַעְמִים הוּא נוֹפֵל לְשִׁקָּר עַל־יְדֵי מִשְׁרָתוֹ, שְׂאִינָם הַגּוֹנִים.

יח. כְּשֵׂאִין אֱמֶת אֵין חֶסֶד. גַּם אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת [חֶסֶד] עִם בְּנֵי־אָדָם.

יט. הַשְּׂקָר מְעַכֵּב אֶת הַיְשׁוּעָה, כִּי הַשְּׂקָר מְגַלָּה עוֹנוֹנוֹתָיו, כִּדֵי שְׂלֵא יוֹשִׁיעוּ לוֹ.

כ. הָאֱמֶת הוּא פּוֹדֶה מִכָּל הַצָּרוֹת.

כא. טוֹב לְאָדָם שְׂחִימוֹת, מִשְׂחִיחָה וְיִהְיֶה שְׂקָרָן בְּעֵינַי בְּנֵי־אָדָם.

כב. כְּשֵׂישׁ אֱמֶת יֵשׁ שְׁלוֹם.

כג. מי שרחוק מאמת, רחוק מצדקה.

כד. על-ידי אמת נשמר אות ברית.

כה. על-ידי אמת יזכה לשם עולם.

כו. איש ואשה שרגילין לומר שקר, הפנים שלהם יהיו

מתנגדים גם יהיו פוגמים בברית.

כז. השקר בא על-ידי שמקבל על עצמו פחד מפני-

אדם.

כח. על-ידי השקר שוכחין את הקדוש-ברוך-הוא.

כט. מי שאין לו בטהון, הוא דובר שקרים, ועל-ידי

שקרים אין יכול לבטח באמת.

ל. לפי הרחוק מאמת בן מחזיק את הסור-מרע

לשוטה.

לא. מי שרוצה לסור מרע, ורואה שאין אמת בעולם,

עושה עצמו בשוטה.

לב. מי שאינו אומר שקר, הקדוש-ברוך-הוא מושיע לו

בעת צרתו גם בנים יהיו לו.

לג. על-ידי דבור שוא בא מכות בנים.

לד. מי שמקשר לשוא, בא לשכחה.

לה. על-ידי שקר בא לנאות, ומחזיק ידי מרעים, שלא

יחזרו בתשובה.

- לו. על-ידי שקרים אין לו רפואה אִפְּלוּ בְּהִרְבֵּה רְפוּאוֹת.
- לו. מי שדובר כִּזְבִּים נוֹפֵל בַּחֶרֶב. גַּם נַעֲשֶׂה שׁוֹטָה.
- לח. על-ידי יִרְאָה בָּא לְאַמֶּת.
- לט. מי ששומר את עצמו מִשֶּׁקֶר, הוּא מְנַצֵּחַ תָּמִיד.
- מ. מִתֵּר לְשִׁנּוֹת, כִּדִּי לְהַצִּיל אֶת עַצְמוֹ.
- מא. מי שאוהב כִּזְבִּים, הוּא מְבַזֶּה אֶת הַצַּדִּיק גַּם הוּא בְּעַצְמוֹ נִתְבַּזֶּה.
- מב. מי שדובר כִּזְבִּים, הוּא אוֹבֵד.
- מג. על-ידי אֶמֶת נִצּוֹל מִלְּשׁוֹן-הָרַע גַּם תִּפְלֹתוֹ נִתְקַבֵּל. גַּם כְּשֶׁדָּנִים אוֹתוֹ לְמַעַלָּה, דָּנִים אוֹתוֹ לְפִי זְכוּיֹת שָׁלוֹ.
- מד. על-ידי חִלּוּמוֹת יֵדַע אָדָם אִם לְבוֹ אֶמֶת עִם אֱלֹקָיו.
- מה. מי שְׁמַקְיָם דְּבוּרוֹ, יִכּוֹל לַעֲשׂוֹת פְּעֻלוֹת.
- מו. מי שֵׁאִין לוֹ גֵּאוּה נִצּוֹל מִשֶּׁקֶר.
- מז. מי ששומר את עצמו מִשְׁחֹק שֶׁל הַתּוֹל, כִּדּוּעַ שֶׁהוּא אִישׁ אֶמֶת.
- מח. מי שְׁהִיָּה שֶׁקֶרן מְגַלְגֵּל הָעֵבֶר, עַל-יְדֵי-זֶה כְּשֶׁנִּתְגַּלְגַּל, נַעֲשֶׂה אִטְרִיד.
- מט. מי ששומר את עצמו וְדוֹבֵר תָּמִיד אֶמֶת, כָּאֵלוֹ עֲשֶׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְאֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם.

- ג. השקר אינו אלא בפיו, אבל לא בכֶּתב.
 נא. דברו תורה ונביאים וחכמים בלשון הבאי.

חלק שני

- א. על־ידי שקר דבריו אינם נשמעים. גם על־ידי שקר מאלמן, חס ושלום, בפה נשים.
 ב. על־ידי אמת נתגלה יחודו בעולם.
 ג. כשאתה רואה שקרן, תדע, שגם המנהיג של האיש הזה שקרן.
 ד. על־ידי שקר בא לידי גלוי־עריות ושפיכות־דמים, וגם מכשיל את הכשרים בגלוי־עריות ושפיכות־דמים, ומראה החר מן התורה.
 ה. מי שאינו משנה בדבורו, הוא יכול להשפיל הגבוהים ולהגביה השפלים.
 ו. מי שאינו מדבר אחד בפה ואחד בלב, אינו מתירא מטביעת מים.
 ז. האמת מביא שבע.
 ח. השלשול והעצירות בא על־ידי שקר.
 ט. על־ידי אמת בא הקץ.

הכנסת אורחים

- א. מי שאין מכנים אורחים, בזה מחזיק ידי מרעים, שלא יחזרו בתשובה.
- ב. עיר שאין בה הכנסת אורחים באים לידי גלוי-עריות, ועל-ידי גלוי-עריות בא עליהם הריגה.
- ג. הכנסת אורחים מזכה את האשה לבנים.
- ד. הכנסת אורחים כהכנסת שבת.
- ה. המארח תלמיד-חכם בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאלו הקריב תמידין.
- ו. גדולה הכנסת אורחים מהשכמת בית-המדרש והקבלת פני שכינה.
- ז. כיון דלא שכיחי רבנן גביהו פכותיים דמי.

חלק שני

- א. על-ידי הכנסת-אורחים אימתו מטלת על הבריות.
- ב. סגלה להחזיר לאשה וסתה על-ידי הכנסת-אורחים.
- ג. על-ידי קדשת השם יתברך ההתנשאות של ראשי-הדור בתקופה ועז, ועל-ידי-זה נחשב בעיני כל המצוה

שֶׁל הַכְּנֶסֶת-אוֹרְחִים, וְעַל-יְדֵי-זֶה הַלּוֹמְדִים זֹכִים
שֶׁהִלְכָה כְּמוֹתָם.

אהבה

א. כְּשֶׁאֵין אַהֲבָה בֵּין בְּנֵי אָדָם, עַל-יְדֵי-זֶה הֵם הוֹלְכֵי
רְכִיל, וְעַל-יְדֵי רְכִילוֹת כָּאֵם לְלִיצְנוֹת, וְעַל-יְדֵי
לִיצְנוֹת הֵם דּוֹכְרִים שְׁקָר.

ב. עַל-יְדֵי שְׂנְאָה כָּא בַּהֲלוֹת, וְעַל-יְדֵי שְׂנְאָה כָּא שְׂרָפָה.

ג. עַל-יְדֵי אַהֲבַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִשְׁמַר הַנְּפֶשׁ מִכָּל
פְּגָעִים רָעִים.

ד. כְּשֶׁתָּשׁוּב בְּתַחֲלָה עַל עֲוֹנוֹתֶיךָ, תּוֹכֵל לָבוֹא לְאַהֲבַת
הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

ה. מִי שֶׁמֵתְפַלֵּל עַל יִשְׂרָאֵל בְּמִסִּירַת-נְפֶשׁ, הַכֹּל אוֹהֵבִין
אוֹתוֹ.

ו. עַל-יְדֵי אַהֲבָה כָּא הַתְּחִזְקוֹת.

ז. כְּשֶׁתְּחִזֵּק אֶת הָאָדָם בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הוּא
יֵאָהֵב אוֹתְךָ.

ח. עַל-יְדֵי אֲמִירַת הַלֵּל בְּקוֹל גָּדוֹל, זֹכִים לְאַהֲבַת הַשֵּׁם
יִתְבָּרַךְ.

ט. כְּשֶׁתְּהָא נִזְהָר מִשְׁנֵאת חֲנָם, אֲזִי כְּשִׂיחָיָה לְךָ אֵיזָהוּ
מִשְׁפָּט עִם אֵלֶם שְׂאִינוּ רוֹצֵה לְפִשֵׁר עִמָּךְ, עַל־יְדִי־זָה
יִתְפָּשֵׁר עִמָּךְ.

י. מִי שְׁנִזְהָר מִשְׁבֻּעֵת שְׁקָר, בְּוֹדֵאֵי לֹא יַעֲבֹר עַל "לֹא
תִקֹּם וְלֹא תִטֹּר".

יא. הַשּׁוֹם מְסַגֵּל לְאַהֲבָה.

יב. הָעוֹבֵד מֵאַהֲבָה זְכוּתוֹ מִיָּגֵן עַד אֲלָפִים דוֹר.

יג. בְּמָקוֹם שְׁעוֹשִׁין תְּנָאִים [תְּנָאֵי] אוֹ אֵיזָה כְּרִיתוֹת
כְּרִית, הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ שֵׁם הוּא.

חלק שני

א. כְּשֶׁהֲצַמְחִים גִּדְלִים בְּמִלּוֹאֵם, עַל־יְדִי־זָה אַהֲבָה
בְּעוֹלָם.

ב. אַהֲבַת אִשָּׁה לְבַעֲלָהּ נִכְרַ בְּזִבּוּכִים וְיִתּוּשִׁים שְׁפָפִית
גַּם עַל־יְדֵי אַהֲבָתָם יְכוּלִין לִידַע כַּח הַיִּצָּר הָרַע אִם
כִּכָּר נַחֲלֵשׁ אִם לָאוּ.

ג. חֲכָמֵי הַדּוֹר שֵׁישׁ בִּינִיָּהֶם אַהֲבָה, שְׂרוּאִים זֶה עִם זֶה
לְפָרְקִים, אֲזִי יֵישׁ כַּח בְּיָדָם לָדוֹן אֶת כָּל הָעוֹלָם
וְדִינֵיהֶם דִּין, וְאִין מִי שֵׁישֶׁנָּה וַיִּבְטַל דִּינָם, כִּי
הִקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא אֲבִי־בֵית־דִּין שְׁלָהֶם.

- ד. עַל־יְדֵי שְׁנֵאת־חֲנָם נִכְשָׁל בְּמִרְפוֹת.
- ה. עַל־יְדֵי תַאֲוֹת אֲכִילָה הוּא אוֹהֵב בֵּן אֶחָד יוֹתֵר מִשָּׂאֵר בָּנָיו.

אֱמוּנָה

- א. צָרִיךְ לְהֵאֱמִין בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּדַרְךְ אֱמוּנָה וְלֹא בְּדַרְךְ מוֹפֵת.
- ב. עַל־יְדֵי עֲנָוָה תִּזְכֶּה לְאֱמוּנָה.
- ג. בְּרֵאוֹתֶיךָ שְׁנוּי מַעֲשֵׂה, אֵל תֹּאמֶר מְקַרָּה הוּא, אֵלֹא תֵאֱמִין כִּי זֶה הַשְּׁגָחַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.
- ד. יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵם מְבִיאִים תִּזְקֵךְ גָּדוֹל לְעוֹלָם. וְהַדְּבָר קָשָׁה: לָמָּה נִבְרָאוּ? תִּדַע, שְׂבוּדָאֵי יֵשׁ בָּהֶם צַד אֶחָד לְטוֹבָה.
- ה. מִי שֵׁיִשׁ לוֹ הִנָּאָה מִדְּבוּר שֶׁל אֶפִיקוֹרוֹס אֶפְלוֹ שְׂאִינוּ מִדְּבָרֵי אֶפִיקוֹרְסוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה בָּא לְהַרְהוּרֵי עֲבוּדָה זָרָה.
- ו. עַל־יְדֵי אֱמוּנָה הָאָדָם חָבִיב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּאִשָּׁה לְבַעֲלָהּ.
- ז. מִי שְׂאִינוּ מִכִּין אֶת לְבוֹ, אִינוּ יְכוֹל לָבוֹא לְאֱמוּנָה.

- ח. מִי שֶׁנֶּאֱבָד לוֹ אִיזְהוּ דְבַר, בְּיָדוֹעַ שֶׁנֶּפֶל מֵאֱמוּנָתוֹ.
- ט. מִי שֶׁנֶּאֱבָד אֱמוּנָתוֹ מִמֶּנּוּ, יֵלֵךְ עַל קִבְרֵי יִשְׂרָאֵל וְיִסְפֵּר הַחֲסָדִים, שֶׁעָשָׂה לוֹ הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.
- י. אֱמוּנָה תוֹלָה בְּפֶה שֶׁל אָדָם.
- יא. עַל-יְדֵי הַלְמוּד נִשְׁבָּרִים כָּל הַכְּפִירוֹת.
- יב. עַל-יְדֵי אֱמוּנָה נִתְבָּרַךְ.
- יג. עַל-יְדֵי רַבּוּי אֲכִילָה נּוֹפְלִים מֵאֱמוּנָה.
- יד. כְּשֶׁתִּסְתַּכֵּל בְּשָׂמִים כְּשֶׁהֵם זָכִים וּבַהֲיָרִים, תִּזְכֶּה לְאֱמוּנַת חֲכָמִים.
- טו. כְּשֶׁנּוֹפֵל אִיזְהוּ קִשְׂיָא עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אִזִּי תִשְׁתַּק, וְעַל-יְדֵי הַשְׁתִּיקָה מִחֲשִׁבוֹתַיִךְ בְּעֶצְמָם יִשִּׁיבוּ לְךָ תְרוּיָן עַל קִשְׁיוֹתַיִךְ.
- טז. כְּשֶׁמְחַרְפֵּינְךָ אוֹתְךָ, וְאִתָּה שׁוֹתֵק, תִּזְכֶּה לְהִבִּין תְרוּיָן עַל קִשְׁיוֹתַיִךְ וְתִזְכֶּה לְרוּחַ בִּינָה.
- יז. כְּשֶׁיֵּשׁ לְאָדָם מִתְנַגְּדִים לוֹמְדִים וְעֹשִׂיִּים גְּדוֹלִים, דַּע, שֶׁזֶה נַעֲשֶׂה מִחֲמַת שֶׁנֶּפֶל בְּפֶה פְּעָמִים מֵאֱמוּנָה.
- יח. אֱמוּנָה חָשׁוּב כְּצַדִּיקָה.
- יט. עַל-יְדֵי אֱמוּנָה נִתְחַכֵּם.
- כ. מִתְחַלָּה צָרִיךְ לְהֶאֱמִין בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאַחֲרֵכֶךָ יִזְכֶּה לְהִבִּין אוֹתוֹ בְּשִׁכּוֹל.

- כא. וזווגא דקדשא-ברוך-הוא על-ידי נשמות ישראל.
 כב. הפשע של אדם מכניס בפירה לאדם.
 כג. כשנופל מאמונתו יבכה.
 כד. אמונה בא על-ידי שתיקה.
 כה. על-ידי קנאה אדם נופל מאמונתו.
 כו. מי שאין לו אמונה, בידוע שמוזלזל בדברי-תורה.
 כז. מי שפגעה בכל עת ידיו, על-ידי-זה מופה את לבו.
 כח. כשאדם נופל מאמונה, ידע שדנין אותו למעלה.
 כט. כשנופל מאמונתו בא לידי קרי ולידי הרהורי אשה ולידי הרהורי עבודה-זרה.
 ל. אמונה בא על-ידי צדקה.
 לא. על-ידי אמונה יכול להבין את השם ותברך.
 לב. על-ידי אמונה יכול לבוא לבטחון.
 לג. על-ידי אמונה הקדוש-ברוך-הוא יסלח לך [על] כל עוונותיך.
 לד. לפעמים הקדוש-ברוך-הוא שולח צער לאדם ומכה אותו ואין מפיל אותו לחלשה, אין זה כפי-אם בשביל אמונה.
 לה. על-ידי שבועת שקר נופל מאמונה.

- לו. מי שאין לו אמונה אינו מקבל מוסר.
- לו. מי שאין מאמין בדברי הצדיק לסוף שאין נהנה מהדבר אף-על-פי שהוא רואה.
- לח. מי שאין לו אמונה, בודאי חקות הקדוש-ברוך-הוא אצלו נמאס.
- לט. משיח יבוא בפתע פתאום, ועל-ידי-זה מחמת שמחה יפחדו ישראל.
- מ. כשיבוא משיח, אזי כל השרים של מעלה ושל מטה יחלו, אבל עכשו כשיש עליה לאיזה שר, אזי ישראל הם חולים.
- מא. לעתיד לבוא כל אחד הזעיר מחברו בשנים יהיה יותר למעלה.
- מב. לא חרבה ירושלים אלא בשביל שחללו את השבת, ובטלו קריאת-שמע, שחרית וערבית, ובטלו תינוקות של בית-רבן, ולא היה להם בשת-פנים זה מזה, והשוו קטן וגדול, גם לא הוכיחו זה את זה, גם בזו תלמידי-חכמים, גם פסקו ממנה אנשי-אמונה.
- מג. אין ירושלים נפרדת אלא בצדקה.
- מד. מלחמה אתחלתא דגאולה הוא.

- מה. מי שפוגדל חוזרים, הוא מעבב את הנאלה.
- מו. לא יבנה ירושלים, עד שיהיה שלום בין ישראל.
- מז. מה שישראל הולכים בגלות מאמה לאמה, הוא סימן שיבוא משיח.
- מח. כשאמות מחרפין אותנו ביותר זה סימן על משיח.
- מט. אין בית המקדש נבנה, עד שיכלה גאווה.
- נ. על ידי אחדות שיהיה בישראל, יבוא משיח.
- נא. משיח יבוא בשנת ברכה.
- נב. אין משיח בא, עד שיכלו כל הנשמות שבגוף.
- נג. המשיח פתו לתלמיד חכם, והמהנהו מנכסיו, והעושה פרקמטיא לתלמיד חכם, זוכה לתחית המתים.
- נד. מרוח פיו של השקרן נעשה יצר הרע, וכשיבוא משיח אזי לא יהיה שקר, בשביל זה לא יהיה יצר הרע בעולם.
- נה. מי שהוא איש אמת, הוא יכול לתפיד באחר, אם אחר דובר אמת אם לאו.
- נו. השקר לא יסבימו עליו רבים.
- נז. הקדוש ברוך הוא שונא לזה האיש, המדבר אחד בפנה ואחד בלב.

נח. עשיר מִבְּחֵשׁ אֵין הִדְעַת סוֹבְלוֹ, וְגַם הוּא נִבְזָה בְּעֵינַי
עֲצָמוֹ.

נט. תְּקוּן לִפְּהַ שְׂיִתֵּן צְדָקָה.

ס. עַל־יְדֵי הָאֱמֶת הָעוֹלָם נִשְׁמַר מִכָּל הַזְּקוּת.

סא. עַל־יְדֵי חֲנֻפָּה בָּא לְשִׁקָּר.

סב. מִי שֶׁנֹּתֵן צְדָקָה שְׂכָרוֹ שְׂיִזְכֶּה לְאֱמֶת.

סג. עַל־יְדֵי שִׁקָּר בּוֹדֵאי תִשְׁנֶא הָעֲנוּיִם.

סד. אָדָם נִכְרַע עַל־יְדֵי מְשָׁרְתָיו, אִם הוּא אוֹהֵב שִׁקָּר אִם
לֹא.

סה. בְּשֵׂאֵין אֱמֶת אֵין חֶסֶד.

סו. בְּשֵׂישׁ לֶךְ שִׁקָּר, אֲזִי בְּשֶׁתְּקַדּוֹשׁ־שֶׁבְּרוּךְ־הוּא רוֹצֵה
לַעֲשׂוֹת לֶךְ אֵיזָה יִשׁוּעָה, אֲזִי הַשִּׁקָּר מִגִּלָּה עוֹנֹתֶיךָ,
כִּדֵי שְׁלֵא יוֹשִׁיעַ לֶךְ.

סז. עַל־יְדֵי אֱמֶת הַקְּדוֹשׁ־שֶׁבְּרוּךְ־הוּא פוֹדֶה אוֹתְךָ מִכָּל
הַצָּרוֹת.

סה. טוֹב לְאָדָם שְׂיִמּוֹת, מְשִׁיחִיה וְיִהְיֶה שִׁקְרָן בְּעֵינַי
בְּנֵי־אָדָם.

חלק שני

א. לַפְּעָמִים אָדָם בָּא לְאֵיזָהוּ מְקוֹם, וַיֵּשׁ לוֹ צֶעַר בְּזָה
הַמְּקוֹם, יַדַּע שֶׁזֶּה הַמְּקוֹם הָיוּ בוֹ אֲבוֹתָיו וְנִפְּל לָהֶם

איזה כפירה, או בניו יבואו במקום הזה לְאיזה כפירה, ועל־ידי־זה הוא סובל עכָּשׁוּ צַעַר בַּמָּקוֹם הַזֶּה.

ב. על־ידי חֲנֻפָּה בָּא לְיַדִּי כְפִירָה.

ג. אין הקדוֹשׁ־שֶׁבְרוּךְ־הוא עוֹשֶׂה מוֹפְתִים אֲלָא לְזֶה שֶׁהוא מֵאֲמִין בְּשָׁנֵי עוֹלָמוֹת.

ד. על־ידי אֲמוּנָה נִתְבַּטְּלִין הַגְּזֵרוֹת, שְׁאֵמוֹת גּוֹזְרִין עֲלֵינוּ.

ה. דַּע, שְׁיֵשׁ לְכָל עֹשֶׂב וְעֹשֶׂב כַּח מִיּוֹחַד לְרַפְּאוֹת אִיזָה חוֹלָאֵת מִיּוֹחַדָּת, וְכָל זֶה אֵינוֹ אֲלָא לְמִי שְׁלֹא שָׁמַר אֲמוּנָתוֹ וּבְרִיתוֹ, וְלֹא שָׁמַר אֶת עֲצָמוֹ מִלְּעֵבֵר עַל "אֵל תְּהִי בּוֹ לְכָל אָדָם". אֲבָל מִי שְׁיֵשׁ לוֹ אֲמוּנָה בְּשָׁלְמוֹת, וְהוא גַּם־כֵּן שׁוֹמֵר הַבְּרִית וּמְקַיֵּם "אֵל תְּהִי בּוֹ לְכָל אָדָם", אֵין רְפוּאָתוֹ תּוֹלָה בְּחֻלְקֵי עֹשְׁבִים הַמִּיּוֹחַדִּים לְחוֹלָאֵתוֹ, אֲלָא נִתְרַפָּא בְּכָל מֵאֲכָל וּמְשָׁקָה בְּבַחֲיִנַת "וּבִרְךְ אֶת לַחֲמֻד" וְכוּ', וְאֵין צְרִיךְ לְהַמְתִּין עַד שְׁיִתְרַמּוּ עֹשְׁבִים הַמִּיּוֹחַדִּים לְרְפוּאָתוֹ.

ו. עֵקֶר הַיְשׁוּעָה הַבָּאָה אֵינָה אֲלָא עַל־יַדִּי אֲמוּנָה, וּמַדַּת אֲמוּנָה הִיא לְפִי מְנַהֲיֵי הַדּוֹר.

- ז. בַּשְּׁהוּלְךָ מֵרַב לְרַב, אִזְ צָרִיךְ לְחֻזַּק אֱמוּנָתוֹ בְּאַחֲדוֹת
הַשֵּׁם וּתְבַרְךָ, כִּי הַלְמוּד מִהֲרִיבָה מְלַמְּדִים מִזִּיק
לְאֱמוּנַת הַיְחִוּד. וְכֵן הָרַב שְׁיֵשׁ לוֹ אֱמוּנַת הַיְחִוּד,
הוּא יְכוּל לְהֵאִיר לְכָל תַּלְמִיד וְתַלְמִיד לְפִי פֶחוּ, וְכָל
תַּלְמִיד אֵינּוּ שׁוֹמֵעַ אֶלָּא מֵה שְׁצָרִיךְ לוֹ וְלֹא יוֹתֵר.
- ח. הַנְּחֻמָּה בָּא עַל־יְדֵי אֱמוּנָה.
- ט. עַל־יְדֵי מַעוֹט אֱמוּנָה נִתְרַבּוּ הַזְּכוּבִים בְּעוֹלָם.
- י. מִי שֶׁשׁוֹמֵר אֶת עַצְמוֹ מִלְעֵבֵר עַל "לֹא תִחְמַד",
עַל־יְדֵי־זֶה נִצּוֹל מִכַּעַם וְגִאָוָה וּמַחְסְרוֹן אֱמוּנָה,
הַבָּאָה עַל־יְדֵי כַּעַם וְגִאָוָה.
- יא. עַל־יְדֵי שְׂאִין מוֹדִיעִין אֱלֻקוֹתוֹ לְאֲמוֹת הָעוֹלָם,
עַל־יְדֵי־זֶה אֲמוֹת הָעוֹלָם מְסִיתִין וּמְדִיחִין אֶת יִשְׂרָאֵל
לִילְךָ בְּחֻכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת.
- יב. עַל־יְדֵי קִלְקוֹל אֱמוּנָה נִתְעוֹרְרִין דֵּינִים, וְעַל־יְדֵי
הֲרָהוּרֵי עֲבוּדֵה־זָרָה נִתְעוֹרְרִין דֵּינֵי דֵּינִים, הֵינּוּ
שְׂדֵנִים אֶת הַדֵּינִים שֶׁנִּדּוֹן כְּבָר, אִם נִדּוֹן כְּרָאוּי כְּלִי
וְתִרְנוֹת.
- יג. שְׂכּוֹל בְּנִים בָּא, חֵם וְשָׁלוֹם, עַל מִי שֶׁמְפִיל אֶת חֲבֵרוֹ
מֵאֱמוּנָה.
- יד. אִשָּׁה הַזְּהִירָה בְּחֻלָּה בְּנִיָּה בְּעַל־יְאֱמוּנָה.

- טו. עַל־יְדֵי אַמוּנָה נִתְיָשֵׁב הַדַּעַת.
- טז. עַל־יְדֵי תוֹרָה בָּא לְאַמוּנָה, וְעַל־יְדֵי אַמוּנָה בָּא לְקַדּוֹשׁ הַשֵּׁם.
- יז. מִי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִישֹׁן, יַעֲלֶה עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ אַמוּנַת תַּחֲתֵת־הַפְּתִים.
- יח. קִטְנֵי אַמְנָה קָשָׁה לָהֶם לְהַשְׁיֵג חֻדוֹשֵׁי דְאֹרִיתָא.

אֲכִילָה

- א. מִמָּה שֶׁאַתָּה אוֹכֵל תִּשְׂיֵר, בְּדֵי שְׂיַחּוּל בְּרַכַּת הַשֵּׁם בְּמִזְנוֹתֶיךָ.
- ב. שִׁלְחָנוֹ שֶׁל אָדָם מְטִהֵר לוֹ מִכָּל עֲוֹנוֹתָיו.
- ג. שִׁלְחָנוֹ שֶׁל אָדָם מְזוּכָה לוֹ לְעֵלְמָא דְאִתִּי וּמְזוּכָה לְפִרְנָסָה, וְהוּא רָשׁוּם לְטוֹב לְעֵלָא וּלְעֵלָא, וּמְזוּכָה לָהּ לְאִתּוֹסְפָא לָהּ פַּח וּגְבוּרָה בְּשַׁעָה שֶׁאֲצַטְרִיךְ לָהּ.
- ד. בְּעוֹזֵן עֲנׁוּי הַדִּין וְעוֹת וְקַלְקוּל הַדִּין וּבִטּוּל תוֹרָה בְּצַרְתָּ בָּא, וּבְנֵי־אָדָם אוֹכְלִים וְאֵינָם שְׂבַעִים וְאוֹכְלִים לַחֲמֵם בְּמִשְׁקָל.
- ה. כְּשֶׁאוֹכֵל קָצַת, לָבוּ גִמְשֵׁךְ יוֹתֵר אַחַר אֲכִילָה, מִמִּי שֶׁלֹּא אָכַל כֻּלָּל וְנִתְיָאֵשׁ מְלֹאכֵל.

- ו. מִפְּנֵי מַה נִּתְחַיְבוּ יִשְׂרָאֵל כָּלְיָהּ, מִפְּנֵי שְׁנֵהֲנוּ מִסְּעֵדָה שֶׁל אוֹתוֹ רָשָׁע.
- ז. מִזְבַּח מְזִיחַ גְּזֵרוֹת רָעוֹת וּמְכַפֵּר עֲוֹנוֹת וּמְזִיז וּמְחַבֵּב. וְהַשְׁלָחַן דּוֹמֶה לַמִּזְבֵּחַ.
- ח. הָאוֹכֵל בְּלֹא נְטִילַת יָדַיִם, כְּאִלּוּ בָּא עַל אִשָּׁה זוֹנָה, וְהַמְזֻלָּל בְּנְטִילַת יָדַיִם, נֶעְקָר מִן הָעוֹלָם.
- ט. אֵין שׁוֹתִין מִיָּם בְּפָנֵי רַבִּים.

חלק שני

- א. מִי שֵׁישׁ לוֹ צֶלֶם-אֱלֹקִים, עַל-יְדֵי אֲכִילָתוֹ דָּבָר מִן הַחַי נִתְעַלָּה וְכֵן לְהַפְדָּ.
- ב. אֲכִילַת הַדָּגִים מְעוֹרְרִין תַּאֲוֹת הַזְּווּג.
- ג. עַל-יְדֵי בְּרֵכַת-הַמְּזֻזֵן נִתְנַדַּע הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעוֹלָם.
- ד. עַל-יְדֵי בְּרֵכַת-הַמְּזֻזֵן נִתְיָשֵׁב הַמַּלְכוּת מִן הַמְּרִיבוֹת וְהַמַּלְחָמוֹת.
- ה. מִי שֶׁלְּמוּדוֹ בַּתּוֹרָה בְּמַחִין זָפִים, שֶׁאֲכִילָתוֹ כָּל-כָּפֵךְ בְּקִדְשָׁה, שְׁנֻזֵּן מִמְּזֻזֵן שֶׁהַמַּלְאָכִים גְּזוֹנִין מִמֶּנּוּ, עַל-יְדֵי-זֵה שׁוֹנְאָיו גְּזוֹנִין בְּחִנְק. וְסִמָּן לְדָבָר: "וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיוֹת הַבֶּקֶר", "וַיִּבְבֶּקֶר הָיְתָה שְׂכַבַת הַפֶּל", "וַיְהִי בְּאַשְׁמֶרֶת הַבֶּקֶר". (פְּרוּשׁ סִמָּן זֶה שְׁמַעְתִּי

מפיו הקדוש, כי "ויהי ביום השלישי בהיות הבקר" נאמר במתן-תורה, שזהו בחינת מה שמבאר לעיל, מי שלמודו במחין זכים. "ובבקר היתה שכבת הפל" נאמר בפן, שהוא מזון שהמלאכים נוזנין ממנו, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה. "ויהי באשמרת הבקר" נאמר בקריעת ים-סוף, שנטבעו המצרים בים, שזהו בחינת חנק כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה. ולמד בקר מבקר, על-ידי-זה מצא [השגה] הנ"ל בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה).

ו. מי שאינו מרגיש טעם באכילתו, ידע שנתק מפנו השם יתברך.

ז. אכילת הצדיקים גדולה יותר מהקרפנות ומזווגן.

ח. הדגים שמנים בזכות הקרפנות.

ט. מי שפלב נשכו, בידוע שרחמי שמים מסלקין מפנו, גם בידוע שנכשל במאכלות אסורות.

י. מי שנוהר במאכלות אסורות, הוא נצול מחיות רעות.

יא. מי ששונאיו נתרוממים, הוא נופל לתאות אכילה.

יב. על-ידי תאות אכילה הוא אוהב בן אחד יותר משאר בניו.

יג. לכו לחמו בלחמי ו'שתו - ראשיתבות לולב; "ביין" עם האותיות גימטריא ראשיתבות של

אֶתְרוּג הַדָּם עֲרָבָה; "מִסְכְּתִי" בְּחִינַת סְבוּת.
 עַל־יְדֵי מְצוֹת נְטִילַת אַרְבָּעָה מִיָּנִים וְעַל־יְדֵי סֶכָה
 אָדָם זוֹכָה לְאֲכִילָה וְשִׁתְיָה וּמְלַבּוּשִׁים, וְגַם לְחַיּוֹת
 הַנְּשָׁמָה; עַל־יְדֵי סֶכָה זוֹכָה לְמְלַבּוּשִׁים, בְּחִינַת
 "בְּשׂוּמֵי עֵנָן לְבוּשׁוֹ". עַל־יְדֵי עֲרָבֵי נַחַל זוֹכָה לְשִׁתְיָה,
 עַל־יְדֵי הַדָּם זוֹכָה לְחַיּוֹת הַנְּשָׁמָה וְעַל־יְדֵי לוּלָב
 וְאֶתְרוּג זוֹכָה לְאֲכִילָה, כִּי יֵשׁ בָּהֶם פְּרִי, שֶׁהֵם מִיָּנֵי
 מֵאֲכָל.

יד. אֲכִילָה וְשִׁתְיָה בָּא עַל־יְדֵי חֶק וּמִשְׁפָּט.

טו. מֶה בְּשִׂאָדָם שׁוֹתָה מִתְחִיל לְזַמֵּר וּלְנַגֵּן וְלֹא בֶן
 בְּאֲכִילָתוֹ, מִחֲמַת שְׂאֵמְרוֹ שִׁירָה עַל הַבָּאָר, וְלֹא
 אָמְרוֹ שִׁירָה עַל הַמֶּן.

אלמן

א. מִי שְׂמַתָּה אִשְׁתּוֹ, יֹאמֵר בְּכָל יוֹם פְּרִישַׁת אָשָׁם (ויקרא
 ה,ז), עַד שְׂיִשָּׂא אִשָּׁה אַחֲרָת.

חלק שני

א. עַל־יְדֵי שְׂקָר דְּבָרָיו אֵינָם נִשְׁמָעִים, גַּם עַל־יְדֵי שְׂקָר
 מֵאֲלָמֵן, חֵם וְשָׁלוֹם, בְּפֶה נְשִׁים.

ב. כְּשִׁמְתָהּ אִשְׁתּוֹ שֶׁל אָדָם, אֲזַי כָּאֵלוֹ נִחְסֵר לוֹ עֵצֶם
 מֵעֵצָמוֹ, אֲבָל הַצְּדִיק, אֶף-עַל-פִּי שְׂאִשְׁתּוֹ מָתָה, אֵינוֹ
 נִחְסֵר לוֹ עֵצֶם. וְזֶהוּ: אֶלְמָן אוֹתִיּוֹת א'חַת מ'הֵנָּה ל'א
 ג'שְׁפָרָה.

אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל

חֵלֶק שְׁנִי

- א. עַל-יְדֵי יְשִׁיבַת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל מִשִּׁיגִין הַשְּׁגַחַת הַשֵּׁם
 יִתְבָּרַךְ עַל הָעוֹלָם.
- ב. לְפִי הַחֲדוּשׁ שְׂאָדָם מְחִדֵּשׁ בְּתוֹרָה, בֵּן נִמְשָׁךְ לוֹ
 הָאָרֶה מִקִּדְשַׁת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל.
- ג. עַל-יְדֵי הַשְּׁתוֹקְקוֹת שְׂאָדָם מִשְׁתוֹקֵק לְבִיאַת אֶרֶץ-
 יִשְׂרָאֵל, עַל-יְדֵי-זֶה נִשְׁפָּע פְּרִנְסָה גְדוֹלָה.
- ד. מִי שֶׁהוּא מִפְּרִנָּם אֶת הַרְבִּים, עַל-יְדֵי-זֶה מִמְשִׁיךְ
 הַבְּרָכָה מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל לְחוּץ לְאֶרֶץ.
- ה. מִי שֶׁמְשִׁתוֹקֵק לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, עַל-יְדֵי-זֶה מְעוֹרֵר
 הַשְּׁתוֹקְקוֹת אֶצֶל אָבִיו וְאִמּוֹ, הֵינּוּ נִשְׁמוֹתֵיהֶם, וּבָאִים
 לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בָּא עִמָּם וּמְצַפִּים
 וּמְשִׁתוֹקְקִים אֵלָיו.

- ו. על-ידי הממון שנותן לעניי ארץ-ישראל, על-ידי-זה
ממונו נתקנים בידו.
- ז. מי שיודע מארץ-ישראל, שטעם באמת טעם ארץ-
ישראל, הוא יכול להכיר באחר, אם היה אצל צדיק
[אמתי] על ראש-השנה אם לאו. כי מי שזוכה
להיות אצל צדיק אמתי על ראש-השנה, אזי בכל
מקום שהאיש הזה מסתכל, נעשה אותו האויר
בחינת אויר דארץ-ישראל, ועל-פן מי שיודע
מטעם ארץ-ישראל, כל אחד כפי ערכו, הוא מחיב
להרגיש ארץ-ישראל, כשפוגע ומתועד יחד עם זה
האיש, שהיה אצל צדיק אמתי על ראש-השנה, כי
על-ידו נעשה האויר בבחינת ארץ-ישראל כנ"ל.

אבדה

חלק שני

- א. מי שמחזיר אבדה לבעלים, בפח הזה מגייר גרים.

בנים

- א. כל הבוכה ומתאבל על אדם כשר, זוכה לגדל את
בניו.

- ב. צָרִיךְ לְשָׁמֵר אֶת הַתִּינוּק, שְׁלֹא יִלְךְ בְּגִלּוֹי הָרֹאשׁ.
- ג. אֵין צָרִיךְ לְאָדָם לְדַאֵג עַל פְּרִנְסַת בְּנָיו, כִּי כַּשֶּׁהֶם גְּדֻלִים גְּדֻלָּה פְּרִנְסַתָּם עִמָּהֶם.
- ד. מִי שְׁמַכְבִּיל אֶת חֲבֵרוֹ מִפְּרִיָּה וּרְבִיָּה, הוֹלֵךְ לְשֵׁאוֹל בְּלֹא וָלֶד.
- ה. כָּל הַכּוֹפֶה אֶשְׁתּוֹ לְדַבֵּר-מְצוּהָ, הָיוּ לָהּ בְּנִים שְׂאִינִים מִהַגְּנִים.
- ו. אִשָּׁה שְׂדֵמְיָה מְרַבִּים צֶעַר גְּדוֹל בְּנִים שְׁלָהּ יוֹתֵר בְּעֶצְבוֹן.
- ז. בֵּית כְּהֵן לְיִשְׂרָאֵל, בֵּית תְּלֻמִּיד-חָכָם לְעַם-הָאָרֶץ זָרַע אֵין לָהּ.
- ח. הַתַּעֲנִית שֶׁל חַמִּישֵׁי בְּשֶׁבֶת מְסַגֵּל לְגְדוֹל בְּנִים.
- ט. צְנִיעוּת שְׁפָאִשָּׁה מְזַכָּה לָהּ לְבָנִים הַגְּנִים.
- י. עַל-יְדֵי שְׂמֻחַת יוֹם-טוֹב וְעַל-יְדֵי הַנְּחַת תְּפִלִּין כְּרָאוּי, יֵלֵד אֶשְׁתּוֹ בְּנִים זְכָרִים.
- יא. לְפַעְמִים מִי שְׂאִין לוֹ בְּנִים, וּכְשֶׁמֶת-פְּלִין עָלָיו שְׂיִהְיָה לוֹ בְּנִים, הוּא מֵת.
- יב. בְּעוֹזֵן גְּדָרִים בְּנִים מֵתִים.
- יג. שְׁנוּי מְקוֹם גְּזֵרָה לְבָנִים.

- יד. בָּנִים גְּדוּלִים אֵינָם מֵתִים בְּעוֹן אַבֹּתֵיהֶם, אֲבָל
בְּמָקוֹם שֵׁישׁ חֲלוּל הַשֵּׁם אֲפֹלוּ גְדוּלִים מֵתִים.
- טו. דֹּאכְלָא בְּשָׂרָא וְשִׁתְיָא חֲמָרָא, הָוִי לֵיה בָּנִים בְּרִיאִים.
- טז. הַמִּסְתַּכֵּל בְּעַקְבָּהּ שֶׁל אִשָּׁה וּבְאַשְׁתּוֹ נִגְדָה, הָוִי לֵיה
בָּנִים שְׂאֵינָם מְהַגְנִים.
- יז. הַדָּר עֶשֶׂר שָׁנִים בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל וְאִין לוֹ בָּנִים, יוֹצִיא,
שְׂמָא לֹא זָכָה לְהַפְנוֹת מִמֶּנָּה.
- יח. מַה יַּעֲשֶׂה אָדָם, וְיִהְיֶה לוֹ בָּנִים זְכָרִים, יִשָּׂא אִשָּׁה
הַהוֹנֵגֶת לוֹ, וְיִקְדֹּשׁ אֶת עַצְמוֹ בַּשַּׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ, וְיִבְקֹשׁ
מִמֵּי שְׁתֵּהבָנִים שְׁלוֹ.
- יט. כָּל הַמּוֹלִיד בְּדוֹמָה לוֹ הוּא מוֹלִיד.
- כ. יִשְׁמַר אָדָם אֶת עַצְמוֹ, מִלְּקַץ אֵיזָה אֵילָן בְּלֹא זְמִנָּה,
כִּי זֶה מְזִיק לְגְדוּל בָּנִים.
- כא. כָּל הָרוֹדֵף צָדָקָה, זוֹכָה לְבָנִים בְּעָלֵי עֵשֶׂר, בְּעָלֵי
חֲכָמָה, בְּעָלֵי אַגְדָּה.
- כב. מַה יַּעֲשֶׂה אָדָם וְיִהְיֶה לוֹ בָּנִים; יַפְזֹר מְעוֹתָיו לְעַנְיִים,
וְיִשְׁמַח אֶת אִשְׁתּוֹ לְפָנֵי תְשֻׁמִּישׁ.
- כג. בְּשֵׁם שְׂאֵסוּר לְהַרֵג אָדָם, בֵּן אֲסוּר לְקַץ אֵילָן מֵאֲכָל
קָדָם זְמִנּוֹ.

- כד. יואב, שלא הניח בן כמותו נאמר בו מיתה, דוד, שהניח בן כמותו נאמר בו שכיבה.
- כה. בת תחלה לא שלטה בהו עינא בישא.
- כו. כל המגידל יתום בתוך ביתו, פאלו ילדו.
- כז. כל המלמד בן חברו תורה, פאלו ילדו.
- כח. ארבעים יום קדם יצירת הולד יתפלל על אשתו, שתילד זכר.
- כט. מי שמהרהר בזנות, גם אשתו פאה לידי הרהורים, וכשאשתו מהרהרת, על-ידי-זה הקלפות פאין עליה בחלום, ועל-ידי-זה הבנים שלה מתים.
- ל. מי שמונה, אשתו מזנה עליו.
- לא. כל השורף תבואתו של חברו, אינו מניח בן לירשו.
- לב. אשה שמשפלת בניה, בשעת לדה תניח על ראשה תפוח.
- לג. כל העושה דבר-מצוה ולא גמרו, קובר אשתו ובניו.
- לד. הנזשא אשה לשם ממון הוין לה בנים שאינם מהגנים, ומפסיד את הממון בזמן קצר.
- לה. העוסק בתורה ובגמילות-חסדים, זוכה להרבה בנים.

לו. אין הבנים מתים בעוון האבות, אלא כשאוֹחֲזִים מעֲשֵׂה אֲבוֹתֵיהֶם בְּיָדֵיהֶם.

לז. התשמיש יפה לְוָלָד, לְלִבְנוֹ וּלְזָרוֹ וְלִהְיוֹת בְּעַל־צוּרָה וּבְעַל־כַּח.

לח. מי שאין לו בנים, יקבל על עצמו גלות.

לט. היורד לאֲמָנוֹת חֲבֵרוֹ, כָּאֱלוֹ בָּא עַל אִשְׁתֵּי רֵעֵהוּ.

מ. כְּשֶׁנִּמְסַר אָדָם בְּיַד שׁוֹנְאָיו, הָיָה כְּמוֹ שְׂבוּל בְּנִים.

מא. מי שָׁבָא עַל הַכּוֹתֵית אוֹ זָכָר, אוֹ הִרְהֵר בְּעִבּוּדָה זָרָה, לֹא יִהְיֶה לוֹ בֵּן תַּלְמִיד־חָכָם, וְאִם יִלְמַד בְּנוֹ תוֹרָה יִהְיֶה שְׂכָחָן.

מב. בְּנִים הַטּוֹבִים רְפוּאָה גְּדוֹלָה לְאָבוֹת.

מג. עַל־יְדֵי שְׁקָר הַבְּנִים מֵתִים.

מד. כָּל שְׂאִינֹ פוֹרֵשׁ מֵאִשְׁתּוֹ סְמוּךְ לוֹסְתָהּ, אֶפְלוּ הָיָה לָהּ בְּנִים כְּבָנֵי אֶהְרֹן מֵתִים. וְכָל הַפוֹרֵשׁ, הַוּוֹן לָהּ בְּנִים זָכָרִים וְרֵאוּיִן לְהוֹרָאָה.

מה. כָּל הַמְּכַדִּיל עַל הַוּוֹן בְּמוֹצְאֵי שִׁבְתָּ, הַוּוֹן לָהּ בְּנִים זָכָרִים וְרֵאוּיִן לְהוֹרָאָה.

מו. הַמְּקַדֵּשׁ אֶת עֲצָמוֹ בַשְּׁעֵת תִּשְׁמִישׁ דְּרָךְ צְנִיעוּת, הַוּוֹן לָהּ בְּנִים זָכָרִים.

- מו. יוֹהֵר מְאֹד שְׁלֹא יִינַק הַזֶּלֶד מֵאִשָּׁה רָעָה, כִּי חֲלָב
מִטֵּמֵּא וְחֲלָב מִטֵּהָר.
- מח. חֲמִין וְשֶׁמֶן מְבָרִין אֶת הַזֶּלֶד.
- מט. מִי שְׂאִינוֹ עוֹצֵר אֶת עֵצְמוֹ מִלְּהִטִּיל מוֹם, תִּפְלֹתוֹ
שְׂמֵת־פִּלֵּל עַל בְּנָיו נִשְׁמַעַת.
- נ. הַזֶּלֶד הַזֶּלֶד אַחַר צוּרַת אָב וְאִם.
- נא. קָשָׁה תִּרְבוֹת רָעָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם יוֹתֵר
מִמְלַחֶמֶת גּוֹג־וּמְגוֹג.
- נב. יְקָדִים וַיַּחֲשִׁיךְ לְבֵית־הַכֹּהֲנִים, עַל־יְדִי־זָה יֶאֱרֹךְ יְמֵי
בְּנָיו.
- נג. אֵל יִשְׁגֶּה אָדָם כִּנּוֹ בֵּין הַכְּנִים.
- נד. עַל־יְדֵי חֲנֻכָּה וְנֵר שֶׁבֶת הָיוּ לֵה בְּנִים תִּלְמִידֵי־
חֲכָמִים.
- נה. דְּרָחִים רַבָּנָן הָיוּ לֵה בְּנֵין רַבָּנָן, דְּמוֹקִיר רַבָּנָן הָיוּ לֵה
חֲתָנוּתָא רַבָּנָן.
- נו. בְּעוֹזֵן גְּדָרִים גַּם בְּעוֹזֵן כְּפוֹל תּוֹרָה גַּם בְּעוֹזֵן מְזוּזָה
גַּם בְּעוֹזֵן צִיצִית גַּם בְּעוֹזֵן שְׁנֵאת חֲנָם בְּנִים מֵתִים
כְּשֶׁהֵם קְטָנִים.
- נז. מִי שְׁנוֹתָן מִעֵשֶׂר מִן מְעוֹתָיו, בְּנָיו נְצוּלִים מִהַחֲלֵי
הַנְּקָרָא סְמָקָא.

- נח. תינוקות של בית-רבן נתפסין על הדור.
- נט. על-ידי הדסים בשבת זוכה לבנים תלמידי-חכמים.
- ס. אשה שמשפלת את בניה, הסגלה לזה, שתרחץ את הכלה קדם החפה.
- סא. לפי אכילותיו של אדם בן בניו ובנותיו.
- סב. מי שפניו מתים אל ישמש מטתו בחל, כראם משבת לשבת.
- סג. דריכת הקשת בל"ג בעומר הוא סגלה לבנים. גם התפלה שמתפללין לפני העמוד בבנינה הוא סגלה לבנים.
- סד. צריך ללמד את התינוק דרך-ארץ מנעוריו.
- סה. השירות והתשבות, שאומרין קדם אור היום, הוא סגלה לבנים. גם לאשה שנחסר חלבה. גם לאשה רעה שהיא בעסנית.
- סו. מי שהוא מקטין את עצמו בפני רבו ושואל ממנו כל הספקות, אף-על-פי שרבו מביש אותו, על-ידי זה זוכה, שיוצא ממנו בן שהוא גדול בתורה יותר מרבו.
- סז. מי שמקבל את היסורים באהבה, זוכה לזרע שיאריכו ימיהם.

סח. פְּעֻלוֹת הַשֵּׁם נִמְשָׁכִין אַחַר הַשֵּׁם שֶׁל אָדָם, כִּי שָׂמָא גָרִים.

סט. מִי שֶׁמִּגְבִּיחַ קוֹלוֹ כְּדֵי לְהִתְפָּאֵר בּוֹ, בָּאִים בְּנָיו לְשִׁבְיָהּ.

ע. מִי שֶׁאֵין לוֹ בְּנִים, יֵהָא רְגִיל בְּשִׁמּוֹן.

עא. וְלִפְעָמִים יַעֲקֹר דִּירָה וְיִחִיו בְּנָיו.

עב. עַל־יְדֵי רְדִיפַת שָׁלוֹם מִצִּיל אֶת בְּנָיו מִמִּיתָה וּמִגְלוּת.

עג. מִי שֶׁעוֹשֶׂה אֵיזָה דְּבָר, וְהַדְּבָר הוּא אַחֲר־כֵּךְ מְכַשׁוֹל לְבְנֵי־אָדָם, עַל־יְדֵי־זֶה הַטּוֹבָה נִפְסָק מִזְרַעוֹ.

עד. לִפְעָמִים מִחֲמַת אֲהָבָה גְּדוֹלָה שָׁבִין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ אֵינָה מוֹלְדָת.

עה. לְרַב הָעֵקְרוֹת כְּשֵׁהֶם נִפְקְדוֹת, מוֹלִידוֹת זָכָר.

עו. עַל־יְדֵי אֹנְאָת דְּבָרִים הַבְּנִים מֵתִים.

עז. יֵשׁ כַּח בְּיַד הַצְּדִיק לְקַלֵּל אֶת הָאָדָם, שֶׁלֹּא יִהְיוּ לוֹ בְּנִים הַגּוֹנִים.

עח. מִי שֶׁהַצְּדִיק נֶעֱשֶׂה אַכְסֵנְיָה אֶצְלוֹ, נִתְבָּרַךְ בְּבְנִים.

עט. מִי שֶׁמִּשְׁתַּוְּקֵק לַעֲשׂוֹת אֵיזָה מִצְוָה וְאֵין זוֹכֵה לַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְבְנִים, וְיִגְדְּלָתוּ מוֹרִישׁ לְבְנָיו, וּבְנָיו יִזְכוּ לַעֲשׂוֹת הַמִּצְוָה הַזֹּאת.

- פ. מי שִׁמְקַפֵּחַ פְּרִנְסָה, לְסוֹף שְׁבָנָיו מֵתִים.
- פא. מֵאֲגִינַט סִגְלָה לְבָנִים.
- פב. בָּנָיו שֶׁל אָדָם מֵתִים, כְּשֶׁעוֹסֵק בְּשִׁמּוֹת הַטְּמֵאָה אוּ בְּכִשְׁפִּים אוּ שְׁמֵאֲמִין בָּהֶם.
- פג. כְּשֶׁאִישׁ וְאִשָּׁה רוֹחֲצִים יְדֵיהֶם וְנוֹתְנִים צְדָקָה קֶדֶם הַתְּשׁוּמִישׁ, בְּזֶה יֵם מְסִירִים אֶת רוּחַ הַטְּמֵאָה מֵהִילָדִים, שֶׁהֵם מוֹלִידִים.
- פד. יֵשׁ אִשָּׁה שְׁמֹנְדֶלֶת נְקֻבוֹת, וְאִינָה מְגַדֶּלֶת זְכָרִים.
- פה. אֲמִירַת פְּרִשְׁת צִיצִית בְּמִסִּירוֹת־נֶפֶשׁ וּבִירְאָה גְּדוֹלָה גַּם הַלְּבָשֶׁת עָרוּמִים, עַל־יְדִי־זָה זוֹכָה לְבָנִים זְכָרִים.
- פו. שָׁנָה שִׁישׁ בָּהּ בְּרָכָה, סִמָּן שָׁגָם יִשְׂרָאֵל יִפְרוּ וְיִרְבוּ.
- פז. אִשָּׁה שְׁעוֹסֶקֶת בְּכִשְׁפִּים, בְּנִיָּה מֵתִים וְנִעֲשִׂית אֱלֻמָּנָה.
- פח. מִיִּנְקֶת שְׁנַחֲסֵר חֲלָבָה הַסִּגְלָה לָזָה שִׁית־אֵבֶל בְּעֵלָהּ עַל יְרוּשָׁלַיִם.
- פט. מִכּוֹת בָּנִים בָּא עַל־יְדֵי שְׂוֵא, גַּם הַמָּקוֹם גּוֹרֵם.
- צ. מִי שְׁמֵשֶׁמֶח חֶתֵן וְכֻלָּה, יוֹכֵה שְׁתֵּלָד אִשְׁתּוֹ זְכָרִים.
- צא. גַּם עַל־יְדֵי הַזְּהָרוֹת גִּירוֹת.
- צב. שָׁנָה שִׁישׁ הֶרְבֵּה גְּשָׁמִים, סִמָּן שְׁנוֹלָדִים בְּזֶה הַשָּׁנָה הֶרְבֵּה זְכָרִים.

צג. איש ואשתו שהם מקללים את עצמם, אין מגדלין את בניהם.

צד. סגלה לגדול בנים: תזרע איזה מין תבואה, וכשתקצר אותה, תתן אותה לעניים, ואתה לא תהנה ממנה.

צה. מי שפטיל אימה יתרה על דורו, אין מתקיימין לו בנים חכמי לב.

צו. מי שאין לו רחמנות על בניו, בידוע שאין לו חלק בעולם דקדושה.

צז. כשאינו חוזר על למודו [ושוכח] על ידי זה הבנים מתים.

צח. על ידי זנות אין מגדלים בנים.

צט. שם "אלוה" שמירה לבנים.

ק. מי שמשתדל שיהיה פרנסה לדורשי השם, על ידי זה יזכה שלא יצאו בניו לתרבות רעה.

קא. על ידי אמונת צדיקים הבנים חיים וקיימים.

קב. כשזכר בא לעולם חסד בא לעולם.

קג. מי שמצער את אביו ואמו על ידי זה אינו זוכה לגדל זכרים.

- קד. מי שרודף שלום על-ידי-זה יזכה לראות בנים לבניו.
 קה. קלקול הדלת או החלון זה סימן לחלשת בנים.
 קו. המחלקת זה סימן רע לבנים, ושלום זה סימן טוב לבנים.
 קז. הבנים שומים, כשאביהם בעסן.
 קח. על-ידי כבוד אב תזכה לבנים זכרים.

חלק שני

- א. מי שישיש לו צער גדול בנים, יקרא בכל יום מעשה בראשית. גם על-ידי הקריאה נצול מעלילות של גזלה.
 ב. סגלה לבנים, להקטין את עצמו.
 ג. מטע הפרם מזיק לגדול ולדות.
 ד. השתדלות בפדיון-שבויים מסגל להולדה.
 ה. אמירת המעמדות טוב לבנים.
 ו. אשה שפניה מתים בחלי הנקרא סמקא, הינו זדונישין, תרחץ אותם בשמן, והשמן הזה תדליק אותו אחר-כך בטבילת מצוה.
 ז. מי שקמים עליו רבים וחולקים עליו על אמונתו והוא עומד כנגדם וטוען כנגדם ודברים הנתקבלים,

על־ידי־זה זוכה לְבָנִים רַבִּים, וְהַעוֹלָם נִתְמַלֵּא
מִזְרָעוֹ.

ה. הַא הַנַּעֲשֶׂה מִכֶּסֶף, מִסָּגֵל לְפָרִיָה וּרְבִיָּה.

ט. לְפַעֲמִים בְּנֵי הַבַּיִת גּוֹרֵם לְאִשָּׁה שְׂלֵא תֵלֵד,
כְּשֶׁהַעֲצִים שֶׁבְּבִנְיָן אֵינָם מְנַחִים כַּסֵּדֵר הַנִּתֵּן לָהֶם
מִשִּׁשֶּׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית, וְאִז הַבַּיִת נִקְרָא הָרוּם אֲפֹלוּ
בְּבִנְיָנוּ, וְהַהָרוּם הַזֶּה בָּא וּמְזִיק לְאִשָּׁה וְאִנָּה מוֹלְדֵת.
י. צָרִיךְ לְחֹזֵר אַחֵר מוֹהֵל צָדִיק וִירֵא־שָׁמַיִם, כִּי
כְּשֶׁהַמּוֹהֵל אֵינּוּ טוֹב, יְכוּל לְהִיּוֹת שְׂלֵא יִהְיֶה מוֹלִיד,
חֵם וְשָׁלוֹם, הַנִּמּוֹל עַל־יָדוֹ. גַּם עַל־יָדֵי שֶׁהַמּוֹהֵל אֵינּוּ
טוֹב, עַל־יָדֵי־זֶה בָּא הַתִּינוֹק, חֵם וְשָׁלוֹם, לִיָּדֵי חָלִי
נוֹפֵל.

יא. מִי שֵׁשׁ לוֹ בֵּן עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, כְּבָאֵלוּ לֹא מֵת.

יב. הַחֵלֶב שֶׁל צְדָקָת הוּא טוֹב לְתִינוֹק לִירֵאת־שָׁמַיִם וְגַם
נֹתְנֹת לוֹ מִמְשָׁלָה בְּעוֹלָם הַזֶּה.

יג. שְׂכוֹל בָּנִים בָּא, חֵם וְשָׁלוֹם, עַל מִי שֶׁמִּפִּיל אֶת חֲבֵרוֹ
מֵאֲמוּנָה.

יד. כְּשֵׁשׁ שָׁלוֹם מְלָכוֹת, עַל־יָדֵי־זֶה נוֹלְדִים בְּיִשְׂרָאֵל
בְּעַלִּי הוֹרָאָה.

טו. מי שישומר את עצמו גם את העת והזמן שמוזוג, שלא יהיה לא הוא ולא העת והזמן חם ביותר ולא קר ביותר, על-ידי-זה בָּנוּ הַנּוֹלָדִים יְהִיו חֲכָמִים גְּדוֹלִים.

טז. מי שהוא שולט בְּיָצְרוֹ, בָּנוּ אֵינָם יוֹצְאִים לְתַרְבוֹת רָעָה, וְעַל-יְדֵי-זֶה מְמוֹנָו נִתְפָּרֵד, וְעַל-יְדֵי-זֶה לֹא יָבוֹא לְיָדֵי גִפְיוֹן.

יז. אִפְלוּ אִשָּׁה צְדָקָת כְּשֶׁהִיא אֵינָה מְיַחֶסֶת, עַל-יְדֵי-זֶה מוֹלֶדֶת בָּנִים שְׂאֵינָם הַגּוֹנִים.

יח. בְּזִמְן שֶׁהַדָּגָן רַב בְּעוֹלָם, זֶה סִימָן לְלֵדַת זְכָרִים, וּבְזִמְן שֶׁהַיֵּין רַב בְּעוֹלָם, זֶה סִימָן לְלֵדַת נְקִבּוֹת.

יט. מי שאין לוֹ בֶּן זָכָר, יִרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהַבִּיא מִתְּנֻנּוֹת לְתַלְמֵי-יְדֵי-חֲכָמִים, וַיֹּאמֶר פְּרָשָׁה שֶׁל בְּפוּרִים וְגַם יִלְמַד גְּמָרָא הַרְבֵּה וַיִּמְעַט בְּלַמּוּד אַגְדָּה, כִּי לַמּוּד אַגְדָּה הוּא מְסַגֵּל לְבָנוֹת.

כ. עַל-יְדֵי לַמּוּד פּוֹסְקִים, עַד שְׂיַדַע לְהוֹרוֹת הוֹרָאוֹת, עַל-יְדֵי-זֶה גּוֹרֵם פְּקִידָה לְכַמָּה עֲקָרוֹת.

כא. לְפַעְמִים עַל-יְדֵי תְּפִיסָה נִצּוֹל מִכְּלִיּוֹן בָּנִים.

כב. עַל-יְדֵי צְדָקָה זוֹכֵה לְבָנִים.

כג. סָגְלָה לְמִקְשָׁה לְיִלְדָּה, שְׁתַּתְּלָה עַל צְוֹאֲרָהּ מִפֶּתַח שַׁל
הַבַּיִת־עַלְמִין. גַּם הַמִּפְתָּח הַזֶּה מְסֻגָּל לְעַקְרָהּ.

כד. הַבָּנִים מֵתִים, חֵם וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי רֵאִית קָרִי.

כה. יֵשׁ עֵצִים הַמוֹנְעִים הַהוֹלְדָה וְהַגְּדוּל בָּנִים כְּשֶׁעוֹשִׂין
מִטָּה, וְיֵשׁ עֵצִים הַגּוֹרְמִין הַהוֹלְדָה וְהַגְּדוּל בָּנִים.

כו. מִי שֶׁבָּנָיו מֵתִים כְּשֶׁהֵם קְטַנִּים, תַּעֲשֶׂה לוֹ אִמּוֹ
כְּתַנָּת, וְהוּא יֵלֵךְ בּוֹ תָּמִיד עַד שֶׁיִּגְדֹל.

כז. כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל פָּרִים וְרָבִים, אֲזִי הָאֲמוֹת מְחַדְּשִׁין עָלֵינוּ
גְּזֵרוֹת.

כח. הַסְּגוּפִים מוֹעִילִים לְהוֹלְדָה.

כט. הַקּוֹצִים מְסֻגָּלִים [מוֹעִילִים] לְהוֹלְדָה.

ל. מִי שֶׁנּוֹלַד מְהוּל, בְּדוּעַ שְׁכַח הַמְדַמָּה שָׁלוֹ טוֹב
וַיָּפָה.

❁ בֵּית ❁

א. בֵּית שְׂאִין דָּרִין בּוֹ יִזְהַר מְלַהֲכָנָם בְּתוֹכוֹ, כִּי הוּא
מְקוֹם שָׂדִים.

ב. מָאן דְּבִישׁ לֵיהּ בְּמָתָא דָּא יֵלֵךְ לְמָתָא אַחֲרֵיתָא.

- ג. בְּשֵׁהֲבִית מְזֻמָּן לְבָרְכָהּ, אֲזִי בְּשֵׁהֲצַדִּיק בָּא לְבֵית הַזֶּה
גַּם הַבְּרָכָה בָּאָה.
- ד. יֵשׁ מְקוֹם מְזֻמָּן לְטוֹבָה וְהוּא־הֵדִין לְהִפְךָ.
- ה. לְעֲגֹן טוֹבוֹת וְרַעוֹת הַפְּאוֹת לְאָדָם קָרוֹב לְדַרְךָ
הַטָּבֵעַ, הַכֹּל לְפִי הַזְמַן וּלְפִי הַמְּקוֹם.
- ו. דִּפְרַע קִנְיָה מִחֲרִיב בֵּיתוֹ.
- ז. מְקוֹם שְׂאֲדָם יוֹצֵא מִמֶּנּוּ אֵינוֹ מִתְּאוּהָ לְאוֹתוֹ מְקוֹם
לְהַנּוֹת מִמֶּנּוּ.
- ח. אִם עִם־הָאָרֶץ חֲסִיד, אֵל תְּדוּר בְּשִׁכּוֹנָתוֹ.
- ט. כָּל בֵּית שֶׁנִּשְׁמָעִין בּוֹ דְּבַר־תּוֹרָה, שׁוֹב אֵינוֹ נִחְרָב.
- י. עִיר שְׂיִישׁ בָּהּ מַעְלֹת וּמוֹרְדוֹת מְזַקְּנִין בְּחֲצֵי יְמֵיהֶם.
- יא. אִם [אִי] נִשְׁפָּךְ בְּבֵית יֵין כַּפִּים אֵיפָא בְּרָכָה.
- יב. אֵל תִּכְנַס לְבֵית שְׂיִישׁ בּוֹ צְלָמִים.
- יג. מִי שְׂרוּצָה לְהַכְנִס לְבֵית לְדוּר בְּתוֹכוֹ, יֹאמֶר הַתּוֹרָה
כְּלָה וְאַחֲר־כֵּן יִכְנַס לְדוּר בְּתוֹכוֹ.
- יד. מִי שְׂאִין לוֹ קַרְקַע, אֵינוֹ אָדָם.
- טו. יֵשׁ מְקוֹם הַגּוֹרֵם לְעֵבֶר עֲבֵרוֹת.
- טז. כַּעַם וְזִנוֹת שֶׁל אִשָּׁה מִחֲרִיב אֶת הַבֵּית.

יז. כְּשֶׁנֶחָרַב אֶסְקַפֶּת הַבַּיִת אוּ פִתְחֵיהָ הוּא סִימָן רַע לַבַּיִת.

חלק שני

א. לָדוֹר בַּעֲלֵיהָ הוּא טוֹב יוֹתֵר לְעִבּוֹדַת הַבּוֹרָא מִלָּדוֹר בַּבַּיִת תַּחְתּוֹן.

ב. לַפְעָמִים בְּנֵי הַבַּיִת גּוֹרֵם לְאִשָּׁה שְׂלֵא תֵלֵד, כְּשֶׁהַעֲצִים שֶׁבְּבִנְיָן אֵינָם מְנַחִים כַּסֵּדֵר הַנִּתֵּן לָהֶם מִשִּׁשֶּׁת יָמֵי בְרֵאשִׁית, וְאִזּו הַבַּיִת נִקְרָא הָרוּם אֶפְלוּ בְּבִנְיָנוּ, וְהָהָרוּם הַזֶּה בָּא וּמְזִיק לְאִשָּׁה וְאֵינָה מוֹלְדֵת.

ג. בַּפֶּתַח בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם נֶפֶר, אִם תָּמוּ זְכוֹת אָבוֹתָיו אוֹ אִם חָלָה זְכוֹת אָבוֹתָיו.

ד. צָרִיךְ לְהִזָּהֵר בְּבִנְיָנֵי הַבַּיִת, שְׂלֵא יִהְיֶה בְּבִנְיָנוּ עֵץ מֵאֵילָנֵי הָעוֹשִׂין פְּרוֹת.

ה. הָעֲצִים שֶׁבְּבִנְיָנוּ, זָכָה אָדָם הֵם בְּבַחֲיַנַּת שְׂרָפִים עוֹמְדִים, וְעוֹמֵד הַבִּנְיָן זָמַן רַב, לֹא זָכָה הַשְּׂרָפִים בְּשְׂרָפִים, וְזֶהוּ הַשְּׂרָפוֹת דִּשְׂכִּיחֵי.

ו. כְּשֶׁאָדָם בּוֹנֶה חוֹמָה וְנוֹפֵל כִּפְתּוֹ, יֵדַע שֶׁזֶה סִימָן רַע, חָס וְשָׁלוֹם, לְזָרְעוֹ.

ז. אִין אָדָם נֶהְנֶה אֶלָּא כְּשֶׁדָּרַר בְּמָקוֹם שֶׁדָּרוּ אָבוֹתָיו.

- ח. סגלה בשנכנס לבית חדש לגור, יכניס לשם חרב או סכין או שאר כלי־זין. וסימן לדבר: בחכמה יפנה בית כלי ח'מס מ'כרותיהם, חרבותיהם, מגרותיהם.
- ט. הכפה של בית הוא סימן לחבורה או משפחה מה שיקרה להם.

❁ בושה ❁

- א. מי שמביש פני חברו, נתאלם ושוכח.
- ב. מתר לביש את הרבנים, ששוכרין את הרבנות לשם גאווה, וראוי לבזותן ולהקל בכבודן, ואין עומדין בפניהם, ואין קורין אותן רבי, והטלית שעליו כמרדעת של חמור.
- ג. טוב לבטל תורה מלביש בן ישראל.
- ד. המבזה תלמיד־חכם או חברו בפני תלמיד־חכם הוי אפיקורוס, גם נקרא מגלה פנים בתורה.
- ה. פתנת של צדיקים מכפרת על שפיכות־דמים.
- ו. בשבני־אדם מחרפין אותך, תתענה ותכבה.
- ז. בשבושה בא עליך, אין זה אלא בשביל שתעשה תשובה על העוונות, שאתה דש בעקב.

- ח. גם בושה בא, כשאתה משלם בצרת חברך.
- ט. תציר לפניך אותיות אמונה, וכזה לא יבוא עליך שום בושה.
- י. מי שנצרך ללוות על המשכון, בידוע שאלו הדברים הממשכנים היו נבזים בעיניו בגלגול אחר.
- יא. כשפא על אדם איזה בושה, יצפה לישועה.
- יב. מי שרוצה להתבייש, יציר דמות של אמו.
- יג. על-ידי צדקה לשם שמים תבא למדת בושה.
- יד. כשפא על אדם איזה בושה, בידוע שאין לו בטהון.
- טו. מי שכורה בור, סוף שפא לידי איזה בזיון, ולפעמים הדבר גורם שנעשה שיחה בפני בני-אדם.
- טז. על-ידי בטהון לא יבוא עליו בושה.
- יז. מי שגוזל את העני, בושה באה עליו.
- יח. כשאדם מחרף ומבייש אותך, והוא אינו אויב לך, תשא ותסבל את הבושה, כי זה מן השמים שיחרף אותך. וכזה הבזיון תהיה נסתר ונחפא מן השטן, שהוא שונא אותך והוא מגדיל את עצמו תמיד עליך ומקטרג עליך, ועל-ידי זאת הבושה שתסבל ממי שאינו אויב לך, על-ידי-זה לא יגדיל עליך השונא השטן.

- יט. על־ידי חֲנֻפָּה תִּהְיֶה בְּזוּי בֵּין הָאָמוֹת, וְהָאָמוֹת יִקְלְלוּ אוֹתָךְ וְיִקְצְפוּ עָלֶיךָ.
- כ. כְּשֶׁאֶחָד מִבְּנֵי אוֹתָךְ אוֹ שׁוֹחֵק מִמֶּךָ, בְּיָדוֹעַ שֶׁאַתָּה בַּיִשָּׁת אֶת אֲבוֹתָיו.
- כא. כְּשֶׁהַכֹּל מִבְּזוּי אוֹתָךְ וְעוֹשִׂין לְךָ צַעַר, תִּדְּם וְלֹא תֵצֵא מִפֶּתַח בֵּיתְךָ.
- כב. כְּשֶׁמְבִיִּשִׁין אוֹתְךָ, תִּתֵּן צָדָקָה.
- כג. על־ידי צָדָקָה תִּזְכֶּה לְמִדַּת בּוֹשָׁה.
- כד. בְּזִיוֹן הַמֶּלֶךְ; הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא נִפְרָע אֶפְלוֹ אִמָּה, שְׁבִיבָה מִלֶּךְ אַחֵר שְׁלֹא מֵאִמָּתָה.
- כה. הַחוּטֵא יִתְבַּיֵּשׂ בְּעוֹלָם־הַבָּא בְּפָנֵי רַבּוֹתָיו [אֲבוֹתָיו].
- כו. הַמְּבִיבָה תִּלְמִיד־חָכָם, אֵין לוֹ רְפוּאָה לְמִכְתּוֹ.
- כז. נִכּוֹן כַּאֲשֶׁר יִשְׁמַע מִרְעֵהוּ דְּבַר כְּזָב אֵל יִקְפֹּץ וּבִיִּשְׁהוּ, אֵלֹא יִרְמֹז לוֹ בְּתַנּוּעָה, כִּדִּי שְׂיִכְיֹר כִּי לֹא בֵן הוּא.
- כח. מִצָּוָה לְפָרְסֵם אֶת הָרָשָׁעִים.
- כט. הַמִּתְבַּיֵּשׂ לֹא בְּמִהְרָה הוּא חוּטֵא.
- ל. מִי שֶׁאֵין לוֹ בּוֹשָׁה, בְּיָדוֹעַ שְׁלֹא עָמְדוּ רַגְלֵי אֲבוֹתָיו עַל הָר־סִינַי.

- לא. נַח לוֹ לְאָדָם שְׁיִפִּיל עֲצָמוֹ לְתוֹךְ כְּבֶשֶׂן הָאִשׁ וְאֵל יִלְבִּין פְּנֵי חֲבֵרוֹ בְּרַבִּים.
- לב. כְּשֶׁחֲבֵרְךָ מְבִישֶׁךָ, תוֹדָה לְדַבְּרָיו.
- לג. הַמְלָבִין פְּנֵי חֲבֵרוֹ בְּרַבִּים, כְּאִלּוֹ שׁוֹפֵךְ דָּמִים וַיִּזְרַד לְגִיהֲנוֹם וְאִינוֹ עוֹלָה.
- לד. נַח לוֹ לְאָדָם שְׁיִבּוֹא עַל סֶפֶק אִשְׁתֵּי אִישׁ וְאֵל יִלְבִּין פְּנֵי חֲבֵרוֹ בְּרַבִּים, וְאִין לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם-הַבָּא.
- לה. אֵל תְּבִישׁ עִם שְׂאֵתְךָ בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת, אֲכַל לְבַעַל-עֵבִירָה מִתֵּר לְבִישׁוֹ וְלִהְיוֹנוּ בְּדַבְּרִים.
- לו. כָּל הַשְּׁעָרִים נִנְעָלוּ חוּץ מִשְׁעָרֵי אוֹנָאָה.
- לז. הַכֹּל נִפְרַע בְּיַד שְׁלִיחַ חוּץ מֵאוֹנָאָה, וְאִין הַפְּרָגַד נִנְעָל בְּפָנָיו.

בְּגָדִים

- א. בְּגָדֵי אָדָם מְרַמְזִים עַל מִדּוֹתָיו שֶׁל אָדָם.
- ב. מִי שֶׁהוֹלֵךְ יָחַף, בִּידוּעַ שֶׁהוּא חוֹטֵא.
- ג. עַל-יְדֵי עֲזוֹת-מִצַּח נִעְנָשׁ בְּבְגָדִים גַּם עַל-יְדֵי שְׁבוּעוֹת.

- ד. מי שאינו נוהר להסתפל בפערות אביו, לסוף שילכו בגיו "ערום ויחרף".
- ה. מי שאוכל קדם התפלה, הוא נענש בבגדים.
- ו. על-ידי גאווה נענש בבגדים.
- ז. מי שמסית את חברו מדרך הטובה לדרך הרעה, על-ידי-זה אין לו במה ללבש.
- ח. מי שהוא ערב בעד עכו"ם, הוא נענש בבגדים.
- ט. לעתיד הקדוש-ברוך-הוא יהא נפרע מאותם המלבשים מלבוש עכו"ם.
- י. מי שהולך בבגדים קרועים מחמת עניות, תקנתו הבכיה לפני השם יתברך.
- יא. כל המבזה בגדים, לסוף אינו נהנה מהם.
- יב. מי שעושה מלבוש לעני, על-ידי-זה נצול מבזיונות.
- יג. מי שהוא נוהר מלביש שום אדם, זוכה למלבושים.

חלק שני

- א. על-ידי ספורי-מעשיות של צדיקים ממשיכין אורו של משיח בעולם, ודוחה הרבה חשך וצרות מן העולם גם זוכה לבגדים נאים.

ב. הָרָגִיל בְּקַלְלָהּ, עַל־יְדִיָּזָה לֹא יִהְיֶה לוֹ בְּגָדִים עַל שַׁבָּת.

ג. מִי שְׁמִיפָה תָּמִיד אֶת רַגְלָיו בְּלְבוּשֵׁינָאִים, לְמַשָּׁל בְּמַנְעָלִים יָפִים בְּיוֹתֵר אוֹ בְּמַכְנָסִים, עַל־יְדִיָּזָה בָּא לְגַנְבַת הַדָּעַת.

ד. הַמְזַלְזֵל בְּמִצּוֹת צִיצִית, אֵינּוּ זוֹכֵה לְקַבּוּרָה.

ה. הַעוֹשֶׂה בְּגָדִים לְחֵבְרוֹ, יְכוּל לְשַׁנּוֹת רְצוֹן חֵבְרוֹ לְכָל מָה שְׁיִרְצֶה, הֵן בְּגִשְׁמֵי הֵן בְּרוּחָנִי.

ו. כְּשֶׁאָדָם לּוֹבֵשׁ לְבוּשׁ שֶׁל אָבִיו, עַל־יְדִיָּזָה בְּנֶקֶל לוֹ לִילֵךְ בְּמִדּוֹתָיו שֶׁל אָבִיו.

ז. לָכוֹ ל'חֲמוֹ ב'לַחְמֵי ו'שְׁתוֹ רְאִישֵׁי־תְבוֹת לוֹלֵב; "בֵּיּוֹן" עִם הָאוֹתִיּוֹת גִּימַטְרִיא רְאִישֵׁי־תְבוֹת שֶׁל א'תְרוּג ה'דָם ע'רְכָה; "מְסַכְתִּי" זוֹ בְּחִינַת סְפוֹת. עַל־יְדֵי מִצְוֹת נְטִילַת אֲרַבְעָה מִיָּנַיִם וְעַל־יְדֵי סֶפֶה אָדָם זוֹכֵה לְאֲכִילָה וּשְׁתֵּיָה וּמְלַבּוּשִׁים וְגַם לְחַיּוֹת הַנְּשָׁמָה, עַל־יְדֵי סֶפֶה זוֹכֵה לְמְלַבּוּשִׁים, בְּחִינַת "בְּשׂוּמֵי עֲנַן לְבוּשׁוֹ", עַל־יְדֵי עֲרְבֵי נַחַל זוֹכֵה לְשְׁתֵּיָה, עַל־יְדֵי הַדָּם זוֹכֵה לְחַיּוֹת הַנְּשָׁמָה וְעַל־יְדֵי לוֹלֵב וְאֲתְרוּג זוֹכֵה לְאֲכִילָה, כִּי יֵשׁ בָּהֶם פָּרִי, שֶׁהֵם מִיָּנַי מֵאֲכָל.

בטחון

- א. מי שיש לו בטחון, אין לו שום פחד.
- ב. על-ידי בטחון בא שלום.
- ג. בטחון בא על-ידי יראת-שמים.
- ד. על-ידי אמונה יבא לבטחון.
- ה. מי שאין לו בטחון, הוא דובר שקרים.
- ו. על-ידי שקרים אינו יכול לבטח באמת.
- ז. מי שפטוח בהשם ותכרך, הקדוש-ברוך-הוא מצילו מכל צרות ובפרט מהריגה.
- ח. על-ידי בטחון אין אדם צריך לחברו גם אין אדם מכלימו.
- ט. על-ידי בטחון אדם נצול מדאגה.
- י. על-ידי בטחון יזכה לידע שמות הקדש.
- יא. מי שאין לו מדת הבטחון, ישמר את עצמו שלא לביש שום אדם גם יזהר להתפלל בכונת הלב.
- יב. מי שיש לו בטחון, לא יתקצרו ימיו.
- יג. מי שאין לו בטחון, יקום קדם אור הבקר ויאמר בקשות בקול רם.

- יד. עַל-יְדֵי שְׁתִּיקָה יִזְכֶּה לְבְטָחוֹן.
- טו. עַל-יְדֵי זְהִירָה מִלֵּתֵן תְּקִיעַת-כַּף יִזְכֶּה לְמִדַּת הַבְּטָחוֹן. גַּם עַל-יְדֵי שְׁלֵא יִתְחַבֵּר עִם רְשָׁעִים.
- טז. עַל-יְדֵי חֲנֻפָּה נֶאֱבָד הַבְּטָחוֹן.
- יז. מִי הִנְרִידֵן הֵם סִגְלָה לְבְטָחוֹן.
- יח. עַל-יְדֵי הַבְּטָחוֹן הָאָדָם נִתְקַרֵּב לַהֵשֶׁם יִתְבָּרַךְ.
- יט. מִי שְׁבוּטָח בְּעַבְדוֹ, דִּילָה דִּילָהוֹן.

חֵלֶק שְׁנִי

- א. בְּשַׁעוֹשָׂה אָדָם אֵיזְהוּ דְּבַר בְּאִמּוּנָה וְנִכְשָׁל בְּאִיזָה מְכֻשׁוֹל, יִבְטַח שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יִצִּילוֹ, וְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הַזְּמִין לוֹ אֶת הַמְכֻשׁוֹל כְּדֵי שֶׁיַּעֲשֶׂה דְרָךְ כְּבוֹשָׁה לְבָנָיו בְּזֹאת הַמְכֻשׁוֹל, שֶׁיִּנְצְלוּ מִמֶּנּוּ.
- ב. מִי שֶׁנִּשְׁמַר מִהֲרִהוּרֵי עֲבוּדַת-זָרָה, זֹכֶה בְּכָל פַּעַם לְבְטָחוֹן עַד שֶׁאֵינוֹ דוֹאֵג מַה יֵּאֱכַל לְמַחַר, וְהוּא בְּמִדְרַגַּת "בְּרוּךְ ה' יוֹם יוֹם", וְעַל-יְדֵי-זֶה [הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא] לֹא הִבִּיט אָוֶן וְלֹא רָאָה עֲמָל בּוֹ, וְכָל הַנּוֹגֵעַ בּוֹ כָּאֵלוֹ נּוֹגֵעַ בְּבַת-עֵינָיו.

בְּשׂוּרָה

- א. מי שֶׁהוּא רָגִיל לֹאמַר בְּשׂוּרוֹת טוֹבוֹת, הוּא נִתְלַבֵּשׁ מִבְּחִינַת אֱלֹהִים.
- ב. אֵל תְּבִישׁר בְּשׂוּרָה רָעָה, כִּי מִחֲמַת בְּשׂוּרָה רָעָה מִתּוֹ כַּמָּה גִפְשׁוֹת.
- ג. הַעוֹשֶׂה מִצְוָה כַּמְאֻמָּה אֵין מְבַשְּׂרִין אוֹתוֹ בְּשׂוּרוֹת רָעוֹת, וְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא גּוֹזֵר וְהוּא מְבַטֵּל.
- ד. הַמְבִישֵׁר בְּשׂוּרוֹת רָעוֹת, נוֹפֵל לְמַחֲזִין דְּקַטְנוֹת.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. מי שֶׁהוּא רָגִיל לְבִישֵׁר בְּשׂוּרוֹת טוֹבוֹת, עַל-יְדֵי-זֶה לֹא יִכָּאֲבוּ לוֹ רַגְלָיו.

בְּרָכָה

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. הַמִּתְבַּרֵּךְ צָרִיךְ לִתֵּן לְמַבְרֵךְ אֵיזָה מִתְּנָה.
- ב. אֵל תְּהִי בְּרַכַּת גּוֹי קְלָה בְּעֵינֶיךָ.
- ג. מִי שֶׁמְקַרֵּב אֶת הָרַחוּקִים לְעִבּוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ הַבְּרָכוֹת מְסוּרִים בְּיָדוֹ.

בְּכִיָּה

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. מִי שְׂאִינוּ יָכוֹל לְבָכוֹת, יִסְתַּפֵּל עַל הָרְקִיעַ, כִּי הוּא גָרָם בְּכִיָּה לַמּוֹס.
- ב. הַבְּכִיָּה מְבַטֵּל הַרְהוּרֵי זְנוּת.
- ג. סִגְלָה לְחוּלֵי הַצְּוָאר, שְׂיִבְכָה עַל הָרַפֵּן הַפִּית־הַמְקַדֵּשׁ.

גְּאוּה

- א. אִין מְשִׁיחַ בָּא, עַד שְׂיִכְלָה [כָּל] גְּאוּה מִן הָעוֹלָם.
- ב. עַל-יְדֵי גְּאוּה בָּא לְיַדֵּי תַּאוֹת מְשַׁבְּב־זָכָר גַּם בָּא לְיַדֵּי כַּעַס, גַּם לְפַעְמִים אִין אִשָּׁה מִתְּעַבְּרַת מִחַמַּת שְׁהִיא מְקַשְׁטַת וְהִיא בַּעֲלַת-גְּאוּה.
- ג. עַל-יְדֵי גְּאוּה בָּא רָעַב לְעוֹלָם.
- ד. עַל-יְדֵי גְּאוּה בָּא לְשִׁכְרוֹת וְהוּא תִּדְיִן לְהַפְּדִי.
- ה. עַל-יְדֵי גְּאוּה בָּא לְפַחַד.
- ו. סִגְלָה לְבַטֵּל גְּאוּה, לְהֵן צְדָקָה.

- ז. מי שְׁנוּהַג רַבְנוֹת בְּעַל-כְּרַחֵם בְּגֵאוֹה, הַקְדוֹשׁ-כְּרוּךְ-
הוא מְעוֹרֵר עָלָיו שׁוֹנְאִים.
- ח. מי שֶׁלְבוּ רָם עָלָיו, יִדַע שֶׁהַשָּׁעָה מְצַלַּחַת עָלָיו.
- ט. מי שְׁמוֹשִׁיעַ לְעַגְנִיִּים, יֵשׁ בּוֹ כַח בְּהַסְתַּכְלוֹת עַל
בְּעַל־גֵּאוֹה לְהַשְׁפִּיל אוֹתָם.
- י. מי שֶׁהוֹלֵךְ בְּשׁוֹק וְנוֹפֵל, בְּיָדוּעַ שֶׁהוא גִּדְלָן.
- יא. סִגְלָה לְבַטֵּל גֵּאוֹה, שִׁישְׁתַּתֵּף בְּצַרְתָּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל.
- יב. עָנִי שֶׁהִרְשַׁע רוֹדֵף אוֹתוֹ תִּדַע שֶׁהָעָנִי הוּא בְּעַל-
גֵּאוֹה.
- יג. עַל-יְדֵי גֵּאוֹה נוֹפֵל מֵאֲמוֹנָתוֹ.
- יד. עַל-יְדֵי גֵּאוֹה נִסְגָּר הַלֵּב וְעֵינֵי הָאָדָם מִלְּהַבִּיט
בְּכַלְאוֹת [בְּפַעוּלַת] הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, לִירְאָה מִלְּפָנָיו.
- טו. אֵין לְהִתְגַּאוֹת בְּהַשְׁגוֹת גְּדוּלוֹת אוֹ בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים,
כִּי הַכֹּל עַל-יְדֵי הַצַּדִּיק שֶׁבְּדוֹר, וְהוּא אֵצֶל הַצַּדִּיק
כְּעֵט אֵצֶל סוֹפֵר.
- טז. אֲכִילָה וְשִׁתְיָה מְבִיא לְגֵאוֹה.
- יז. תְּקוּן לְגֵאוֹה שִׁיתְעַנֶּה.
- יח. סִגְלָה לְגֵאוֹה שִׁיסְתַּכֵּל עַל הַשָּׁמַיִם.
- יט. מְבַהִילִין אֶת הָאָדָם בְּחִלּוּמוֹת, כִּדִּי לְהַסִּיר מִמֶּנּוּ
גֵּאוֹה שְׁקוּעָה, שֶׁהוּא מְכַסֶּה מִמֶּנּוּ, שְׂאִינוֹ מְכִיר בָּהּ.

- כ. כָּל הַמִּתְנַהֵר חֲכָמָתוֹ וְנִבּוּאָתוֹ מִסִּתְּלָקֶת.
- כא. דָּל גְּאָה אֵין הַדַּעַת סוֹכְלוֹ. גַּם הוּא בְּעַצְמוֹ מִתְחַרֵּט
לְאַחַר זְמַן וְנִבְזָה בְּעֵינֵי עַצְמוֹ.
- כב. אֵי אֶפְשָׁר לְגָאָה [לְנָאָה] לְהַשְׁפִּיל דַּעְתּוֹ וּבֵא לְיָדֵי
שִׁכְחָה.
- כג. יְהִיר בְּעַל־מוֹם הוּא.
- כד. לְפִי צַרְדָּי הָעֲנִין יֵשׁ הֵתֵר בְּדַבָּר לַעֲשׂוֹת דְּבָר, הַנִּרְאָה
כְּאֵלוֹ מִתְנָאָה.
- כה. מִי שְׂיֵשׁ בּוֹ גַּסּוֹת, לְסוּף נִכְשָׁל בְּאַשְׁת־אִישׁ; וְהוּא
כְּעוֹבֵד עֲבוּדֵה־זָרָה; וּכְאֵלוֹ כּוֹפֵר בְּעַקָּר; וּכְאֵלוֹ כָּא
עַל עֲרִיזוֹת בְּלָם; וּכְאֵלוֹ בָּנָה בָּמָה; וּמִתְמַעֵט
מִחֲשִׁיבוֹתוֹ וְאִינְנוּ; וְרֵאוּי לְגַדְעוּ כְּאַשְׁרָה; גַּם אֵין
עֲפָרוֹ נִנְעֶרֶת; וְשִׁכְיָנָה מִיִּלְלַת עָלוּ.
- כו. הַכּוֹבֵעַ שֶׁל צְדִיק סִגְלָה לְהַסִּיר הַגְּאָוָה.
- כז. עַל־יָדֵי אִמוּנָה יִהְיֶה לָךְ כַּח לְשַׁבֵּר אֶת עַצְמְךָ
מִגְּאָוָה, וְתִמְשַׁל עַל מִדַּת גְּאָוָה.
- כח. בְּעַל־גְּאָוָה מִחֲשִׁבוֹתָיו אֵין מְצַלִּיחִין.
- כט. כְּשֶׁנִּזְדַּמְּן לָךְ עֲבָרָה בְּלִי דַּעַת בּוֹדְאֵי יֵשׁ לָךְ גְּאָוָה,
וּבָזָה מְרֵאִין לָךְ, שְׁעַדִּין אֵין אֶתָּה צְדִיק.

- ל. כְּשָׁבָא לְךָ אֵיזָה גְדִלוֹת, תִּדְאָג מִפְּרָעָנוֹת.
- לא. עָנִי שֶׁהוּא שְׁפַל־רוּחַ, אַף־עַל־פִּי שְׁאִינוּ נוֹתֵן צְדָקָה, הוּא טוֹב מִעֲשִׂיר בְּעַל־גְּאוּהָ, אַף־עַל־פִּי שְׁנוֹתֵן צְדָקָה.
- לב. כְּשֶׁנּוֹפֵל לְךָ גְדִלוֹת, תִּצְיֵר לְפָנֶיךָ דְמוֹת אַבִּיךָ.
- לג. גְּאוּהָ הוּא סִימָן עַל שֹׁכֵר, חֵם וְשָׁלוֹם.
- לד. גְּאוּהָ בָּא עַל־יַדֵּי שְׁלֵא תִקְנֶתָ חַטָּאת נְעוּרִים.
- לה. מִי שְׁיִינוּ מַחְמִיץ, בִּידוּעַ שֶׁהוּא בְּעַל־גְּאוּהָ.
- לו. מִי שְׁיִישׁ לוֹ גְּאוּהָ, מְדוּרוֹ אֵינוֹ מִתְקַיֵּם.
- לז. מִי שְׁיִישׁ בּוֹ גְּאוּהָ, אֵין אָנִי וְהוּא יְכוּלִין לָדוּר בְּעוֹלָם. וְאַפְלוֹ רוּחַ קִמְעָא עוֹכְרָתוֹ; וְאֵין תְּפִלָּתוֹ נִשְׁמָעַת; וְאֵין לוֹ רְפוּאָה; וְכֹא לִידֵי עֲנִיּוֹת שֶׁל תּוֹרָה; וְאַשְׁתּוֹ מִבְּזָה אוֹתוֹ.
- לח. מִי שְׁמִלְבִּישׁ אֶת עֲצָמוֹ בְּמִלְבוּשׁ שֶׁל תְּלִמִיד־חֶכֶם וְהוּא אֵינוֹ תְּלִמִיד־חֶכֶם, אֵין מְכַנְיָסִין אוֹתוֹ בְּמַחְצָתוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא.
- לט. גְּאוּהָ מְעַכְבֶּת אֶת מְשִׁיחַ וּמְטָרִיד אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם.

מ. הפסוק: "אם יעלה לשמים שיאו" (איוב כו),
 והפסוק: "כי לא לעולם חסן" (משלי כו, כד), הם
 מסגלים לשפר את הגאווה.

גנבה וגזלה

- א. מי שנפתה לבו לגזל וכיון שהתיר לעצמו גזלת
 חברו, הרי הוא מוכן לכל חטא ועון, ואין תקנה
 להסירו מדרכו הרעה.
- ב. בעוון הגזל הגובאי עולה ורעב הוה ובני-אדם
 אוכלין בשר-בניהם.
- ג. מי שאינו מהנה את אחרים מממונו, על-ידי-זה
 גזלנים באים עליו.
- ד. הגזל את חברו שוה פרוטה, כאלו נוטל נשמתו
 ונשמת בניו ובנותיו ואפלו גרמא.
- ה. מי שלא חס על ממון חברו, בידוע שהוא גנב.
 ו. אונאת ממון מתר להנאות את עובד-אלילים.
- ז. מי שקופץ ידו מצדקה, גזלנים באים עליו.
- ח. מי שישם בטחונו על הגויים לסוף לוקחין משלו
 בעל-כרחו.

ט. על־ידי הדיינים והמלמדים שאינם טובים גם שוחטים, על־ידי־זה השונאים אוכלים פרנסתם של ישראל.

י. מי שמערב משקיו במים, גנבים באים עליו.

יא. מי שנוטל חלק מגנבה, לסוף שיתגלה הדבר.

יב. עיר שיש בה גנבים, בידוע שהרב אוהב שחד.

יג. על־ידי דברים בטלים באים גנבים.

יד. מתר לגנב דעת הבריות, כדי להציל נפש מישראל.

טו. מי שמביש פני חברו, לסוף שמקים עדות שקר, כדי שיגזל ממון.

טז. מי שיש לו בפתחון מנעוריו, הוא נצול מגזלנים.

יז. על־ידי שמיעת דברי שטות, הגנבים באים.

יח. על־ידי שקר גנבים באים.

חלק שני

א. על־ידי גנבת דעת בא, חס ושלום, חלי הראה וחוזה.

ב. על־ידי גנבת דעת בא לידי הרהורי זנות עם גויה.

ג. על־ידי גנבה מפסיד את הדעת.

ד. הגנבה מזיק לעינים.

- ה. עַל־יְדֵי אֲמִירַת תְּקוּן חַצוֹת נְצוּל מַגְנָבִים.
- ו. מִי שֵׁישׁ לוֹ צֶעַר גָּדוֹל בָּנִים, יִקְרָא בְּכָל יוֹם מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, גַּם עַל־יְדֵי הַקְרִיאָה נְצוּל מַעֲלִילוֹת שֶׁל גִּזְלָה.

🌿 דַּעַת 🌿

- א. פְּעָמִים הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מֵבִיא עַל הָאָדָם דְּבָרִים, כִּדֵי שְׂיָבִין מֵהַדְּבָרִים רַחֲמָנוּתוֹ וְאַלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ.
- ב. מִי שֶׁמָּחוּ מְבַלְבֵּל, יִהְיֶה רָגִיל בְּתַפְלַת חֲבָקוּק הַנָּבִיא.
- ג. גַּם לְמוֹד שׁ"ךְ [שִׁפְתֵי־כֹהֵן] סִגְלָה לָזֶה גַּם אֲכִילַת חֲטָיִם.
- ד. מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם מוֹלִידִין טַבַּע בְּאָדָם לְפִי טַבָּעִם.
- ה. טַעַם דָּגָן מֵבִיא דַּעַת לְאָדָם.
- ו. חֲמָרָא וְרִיחָנִי פְּקַחִין.
- ז. עַל־יְדֵי הַפְּחֻלְקַת אֵין הַדַּעַת מֵיִשְׁבֵּת.
- ח. אָדָם מְצַטְעֵר מְדַבֵּר, הַנִּרְאָה לְעֵינַיִם יוֹתֵר מֵהַצֶּעַר, שֶׁמְצַעֵר מֵהִדִּיעָה.
- ט. הַעוֹסֵק בְּתוֹרָה וּבְגִמְלוֹת־חֲסָדִים, זוֹכֶה לְהַבְנָה.
- י. עַל־יְדֵי פֶת שְׁחָרִית גַּת־חֶכֶם.

- יא. הקדוש־ברוך־הוא מְשַׁרְה נְבוֹאָתוֹ עַל נְבוֹאֵי שָׁל שְׁלִיחוֹת בְּהַפְסֵק, אֲפֹלוֹ אִינוּ חָכָם.
- יב. הַחֲכָמִים יְכוּלִים לְהַשְׁיֵג בְּחֻכְמָה דְּבָרִים הַרְבֵּה שְׂאִין בְּשֶׁכֶל הַטָּבַע לְהַשְׁיֵג.
- יג. הַרוּצָה לְהַחֲכִים יִדְרִים.
- יד. בְּשֶׁאָדָם רוּצָה לַיִדַע אֵיךְ לְהַתְנַהֵג בְּאִיזָה דְּבַר, יִפְתַּח סֵפֶר וַיְבִין אֵיךְ לְהַתְנַהֵג.
- טו. שְׂמֹן־זַיִת מְפַקֵּחַ הַלֵּב.
- טז. מִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּתַמִּימוֹת, נַעֲשֶׂה מִשְׁכִּיל.
- יז. מִי שֵׁישׁ לוֹ אֱמוּנָה, זֹכֶה אַחֲר־כֵּךְ לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם בְּדַעַת גְּדוֹל.
- יח. עַל־יְדֵי יִרְאָה תִּזְכֶּה לְדַעַת.
- יט. עַל־יְדֵי הַכֶּרֶת צְדִיקִים תִּזְכֶּה לְבִינָה וְדַעַת.
- כ. מִי שֶׁהוּא הַצִּנְע־לָכֶת מִחֲשֻׁבוֹתָיו צְלוּלִים.
- כא. מֶה שְׂרוּאָה עֵינֶן, יוֹתֵר נִקְל לְהִבִּין אוֹתוֹ הַדְּבַר.
- כב. מִי שֵׁישְׁמֹר אֶת עֲצָמוֹ מִבְּשׂוּלֵי עֵבוֹרִים וּמִנְסָךְ, זֹכֶה לְחֻכְמָה וּמִבִּין בְּכָל סֵפֶר.
- כג. מִי שֵׁישׁ לוֹ גְּאוּהָ, לֹא יִזְכֶּה לְהִבִּין מִמְּשַׁלַּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל הַכֹּל.

- כד. כְּשֵׁאִין אַתָּה עוֹשֶׂה חֶסֶד, עַל־יְדֵי־זֶה אֵין לָךְ דַּעַת.
- כה. כְּשֵׁאֶתָּה עוֹשֶׂה שׁוֹם הַזֶּקֶק, יָדִיעַ לָהוּי לָךְ שְׁפָנְמַתְּ בַּדַּעַת.
- כו. מִי שֶׁנִּתְגַּלָּה לוֹ אִיזְהוּ שְׁכָל, בִּידוּעַ שְׁיִתְרוֹמֵם בְּמַהֲרָה אִיזְהוּ הַתְּרוֹמָמוֹת.
- כז. כְּשֶׁעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה בְּכָל לַיְלָה, הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן לָבוֹ לַדַּעַת תְּאֹתוֹ וּרְצוֹנוֹ.
- כח. מִי שֶׁלֹּא תִקֵּן עֲוֹנוֹתָיו, אֵינוֹ יָכוֹל לִידַע אֶת הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא.
- כט. עַל־יְדֵי אֵמֶת תִּזְכֶּה לַדַּעַת דְּרֹךְ הַשֵּׁם.
- ל. גַּם עַל־יְדֵי הַכְּנַסַּת־אֲוֵרְחִים.
- לא. כְּשֶׁתַּעֲשֶׂה חֶסֶד שֶׁל אֵמֶת עִם צַדִּיקִים, תִּזְכֶּה לַדַּעַת, שְׁכָל הַדְּרָכִים הֵן תִּפְלָה הֵן אֲכִילָה הֵן שְׂאֵר תַּעֲנוּגִים כְּלָם הֵם דְּרֹךְ הַשֵּׁם.
- לב. עַל־יְדֵי רְנָה שֶׁל שְׂמֵחָה תִּהְיֶה בְּרִידַעַת.
- לג. מִי שֶׁשְׂמֵשְׁלָמִין לוֹ רָעָה תַּחַת טוֹבָה, הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מְרַחֵם עָלָיו וְנוֹתֵן לוֹ שְׁכָל גָּדוֹל בְּעִבּוֹדַת הַבּוֹרָא.

לד. לפי הגדלת מעשים טובים של אדם פן הקדוש-
ברוך הוא מעמיק מחשבותיו של אדם, הינו שנותן
לו מח גדול.

חלק שני

א. דע, פי לכל העולמות ולכל נברא יש לו קומה
מיחדת ובנין מיחד. למשל מין האריה קומתו נבדל
ממין הצאן הן בכחו והן בבנין איבריו, [והן בקולו]
וכן במין האריה [בעצמו] יש הבדל בין כל אחד
ואחד, וכן בכל הנבראים ההבדלים הן בלם רמוזים
בתמונת האותיות ובצורפיהם. והזוכה להבין את
התורה, יוכל להבין רמיזות כל ההבדלים שפין כל
הנבראים וגם ידע התאחדותם, הינו ראשיתם
ותכליתם פי בראשית ובתכלית הם באחדות בלי
הבדל.

ב. דע, לפי גדל ידיעת התורה וטבעי העולם פן נמסר
ונשתעבד העולם תחתיו. ולפיכך היו נכנעים
האריות תחת דניאל, פי דניאל היה חכם גדול, וכל
רו לא אנים לה, והיה יודע טבע האריה, והטבע
מתנהגת בידיעת התורה, והיא תחת יד הידיעה.
(אמר המעתיק: שמעתי מפי מורנו ורבינו הרב רבי נתן, זכר צדיק

לְבָרְכָהּ, שְׁזֵה הָאוֹת ב' שִׁיךְ לָאוֹת א' הַקְּדוּם לוֹ, לָמָּה שֶׁמִּבְּאֵר שָׁם:
 "וְהַזֹּכֶה לְהִבִּין אֶת הַתּוֹרָה יוּכַל לְהִבִּין רְמִיזוֹת כָּל הַהִבְדָּלִים וְכוּ',
 שְׁזֵה הוּא בְּחִינַת כָּל טַבְעֵי הָעוֹלָם", וְעַל זֶה סוֹכֵב הוֹלֵךְ סִימָן ב':
 "דַּע, לְפִי גִדּוֹל יְדִיעַת הַתּוֹרָה וְטַבְעֵי הָעוֹלָם", הֵינּוּ כְּפִי שְׁזֵוּכָה לְהִבִּין
 צְרוּפֵי אוֹתֵיזוֹת הַתּוֹרָה; כִּי כְּפִי גִדּוֹל הִבְנָתוֹ בְּאוֹתֵיזוֹת הַתּוֹרָה
 וּבְצִרוּפֵיהֶם וְכוּ' כִּמּוֹ כֵּן גִּדּוֹלָה יְדִיעַתוֹ בְּטַבְעֵי הָעוֹלָם וְהִבִּין. וְעַיִן
 בְּלִקוּטֵי הַלְכוֹת "יִזְרְה־דַעַה" הַלְכוֹת מִיֵּלָה הַלְכָה ה' אוֹת כ"ג וְאוֹת
 כ"ד מִשָּׁם עַד גָּמַר הַהִלְכָה, עַיִן שָׁם בְּאוֹר נִפְלְאָ בְּזוֹהַ, וַיִּנְגַעַם לָךְ
 לְעַד. וְהֵאֱמַת, שְׁמִי שֶׁמִּבֵּיט בְּעַיִן טוֹבָה, בְּעַיִן אֲמִתִּי, בְּלֵב יִשְׂרָאֵל, אֵין
 קִשְׁיָה לוֹ בְּלָל; אֲדַרְבָּא, רוּאָה מְזַה נִפְלְאוֹת גִּדְלַת הַשָּׁם וְצִדִּיקוֹ
 הָאֲמִתִּיִּים. וְלְהַמְתַּנְגְּדִים הַדּוֹבְרִים עַל צִדִּיק עֲתָק, הַמִּבְיָטִים מֵעַקְרָא
 בְּסַפְרֵי הַקְּדוּשִׁים בְּרַע עַיִן לְחַפְשׁ וּלְבַקֵּשׁ עֲלֵיָהּ, לֹא יִסְפִּיק שׁוּם
 בְּאוֹר. כִּי אַחַר כָּל הַדְּבָרִים וְהֵאֱמַת הָאֵלָה יְחַפְשׁ וּיְבַקֵּשׁ תּוֹאֲנָה
 וְעֲלֵיָהּ, לְדַבֵּר עַל הַצִּדִּיק הַנִּזְכָּר וְתִלְמִידוֹ, זְכוּתָם יִגַּן עֲלֵינוּ, עֲתָק
 בְּגִאוּהוּ וְבוּי, אֵךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא יִכְלָתִי לְהַתְּאַפֵּק מִלְּהַצִּיג מַה
 שֶׁשִּׁמְעֵתִי מְעַט בְּזוֹהַ, וְקִשְׁטָא קְאִי, וְעַד אֲרִגִּיעָה לְשׁוֹן שְׁקַר וְאֵמַת
 ה' לְעוֹלָם, וַיִּצְלִנּוּ מִחֶרֶב פִּיפִּיּוֹת; כַּאֲשֶׁר עַד הֵנָּה עֲזוּרָנוּ רַחֲמֵי
 יִתְבַרְךָ, כֵּן אֵל וַיְעֻזְבֵנוּ לְנִצְחָה, אֲמֵן כֵּן יְהִי רְצוֹן. וְעַיִן גַּם־כֵּן בְּלִקוּטֵי
 א' סִימָן יט בְּהַתּוֹרָה "תְּפִלָּה לְחַבְקוּק" וְתִבִּין קִצַּת וְעַיִן שָׁם גַּם־כֵּן
 סִימָן יז.

ג. על־ידי ההשגה שהאדם משיג, שהקדוש־ברוך־הוא הוא אחד ואין שני לו, על־ידי־זה מכריח את מלאכי מרום, שיגלמו בגלם ולילך בשליחותו.

ד. כשפא לאדם הרהורי עבודה־זרה והוא מבטל אותם במחשבת אמונתו, אזי נעשה מהרהוריו כחינת טל של ברכה. גם על־ידי־זה המוח שלו נתקנים ואין נתבלבל לעולם, אפלו כשנתנגע המוח, על־ידי שמשוטט באיזה עיון עמק, אזי הקדוש־ברוך־הוא מזמין לו מחשבות הנותנים ניחא למחו.

ה. על־ידי מפרנסי עניים נצולין המון־עם מן המגפה בזכותם, גם בזכותם מחין דגדלות קודמין למחין דקטנות.

ו. אפלו בהוללות וסכלות יש חכמה.

ז. הקול היוצא מבר־דעת שבקדשה מסגל ליראה.

ח. על־ידי בלבול הדעת נתקלקל היראה. גם על־ידי בלבול הדעת ממשלתו נופלת.

ט. חכמי הדור הם פגפי הדור, לפי חכמתם פן התקרבות הדור והשגתם או להפך, הינו התרחקות, חם ושלום, מהשם יתברך. ולעתיד לא יצטרכו

לְהַשְׁיִיג אֱלֻקוֹתָיו עַל-יְדֵי חֲכָמוֹת, כִּי יִקְיָם בְּנוֹ: "וְלֹא יִכְנַף עוֹד מוֹרֵךְ" וְכו'.

י. מִי שְׁרוּצָה לְהַעֲמִיק וּלְעַיֵן בְּשִׁכְלוֹ בְּאִיזָה עֲנִיָּן, צָרִיךְ לְקַיֵּשׁ אֶת שִׁכְלוֹ לְבֵית-הַמְּקֻדָּשׁ. וְסִימָן לְדַבֵּר: "אִשָּׁא דַעֲי לְמַרְחוֹק" "וַיֵּרֶא אֶת הַמָּקוֹם מֵרְחוֹק".

יא. עַל-יְדֵי אֱמוּנָה נִתְיָשֵׁב הַדַּעַת.

יב. עַל-יְדֵי גִרִים נִתְוַסֵּף הַדַּעַת בְּעוֹלָם.

יג. אֶפְלוּ הַנְּבִיאִים אֵינָם יוֹדְעִים אֵלָּא מֶה שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ-הוּא מְגַלֶּה לָהֶם.

יד. מִי שֶׁהוּא גְבוּר, אֵינן בּוֹ כָּל-כֶּךְ דַּעַת.

טו. הַפְּסִיעָה גִּסָּה מְבַלְבֶּלֶת אֶת הַמַּחְשָׁבָה מְלַעֲיֵן.

טז. עַל-יְדֵי גִנְבָה מִפְסִיד אֶת הַדַּעַת.

יז. כְּשֶׁעֲבִיּוֹת שָׁל זֶה בָּא לְתוֹךְ מַחְשַׁבַת חֲבֵרוֹ וְעֲבִיּוֹת שָׁל חֲבֵרוֹ לְתוֹךְ מַחְשַׁבָתוֹ שָׁל זֶה, מִזֶּה נַעֲשֶׂה תִקְרַת הָעוֹלָם.

❁ דָּרֵךְ ❁

א. מִי שְׁרוּצָה לַעֲבֹר עַל הַיָּם, יוֹלִיךְ עִמּוֹ אִיזָה צְפוּר וְאִיזָה דַג הַיָּם, וְזֶה סִגְלָה לַעֲבֹר אֶת הַיָּם בְּשָׁלוֹם.

- ב. וּמִי שֶׁשָּׂמַח אֶת עַצְמוֹ בְּשִׂמְחַת חָתָן וּכְלָה, בְּשִׂוּצָאִין מִן הַחֶפֶה, אֵינוֹ נֹזֶק בְּדָרָךְ.
- ג. בְּשָׂעָה שֶׁבְּעַל־יַעֲגֹלָה מְטַרְיָחִין אֶת עַצְמָן בְּעִגְלָה וּבְסוּסִים תִּתְפַּלֵּל תְּפִלַּת הַדָּרָךְ.
- ד. סִגְלָה לְמִי שֶׁהוֹלֵךְ עַל הַיָּם, יִשָּׂא עִמּוֹ סִיד וַיִּנְצֵל.
- ה. מִי שֶׁמְכִין פְּרָנְסָה לְצַדִּיקִים, מְבַטֵּחַ שְׂשִׁמְרֵי אוֹתוֹ הַשֵּׁם הֵן בְּדָרָךְ הֵן בַּיָּם.
- ו. מִי שֶׁרוֹכֵב עַל סוּס, יוֹלֵךְ עִמּוֹ "הוֹשְׁעָנוֹת".
- ז. בְּשִׁתְּרָצָה לֵילֵךְ בְּדָרָךְ, תִּקְשֹׁר אֶת עַצְמְךָ קֹדֶם בְּמִדַּת הַבְּטָחוֹן, וְעַל־יְדִיָּוָה לֹא יִגַּף רַגְלְךָ.
- ח. בְּשִׁתְּלֵךְ בְּדָרָךְ, תִּתֵּן קֹדֶם לְצַדָּקָה.
- ט. כָּל הַדְּרָכִים שֶׁאָדָם הוֹלֵךְ בָּהֶן הַכֹּל מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהֵם רְצוֹן הַשֵּׁם. אֲבָל אֵין לֶךְ אָדָם שְׂיִבִין אֶת דְּרָכֹו אֲלֹא מִי שֶׁהוּא עָנוּ.
- י. בְּשִׁתְּשָׂא אֶצְלְךָ אֲבָנִים הַנִּמְצָאִים עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה, תִּנְצֵל מִחַיּוֹת רָעוֹת.
- יא. תְּפִלָּה שֶׁל יוֹנָה הַנְּבִיאָה הִיא סִגְלָה לֹמֵר עַל הַיָּם.
- יב. עַל־יְדֵי לְוִיָּה הָאָדָם נִשְׁמָר מִכָּל הַזֶּק בְּדָרָךְ.
- יג. מִי שֶׁאֵין לוֹ לְוִיָּה, יַעֲסֵק בַּתּוֹרָה.

י. הָאָדָם קוֹנֶה מְקוֹם הַלּוֹכוֹ.

חֶלֶק שֵׁנִי

- א. עַל-יְדֵי וְדוּי דְבָרִים גּוֹרְמִין, שֶׁהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְזַמֵּן מְלַמְדֵי תִינוּקוֹת שְׁלוֹמֵדִים בְּאִמוּנָה.
- ב. גַּם גּוֹרְמִין שְׁנֵת־תִּקְנִים הַדְרָכִים מִמְכָּשׁוֹלוֹת.
- ג. סִפְנֵת הַדְרָכִים בָּא עַל-יְדֵי פָגַם הַבְּרִית, וְסִימָן לְדָבָר: "אָרְחֵי וְרַבְעֵי זְרִית" וְכוּ'.
- ד. עַל-יְדֵי גְסִיעַת הַדְרָכִים הָאָדָם גַּעֲשֶׂה מִבֵּין.
- ה. בְּלִילָה שֵׁשׁ לֶךְ פֶּחַד בְּשַׁעַת שְׁנָה, אֵל תִּלְךָ בַּדֶּרֶךְ בַּיּוֹם.
- ו. הַדְרָכִים מְבִיאִים אֶת הָאָדָם לְלִשׁוֹן הָרַע, עֲבוּדָה-זָרָה, גְּלוּי-עֲרִיּוֹת וְשִׁפְיַכַּת-דָּמִים, וְאֵלּוּ הָעֲבֵרוֹת מִפְסִידֵין אֶת הַפְּרָגָה.
- ז. הַפְּסִיעָה גְּסָה מִבְּלִבְלַת אֶת הַמַּחְשָׁבָה מְלַעֲזִין.

- א. כָּל דִּין שֶׁדָּן אִמְתַּ דִּינָיו אֵינָם בְּטִלִּים וְנִתְקַיֵּם אִפְלוּ שְׁלֵא בְרַצוֹן בְּעַלֵי הַדִּינִים.

- ב. על־ידי שְׁהַדִּין־תּוֹרָה הוֹלֵךְ וְנִתְמַעַט, עַל־יְדִי־זָה
הַפְּרָנָסָה נִתְמַעַטָּת, וְכֵן לְהַפְּדָה.
- ג. עַל־יְדֵי הָעֲמֻדַת דִּינִים שְׂאִינָם הַגּוֹנִים בָּאִים הִרְהוּרֵי
עֲבוֹדַת־זָרָה.
- ד. עַל־יְדֵי חֲתוּן עִם תְּלֻמִּיד־חֶכֶם עַל־יְדִי־זָה נִתְמַנִּים
דִּינִים בְּשָׂרִים.
- ה. עַל־יְדֵי דִינִים בְּשָׂרִים הַתּוֹרָה חֲכִיבָה בְּעוֹלָם.
- ו. עַל־יְדֵי הַבְּזִיוֹנוֹת שְׂמִבְזִין אֶת הַדִּינִים, הַתְּבוּאָה
נִשְׁתַּלַּח בָּהּ מֵאָרֶז.
- ז. עַל־יְדֵי הַבְּזִיוֹנוֹת שְׂמִבְזִין דִּינֵי יִשְׂרָאֵל, עַל־יְדִי־זָה
הֵיכָר הָיָה בְּעוֹלָם.
- ח. בְּשִׂאִיזָהוּ רָשָׁע נִתְגַּדֵּל, אֲזִי קָשָׁה לְחַדֵּשׁ אִיזָהוּ סְבָרָה
בְּפוֹסְקִים. גַּם דְּבָרֵי הַדִּינִים אֵינָם נִשְׁמָעִים בְּאָזְנֵי
הַבְּעַל־יְדִינִים.
- ט. הַתְּחִדְשׁוֹת הַמַּסִּים וְאַרְנוֹנִיּוֹת הוּא עַל־יְדֵי הַדִּינִים.

✻ הַמֵּתַקֵּת דִּין ✻

- א. בְּשָׁעָה שְׂמִשְׁגָּרִין עַל הָאָדָם אֶת הַיְסוּרִין, מִשְׁבִּיעִין
עֲלֵיהֶם שְׁלֹא יִלְכוּ אֶלָּא בְּיוֹם פְּלוֹנִי וְלֹא יֵצְאוּ אֶלָּא

- ביום פלוני ובשעה פלונית ועל־ידי סם פלוני. אבל
 "תשובה תפלה וצדקה" מבטלין השבועה.
- ב. חלישות הדעת, הינו עצבות על־ידי־זה בא רע מזל,
 ועל־ידי רע מזל מידת הדין שולט.
- ג. פרשת חשן (שמות כח, טו) תקון לדינים.
- ד. כשיש לאדם צער, יתן צדקה, והצדקה הוי כמו
 שנותן שכר לדון, ועל־ידי־זה הדינים נמתקים, פי
 הנוטל שכר לדון דינו בטלים.
- ה. עד היכן תכלית היסורין.
- ו. כל שעברו עליו ארבעים יום בלא יסורין, קבל
 עולמו ופרעניות מזמנת לו.
- ז. המוכיח את חברו לשם שמים, מושכין עליו חוט
 של חסד.
- ח. שלשה דברים מזכירין עוונותיו של אדם: קיר נמוי
 ועיון תפלה ומוסר דין על חברו.
- ט. ארבעה דברים מקרעין גזר־דינו של אדם: צדקה,
 צעקה, שנוי־השם, שנוי־מעשה.
- י. צעקה מועיל ליחיד דוקא קדם גזר־דין.
- יא. גזר־דין שיש עמו שבועה אפלו לצבור אינו מתקרע.

יב. על-ידי התענית שבשני רעבון נצול ממיתה משנה.
 יג. כשנגזר על אדם איזהו דין, נגזר הדין עליו דוקא
 במקום מסים, ועל-ידיזה יכול להציל [עצמו] בשנוי
 מקום.

יד. מי שיש לו פאב עינים או פאב מעים, בידוע שדינין
 שורין עליו.

טו. צריך להודיע צערו לרבים, ורבים יבקשו עליו
 רחמים.

טז. כשיש איזהו דין על ישראל, חם ושלום, אזי
 הקדוש-ברוך-הוא מודיע לצדיקים, כדי שיתפללו
 על ישראל, ומי שאינו מתפלל עליהם, הקדוש-
 ברוך-הוא כועס עליו.

יז. כשרואה אדם, שדינין שורין עליו, יספר משונאיו
 ויצדיק אותם.

יח. על-ידי העמדת דינים בשרים נתפטר הצרות.

יט. מי שגדר, ולא שלם גדרו, הקדוש-ברוך-הוא מביא
 עליו יסורין. וכששיתק נחשב לו, כאלו שלם גדר.

כ. המקבל יסורים באהבה כאלו הקריב קרבן.

כא. כשאדם הולך ונופל, סימן שנפקד למעלה לאיזה
 בשלון.

- כב. על־ידי טבילת מקוה נתבטל הצרות וישועה באה.
- כג. כְּשֶׁגִּזְרִין אִיזָה [גִּזְר] דִּין עַל הָאָדָם, קָדָם שְׂיֻדְעִין מְזָה בְּגִי־אָדָם הוּא בְּנִקְל לְהִתְהַפֵּךְ.
- כד. מִי שֶׁנֹּפֵל מֵאֲמוּנָתוֹ, יֵדַע שְׂדֵינִין אוֹתוֹ לְמַעְלָה.
- כה. מִי שְׂדֵינִין שׁוֹרִין עָלָיו, יִסְתַּכֵּל בְּכָל פַּעַם עַל הַשָּׁמַיִם.
- כו. מִי שֶׁמֹּרָה דְרָךְ הַטּוֹב לְרָשָׁעִים, הַקְדוֹשׁ־שֶׁבְרוּךְ־הוּא מִצְדִּיק אוֹתוֹ בְּדִין.
- כז. עַל־ידי אֶמֶת הַקְדוֹשׁ־שֶׁבְרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ חֶסֶד, שְׂאִינוֹ מְלַבֵּשׁ בְּדִין.
- כח. מִה שֶׁהַקְדוֹשׁ־שֶׁבְרוּךְ־הוּא מְסַתִּיר פָּנָיו מִמֶּךָ, הוּא מַחֲמַת כְּפִירוֹת שְׂיִישׁ בְּךָ.
- כט. עַל־ידי בְּטָחוֹן נִמְתַּק הַדִּין וְנִמְשָׁךְ הַחֶסֶד.
- ל. עַל־ידי אֲמוּנָה תוּכַל לְדַבֵּר וּלְהִנְהִיג אֶת הַיָּשִׁים יִתְפַּרֵּךְ לְרִצּוֹנְךָ.
- לא. עַל־ידי צְדָקָה מְהַפֵּךְ הַמִּשְׁפָּט וְהַדִּין לְמִדַּת חֶסֶד.
- לב. מִי שְׂאִין לוֹ אֲמוּנָה, בְּיָדוֹעַ שֶׁהַקְדוֹשׁ־שֶׁבְרוּךְ־הוּא סֵלֵק חֶסְדוֹ מִמֶּנּוּ.
- לג. כְּשֶׁהַחֶסֶד [כְּשֶׁדֵינִים שׁוֹרִין וְהַחֶסֶד] יָקָר וְאִינוֹ בְּנִמְצָא, תִּדְרַע שְׁבִכְיָה מוֹעִיל לָזֶה. (שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְדוֹשׁ

בשעת כתיבתי זאת לפניו, שרמזו דבר זה הוא בפסוק "מה יקר חסדך אלקים", פרוש מה יקר חסדך - הינו כשהחסד יקר ואינו בנמצא, דהינו שדינין שורין, חס ושלום, אזי הפעלה לזה ובני אדם ב'צל כ'נפיד י'חסיון ראשי-תבות כ'ני, פי בכיה מועיל לזה כ'נ"ל).

לד. על-ידי דעת נמשך חסד.

לה. על-ידי צדקה שנותנין לאדם הגון, תזכה להמשיך חסד גם לאוהבך.

לו. מי שאינו מקבל תוכחה, יסורין באין עליו.

לז. להמתקת הדינין תאמר קפיטל ל"ט [למנצח על ידותון].

לח. מי שמחזק את עצמו קדם התפלה ועושה הכנה גדולה, אף-על-פי שאחר-כך אינו מתפלל כראוי, על-ידי-זה יסורין בדלין מכ'נו.

לט. להמתקת הדינין, תגיד [תלמד] משניות "זרעים".

מ. לפעמים הקדוש-ברוך-הוא מכלה הצרות על האב, כדי שיהיה שלום לבנו.

מא. על-ידי גדר גתעכב החמה של השם יתברך.

מב. להמתקת הדינין תאמר קפיטל ע"ז.

מג. מי שמקשר את עצמו בלילה למדת אמונה, נמתק מעליו הדין.

- מד. על-ידי גאֹוה נסתלק החסד למעלה.
- מה. על-ידי תקון חצות נמתק הדין.
- מו. בפשתהיה נעור כל הלילה, בזה אתה נצול מדינים.
- מז. על-ידי הצרות שבאין על אדם, יכול להשיג ולהבין את עוונותיו.
- מח. על-ידי שבא אל הצדיק, ביאתו בעצמה יכולה להמתיק הדין.
- מט. גם המעות שנותנין לצדיק, הנותנה בעצמה ממתיק הדין.
- נ. על-ידי עצבות חושבים עליו למעלה לרע לו.
- נא. על-ידי למוד תורה ישובו המקטרגים אחרו.
- נב. בפשהולך ונופל לפעמים, נגזר עליו למות, ועכשו נתבטל על-ידי הנפילה.
- נג. על הגזרות רעות, שאמות גוזרין על ישראל, יאמרו קפיטל ס"ב.
- נד. על-ידי ישיבה במקוה תחת המים, עד שלא יוכל להחזיק בעצמו הרוח והנשימה, נמתק הדין.
- נה. לפעמים תיין מעורר דין.
- נו. הנותן פתו למי שאין בו דעה יסורין באין עליו.

- נז. מי שאין בו דעה, לסוף גולה.
- נח. בית דינא בטיל דינא.
- נט. הלומד תורה לשמה, משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה.
- ס. הקורא פסוק בזמנו, מביא טובה לעולם.
- סא. יש עתים ומקומות מזמנים לטובה והוא הדין להפך.
- סב. לפעמים מתעכב הדין על ידי ראש הדור ולפעמים על ידי הדור.
- סג. על ידי השונאים יכול לידע הדין שלמעלה.
- סד. בשאדם מספר לחברו צער, צריך השומע להחכים בשעת השמיעה, שלא יבוא עליו הצער הזה.
- סה. העוסק בתורה בליקה, הקדוש ברוך הוא מושך עליו חוט של חסד ביום.
- סו. צריך לתן ממון על פדיון.
- סז. כל זמן שתוכל להנצל על ידי ממון, אל תשמש בתפלות.
- סח. בשיש פלגתא למעלה באיזה דבר, הם סומכין את עצמן על הצדיק שבעולם הזה.

סט. בַּשְּׁעָה שְׁדָּנִים אֶת הָאָדָם לְמַעַלָּה, דָּנִין שְׁמוֹ,
וְלַפְעָמִים הַשְּׁלוּחִים מַחְלִיפִין בְּשֵׁם אַחֵר, וְעַל־יְדִי־זָה
בֵּא הַמּוֹת אוֹ הַצָּרָה עַל אָדָם אַחֵר.

ע. מִי שְׂאִינוֹ מִבְּקֵשׁ רַחֲמִים עַל הוֹרוֹ, עַל־יְדִי־זָה נִעְנָשׁ.
עא. מִי שְׂיֵשׁ לוֹ חוֹלָה אוֹ צָעַר בְּבֵיתוֹ, יִלְךְ אֶצֶל הַחֲכָם
וַיִּבְקֹשׁ עָלָיו רַחֲמִים אוֹ שְׂיִבְרַךְ אוֹתוֹ.

עב. בַּשְּׂשׁוּמָעִין שְׂאֶחָד מִקְטָרְגַּעַל יִשְׂרָאֵל צָרִיכִין
הַשְּׂשׁוּמָעִין לְלַמֵּד בְּפִיהֶם זְכוֹת עַל יִשְׂרָאֵל וְצָרִיכִין
לְטַרְחַ בְּדִי לְמִצָּא זְכוֹת.

עג. בַּשְּׂהַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא רוּאָה, שְׂמִקְנָאִין לְכְבוֹדוֹ, עַל־
יְדִי־זָה מְשִׁיב חַרוֹן אַפּוֹ.

עד. עֵקֶר הַפְּדִיוֹן אוֹ הַתְּפִלָּה אֵינוֹ אֶלָּא בַּיּוֹם.

עה. אֵין הַכֹּל בְּשֵׁרִין לַעֲשׂוֹת פְּדִיוֹן.

עו. מִי שְׂרוּצָה לְהַמְתִּיק דִּינִים, אֵל יִשְׁתָּה יַיִן כָּל הַיּוֹם.

עז. בַּעֲנָנָה מְרַצִּין אֶת הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא.

עה. בַּשְּׂיֵשׁ דִּין יִתְפַּלֵּל בְּהַתְּלַהֲבוֹת.

עט. בְּנִין הַבֵּית שֶׁל אֲבָנִים הוּא סְפַנַּת מִיתָה.

פ. הַצָּדָקָה מִמְתִּיק הַדִּין.

פא. הַמְּקוֹנָה מִמְתִּיק הַדִּין.

- פב. אחר הגזר־דין צריך להלביש את התפלה בספורי מעשיות.
- פג. על־ידי פתיחת ספר תורה נמתק הדין ונתישב על מקומו.
- פד. על־ידי השתיקה נמתק הדין.
- פה. הצום ושק הם סגלה לבטל גזרה.
- פו. להמתיק הדין תאמר הפרשה של אחת־עשרה יריעות עזים (שמות כו, לו), וקמרת (שמות ל') ואחת־עשרה ברכות שברך משה את השבטים (דברים לג) ומרפבה של יחזקאל (יחזקאל א').
- פז. ופרשת נדרים (במדבר ל') ומשניות של מסכת שבועות.
- פח. על־ידי הכנעה מבטל הדין.
- פט. על־ידי שיר־השירים נמתקים הדינים.
- צ. מי שאפשר לו לעסק בתורה, ואינו עוסק, יסורין באין עליו.
- צא. מסכת אהלות מסגל להמתיק הדין.
- צב. מי שמגיד כלב, מעורר דין.
- צג. לפעמים הקדוש־ברוך־הוא מפיל את הרשע לאיזהו צרה, שילך אצל הצדיק ויבקשו להתפלל עליו.

צד. המתקת הדינים הוא על־ידי הגורל כמו לַעֲזֹאזֵל.
 (פרוש דבר זה שמעתי מפיו הקדוש בשעת כתיבתי לפניו, שיקח
 שני מטבעות ויפיל עליהם גורל, גורל אחד לה' וגורל אחד לַעֲזֹאזֵל.
 והמטבע שעלה עליה הגורל לה' יתן אותה לצדקה, והשניה שעלה
 עליה הגורל לַעֲזֹאזֵל ישליך אותה לאבוד, ועל־ידי־זה נמתק
 הדינים).

צה. לפעמים צדיק הדור בכעסו, שייכעס על־יך ממתיק
 דינים.

צו. כשקם מלך חדש באמות או שר חדש, אזי הדין
 נתעורר.

צו. על־ידי קשיות ערף בנגד התשובה, מביא על עצמו
 שבר גדול באין מרפא.

צח. לא טוב לשני בני־אדם שישמותיהן שוים, שידורו
 בדירה אחת.

צט. על־ידי עצבות מעורר הדין.

ק. על־ידי הבושה נמתק הדין.

קא. צריך להודיע צערו לרבים.

קב. כשנתן רשות למשחית, אין מבחין בין צדיק לרשע,
 ולא עוד אלא שמתחיל מהצדיק.

קג. שנוי מקום קורע גזר־דין.

קד. עַל־יְדֵי הַרְחָמָנוּת מִמֵּתִיק הַדִּין.

קה. לְפַעֲמִים אָדָם מֵת מִחַמַּת פֶּחַד אוּ מִיִּתָּה אַחֲרַת פְּתֹאוּמִית, תֵּאֱמִין שְׂזָה הָעֵת וְהַזְּמַן שָׁלוֹ.

קו. עַל־יְדֵי הַשְּׁפָלוּת יוּכַל לְבַטֵּל גְּזֵר־דִּין.

קז. עַל־יְדֵי שְׂמוּשׁ צְדִיקִים נִמְתָּק הַדִּין.

קח. בְּזָכוֹת בְּקוֹר־חוֹלִים אֵין מֵת מִתּוֹךְ יִסּוּרִין.

קט. כִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעַ מִדַּת־הַדִּין שָׁל מַעְלָה עַל הָאָדָם, אַף־עַל־פִּי שְׁעָדִין אֵינָם שׁוֹלְטִין עָלָיו, יְכוּל לְהִרְגִישׁ אֶת מִדַּת־הַדִּין עַל־יְדֵי הַזְּבוּבִים שְׁבַבִּית.

חֵלֶק שֵׁנִי

א. מִי שֶׁעוֹסֵק לְהַמְתִּיק דִּינִים, עַל־יְדֵי־זָה בְּנֻקַּל לוֹ לְקַדֵּשׁ הַשֵּׁם בְּלִי מוֹנַע גַּם עֵינָיו אֵינָם כֹּהוֹת.

ב. עַל־יְדֵי הַצָּרוֹת נַעֲשׂוּ עֲטָרוֹת.

ג. מִי שֶׁמְקַבֵּל יִסּוּרִים בְּשִׁבִיל לְהַקֵּל יִסּוּרִים מֵעַל יִשְׂרָאֵל, עַל־יְדֵי־זָה יִזְכֶּה לְרוּח־הַקֹּדֶשׁ.

ד. פְּרָשִׁיּוֹת הַמוֹעֲדִים הַכְּתוּבִים בְּפָרָשַׁת פִּינְחָס מְסַגְּלִים בְּקִרְיַאתָם לְבַטֵּל דִּינִים, וּמְסַגְּלִים לְזָכוֹת בְּדִינֵי עַכּו"ם.

ה. על־ידי צדקה ממתיק הדין של לעתיד לבוא, הינו יום הדין של עתיד לבוא.

ו. מי שיודע, בשרואה, איזהו דין על ישראל, להפך את הדין על אחד מאמות בבחינת "ואתן אדם תחתך", על־ידי־זה [כל] הנבראים מחזירים כחם ונכללים בו בזה האיש, כדי לחדש כחם, גם על־ידי־זה נפתח השער של מיני משלים בעולם.

ז. אלו גומלי־חסדים, העושים חסד ולפעמים גורמים עם החסד לרעה ועושים עצמן כאלו אינם רואים הרעה, הצומחת מחסדם, וזהו בחינת האזהרה שהזהיר לכהנים בחינת חסד "שלא יפסיעו פסיעה גסה", על־ידי־זה גורמים שהדין שלמעלה, חס ושלום, אינו במתינות. וכן להפך, כשמדקדקים בחסדם, שלא יצמיח רעה, על־ידי־זה הדין במתינות.

ח. מי שבועט ביסורין, כאלו אומר לאל: סור ממני.

ט. כשאדם לומד עד שנתנגע, בזה ממתיק דינים ומעורר רחמים, גם על־ידי־זה מעורר רחמים אצל אביו בקבר.

י. לפים מדת הדין אינו בידים ריקניות.

- יא. מי שכלב נשכו, בידוע שרחמי השם מסלקים ממנו, גם בידוע שנכשל במאכלות אסורות.
- יב. לפעמים מסתירין את האדם ממדת הדין, בזה שהצדיק מגביה ומתפאר את עצמו על [ומשפיל את] זה האדם.

התבודדות

- א. מי שמתבודד את עצמו ובודל את עצמו מבני אדם, מזדקקין עליו מלמעלה.
- ב. על ידי התבודדות ומפנה לבו לבטלה בא לכעס.

חלק שני

- א. השיחה שאדם משיח בינו לבין קונו, השיחה הזאת נעשית אחר כך גאלה וישועה לבניו.

הרהורים

- א. על ידי ענוה ינצל מהרהורי עבודה זרה.
- ב. כשאתה מתפלל ונופל לך הרהורי עבודה זרה תבון בשם "אלקיני".

- ג. מִחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת בָּאִים עַל־יְדֵי וְדוּי, שְׁמַתְוֹדִים לְפָנַי הַתְּלַמִּיד־חֶכֶם.
- ד. מִי שֶׁמִּסְפָּר מַעֲשֵׂי־זוֹת שְׁאֲרָעוּ לְצַדִּיקִים, עַל־יְדֵי־זוֹה נִמְשָׁכִין לוֹ מִחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת.
- ה. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִחֲשָׁבוֹת רָעוֹת, יָדִין אֶת כָּל בְּנֵי־אָדָם לְכַף זְכוֹת תְּמוּד.
- ו. עַל־יְדֵי דְמָעָה נִמְאָסִים כָּל הַתְּאוּוֹת.
- ז. מִי שֶׁאִינוֹ מֵאֲמִין בְּצַדִּיק, עַל־יְדֵי־זוֹה אֵין לְבוֹ נְכוֹן עִם הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ.
- ח. הַחֲגוּרָה שְׁחֲגוּר בָּהּ אֵיזָה צַדִּיק כְּשֶׁתְּחַגֵּר בָּהּ הוּא סֶגְלָה לְבַטֵּל הַרְהוּרִים.
- ט. עַל־יְדֵי שֶׁקֶר נִתְחַלֵּל הַבְּרִית קֹדֶשׁ.
- י. מִי שֶׁמְקַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ וְעוֹלָה עַל מִחֲשָׁבֹתוֹ הַתְּפָאֲרוֹת, כְּשֶׁיִּשְׁבֵּר הַהַתְּפָאֲרוֹת, יִשְׁיג וְיִקְנֶה הַתּוֹרָה.
- יא. הַצֶּעֱקָה מְבַטֵּל אֶת הַפְּנִיּוֹת.
- יב. עַל־יְדֵי לְמוּד אַרְבָּעָה "שְׁלַח־עֲרוּךְ" יִתְבַּטֵּל הַפְּנִיּוֹת.
- יג. כְּשֶׁתְּחַשֵּׁב אֵיזָה תּוֹרָה שְׁחַדֵּשְׁתָּ, הוּא סֶגְלָה לְבַטֵּל הַמִּחֲשָׁבוֹת זְרוֹת.

- יד. מִי שֵׁישׁ לוֹ מִחֻשְׁבוֹת רְעוּת, יִדְבֵר לְעֶצְמוֹ דְבָרֵי בְּזוּנוֹת.
- טו. אֲכִילָה וְשִׁתְיָה מְטַרְיִדוֹת אֶת הַמִּחֻשְׁבָּה.
- טז. עַל־יָדַי כַּעַם בָּא הַרְהוּרֵי עֲבוּדֵה־זָרָה.
- יז. כְּשֶׁמְבַזֶּה אֶת הַמוֹעֲדוֹת, בָּא לְהַרְהוּרֵי עֲבוּדֵה־זָרָה.
- יח. מִי שִׁיּוֹשֵׁב בֵּין אֲנָשֵׁי נְאוּף אוֹ בְּמָקוֹם שֶׁהִיָּה בּוֹ נְאוּף, עַל־יָדֵי־זָה בָּא לְהַרְהוּרִים רָעִים.
- יט. אִין הַיֵּצֵר הָרַע תָּאֵב אֶלָּא לְדַבֵּר שֶׁהוּא אָסוּר לוֹ.
- כ. הַתְּאוּוֹת מְלַבֵּשׁ בָּהֶם חֶסֶד הַשֵּׁם וְתַכְרֵךְ.
- כא. עַל־יָדַי מְחִילַת עוֹנוֹת תּוֹכָה לְבַר־לֵבב.
- כב. עַל־יָדַי הַרְחַמְנוֹת וְתַבְּטִיל מִמֶּךָ הַתְּאוּוֹת.
- כג. עַל־יָדַי עֵינַיִם הַלֵּב מִתְּאוּוֹה.
- כד. עַל־יָדַי תְּאוּוֹת הַלֵּב אֵי אֶפְשָׁר שְׁלֵא יִדְבַק בָּךְ מְאוּמָה.
- כה. לְהַרְהוּרֵי זְנוּת סִגְלָה, שִׁישְׁתָּה סֵם הַמִּשְׁלָשָׁל.
- כו. הַתְּפִלָּה שֶׁהִיא בְּכּוֹנֵת הַלֵּב הִיא פּוֹתַחַת כָּל הַפְּתָחִים שֶׁל מַעְלָה.
- כז. מִי שֵׁישׁ לוֹ הַרְהוּרֵי עֲבוּדֵה־זָרָה, אֵל יֵשָׂא אֶצְלוֹ שׁוֹם זָהָב.

כח. על־ידי שְׁכָרוֹת בָּא הַרְהוּרֵי עֲבוּדַה־זָרָה.

כט. על־ידי אֲהַבַת נָשִׁים הַכְבוֹד נָטַל מִמֶּךָ. גַּם אֲשַׁתְּךָ אֵינָה קוֹלְטַת הַזֵּרַע וּמַפְלֵת, וּבִשְׁעַת הַלֵּדָה הַתִּינוֹק מֵת.

ל. על־ידי הַמַּחְלָקַת בָּאִים הַרְהוּרֵי עֲבוּדַה־זָרָה. גַּם בֵּית שָׂיִשׁ בּוֹ מַחְלָקַת יִהְיֶה בֵּית עֲבוּדַה־זָרָה.

לא. בְּשָׂבָאִים לְאָדָם מַחְשָׁבוֹת זָרוֹת, יִגְבִּיהַ קוֹלוֹ כְּאֵלוֹ הוּא בּוֹכָה, וּבְזֶה יִסּוּרוּ מִמֶּנּוּ הַמַּחְשָׁבוֹת זָרוֹת.

לב. על־ידי שְׁבוּעוֹת וּקְלָלוֹת בָּאִים מַחְשָׁבוֹת רָעוֹת.

לג. על־ידי בְּטָחוֹן לֹא יָבוֹאוּ לְךָ מַחְשָׁבוֹת רָעוֹת.

לד. חֲרִיקַת הַשָּׁנִים הוּא סִגְלָה לְבִטּוֹל מַחְשָׁבוֹת רָעוֹת.

לה. לְפִי הַמָּקוֹם שֶׁבִּתְפִלָּה בֵּין הַנִּיצוּצוֹת הַקְּדוּשִׁים מְלַבֵּי־שִׁים אֶת עֵצָמָם בְּפִנְיֹת וּבָאִים לְאָדָם כְּדֵי לְתַקְּנָם.

לו. מִסְכַּת יָדִים הִיא סִגְלָה לְבִטּוֹל מַחְשָׁבוֹת רָעוֹת.

לז. מִי שֶׁתְּפִלָּתוֹ אֵינָה אֶלָּא בְּשִׁבְלֵי הַשְּׂכִינָה, לֹא יָבוֹא לוֹ מַחְשָׁבוֹת זָרוֹת.

לח. על־ידי שְׁלוֹם נְתוּרָמָם שָׂמוּ יִתְבָּרַךְ.

לט. כְּנִשְׂאִישׁ אֹו אִשָּׁה חוֹשְׁבִים בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ בְּאִיזָה גְוִי
אֹו בְּגוֹיָה, וְהַמְּחַשְׁבָּה הִיא בְּאַהֲבָה לְאִיזָה גְוִי אֹו
גְוִיהָ, אִזִּי הַיּוֹלֵד הַנּוֹלָד מִזֶּה הַתְּשֻׁמִּישׁ נִשְׁתַּמֵּד.

מ. הַצִּיצִית הֵם גִּדְרֵ לְעֶרְוָה.

מא. עַל-יְדֵי בְּקוֹר-חֹלִים נִצּוֹל מִיִּצְרֵ הָרַע.

מב. אִין יִצְרֵ הָרַע שׁוֹלֵט אֵלָא בְּמָה שְׁעֵינִיו רֹאוֹת.

מג. בֵּן עֲשָׂרִים שָׁנָה וְלֹא נָשָׂא אִשָּׁה, כָּל יָמָיו בְּהִרְהוּרֵי
עֵבְרָה.

מד. מִי שְׁעֵבֵר עֵבְרָה, וְאַחֲר־כֵּן מְהִרְהֵר בָּהּ לַעֲשׂוֹת עוֹד
אַף-עַל-פִּי שְׁלֹא עָשָׂה, נִפְרָעִין עַל הַהִרְהוּר.

מה. לְדַחֹת אֵת הַיִּצְרֵ הָרַע יֹאמֵר: רַחֲמָנָא נִגְעֵר בָּהּ
בְּשִׁטָּן.

מו. הַחֲמֻדָּה וְהַמְּחַשְׁבָּה רָעָה הָעוֹלָה עַל הַלֵּב פֶּתְאוּם,
שְׂאִין בְּרִשׁוֹת הָאָדָם לְהַמְנִיעַ מִמֶּנָּה, אִין נִעְנֵשִׁין
עָלֶיהָ, אֵלָא בְּאִשְׁרֵ יְהִרְהֵר וְחוֹזֵר וּמְהִרְהֵר.

מז. לְרַב מִדּוֹת הָרַעוֹת טוֹב לְהַקִּיז דָּם.

מח. עַל-יְדֵי אֲכִילַת דָּגִים נִתְרַבָּה הַתְּאֹוה.

מט. מִי שְׂאוּכַל בְּזֻכוֹת אָבוֹת, נוֹפְלִים לוֹ הִרְהוּרֵי עֲבוּדָה-
זָרָה.

- נ. עַל־יָדַי מִשְׁכַּב־זָכָר בָּא לַיְדֵי הַרְהוּרֵי עֲבוּדַה־זָרָה.
- נא. הַמְהַרְהַר בְּפוֹתֵי, בָּא לַיְדֵי הַרְהוּרֵי עֲבוּדַה־זָרָה.
- נב. הַמְסַתְּכָל בְּעֵרוֹה, קָשְׁתוֹ נִנְעָרַת.
- נג. הַמְבַּיָּה אֶת הַמוֹעֲדוֹת, בָּאֵלָיו עוֹבֵד עֲבוּדַה־זָרָה.
- נד. מִי שְׁיִישׁ לוֹ אֲמוּנָה, הַקְדוֹשׁ־שֶׁבְרוּךְ־הוּא מִגֵּן עָלָיו, שְׁלֹא יָבוֹא לַיְדֵי הַרְהוּר וְאֵזִיל לְהֵאוֹת עֲלֵמָא בְּלֹא חֵטָא, וְהַקְדוֹשׁ־שֶׁבְרוּךְ־הוּא מְסַיֵּעַ לוֹ.
- נה. בְּזִמְן שְׁעוֹסְקִים בְּתוֹרָה וּבְגִמְלוֹת־חֲסָדִים, יִצְרָם מִסוּר בְּיָדָם.
- נו. מִי שְׁיִישׁ לוֹ הֵנָּאָה מְדַבֵּר אֶפִיקוֹרְסוֹת, לְסוֹף שְׁיִכְפוּ אוֹתוֹ לְעֲבוּדַה־זָרָה.
- נז. כְּשִׁימְנַע עֲצָמוֹ מִעֲבֵרוֹת וַיִּבְקֶשׁ כְּפָרָה, זֶה יִגְרַם שְׂאֵפְלוֹ בַּמַּחֲשָׁבָה לֹא יִחָטָא.
- נח. הֵבֵא עַל הַפוֹתֵי, הוּא מִמְשִׁיךְ עַל עֲצָמוֹ הַזֵּהָמָה, וְאַחֲר־כֵּן כְּשֶׁבֵא עַל אִשְׁתּוֹ וְהוֹלִיד וְלָד, הוֹלֵד יִהְיֶה מוֹמָר.
- נט. אֲכַנֵּט תִּקּוֹן עַל הַרְהוּרִים.
- ס. מִי שְׁיִישׁ לוֹ הַרְהוּרֵי נָשִׁים, בְּטוֹלָם עַל־יְדֵי שְׁלֹא יִגְנֹב דַּעַת הַבְּרִיּוֹת.

סא. גם על־ידי צדקה.

חלק שני

- א. כִּשְׁבָא לְאָדָם הִרְהוּרֵי עֲבוּדֵה־זָרָה, וְהוּא מְבַטֵּל אוֹתָם בְּמַחֲשֶׁבֶת אֲמוּנָתוֹ, אֲזִי נַעֲשֶׂה מִהִרְהוּרֵיו בְּחִינַת טַל שֶׁל בְּרָכָה. גַּם עַל־יְדֵי־זֶה הַמַּחַ שָׁלוּ נִתְקַיָּים וְאִין נִתְבַּלְבֵּל לְעוֹלָם, אֲפֹלוּ כְּשֶׁנִּתְיַגַּע הַמַּח עַל־יְדֵי שְׁמוֹשׁוּטֵט בְּאִיזָה עֵיוֹן עֵמֶק, אֲזִי הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מְזַמֵּין לוֹ מַחֲשָׁבוֹת הַנוֹתְנִים נִיחָא לְמַחוּ.
- ב. מִי שֶׁנִּשְׁמַר מִהִרְהוּרֵי עֲבוּדֵה־זָרָה, זוֹכֶה בְּכֹל פַּעַם לְבִטְחוֹן עַד שְׁאִינוֹ דוֹאֵג מַה יֵּאֲכַל לְמַחֵר, וְהוּא בְּמַדְרַגַּת "בְּרוּךְ ה' יוֹם יוֹם", וְעַל־יְדֵי־זֶה הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, לֹא הַבִּיט אָוֶן וְלֹא רָאָה עֲמָל בּוֹ, וְכֹל הַנוֹיַע בּוֹ כְּאִלוֹ נוֹיַע בְּבֵת־עֵינָיו.
- ג. לְהִרְהוּרֵי עֲבוּדֵה־זָרָה יַעֲלֶה עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ וַיִּקְבֵּל עַל עַצְמוֹ, שִׁיעֶסֶק בְּגַמְלֵי־חֲסָדִים וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְבַּטֵּל מִהִרְהוּרֵי עֲבוּדֵה־זָרָה.
- ד. עַל־יְדֵי הִרְהוּרֵי עֲבוּדֵה־זָרָה נְשִׁימָתוֹ מִתְקַצֶּרֶת, וְאִינוֹ נִהְיֶה מְבִשְׂרוֹת טוֹבוֹת.
- ה. כִּשְׁבָאִין לְאָדָם הִרְהוּרֵי עֲבוּדֵה־זָרָה, יֵדַע שְׁדַנֵּין אוֹתוֹ לְמַעֲלָה.

- ו. למוד הפוסקים מבטלים הרהורי עבודה־זרה.
- ז. על־ידי העמדת דינים שאינם הגונים בא הרהורי עבודה־זרה.
- ח. כשפאין לאדם הרהורי עבודה־זרה, ידע שיבוא לידי איזהו חולאת או לידי איזהו עלילה מהשר.
- ט. על־ידי הרהורי עבודה־זרה לסוף נצרך לידי השתמשות בשמות הקדושים.
- י. על־ידי מעשר נתבטלים הרהורי זנות.
- יא. לפעמים עולה במחשבתו של אדם, וחושב באיזהו חולאת, וזה סבה מאת השם יתברך, כדי שיזכר את עצמו לתקן המחשבה רעה, שהחולאת באה על־ידו.
- יב. הרהורי עבודה־זרה והרהורי זנות ושפיכות־דמים ולשון־הרע, הם באים על מי שרגיל בנדרים, אבל נתבטלים על־ידי המנהיג שבעיר, המסדר הגביות והמסים על כל אחד ואחד לפי ערכו שיוכל לסבל.
- יג. כשאדם יוצא לשוק ומתירא, שלא יבוא לידי הרהור על־ידי ראיה, שיראה נשים יפות, יאמר הפסוק: "הן אראלם צעקו" וכו' (הצה מלאכי שלום מר יבביון. ישעיה לגז), ועל־ידי־זה ינצל מראות.

יד. מי שיש לו הרהורי עבודה־זרה, ידע שיד אמות העולם ישלט בו.

טו. בעיר שיש שם ירידים ויומא דשוקא גדולים, שם הרהורי עבודה־זרה ביותר, והסגלה לזה שיעסק ביומא דשוקא בתורה, ולא יבואו לו הרהורי עבודה־זרה.

טז. כשמבטל הרהורי עבודה־זרה, על־ידי־זה מוחלין לו כל עוונותיו.

יז. הסתכלות למזרח מבטל הרהורי זנות.

יח. הפכיה מבטל הרהורי זנות.

יט. פטול הרהורי עבודה־זרה, על־ידי התלהבות.

כ. על־ידי גיבנות דעת בא לידי הרהורי זנות עם גויה.

כא. מי שבא לו הרהורי זנות עם פת אל נכר, פידוע שיהיה לו איזהו נפילה או חולאת יבוא על אשתו ובניו.

כב. על־ידי הרהורי עבודה־זרה שונאים פאים ונתרוממים על אדם.

כג. לבטל הרהורי זנות, יציר דמות אביו. עצה על הרהורים, לכעס על איזה דבר, ורמז: "רגזו ואל תחטאו". (שמעתי מרבנו, זכרנו לברכה, בפרוש, שהפונה לרגז

וּלְכַעַם עַל עֲצָמוֹ. וְזֶה מְרָמֵז בְּדַבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה: לְעוֹלָם יִרְגִיז אָדָם יֵצֵר טוֹב עַל יֵצֵר הָרַע שְׁנֵאָמַר: "רְגִזוּ" וְכוּ', הֵינּוּ לְרְגִז וּלְכַעַם עַל עֲצָמוֹ, אֲבָל חֲלִילָה לְכַעַם מִמּוֹשֵׁ, כִּי עוֹזֵן הַכַּעַס חֲמוּר (מְאֹד כִּידוּעַ). גַּם סִגְלָה, לְנִתְק מִמְקוֹמוֹ וְלִילֵךְ לְמִקּוֹם אַחֵר, גַּם טוֹב לְקַפֵּץ מִמְקוֹמוֹ.

הַתְּנַשְׁאוֹת

- א. מִי שֶׁמְטִיל אִימָה יִתְרָה עַל הַצְּבוּר שְׁלֵא לְשֵׁם שָׁמַיִם, אֵינּוּ רוֹאֶה בֶּן תְּלֻמִּיד-חֶכֶם.
- ב. הַמֵּתְחִיל בְּדַבֵּר מִצְוָה וְאֵינּוּ גּוֹמְרָהּ, מוֹרִידִין אוֹתוֹ מִגְּדֻלָּתוֹ.
- ג. כְּשֶׁהִקְדוּשַׁבְרוּךְ-הוּא נִפְרָע מִשׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל, מְמַנֶּה לָּהֶם פְּרִנְסִים שְׂאִינָם טוֹבִים.
- ד. מְנַשְׂאִין אֶת בֶּן צְדִיק, כְּשֶׁאֵינּוּ הוֹלֵךְ בְּדַרְךְ יִשְׂרָאֵל, כִּי שִׁילֵךְ בְּדַרְךְ יִשְׂרָאֵל.
- ה. עַל-יְדֵי הַצְּדָקָה מִתְנַשֵּׂא.
- ו. אֵין אָדָם עוֹלָה לְגִדְלָה אֶל־אִם-בֶּן מוֹחֲלִין לוֹ כֹּל עוֹזְנוֹתָיו.
- ז. כְּשֶׁמְנַשְׂאִין אֶת אָדָם חָשׁוּב, אֵין מוֹרִידִין אוֹתוֹ.

- ח. על-ידי חכמה ושפלות ומערב בין הבריות, דבורו נתקיים למעלה.
- ט. בפשוטים לנשא איזה צדיק ולפרסם אותו, אזי הקדוש-ברוך-הוא שולח מחלקת בין הרשעים.
- י. בפשטות מבזה אותך, ואתה מקבל בשמחה, על-ידי-זה תזכה לכבוד והתנשאות בשמחה.
- יא. מי שאינו מקבל תוכחה, על-ידי-זה אינו נתגדל.
- יב. התנשאות בא למי שמחזר תמיד על למודו.
- יג. התנשאות בא על-ידי תוכחה.
- יד. מי שה' אלקיו עמו, יהיה לו עליה.
- טו. על-ידי שנוי השם נשתנה המזל.
- טז. על-ידי הנסיעה שנוסעים מכפר לכפר ומעיר לעיר, דבריו אינם נשמעים.
- יז. מי שמלמד זכות על ישראל, זוכה לעליה גדולה.
- יח. מי שיש לו התנשאות וירא שלא יצטרך למות מחמת שהגיע עת של חברו לקבל את ההתנשאות הזאת, ינום מהתנשאות הזאת, או לעשות תחבולה שינום חברו מהעיר הזאת.
- יט. בפני-אדם באים אצל אחד ואומרים לו: למדנו דרך השם, בידוע שיתנשא.

- כ. אין אדם נעשה מפרסם אלא אם כן הקדוש ברוך הוא מופיע עליו מלמעלה.
- כא. ההתנשאות בא על ידי הבטחון שבשעת צרה.
- כב. מי שיש לו שכל, בודאי ירום במהרה.
- כג. כשהצדיק נתרומם, אזי העולם תמהים עליו.
- כד. מי ששונא גזל, עולה לגדלה.
- כה. על ידי חכמה או הצלחה נעשה מפרסם.
- כו. אדם שאמות העולם נותנין לו מתנות, ידע שהתנשאות שלו נכונה מאת השם יתברך.
- כז. על ידי אמירת תהלים נתרומם.
- כח. כשנתנשא אדם, הוי כאלו היום נולד.
- כט. על ידי זכירת שמות עבודה זרה אינו מתנשא.
- ל. על ידי למוד אנדה בלילה מתנשא.
- לא. התנשאות בא על ידי ששונאים שקר.
- לב. על ידי אהבת צדיקים מתנשא.
- לג. על ידי עבודת בדעת, לא כמצות אנשים מלמדה, בודאי יתנשא.
- לד. התנשאות בא על ידי דבורים.
- לה. גם על ידי הכנעה.

- לו. על-ידי קדושה השם האדם נתרומם.
- לז. התנשאות בא על-ידי רחמנות.
- לח. על-ידי אמונה הוא מושל על בעלי-גאווה.
- לט. מי שמעמיד דין שאינו הגון, לסוף שופל ביד שופטי אמות.
- מ. על-ידי תוכחה לשם שמים זוכה להתנשאות.
- מא. על-ידי בנין שבונה בארץ-ישראל, זוכה להתנשאות.
- מב. על-ידי כבוד התורה זוכה להתנשאות.
- מג. לאו בכל עת יכול אדם להנהיג נשיאותו, פי לפעמים בא עת, שאין לעת הזאת חיות כראם מנשיא אחר.
- מד. מי שנשא אותו הקדוש-ברוך-הוא, תנהג בו כבוד ותלך אצלו.
- מה. התנשאות של האדם היא טובת השעה.

חלק שני

- א. מי שנכנס בתחומו של חברו, גדלתו נתמעט.
- ב. אין הקדוש-ברוך-הוא גותן גדלה לאדם, עד שבודקו בדבר קטן.

- ג. על־ידי בלבול הידעת נתקלקל היראה. גם על־ידי בלבול הידעת ממשלתו נופלת.
- ד. על־ידי זריזות זוכה להיות רועה נאמן. וסימן לדבר: לך אל נמלה עצל וכתיב: מש'ם רוע'ה אב'ן ישראל.
- ה. כשנותנין ממון להשר בשביל איזהו התמנות, שיעביר את חברו וימנה אותו, זהו כמו בשוף.
- ו. הרהורי עבודה־זרה והרהורי זנות ושפיכת־דמים ולשון הרע, הם באים על מי שרגיל בנדרים, אבל נתבטלים על־ידי המנהיג שבועיר, המסדר הגבוה והמסים על כל אחד ואחד לפי ערכו, שיוכל לסבל.
- ז. כשאיוה רשע נתגדל, אזי קשה לחדש איזהו סברה בפוסקים. גם דברי הדינים אינם נשמעים באזני הבעלי־דינים.
- ח. אדם כשר צריך להקטין את עצמו, כשרואה ממשלת הרשע.
- ט. מי שנוטל שררה לעצמו, על־ידי־זה ב'תו נעשית זונה.
- י. מי שמניח צרכי צבור ועוסק בצרכי עצמו, כאלו לוקח שחר.

- יא. על־יְדֵי וְדוּי דְבָרִים זֹכָה לְהִתְנַשָּׂאוֹת.
- יב. על־יְדֵי קְדֻשַׁת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הִתְנַשָּׂאוֹת שֶׁל רֵאשִׁי הַדּוֹר בְּתַקְוָה וְעִז, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִחְשָׁב בְּעֵינֵי כָל הַמְצֹוּה שֶׁל הַכְּנֶסֶת אֲוֵרָחִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה הַלּוֹמְדִים זֹכִים שֶׁהִלְכָה בְּמוֹתָם.

הַצְלָחָה

- א. כָּל הַמוֹצִיא מֵעֲשָׂרוֹתָיו כְּרֵאוּי, אֵינוֹ מִפְסִיד כָּלוּם.
- ב. תִּתְחַבֵּר לְמַצְלִיחַ וְתִצְלִיחַ.
- ג. אֵין הַבְּרָכָה מְצוּיָה אֶלָּא בְּדָבָר הַסָּמוּי מִן הָעֵין.
- ד. הַצְלָחָה סִיעָתָא דְשָׁמַיָא הִיא.
- ה. מִי שֶׁנִּפְסְקָה לוֹ הַהַצְלָחָה וְאֵינוֹ מַצְלִיחַ, לֹא בְּמַהֲרָה יִצְלִיחַ.
- ו. יִתְקַף לְתַלְמִידֵי־חֲכָמִים בְּרָכָה בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם.
- ז. עֶסֶק הַתּוֹרָה הִיא סִגְלָה לְהַצְלָחָה.
- ח. מִי שֶׁאֵינוֹ מְשִׁיר פֶּת עַל שְׁלַחָנוֹ, אֵינוֹ רוֹאֶה סִימָן בְּרָכָה לְעוֹלָם.
- ט. כִּיּוֹן שֶׁלֹּא הַזְכִּיר אֶלָּא צַד אֶחָד הַטּוֹב וְלֹא הִתְפָּרַךְ, אֵין זֶה נְחוּשׁ.

- י. בֵּית, תִּינוּק וְאִשָּׁה הֵם סִימָן לְהַצְּלָחָה.
- יא. מִי שְׂמַנְרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, אֵינוֹ מְצַלִּיחַ.
- יב. מִי שֶׁהִשְׁעָה מְצַלַּחַת לוֹ, לְבוֹ רָם עָלָיו גַּם אֵימָתוֹ מְטַלֵּת עַל הַבְּרִיּוֹת.
- יג. מִי שֶׁאֵינוֹ מְדַבֵּר דְּבָרִים בְּטִלִּים, מְצַלִּיחַ בְּכָל מַעֲשָׂיו.
- יד. מִי שֶׁאוֹמֵר תָּמִיד אֱמֶת, הוּא מְצַלִּיחַ.
- טו. עַל־יְדֵי וְהוּי תְּצַלִּיחַ.
- טז. הַצְּלָחָה בָּא, לְמִי שֶׁמֵּאכִיל תְּלִמּוּד־חֶכֶם עַל שְׁלָחָנוֹ.
- יז. בְּשֵׂאִין לֶךְ אֱמֶת, אֲזִי נִטָּל מִמֶּךָ הַהַצְּלָחָה וְנִתֵּן לְאֵמוֹת.
- יח. לְהַצְּלָחָה תִּשְׁמַע בְּשֶׁהַצְּדִיק אוֹמֵר יַחּוּד הַשֵּׁם, הֵינּוּ שִׁמְעֵי יִשְׂרָאֵל.
- יט. עַל־יְדֵי אֱמוּנַת חֶכְמִים בָּא הַצְּלָחָה.

חֶלֶק שֵׁנִי

- א. מִי שֶׁהוּא שֹׂמֵחַ תָּמִיד, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מְצַלִּיחַ.
- ב. צְרִיךְ לְכַבֵּד לָזֶה שֶׁהִשְׁעָה מִשְׁחָקָת לוֹ.
- ג. מִי שֶׁהוּא מְצַלַּח, הַזְּמַן בְּיָדוֹ.

הריזון

- א. על־ידי שְׁקָרִים, אִשָּׁה יֵשׁ לָהּ צֶעַר בַּהֲרִיזוֹן.
- ב. סִגְלָה לְהֲרִיזוֹן שְׁתַּשָּׂא אֶצְלָהּ עֵץ קָטָן מִגַּג שְׁעַל קֶבֶר הַצַּדִּיק אוֹ מִגֵּנֵט וְלִתֵּן צְדָקָה.
- ג. דָּגִים קִטְנִים מִפְּרִין וּמִרְבִּין.
- ד. עֲבֵרוֹת וּמִיִּנְקוֹת לֹא יֵאָכְלוּ שׁוֹמְרֵי וּבְצָלִים.
- ה. אִשָּׁה שִׁשְׁנוֹאִין מֵעֵשִׂי רָשָׁעִים בְּעֵינֶיהָ, עַל־יִדִּיּוֹה גִבְרָתָהּ.
- ו. הַמִּקְבֵּל גְּלוּת עַל עֲצָמוֹ, הוּא סִגְלָה לְהֲרִיזוֹן.
- ז. אֲכִילַת בֶּשֶׂר בְּהֶמָּה דִּקְהָ וְשִׁתִּית שְׁמֹן־זֵית הוּא סִגְלָה לְהֲרִיזוֹן.

חלק שני

- א. אִשָּׁה שִׁאִינָה יְכוּלָה לְהִתְעַבֵּר, תִּבְיֵט עַל הַסִּבִּין שֶׁל מִילָה אַחַר הַמִּילָה.

✻ הוֹרָאָה ✻

- א. המורה הוראות שהוא נכנע לפני גדולים ממנו, על-ידי-זה הקדוש-ברוך-הוא שומרו, שלא יבשל בדבר הוראה.
- ב. מקום ההוראה היא מועלת ליראה.
- ג. כשארע לאדם טרפה בביתו על-ידי תערבת אסור בהתר, ואין בהתר לבטל את האסור, זה מראין לו, שפגם באיזהו יחוד וזווג עליון, כי היחוד והזווג הוא בחינת בטול האסור בהתר בבחינת: "מוציא אסירים בכושרות".
- ד. כשיש שלום-מלכות, על-ידי-זה נולדים בישראל בנים בעלי הוראה.
- ה. מי שמחמיר לאחרים ומקל לעצמו ואומר על מה שלא שמע שמע, על-ידי-זה אינו זוכה לראות ביפי המלך, כי הקלפה של אדם שהוא יראה רעה, מחשיך מאור עיניו מלהסתכל ביפי פני המלך.
- ו. על-ידי גאוף נופל לתפיסה או לחלי פאב רגלים. גם תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה נופל לזה. גם מזיקין שולטין עליו.

✿ ודוי דברים ✿

חלק שני

- א. על-ידי ודוי דברים גורמים שֶהקדוֹשׁ-פְּרוּד־הוא מזמין מלמדי תינוקות, שְלוֹמְדִין בְּאִמוּנָה.
- ב. גם גורמים, שְנִתְקַנְיִם הַדְרָכִים מִמְכֹּשׁוֹלוֹת.
- ג. על-ידי ודוי דברים זוכים לְהִתְנַשְׂאוֹת.
- ד. מי שאינו מתוודה על עוונותיו, מורא פא עָלָיו.

✿ ותרן ✿

חלק שני

- א. מי שהוא ותרן, אין עוונותיו יכולין להכריע זכיותיו.

✿ זימן ✿

- א. על-ידי זיוף פא לענש בית האסורים.
- ב. על-ידי זיוף הוא מתחבר עם המתנגדים.

✿ זכות אבות ✿

- א. על-ידי טבילת מקוה מזכירין זכות אבות.

חֶלֶק שְׁנִי

- א. עַל-יְדֵי מַפְלְגֵי וַחֲרִיפֵי הַדּוֹר מְאִירִין אֶת הַיְרָאָה, וְעַל-יְדֵי הַיְרָאָה מִתְנוֹצֵץ זְכוּת אָבוֹת, וְעַל-יְדֵי הַתְּנוֹצְצוֹת הָאָבוֹת נִתְעוֹרֵר הַשׁוֹבָה בְּעוֹלָם.
- ב. בְּפֶתַח בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם נֶפֶר, אִם תָּמוּ זְכוּת אָבוֹתָיו אוֹ אִם חָלָה זְכוּת אָבוֹתָיו.
- ג. הַגּוֹמֵל חֲסָדִים, אֵין צָרוּךְ לְזְכוּת אָבוֹת.

זְכוּרָה

- א. מִי שֶׁמְבַיֵּש פָּנָיו חֵבְרוֹ, נַעֲשֶׂה שִׁכְחָן.
- ב. עַל-יְדֵי דִאָּגָה בָּא שִׁכְחָה.
- ג. עַל-יְדֵי לַמּוֹד בְּפֶה מָלֵא בָּא זְכוּרָה.
- ד. עַל-יְדֵי צֶעַר בָּא שִׁכְחָה.
- ה. בְּשֶׁת־צִיר לְפָנָיו צוֹרֵת אָבִיךָ וְאִמְךָ, תָּבוֹא לְזְכוּרָה.
- ו. עַל-יְדֵי מִצּוֹת מַעֲשִׂיּוֹת הָאָדָם נֶתֶר מִמִּדַּת שִׁכְחָה וְנִקְשָׁר בְּמִדַּת זְכוּרָה.
- ז. עַל-יְדֵי גֵאוּף מְאֻבָּד הַזְּכָרוֹן.
- ח. עַל-יְדֵי כּוֹזְבִים בָּא שִׁכְחָה.

- ט. מי שאין לו זכרון, יחזיר את בני-אדם בתשובה.
 י. מי שאין לו זכרון, בידוע שלא תימן חטאות גְּעוּרִים.
 יא. מי שהוא שֶׁכַּחַן, יתן צְדָקָה.
 יב. מי שאין לו זכרון, יקדש את עצמו בקדושה גדולה.
 יג. על-ידי שפלות תזכה לזכרון.
 יד. על-ידי עצבות בא שֶׁכַּחַה.
 טו. המציע תלמודו בצנעה, אינו משפח.

זקנים

חלק שני

- א. זקנים מעמידים את ישראל ועצתם טובה לנו.
 ב. לפי הזקנים שפדור פן הפרנסה.
 ג. אם הזקנים אינם חכמים סימן לדבר שעקר חשיבותם הוא אצל נשים הילדות.

זריזות

חלק שני

- א. על-ידי זריזות זוכה להיות רועה נאמן, וסימן לדבר:
 לך אל נמלה עצל, וכתוב: משם רועה אבן
 ישראל.

חֵלֹם

- א. לַחֲלוֹם רָע תֹּאמַר בְּבִקְרָה: הַחֲלוֹמוֹת שָׂוִי יִדְבְּרוּ.
- ב. לַחֲלוֹם טוֹב תֹּאמַר בְּלִשׁוֹן תְּמִיחָה: וְכִי חֲלוֹמוֹת שָׂוִי יִדְבְּרוּ וְהָא פְּתִיב: "בְּחֵלֹם אֲדַבֵּר בּוֹ".
- ג. הַצְנוּעַ בְּבֵית־הַכֶּסֶּא חֲלוֹמוֹתָיו מִיִּשְׁבִּין עָלָיו.
- ד. עַל־יְדֵי הַדְּבֹר רָע עַל אֵיזָה צְדִיק מִת מְרֵאִין לוֹ חֲלוֹמוֹת מְבַהֲלִין.
- ה. מִי שְׂרוּצָה חֲלוֹמוֹת מְבַהֲלִין, זֶה סִימָן לְבֵן אֹ אוֹ תִלְמִיד שִׁיקְדִיחַ תִּבְשִׁילוֹ בְּרַבִּים.

חֵלֶק שְׁנִי

- א. מִי שְׂרוּצָה שְׂחִתְקִימוֹ חֲלוֹמוֹתָיו, יִכְתֹּב אוֹתָם בְּפִנְקָסוֹ וְאֵת הַיּוֹם וְאֵת הַשָּׁעָה וְאֵת הַמָּקוֹם.

חֵן

- א. עַל־יְדֵי צְדָקָה זוֹכֶה לְחֵן.
- ב. עַל־יְדֵי שְׂפִלוֹת זוֹכֶה לְחֵן.
- ג. לְחֵן יִכְנִים אוֹרְחִים.

ד. גם ישמר את עצמו ממאכלי אסור, וישמר את פיו מדבור אסור.

ה. מי שפּפּוּר מעותיו בשביל לקנות לעצמו רב ללמד ממנו, על-ידי-זה ימצא חן.

ו. בשתעביר על מדותיך, תמצא חן.

ז. על-ידי תוכחה תשא חן.

ח. שמוניות מסגל לחן.

ט. סגלה לחן תכתב על קלף; כסף וזהב חסד ואמת אלוף.

י. על-ידי היראה מתלמיד-חכם תזכה לחן.

יא. דבורים היוצאים בנחותא נתקבלים אצל בני-אדם.

יב. יש דגים שהם מסגלים לחן.

יג. עסק התורה בדרך גותנת חן.

חלק שני

א. בשאדם בא לעיר לדור, ישלח בשר לעניי העיר, ועל-ידי-זה ישא חן בעיני ערי העיר.

חנפּה

א. על-ידי החנפּה בא לידי גבול-פה, והוא הדין להפך.

- ב. עַל־יָדַי חֲנֻפָּה נַעֲשִׂית אֲשֶׁתּוֹ אֶלְמָנָה וּבְנָיו יְתוּמִים
וְאִין מְרַחֵם עֲלֵיהֶם.
- ג. עַל־יָדַי חֲנֻפָּה בָּא פֶּחֶד.
- ד. מִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּשׁוּק וְנוֹפֵל, בְּיָדוּעַ שֵׁישׁ בּוֹ חֲנֻפָּה.
- ה. עַל־יָדַי חֲנֻפָּה בָּא כְּאֵב־לֵב.
- ו. מִי שֶׁבִטְחָוֹנוֹ עַל אַחֲרִים, בָּא לְיָדַי חֲנֻפָּה.
- ז. מִי שֶׁשׁוֹמֵר אֶת עֲצָמוֹ מִחֲנֻפָּה, עַל־יָדֵיהָ בָּא לוֹ
יְשׁוּעָה.
- ח. מִתֵּר לְהַחֲנִיף לְרָשָׁעִים בְּעוֹלָם־הַיָּהוָה.
- ט. עַל־יָדַי חֲנֻפָּה נִתְעוֹרֵר הַדִּין.
- י. גַּם תִּפְלְתוּ אִינוֹ נִשְׁמַעַת וּמְאוּס בְּעֵינַי כָּל.

חֶלֶק שֵׁנִי

- א. עַל־יָדַי חֲנֻפָּה בָּא לְיָדַי כְּפִירָה.

חֻקֵּיהָ

- א. עַל־יָדַי הַחֻקִּירוֹת בְּעוֹלָם הַתְּהוֹ, הִינּוּ מַה לְמַעֲלָה מַה
לְמַטָּה וְכוּ', עַל־יָדֵיהָ גּוֹרֵם קָלְלָה, וְהַשׁוֹמֵר אֶת
עֲצָמוֹ מִחֻקִּירוֹת הָאֵלוֹ גּוֹרֵם בְּרָכָה.

- ב. על־ידי החקירה בַּמָּה לְמַעַלָּה וּמָה לְמַטָּה וְכוּ',
על־ידי־זוּה מְזוֹנֹתָיו בִּיגִיעָה רַבָּה.
ג. הַמַּעֲמִיק בְּעֵינָיו בְּמַעֲשֵׂי מְרַכְּבָה, נִסְתַּלֵּק קִדְם זְמַנּוּ.

❁ חדושי דאורייתא ❁

חלק שני

- א. לְפִי הַחֲדוּשׁ שְׁאָדָם מְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה, בֵּן נִמְשָׁךְ לוֹ
הָאָרֶז מִקְדָּשֵׁת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל.
ב. עַל־יְדֵי אֲסֻמְכָתוֹת נִשְׁפָּע פְּרָנְסָה גְדוּלָּה לְעוֹלָם. וְזוּה
כִּי יֵשׁ כַּמָּה דְבָרִים, שְׁלֹא מְצִינּוּ לוֹ מִקְרָא מִן הַתּוֹרָה,
וְטָרְחוּ חֲכָמֵינוּ, זְכוֹרָנָם לְבָרְכָה, לְמַצָּא לָהֶם
אֲסֻמְכָתָא בְּעֵלְמָא.
ג. עַל־יְדֵי חֲדוּשֵׁי דְאֹרִיטָא נִתְגַּלָּה הַשְּׁגָחַת הַשֵּׁם
יִתְבָּרֵךְ יוֹתֵר לְבְנֵי־אָדָם.
ד. כְּשֶׁאֶחָד מִבְּנֵי־יִשְׂרָאֵל נִתְפָּס בַּתְּפִיסָה, עַל־יְדֵי־זוּה
לְפִי בְּחִינָתוֹ נִסְתְּמוּ מַעֲיָנוֹת הַחֲכָמָה מִחֲכָמֵי הַדּוֹר,
וְלִהְפֹּךְ כְּשִׁוְיָא מֵהַתְּפִיסָה.
ה. עַל־יְדֵי חֲדוּשֵׁי דְאֹרִיטָא נִתְוַסַּף גְּרִים.
ו. כְּשֶׁאָדָם רוּצָה לְהַשִּׁיג אִיזְהוּ הַשְּׁגָה בַּתּוֹרָה, אִיזִי
נִתְעוֹרֵר עָלָיו קְטָרוּג גְּדוּל, וְאִזּוּ הוּא בְּסַפְנָה גְדוּלָּה

וְצָרִיךְ לְהִתְלַבֵּשׁ אֶת עֵצְמוֹ בְּקַלְסֶתֶר פָּנִים שֶׁל
אֲבָרָהֶם וְאִזְ נִצּוֹל מִהַקְטָרוֹג.

ז. מְחַדְשֵׁי אֹרִיתָא צְרִיכִים לְלַמֵּד קֹדֶם הַחֲדוּשׁ פּוֹסְקִים
וְגַם אַחֲר־כֵּן. וְהַלְמוּד פּוֹסְקִים הוּא הַשְּׂמִירָה שֶׁל
הַחֲדוּשֵׁין, שְׁלֵא יִגַע בָּהֶן זָר. גַּם בְּשֵׂרוּצָה לַעֲשׂוֹת
צְדָקָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בֵּן כְּמוֹ בְּחֲדוּשֵׁין.

ח. הַחֲדוּשֵׁין דְאֹרִיתָא וְהַצְדָקָה, כֹּל אֶחָד מְעוֹרֵר אֶת
חֵבְרוֹ.

ט. לְפִי הַחֲדוּשֵׁין דְאֹרִיתָא כֵּן נִתְחַדֵּשׁ חֲדוּשֵׁין בְּמַעֲשֵׂה
בְּרֵאשִׁית.

י. לֹא כֹל הַחֲדוּשֵׁין שְׂאָדָם מְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה מִתָּר לֹא
לְכַתֵּב, כִּי יֵשׁ שְׁלֵא נִתֵּן לְכַתֵּב אֶף-עַל-פִּי שְׁנִתְּנוּ
לְדַרְשׁ. וּמִי שִׁיּוֹדֵעַ אֵיזָהוּ לְכַתֵּב וְאֵיזָהוּ לֹא, הוּא יוֹדֵעַ
וּמְכִיר יְהוּדֵי אֶחָד בֵּין אֶלְפָּ [אֶלְפִים] מִן הָאָמוֹת.

יא. צָרִיךְ אָדָם לְשָׁמֵר מְלוּמֵר דְּבַרֵי תּוֹרָה בְּעֵת וּבְמָקוֹם
שְׂאֵינָם נִשְׁמָעִים, וְאֶפְלוּ בְּעֵת וּבְמָקוֹם שְׁנִשְׁמָעִים,
צָרִיךְ לְשָׁקֵל אוֹתָם כַּמָּה יֹאמֵר, שְׁלֵא יִהְיֶה בְּבַחֲיִנַת
"כֹּל רוּחוֹ יוֹצִיא כְּסִיל". כִּי עַל-יְדֵי-זֶה מְבִיא חוֹלָאֵת
שְׁקוֹרִין "גִּישׁוּוֹי לִיכֵן", כִּי הַחוֹלָאֵת הַזֹּאת בָּא עַל-יְדֵי

התגברות המים שפדם, וזה "לעשות לרוח משקל
ומים תכן במדה".

- יב. על־ידי חדושין דאורייתא זוכה לטלית נאה.
יג. הצדיק מתנגע אל איזהו חפץ או על איזהו דבר
תורה להשיגה, ואחר־כך בא זה הדבר לאדם פחות
בלי יגיעה ועמל, וכל זה פי כבר הפתח פתוח.
יד. כשאיהו רשע נתגדל, אזי קשה לחדש איזהו סברא
בפוסקים. גם דברי הדינים אינם נשמעים באזני
הבעלי־דינים.
טו. כשמגלה איזהו טעם מטעמי התורה, על־ידי־זה רוח
הבריות נוטה הימנו.
טז. קטני אמנה קשה להם להשיג חדושין דאורייתא.

❁ חתונ ❁

חלק שני

- א. מי שקשה לו למצא זיוגו יאמר בכונה שירת הים.
ב. קדוש לבנה סגלה שימצא אדם את זיוגו. וסימן
לדבר: "לבנה" ב'תולה נ'שאת ל'יום ה'רביעי.
ג. על־ידי חתונ עם תלמיד־חכם באים טובות וברכות
לאדם.

- ד. על־ידי חתונ עם תלמיד־חכם נצול מעַנש הבא,
על־ידי שְׁיַעַץ עצות רעות על חֵבְרוּ.
- ה. על־ידי חתונ עם תלמיד־חכם על־ידי־זה נתמנים
דינים פְּשָׁרִים.
- ו. מי שְׁקַנְשָׁה לוֹ לְמִצַּא זוּגוֹ, יִרְגִיל אֶת עֲצָמוֹ לְקִרוֹת
בְּקַרְבָּנוֹת הַנְּשִׂאִים (במדבר ז).
- ז. הַשְּׂדוּדָה שְׂדוּבָרִים אַף־עַל־פִּי שְׂאִינוֹ נִגְמַר הַשְּׂדוּדָה
בְּעֲצָמוֹ, גַּם זֶה מִן הַשָּׁמַיִם, וְהַשְּׂדוּדָה לְחֹד עוֹשֶׂה
רָשָׁם בּוֹ וּבָהּ.
- ח. הַכֶּסֶף שֶׁמְכַסִּין פְּנֵי הַכֶּלֶה קִדָּם הַחֶפֶה יֵשׁ לָהּ כַּח
הַהוֹלָדָה.
- ט. על־ידי הַתְּפִלָּה יָכוֹל לְשַׁנּוֹת זוּגוֹ הַנִּכְרָז בְּשָׁמַיִם.
- י. מי שְׂשׂוֹמֵר אֶת עֲצָמוֹ מִלְּלוֹן וְגַם לְדוֹר שְׁנֵי זוּגוֹת
בְּבֵית אֶחָד, עַל־ידי־זה זוֹכָה לְחַתְּנוּתָא כַּהֲנִים וּבְנֵי־
אָדָם חֲשׂוּבִים גְּדוֹלִים.
- יא. כְּשֶׁאָדָם נוֹשֵׂא אִשָּׁה אַחַר מִיתַת אִשָּׁה הָרֵאשׁוֹנָה,
אִשְׁתּוֹ הָרֵאשׁוֹנָה מְצַטְעֶרֶת בְּקָבָר.

טבע

חלק שני

- א. בריאות הגוף וְחַיֵּי וְטַבְעוֹ שֶׁל אָדָם, הַכֹּל הוֹלֵךְ לְפִי טַבַּע וְחַיֵּי וּבְרִיאוֹת אָבִיו וְאִמּוֹ.
- ב. מִי שִׁשְׁעֲרוֹתָיו מֵרַבִּין שְׁלֹא עַל־פִּי הַטַּבַּע, זֶה עֵלּוּל לְנִזְקִים הַרְבֵּה וְלַפְגָּעִים רָעִים מֵהַסְטֵרָא־אֲחֵרָא, סִגְלָתוֹ שִׁיקְרָא הַפְּרָשָׁה שְׁקוֹרִין בְּיוֹם־כְּפוּר (ויקרא טז, כב).

טלטול

חלק שני

- א. עַל־יְדֵי הַטְּלָטוּל זוֹכִין לְשֵׁם טוֹב.
- ב. עַל־פִּי רַב הַיְרָאִים פֶּרְנָסָתָם בָּא עַל־יְדֵי טְלָטוּלִים.
- ג. לַפְעָמִים הַצְּדִיק בָּא לְטְלָטוּלִים, כִּדֵּי שְׂיָבוֹא לְעוֹלָם־הַבָּא וַיִּזְכֹּר כָּל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁהָיָה בָּהֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יָבוֹאוּ טוֹבוֹת לְאֵלוֹ הַמְּקוֹמוֹת.
- ד. לָאוּ בְּכָל מְקוֹם אָדָם זוֹכֵה לְסִגְלַת תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים. בְּשִׁבְלֵי זֶה הַקְּדוֹשׁ־שֶׁכְּרוּד־הוּא מְסַבֵּב סְבוּבִים, שִׁינֵּצָא זֶה הָאָדָם מִמְּקוֹם הַזֶּה לְמְקוֹם אֲחֵר.

ה. לְפַעַמַּיִם נִתְחַיֵּב אָדָם אֵיזְהוּ גְלוּת וְנִתְחַלֵּף לוֹ עַל אֵיזְהוּ חוֹלְאֵת.

טְהָרָה

חֵלֶק שֵׁנִי

א. אִשָּׁה בְּשָׂרָה מִטְהָרַת הַבַּיִת מִצָּרְעַת.

יְשׁוּעָה

א. אֵין עוֹשִׂין גַּם אֶלָּא לְמִי שֵׁישׁ לוֹ מִסִּירוֹת־נֶפֶשׁ עַל קְדוּשַׁת־הַשָּׁמַיִם.

ב. הַשְּׂמִיחַ בְּיַסּוּרֵינָּה, מִבֵּיא יְשׁוּעָה.

ג. עַל־יְדֵי הַתְּבוּדוֹת בָּא יְשׁוּעָה.

ד. עַל־יְדֵי גַפְיוֹן עוֹשִׂין לוֹ גַּם.

ה. עַל־יְדֵי צְדָקָה בָּא יְשׁוּעָה.

ו. עַל־יְדֵי צְנִיעוּת שָׁל אָדָם מִחֲזִירֵינָּה לוֹ כָּל הַטּוֹבוֹת, שְׁנֵטֵל אָדָם אַחַר בְּתַפְלוּתוֹ.

ז. אֵין עוֹשִׂין גַּם לְנוֹאֵף.

ח. אֵל תְּסַמֵּךְ עַל הַנֶּסֶם, כָּל זְמַן שֶׁאֶפְשָׁר לָךְ לְהִנָּצֵל בְּמִמּוֹן אוֹ בְּדָבָר אַחֵר.

- ט. קָדַם שְׁעוֹשֶׂה הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא גַם לְאָדָם, הָאָדָם הַזֶּה נוֹפֵל לְרָעָה, וְהַכֹּל לְפִי גִדּוּל הַגֵּם.
- י. מִי שְׁאִינוֹ מְזַכֵּיר שֵׁם עֲבוֹדַת-זָרָה, הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה לוֹ טוֹבוֹת.
- יא. מִי שֶׁצָּרִיךְ לְאִיזָה יְשׁוּעָה, יִשְׁמַח אֶת הַצְּדִיק.
- יב. עַל-יְדֵי בְּטָחוֹן הָאָדָם נִפְלֵט מִצָּרוֹתָיו.
- יג. עַל-יְדֵי צְדָקָה תִּזְכֶּה, שְׁלֹא תִצְטָרֵךְ לִישׁוּעַת אָדָם.
- יד. עַל-יְדֵי בְּטָחוֹן תִּזְכֶּה לְהִבִּין, שִׁישׁוּעַתְךָ מֵאֵת הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְלֹא מֵאָדָם.
- טו. גַּם עַל-יְדֵי אֱמֶת תִּזְכֶּה לָזֶה.
- טז. בְּשֵׁאָדָם בָּא לְאִיזָה נִסְיוֹן, יִדַע בְּשִׁיעֲמוּד בְּזֶה הַנִּסְיוֹן, שֶׁהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יַעֲשֶׂה לוֹ גַּם.
- יז. עַל-יְדֵי בְּטָחוֹן יִזְכֶּה לְשִׂמְחַ בְּחֶסֶד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.
- יח. עַל-יְדֵי לְמוּד בְּעֲמִידָה מִכֵּר עֲצַת הָאֱמוּנוֹת.
- יט. עַל-יְדֵי תַעֲנִית הָאָדָם נִצּוֹל מִמּוֹתָהּ.
- כ. עַל-יְדֵי בְּטָחוֹן יַעֲשֶׂה לְךָ חֶסֶד.
- כא. עַל-יְדֵי עֲנוּהָ בָּא יְשׁוּעָה.
- כב. מִי שֶׁמֵתְפַלֵּל בְּשִׂמְחָה, יִזְכֶּה לְשִׂמְחַ בִּישׁוּעַתוֹ.
- כג. הַגֵּם בָּא עַל-יְדֵי אֱמֶת.

- כד. הַיָּם בָּא עַל־יְדֵי יְרֵאָה.
- כה. מִי שְׁמוֹדִיעַ דָּרָךְ ה' לְרַבִּים, עַל־יְדֵי־זֶה אֶפְלוּ כְּשֶׁהוּא
בֵּין הַגּוֹיִים, הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מוֹשִׁיעַ לוֹ.
- כו. מִי שְׁמֹת־פֶּלֶל כָּל הַיּוֹם, עַל־יְדֵי־זֶה מְקַבֵּל [יְזֻכָּה
לְקַבֵּל] יְשׁוּעָה.
- כז. כְּשֵׁי־יִשְׂרָאֵל הוֹכִירֵי אֱמֶת, עַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁפָּע לָהֶם
הַחֶסֶד מִן הַשָּׁמַיִם.
- כח. עַל־יְדֵי הַנְּגוּנִים שְׁאַתָּה מְשׁוֹרֵר, אַתָּה מְעוֹרֵר אֶת
הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, שְׂיִסְתַּכֵּל בְּאַמָּה הַזֹּאת, שְׁאַתָּה
מְשׁוֹרֵר אֶת הַנְּגוּן שְׁלֵה לָמָּה הִיא מְשַׁעֲבֶדֶת בְּךָ.

יְרֵאָה

- א. מִי שְׂאִינוּ חָכֶם בְּעֵינַי עֲצֹמוֹ, יְכוּל לָבוֹא לְיְרֵאָה.
- ב. מִי שְׂמֻקְרָב אֶל הַזֶּקֶן וְסוֹבֵל בְּעָסוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכָה
לְיְרֵאָה.
- ג. כְּשֶׁנִּזְדַּמֵּן לִידוֹ אֵיזָה גְּמִילוֹת־חֶסֶד, וְאִינוּ גּוֹמֵל,
עַל־יְדֵי־זֶה נוֹפֵל מִיְרֵאָתוֹ.
- ד. מִי שְׂמֻמַּעַט בְּשִׂיחָה, יְזֻכָּה לְיְרֵאָה.

ה. מי שְׁמַדְבֵּר וּמְסִית אֶת חֲבֵרוֹ לִירְאֵת־שָׁמַיִם, כָּל הַדְּבוּרִים שְׁמוּצִיא מִפִּיו, בְּשָׁעָה שְׁמַדְבֵּר עִם חֲבֵרוֹ, נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ סֵפֶר.

ו. מי שְׁיֵישׁ בּוֹ יִרְאֵת־שָׁמַיִם דְּבָרָיו נִשְׁמָעִין.

ז. בְּכִיָּה עַל מִיתַת אָדָם כָּשֶׁר הִיא חֲשׂוּבָה כְּמוֹ יִרְאֵת־שָׁמַיִם.

ח. יִרְאֵת־הַשָּׁם תּוֹסִיף לְאָדָם יוֹתֵר מִמָּה שְׁמֹזְלוֹ מְחַיֵּב וְהוּא תִּדִין לְהַפְדֵּי.

ט. עַל־יְדֵי שְׁמוּשׁ צְדִיקִים יָבֹא לִירְאֵת־שָׁמַיִם וְהוּא תִּדִין לְהַפְדֵּי.

י. הַבּוֹשֶׁה מִבֵּיא לִידֵי יִרְאֵת־חֲטָא.

יא. זְכוּת הִירָאָה עַד אֶלֶף דּוֹר.

יב. מִי שְׁאִינוֹ מְנִיחַ בֵּן אִו תְּלָמִיד, זֶה נִקְרָא "לֹא יִרְא־אֱלֹקִים".

יג. הַכֶּסֶף שֶׁל הָרֹאשׁ מִבֵּיא לִידֵי יִרְאָה.

יד. אָדָם שֶׁהִמּוֹן עִם מְתַבְרָכִין בּוֹ, בִּידוּעַ שְׁיֵישׁ בּוֹ יִרְאֵת־שָׁמַיִם.

טו. מִי שְׁיֵישׁ בּוֹ יִרְאֵת־שָׁמַיִם, יָכוֹל לְשַׁבֵּר אֶת לֵב הַמִּתְנַאֲוִן.

- מז. וּמִמְשִׁיךְ אֶת הַשְּׂכִינָה בְּעוֹלָם.
 יז. וּבֹא לְיַד הַכְּנֻעָה.
 יח. גַּם הַמָּסִית לֹא יָכוֹל לְהָסִית אוֹתוֹ.
 יט. מִי שֶׁדְּבוּק תָּמִיד בְּיְרֵאת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הַקְּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה לוֹ נִסִּים.
 כ. מִי שֶׁמְקַשֵּׁר תָּמִיד בְּיְרֵאת־הַשֵּׁם, וְאִינוֹ שָׂכֹחַ מִמְּנוֹ,
 מוֹחֲלִין לוֹ כָּל עֲוֹנוֹתָיו.
 כא. מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יְרֵאת־שָׁמַיִם, בְּיָדָיו יִשְׁמַע לְקוֹל
 הַצְּדִיקִים.
 כב. גַּם יָבוֹא לְמַדַּת הַבְּטָחוֹן.
 כג. עַל־יְדֵי יְרָאָה הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן לוֹ שְׁלוֹם.
 כד. מִי שֶׁאֵין בּוֹ יְרָאָה, אִינוֹ הוֹלֵךְ בְּדַרְךְ הַשֵּׁם.
 כה. עַל־יְדֵי יְרָאָה, יָבוֹא לְאַמֶּת.
 כו. מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יְרָאָה אִינוֹ נוֹפֵל מִגְּדֻלָּתוֹ וְהוֹלֵךְ וְגִדֵּל.
 כז. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֲכָמַת אֱלֹקִים בְּלִבּוֹ, הָעַם יִירָאוּ מִלְּפָנָיו.
 כח. מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יְרָאָה, כְּשֶׁבֹא פֶחַד לְעוֹלָם הוּא לֹא
 יִפְחַד, אֲבָל גַּם יִשְׁמַח.
 כט. מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יְרָאָה, בְּיָדָיו יִכְנִיעַ אֶת עַצְמוֹ לְפָנֵי
 הַצְּדִיק.

- ל. על-ידי גאווה אין יראה.
- לא. ליראה תלך למקוה.
- לב. על-ידי קדושת השם תבוא ליראה.
- לג. הפשעים מסירין את היראה מנגד עיניו.
- לד. מי שאינו נותן אל לבו יום המיתה, על-ידי-זה אין לו יראה.
- לה. כשאדם נופל מיראתו, בידוע שדגין אותו למעלה.
- לו. על-ידי מתנה שנותגין לצדיקים זוכין ליראה.
- לז. גם ש"י [שלש מאות ועשר] מבילות מסגלין ליראה.
- לח. החשק שחושק האדם לעשות מצוה הוא סימן שיש לו יראה.

חלק שני

- א. על-ידי היראה והחסד נצול מאש וזוכה לפרנסה.
- ב. מקום ההוראה היא מועלת ליראה.
- ג. על-ידי למוד "שלחן-ערוך" באים ליראה.
- ד. על-ידי מפלגי וחרפי הדור מאירין את היראה, ועל-ידי היראה מתנוצץ זכות אבות, ועל-ידי התנוצצות האבות נתעורר תשובה בעולם.

- ה. יש כַּח בַּיַד הַיְחִיד לְפָרֵק עַל שָׁמַיִם, וְאִין בַּיַד הַרְבִּים לְפָרֵק עַל שָׁמַיִם.
- ו. הַקּוֹל הַיּוֹצֵא מִבְּרִדְעַת שְׁבַקְדָּשָׁה מְסַגֵּל לְיִרְאָה.
- ז. עַל-יָדַי בְּלִבּוֹל הַדְּעַת נִתְקַלְקַל הַיִּרְאָה, גַּם עַל-יָדַי בְּלִבּוֹל הַדְּעַת מְמַשְׁלֵתוּ נּוֹפֶלֶת.
- ח. הַרְבִּית מִפְּסִיד הַיִּרְאָה.
- ט. אֵלּוּ הַמְּקַרְבִּים לְיִרְאֵי-הַשָּׁמַיִם, גַּם הֵם זּוֹכִים לְיִרְאָה וּלְדְעַת.

יְחוּם

חֶלֶק שֵׁנִי

- א. אִין כַּח הַקְּלָלָה חָל עַל מִיָּחָם.
- ב. אִפְלוּ אִשָּׁה צְדָקָת כְּשֶׁהִיא אֵינָה מִיָּחָסֶת, עַל-יָדֶיהָ מוֹלְדֵת בָּנִים שְׂאֵינָם מְהַגְנִים.
- ג. קָשָׁה לְפָנַי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְהַעֲבִיר וּלְבַטֵּל גְּדוּלֵי הַיְחוּם.

כְּבוֹד

- א. כְּשֶׁרוֹצִין לְדַחוֹת אִיזָה אָדָם מִעֲבוֹדַת אֱלֹקוֹת, נוֹתְנִים לוֹ כְּבוֹד כְּדֵי לְטַרְדּוֹ.

- ב. מי שדובר על צדיק, לסוף שנתבונה בעיני כל.
- ג. מי שמבונה את עצמו בכל יום בעיני עצמו, על-ידי-זה יזכה ששמו אינו שכות מפי הבריות, ובני אדם יקראו את בניהם בשמו.
- ד. תקון חצות הוא סגלה לכבוד.
- ה. מי שתקדוש-פרויד-הוא נתרום על ידו למעלה, הוא נעשה מפרסם.
- ו. מי שפוגע בכבוד של צדיקים, על-ידי-זה נופל לחלשה.
- ז. חבוק הספר תורה מסגל לכבוד.
- ח. על-ידי ענוה בא כבוד.
- ט. לפעמים יש לאדם כבוד וגדלה בשביל זכות של אחד מבני ביתו.
- י. מי שאומר לא חטאתי, הוא מבונה בעיני כל.
- יא. רב הבזיונות הפאים על האדם הם בשביל חטאות נעורים.
- יב. צמאון המפלג הוא סימן לירידת הכבוד.
- יג. מי שמציל ספר-תורה משום דבר המאבד אותו, זוכה לכבוד.

- יד. איש נכבד וְדבריו קימים.
- טו. כְּשֶׁאַתָּה נוֹתֵן כְּבוֹד לְאָדָם, תִּתֵּן כְּבוֹד גַּם לְמִשְׁמָשׁוֹ.
- טז. כְּשֶׁנֶּחְטָטִים הַמֵּתִים, בְּיָדוּעַ שְׂרָצָה הַקְּדוֹשׁ-שֶׁבְּרוּךְ-הוּא לְהֵבִיא אֵיזָה בְּזִיוֹן עַל הַחַיִּים, וְנִתְהַפֵּךְ הַדָּבָר.
- יז. מִי שֶׁעוֹבֵר עַל צוּוֵי שֶׁל הַצַּדִּיק, הוּא נוֹפֵל מִחֲשִׁיבוֹתוֹ.
- יח. עַל-יְדֵי רְדִיפַת הַכְּבוֹד בָּא לְיַדֵּי הַרְהוּרֵי עֲבוּדֵה-זָרָה.
- יט. אָדָם שֶׁהוּא בְּחֲשִׁיבוֹת אֵין צָרִיךְ לְבִזּוֹתוֹ, אֶף-עַל-פִּי שֶׁהוּא רָשָׁע.
- כ. צָרִיךְ לִתֵּן כְּבוֹד לְמַלְכוּת, אֶף-עַל-פִּי שֶׁהוּא עוֹבֵד עֲבוּדֵה-זָרָה.
- כא. עַל-יְדֵי כְּבוֹד שֶׁמְכַבְּדִין אֶת הַתּוֹרָה, אָדָם נִצּוֹל מִשׁוֹנְאָיו.
- כב. כְּבוֹד הַיָּנֵס לָבוֹא בְּהַצָּנֵעַ.
- כג. מִי שֶׁהוּא מְבֹנֶה, בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא אוֹהֵב בְּזָבִים.
- כד. הַבְּגָדִים שֶׁל הָאָדָם מְכַבְּדִין אֶת הָאָדָם.
- כה. הַכְּבוֹד תּוֹלָה בְּנִפְשׁוֹ.
- כו. הַכְּבוֹד תּוֹלָה בְּרָצוֹן הַלֵּב.
- כז. כְּשֶׁאַתָּה נִרְדָּף, תִּזְכֶּה לְכְבוֹד בְּעוֹלָם הַזֶּה.

כח. על-ידי בקור-חולים הכל מתפבדין בו.
 כט. מתכבד בקלון חברו, לא יזכה לספר, שיקרא על שמו.

חלק שני

- א. בני אדם המכבדין זה את זה, בידוע שהם מהגנים וכן להפך.
- ב. כל הכבוד של כל המלכיות נכללים בארבע מלכיות, ועל-ידי מעשה מנורה וקדוש החדש וקטרת ושמירה מן מאכלים טמאים, כל הארבע מלכיות מחזירים את הכבוד שבתוכם להשם יתברך.
- ג. בזה שיוצאין לקראת אדם חשוב, נתעוררין עשרה מאמרות, שבהם נברא העולם. גם על-ידי קרבת הרחוקים גם-כן.
- ד. צריך לכבד לזה, שהשעה משחקת לו.

כעס

- א. מי ששומר את עצמו מכעס, שונאיו אינם שולטים עליו.

- ב. גַּם יִשְׁכַּן בְּבֵיתוֹ, לֹא יְדוּרוּ אַחֲרָיִם בְּמִקְוָמוֹ.
 ג. עַל-יְדֵי הַבַּעַם נִתְבַּזְּהָה.
 ד. לֹא תִרְתַּח וְלֹא תִחָטָא.
 ה. כָּל הַבּוֹעִים חֲכָמָתוֹ וְנִבְוֵאתוֹ מִסְתַּלְקֶת, וְאִפְלוּ פּוֹסְקִין
 לוֹ גְּדֻלָּה מִן הַשָּׁמַיִם, מוֹרִידִין אוֹתוֹ מִגְּדֻלָּתוֹ.
 ו. הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אוֹהֵב לְמִי שְׂאִינוֹ בּוֹעֵם וּלְמִי
 שְׂאִינוֹ מַעֲמִיד עַל מִדּוֹתָיו.
 ז. הִרְתַּחַן חַיָּיו אֵינָם חַיִּים.
 ח. גַּם כָּל מֵינֵי גֵיהֶנָם שׁוֹלְטוֹת בּוֹ.
 ט. וְתַחַת־זִנְיֹת שׁוֹלְטֶת בּוֹ.
 י. שְׂכִינָה אֵינָה חֹשׁוֹבָה כְּנִגְדּוֹ.
 יא. וּמֵשִׁבַּח תִּלְמוּדוֹ.
 יב. וּמוֹסֵף טַפְשׁוֹת.
 יג. וּבִדְוַע שְׁעוֹנוֹתָיו מְרַבִּים מְזִכְיוֹתָיו.
 יד. בַּעַם אַחַר אֲכִילָה מְזִיק מְאֹד.
 טו. בַּעַם שֶׁל אִשָּׁה מַחְרִיב אֶת הַבַּיִת.
 טז. עַל-יְדֵי בַּעַם בְּשָׂרוֹ נִכְחָשׁ.
 יז. סִגְלָה לְבַעַם שְׂאִיכָל פֶּת שַׁחֲרִית.

יח. אדם שאין מתלונן על הבריות, יהא יקר בעיני הבריות.

יט. על-ידי שקר בא פעם.

כ. מי שהוא בעסן, ידר נדר וישלם תכף, על-ידי-זה יבטל ממנו הכעס.

כא. מי שפסותפל בפני שקרן, בא לידי פעם.

כב. על-ידי קנאה בא לכעס.

כג. על-ידי פעם מגרה על עצמו דינים.

כד. על-ידי פעם מוליד בנים שומים.

כה. על-ידי פעם נתקצרו ימיו.

כו. סגלה לכעס שתשפיל גאים.

כז. בפלא יהיה לך פעם, על-ידי-זה תוכל בהסתכלותך להכניע בעלי-גאווה.

כח. מי שהוא בעסן, בידוע שהוא אוהב כבוד, ואפלו כל המצוות שעושה, אינו עושה אלא בשביל כבוד.

כט. הכועס על עני מכבד, באלו הקניט את השם יתברך.

ל. גם נתאלם.

לא. ונעשה מצרע.

- לב. מִי שֶׁמְשַׁבֵּר אֶת מִדַּת הַכַּעַם, יִזְכֶּה לְשֵׁם טוֹב.
- לג. לְפַעֲמִים בָּא כַּעַם עַל-יְדֵי מִשָּׂא כְּבִדָּה.
- לד. עַל-יְדֵי כַּעַם בָּא עֲצָבוֹת.
- לה. כַּעַם בָּא עַל-יְדֵי הַתְּבוּדוֹת שֶׁאֵינּוּ כְּרֵאוּי.
- לו. עַל-יְדֵי הַקְּפָדָה אֵין שָׁלוֹם.
- לז. עַל-יְדֵי אֲכִילָה נִסְתַּלַּק הַכַּעַם.
- לח. תִּשְׁמֹר אֶת עֲצֻמּוֹ מִכַּעַם, בְּיוֹם שֶׁנַּעֲשֶׂה לָּךְ יְשׁוּעָה.
- לט. עַל-יְדֵי צְדָקָה נִתְּפִיל הַכַּעַם.
- מ. עַל-יְדֵי הַכַּעַם אִשָּׁה מְקַשָּׁה לְיֵלֵד.
- מא. הַכַּעַם מִפְחִיד אֶת הָאָדָם.
- מב. הַכַּעַם מְזִיק לְהֵרָאוֹת.

❁ כְּשׁוּף ❁

- א. בָּנִים הַנּוֹלָדִים עַל-יְדֵי הַלְּחָשִׁים שֶׁל שְׂמוֹת הַטְּמָאָה אוֹ עַל-יְדֵי כְּשׁוּף, הֵם יִהְיוּ נוֹאֲפִים.
- ב. וְכָל הָעוֹסֵק בְּשְׂמוֹת הַטְּמָאָה, הוּא נִזְוֵק בְּכָל דְּבָר.
- ג. אֵין הַכְּשׁוּף מְזִיק אֶלָּא לְבַעֲלֵי-נַאֲוָה.

למוד

- א. מי שעושה תענוג לאב ומשמח אותו, על-ידי-זה יהיה לו חשק ואהבה ללמד.
- ב. כשאתה רוצה להחיות איזה דבר באמירת תורתך, אל תדרש מענינים רעים, אלא תדרש פסוקים וענינים של טוב.
- ג. כשאדם אומר חדושי אוריתא, על-ידי-זה משמח את השם יתברך.
- ד. כשהרשע אומר תורה, תדע שהוא מבשיל אותם השומעים תורתו.
- ה. מי שהוא מבטל את חברו מהלמוד, בידוע שהוא סר מדרך ה'.
- ו. למוד התורה אפלו מתנמנם הוא טוב.
- ז. על-ידי קבלת היסורים באהבה אינו משבח תלמודו.
- ח. כל מה שלמד אדם בעולם הזה והיה נמנע אצלו לעמד על אמתת פונת הלמוד בשלמות, יזכה להבין על אמתתה בעולם-הבא.
- ט. על-ידי קימה בפני תלמיד-חכם זוכין לתורה.

- י. כָּל יְדִיעָה בְּמִשְׁפָּטֵי הַתּוֹרָה, הֵן מִצְוֹת שְׂבִין אָדָם
לְחִבְרוֹ הֵן מִצְוֹת שְׂבִין אָדָם לְקוֹנֹו, הַיְדִיעָה הַזֹּאת
בְּעֶצְמָהּ הִיא הַצְּלַחַת הַנֶּפֶשׁ.
- יא. הַסֵּפֶר שְׁנֹכַחַת בְּדִיוֹ שֶׁל שְׁמֹן־זַיִת הוּא מְסֻגָּל לְלִמּוּד.
- יב. יֵרָאֶה מִתְלַמְּדֵי־חֶכֶם מְסֻגָּל לְלִמּוּד.
- יג. הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בְּלִילָה שְׂכִינָה כְּנֶגְדּוֹ.
- יד. מֶה יַעֲשֶׂה אָדָם וַיְחַכֵּם, יִרְבֶּה בִּישִׁיבָה וַיִּמְעַט
בְּסַחֲוֹרָה וַיִּבְקֶשׁ רַחֲמִים, כִּי הָאֵל בָּלֵא הָאֵל לֹא סָגִי.
- טו. הַדְּבוּר בְּקוֹל רָם מְבִיא הַרְגֵּשׁ וְתַנּוּעָה לְכָל הָאִיבָרִים.
- טז. הַלּוֹמֵד בְּקוֹל רָם מְאַרִיךְ יָמִים, וְתִלְמוּדוֹ מִתְקַיֵּם
בְּיָדוֹ.
- יז. מִי שְׂאִין בּוֹ גַּסּוֹת, לְמוּדוֹ מִתְקַיֵּם בְּיָדוֹ.
- יח. גַּם מִי שֶׁמְלַמֵּד לְאַחֵרִים.
- יט. הַשּׁוֹמֵעַ מִפִּי הָרֵב, מִסְתַּיֵּעַ מִלְתָּא טְפִי.
- כ. גְּדוֹל תִּלְמוּד תּוֹרָה מִהַקְרָבֵת תְּמִידִין.
- כא. הָאוֹמֵר: שְׁמוּעָה זוֹ נְאֻה וְזוֹ אֵינָה נְאֻה, מְאַפֵּד הַוֹנֵה
שֶׁל תּוֹרָה.
- כב. מִיִּגְמֵר בְּעֵתִיקָא קָשָׁה מַחְדָּתָא.
- כג. הַשּׁוֹכֵחַ דְּבַר אֶחָד מִתְלַמְּדוֹ, גּוֹרֵם גְּלוּת לְבָנָיו
וּמוֹרִידִין אוֹתוֹ מִגְּדֻלָּתוֹ.

- כד. תלמיד-חכם, שאין תוכו כָּבֵרוּ נִקְרָא תוֹעֵבָה.
- כה. תלמיד-חכם בְּנֵי עִירוֹ מְצִוִּין לַעֲשׂוֹת מְלֹאכֶתוֹ.
- כו. בְּשִׁבִיל בְּטוֹל תוֹרָה נַעֲשֶׂה בְּכִיכּוֹל מָדָ.
- כז. גְּדוֹל תִּלְמוּד תוֹרָה מֵהַצֵּלַת נַפְשׁוֹת וּמִבְּנֵי בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ וּמִכְבוֹד אָב וָאִם.
- כח. עַל-יְדֵי קִדְשָׁה זוֹכֶה לְבִינָה.
- כט. שְׁלֹשָׁה הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בּוֹכֶה עֲלֵיהֶן כָּכֵל יוֹם, וְאַחַד מֵהֶם, עַל מִי שְׁאַפְשֵׁר לוֹ לַעֲסֹק בַּתוֹרָה וְאִינוֹ עוֹסֵק.
- ל. עַל-יְדֵי בִינָה זוֹכֶה לְתִשׁוּבָה.
- לא. אָסוּר לְלַמֵּד אֶת הַרְשָׁע דְּבַר פֶּלֵא.
- לב. גְּדוֹל יְכוּל לְלַמֵּד מֵרְשָׁע, אֲבָל קָטָן לֹא.
- לג. הַרְגֵּל הַלְמוּד הוּא עוֹלָה לְמַעְלָה עַל קִיּוּם כָּל הַמְצוּוֹת.
- לד. מִי שְׁאִין לוֹ אִשָּׁה, שְׂרוּי בְּלֹא טוֹבָה [תוֹרָה].
- לה. אִינוֹ דוֹמָה הַלּוֹמֵד מִפִּי עֲצָמוֹ לַלּוֹמֵד מִפִּי הָרַב.
- לו. לֹא נִיחָא לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שְׂיִהְיוּ דְגִימִים אֶת יִשְׂרָאֵל לְכַף חוֹב.
- לז. מִי שְׂאוּהֵב תִּלְמוּד-חָכֶם, הַתוֹרָה מְחִזְרַת עֲלָיו וְעַל זְרַעוֹ.

לח. ילמד אדם אפלו בלא הבנה.

לט. תועלת גדול לראות פה הרב בשעת הלמוד.

מ. תועלת גדול ללמד אצל נהרות.

מא. העוסק בתורה בפליטה, באלו עוסק בעבודה.

מב. העוסק בהלכות עבודה, באלו נבנה בית המקדש בימיו.

מג. הלומד תורה לתלמיד שאינו הגון, נופל לגיהנם והוי בזרק אבן למרקולים.

מד. התורה בעצמה נתנה לכל ישראל, אבל הפלפול לא נתן אלא למשה בלבד, והוא בטובת עין נתן לכל ישראל.

מה. בשעושה אדם את עצמו הפקר ללמד תורתו לכל, התורה נתנה לו במתנה.

מו. אין התורה מתקיימת אלא למי שמעמיד את עצמו ערום עליה, ובמי שמשים את עצמו כמי שאינו יודע.

מז. הלמוד קודם ליראת הטא, ויראת הטא קודם לעיון.

מח. על ידי פת שחרית תלמודו מתקיים בידו וזוכה ללמוד וללמד.

- מט. תורה צריכה דוקא להיות בדבור, כי הלמוד שהיא במחשבה לבר נשתבת, ואין בא לידי מעשה.
- נ. הלומד ואינו חוזר, דומה לזורע ואינו קוצר.
- נא. החוזר תלמודו התורה מבקשת מאת השם יתברך שיגלה לו טעמי התורה וסתריה.
- נב. מי שאין לו עת קבוע ללמוד, הוא בא להרהורי זנות.
- נג. מי שאין חוזר תלמודו, קשה לו לגדל בנים.
- נד. הלומד תורה לשמה, משים שלום בפמליא של מעלה ושל מטה, ומגן על כל העולם כלו, וכאלו בנה פלטרין של מעלה ושל מטה ומקרב את הגאולה.
- נה. המלמד בן חברו תורה, מעלה עליו הכתוב, כאלו עשאו וכאלו עשאה לדברי תורה וכאלו עשאו לעצמו.
- נו. המשחיר פניו [על דברי תורה] בעולם הזה, הקדוש־ברוך־הוא מכהיק פניו לעולם־הבא.
- נז. המרעיב עצמו על דברי תורה, הקדוש־ברוך־הוא משביעו לעולם־הבא.
- נח. הקורא בספרי מינין, נקרא אפיקורוס.

- נא. הַקּוֹרֵא פָּסוּק בְּזִמְנוֹ, מְבִיא טוֹבָה לְעוֹלָם.
- ס. בְּשֵׁישׁ שָׁנֵי פָּסוּקִים, מֵאַחַד אַתָּה יְכוֹל לְדַרֵּשׁ זְכוֹת וְטוֹב וּמֵאַחַד אַתָּה יְכוֹל לְדַרֵּשׁ לְהַפְדֵּי, תְּדַרֵּשׁ הַפָּסוּק שֶׁהוּא לְזְכוֹת וּלְטוֹב.
- סא. מִי שֶׁאֵין לוֹ הַכֶּנֶּה בְּלְמוּדוֹ, יִשְׁבֵּת אֶצֶל צַדִּיק, גַּם עַל־יְדֵי־זוֹה יִזְכֶּה לְלַמֵּד תּוֹרָה לְשִׁמּוּחַ. אוֹ יִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת אֵיזוֹה תַעֲנוּג לְצַדִּיק אוֹ יִלְמַד בְּשִׂמְחָה אוֹ יִקְבַּל אֶת הַשְּׁבֵת בְּשִׂמְחָה אוֹ יִקְבַּל הַצַּדִּיק בְּשִׂמְחָה.
- סב. עַל־יְדֵי לְמוּד בְּעֵינַיִן יוֹכֵל לְהַתְּפַלֵּל.
- סג. מִי שֶׁאֵינוֹ יְכוֹל לְלַמֵּד מִחֲמַת מְנִיעוֹת, יִפְרֵשׁ מִמְשָׁקָה הַמִּשְׁפָּר.
- סד. עַל־יְדֵי בְּטוֹל תּוֹרָה יְבוֹא לְבְּטוֹל תְּפִלָּה וְהוּא הַדִּין לְהַפְדֵּי.
- סה. מִי שֶׁאֵין יְכוֹל לְלַמֵּד כִּי אֵין לוֹ פְּנָאֵי וְלוֹמַד בְּשִׁבְתָּ וְרֵאש־חֲדָשׁ, בְּזוֹה הוּא מַעְצִיר אֶת רוּחַ הַטְּמֵאָה.
- סו. בְּשֶׁאֵין מִבֵּין אֶת לְמוּדוֹ, בְּדוּעַ שְׂדֵינִים שׁוֹרִין עָלָיו.
- סז. בְּנִקֵּל לְהַבִּין אֵיזוֹהוּ עֲנִין בְּשִׂמְחָה בְּמָקוֹם גְּבוּהָ, דְּהֵינּוּ בְּהַר אוֹ מְקוֹם אַחֵר.
- סח. הַתְּעוֹרְרוֹת בְּבִקְרָה לְלַמֵּד מִסְּגָל לְחַוֵּשׁ הַשְּׂמִיעָה.

- סט. על-ידי למוֹד תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית-רַבֵּן נִתְרַבָּה הַשְּׁלוֹם.
 ע. צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל, שְׂיִזְכֶּה לְתַלְמִידִים הַגּוֹנִים.
 עא. עַל-יְדֵי דְרוּשֵׁי הַתּוֹרָה לְטוֹבָה יָכוֹל לְהֵבִיא יְשׁוּעָה.
 עב. עַל-יְדֵי רַחֲב־לֵב יָכוֹל לְהֵבִין דְּבַר מִתּוֹךְ דְּבַר.
 עג. מִי שֶׁאֵין לוֹ חֲשָׁקוֹת לְלַמֵּד, אֵל יִדְבַר עַל שׁוֹם אָדָם
 שׁוֹם דְּבַר רָע.
 עד. אֵל תִּלְמַד אֶלָּא אֵצֶל יְרֵא-שָׁמַיִם.
 עה. עַל-יְדֵי תּוֹרָה תִּזְכֶּה לְשְׁלוֹם.
 עו. כְּשֶׁתֹּאמַר תּוֹרָה לְפִי מִדְּרַגְתְּךָ וְלֹא לְמַעַלָּה
 מִמְּדְרַגְתְּךָ, עַל-יְדֵי-זֶה הַקְּדוּשָׁ-בְרוּךְ-הוּא יִקְיַם צְוִיךָ.
 עז. עַל-יְדֵי הַכְּפִירוֹת אֵין לְאָדָם חֲשָׁקוֹת לְלַמֵּד.
 עח. עַל-יְדֵי צְדָקָה לְשִׁמָּה תִּזְכֶּה לְתּוֹרָה לְשִׁמָּה.
 עט. עַל-יְדֵי קִימַת חֲצוֹת יִזְכֶּה לְהֵבִין אֶת הַתּוֹרָה וְלִדְרֹשׁ
 אוֹתָהּ.
 פ. מִי שֶׁפָּסַק מִדְּבַרֵי תּוֹרָה לְדַבְּרִים בְּטָלִים, תִּקְוֵנו
 שְׂיִקּוּם חֲצוֹת.
 פא. מִי שֶׁשׁוֹנֵא אֶת הַשֶּׁקֶר כְּמוֹ תּוֹעֵבָה, יִהְיֶה לוֹ חֲשֶׁק
 לְלַמֵּד.
 פב. הַסֵּפֶר שֶׁאָדָם רָשַׁע לָמַד מִמֶּנּוּ, אֵל תִּלְמַד מִמֶּנּוּ, כִּי
 הָאוֹתִיּוֹת הֵם יִרְשִׁיעוּ אוֹתְךָ.

פג. כְּשֵׁאתָה שׁוֹמֵעַ תּוֹרָה אוֹ מוֹסֵר מֵאֶחָד וְלֹא נִתְכַּבֵּד בְּלִבְךָ, יָדוּעַ שֶׁהוּא אֲוִיל.

פד. הַתּוֹרָה שֵׁישׁ לָךְ הוֹצֵאת עֲלֶיךָ, עַל־יְדִי־זָה לֹא יִהְיֶה שְׂכוּחַ מִמֶּךָ.

פה. מִי שֶׁרוֹדֵף אַחֵר תְּאוֹת לְבוֹ, עַל־יְדִי־זָה תִּמְצָא אוֹתוֹ בְּכָל פְּסוּק מִפְּסוּקֵי הַתּוֹרָה לְגִנְאֵי.

פו. מִי שֶׁפּוֹרֵשׁ אֶת עֲצֻמוֹ מִן הַתּוֹרָה, נִתְחַבֵּר לְשָׂטָן.

פז. שְׁנֵי תַלְמִידֵי־חֲכָמִים הַמְּכַבְּדִין זֶה לְזֶה בְּהִלְכָה לְשִׁמּוּה וּבִעֲנָוָה, הַקְּדוֹשׁ־שֶׁבְּרוּךְ־הוּא מְצַלִּיחַ לָהֶם, וְעוֹלָיִם לְגִדְלָה וְזוֹכִין לְתוֹרָה, שֶׁנִּתְּנָה בְיָמֵינוּ וְזוֹכִין לְדַבְּרֵיהֶם, שֶׁנִּתְּנִין בְיָמֵינוּ שֶׁל תּוֹרָה.

פח. תַּלְמִיד־חֲכָם נוֹקֵם וְנוֹטֵר כְּנֶחֱשׁ, הַדִּבֵּק בּוֹ, שֶׁסּוֹפָךְ לִהְיוֹת מִתְלַמְּדוֹ.

פט. אֲסוּר לְלַמֵּד מִן הַמְּשִׁיב לְעִבּוּד־זָרָה, וְהַלּוֹמֵד מִפְּנֵי חַיֵּב מִיָּתֵהּ.

צ. תּוֹרָה בְּלֹא מְצוֹת הוּא כְּמוֹ הַדָּם, שֵׁישׁ בּוֹ רִיחַ וְאִין בּוֹ טַעַם.

צא. בְּמִי אֵתָה מוֹצֵא סְדְרֵי תּוֹרָה, בְּמִי שֶׁמְשַׁכֵּימ וּמְעַרִיב עֲלֵיהֶם בְּבֵית־הַמְּדַרְשׁ וּמְשַׁחֵר אֶת פְּנֵיו עֲלֵיהֶם כְּעוֹרֵב וּמְשִׁים עֲצֻמוֹ אֲכֹזְרֵי עַל בְּנָיו כְּעוֹרֵב.

צב. אין מן הכל זוכה אדם ללמוד, בשביל זה הולכים למרחקים ללמוד.

חלק שני

א. יש יסורים הבאים על האדם ונקבע להם זמן לפי חיוב סדור הפוכים, המחייבים כל אלו היסורים, אבל על-ידי הרצון והתאווה שנתעורר אצל התלמידים בשעה שהגיע עתם הקבוע להם לילך אצל הרב ללמוד, על-ידי-זה נתפטלים היסורים קדם הזמן הקצוב להם.

ב. התורה והמעשר והשבת הם נותנים חיים גשמיים גם-כן.

ג. על-ידי למוד "שלחן ערוך" באים ליראה.

ד. מי שלמודו בתורה במחין זפים, שאכילתו כל-כף בקדושה, שנוזן ממזון, שהמלאכים נוזנין ממנו, על-ידי-זה שונאיו גדונין בחנק. וסימן לדבר: "ויהי ביום השלישי בהיות הבקר", "ובבקר היתה שכבת הפול", "ויהי באשמרת הבקר". (פרוש סימן זה נמצא

באכילה ח"ש, ה)

ה. על־ידי מַפְלְגֵי וַחֲרִיפֵי הַדּוֹר מְאִירִין אֶת הַיְרָאָה, וְעַל־יְדֵי הַיְרָאָה מִתְנוֹצֵץ זְכוּת אָבוֹת, וְעַל־יְדֵי הַתְנוֹצְצוֹת הָאָבוֹת נִתְעוֹרֵר תְּשׁוּבָה בְּעוֹלָם.

ו. לְמוֹד הַפּוֹסְקִים מִבְּטָלִין הַרְהוּרֵי עֲבוּדָה־זָרָה.

ז. כְּשֶׁהוֹלֵךְ מֵרַב לְרַב, אִזְ צָרִיךְ לְחַזֵּק אֲמוּנָתוֹ בְּאַחַדוֹת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי הַלְמוּד מִהֶרְבֵּה מִלְמָדִים מִזִּיק לְאֲמוּנַת הַיַּחֲוֵד. וְכֵן הָרַב שְׂיֵשׁ לוֹ אֲמוּנַת הַיַּחֲוֵד, הוּא יָכוֹל לְהֵאִיר לְכָל תַּלְמִיד וְתַלְמִיד כְּפִי כַחוֹ, וְכָל תַּלְמִיד אֵינּוּ שׁוֹמֵעַ אֶלָּא מֵה שְׂצָרִיךְ לוֹ וְלֹא יוֹתֵר.

ח. הָרַב הַמְלַמֵּד אֶת תַּלְמִידוֹ בְּזֶה הַדְרָךְ, הֵינּוּ שְׂלֵא יִשְׁמִיעַ אוֹתָם אֶלָּא לְכָל אֶחָד יִשְׁמִיעַ מֵה שְׂצָרִיךְ לוֹ לֹא פְחוֹת וְלֹא יוֹתֵר, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֵה, שְׂמַגְלִין פָּנִים הַנָּאִים וְהַמְשַׁבְּחִים שְׁבַת־זָרָה.

ט. כְּשֶׁהַתַּלְמִיד שׁוֹמֵעַ תּוֹרָה מִהֶרַב וְנִתְבַּטַּל רְצוֹנוֹ כְּנֶגֶד רְצוֹן הָרַב, בְּזֶה יֵדַע שְׂשֹׁמֵעַ, כִּי כְשֶׁלֹּא נִתְבַּטַּל רְצוֹנוֹ אֶף־עַל־פִּי שְׂשׁוֹמֵעַ אֵינּוּ שׁוֹמֵעַ. גַּם כְּשֶׁנִּתְבַּטַּל הַרְגְּשׁוֹתָיו בְּשַׁעַת הַשְּׂמִיעָה, יֵדַע גַּם־כֵּן שְׂשׁוֹמֵעַ.

י. בְּשַׁעַת שְׁהַתַּלְמִיד בָּא לְשִׁמְעַ תּוֹרָה מִפִּי הָרַב, אֲזִי גַם הָרַע שֶׁל הַתַּלְמִיד, הֵינּוּ הַקְלָפוֹת שֶׁנִּבְרְאוּ עַל־יְדֵי הָרַע שְׂלוֹ, בָּאִים גַּם־כֵּן לְשִׁמְעַ וְלִינֵק, אֲכָל עַל־יְדֵי

שָׁפַל תִּלְמִיד אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ אֶלֶּא הַשִּׁיךְ לְנִשְׁמָתוֹ בְּנִזְכָּר
 לְעֵיל, עַל־יְדִיזָה בּוֹרְחִים הַקְּלָפוֹת וְאֵינָם יְכוּלִים
 לְשִׁמְעַ. אֲבָל יֵשׁ קְלָפָה דְקָה וְשֶׁהִיא קְרוּבָה לְקַדְשָׁה,
 וְהִיא אֵינָה בּוֹרַחַת אֶלֶּא בְּשִׁישׁ בְּתוֹרָה יִשׁוּעַת
 יִשְׂרָאֵל, אֲזִי הִיא גַם־כֵּן בּוֹרַחַת. וְסִימָן לְדַבָּר:
 "וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה אֶת חוֹתְנֹו", לְמָאן דְּאָמַר יְתָרוֹ קָדָם
 מִתַּן־תּוֹרָה בָּא וְהִלְךְ לוֹ.

- יא. הַמוֹצִיא דְבִרְי־תּוֹרָה בְּפִיו, נִצּוֹל מִדִּין סְקִילָה.
- יב. לָאוּ בְּכָל מְקוֹם אָדָם זוֹכָה לְסִגְלַת תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים
 טוֹבִים, בְּשִׁבְלֵי זֶה הַקְּדוֹשׁ־שֶׁבְרוּךְ־הוּא מְסַבֵּב סְבוּבִים,
 שְׂיִיצֵא זֶה הָאָדָם מִמְּקוֹם הַזֶּה לְמְקוֹם אַחֵר.
- יג. בְּשִׂאָדָם לוֹמֵד עַד שְׁנַת־יָגַע, בְּזֶה מְמַתִּיק דִּינָיִם
 וּמַעֲזֵר רַחֲמִים, גַּם עַל־יְדִיזָה מְעוֹרֵר רַחֲמִים אֲצֵל
 אָבִיו בְּקָבֵר.
- יד. עַל־יְדֵי תּוֹרָה בָּא לְאֶמוּנָה, וְעַל־יְדֵי אֶמוּנָה בָּא
 לְקַדְוֶשׁ־הַשֵּׁם.
- טו. זְכִי הִרְאוֹת יְכוּלִין לְהַכִּיר אֶת הָאָדָם, מִי רַבּוֹ שֶׁלְמִדּוֹ
 תּוֹרָה. וְדוֹקָא בְּשִׂמְכִירִין אֶת תַּאֲרַ פְּנֵי הָרַב, כִּי
 עַל־יְדֵי הַהֲלָכוֹת שֶׁלְמִד מְרַבּוֹ, נַעֲשֶׂה פְּנֵי הַתִּלְמִיד
 כְּתַאֲר פְּנֵי הָרַב, כִּי הַהֲלָכָה הוּא חֲכָמָתוֹ הַמְּאִיר

הַתֹּאֵר פָּנָיו (הַחֲכָמַת אָדָם תֹּאִיר פָּנָיו), וּכְשֶׁמִּקְבֵּל הַהֶלְכָה
מִקְבֵּל חֵלֶק מִתֹּאֵר פָּנָיו, וּלְפִי רַבּוּי הַהֶלְכּוֹת כֵּן
נִתְרַבֶּה חֵלְקֵי הַתֹּאֵר פָּנָיו.

טו. עַל-יְדֵי קִדְשַׁת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַהִתְנַשְּׂאוֹת שֶׁל רֵאשִׁי
הַדּוֹר בְּתַקְוָה וְעִזּוֹ, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִחְשָׁב בְּעֵינַי כֹּל הַמְצֻוֶה
שֶׁל הַכְּנַס־תְּאוֹרָחִים, וְעַל-יְדֵי-זֶה הַלּוֹמְדִים זֹכִים
שֶׁהֵלְכָה כְּמוֹתָם.

יז. מִי שֶׁמְחַמֵּיר לְאַחֲרִים וּמִקְלַל לְעַצְמוֹ וְאוֹמֵר עַל מֶה
שֶׁלֹּא שָׁמַע שִׁשְׁמַע, עַל-יְדֵי-זֶה אֵינוֹ זֹכֵה לְרֵאוֹת
בִּיפִי הַמְּלָךְ, כִּי הַקְּלָפָה שֶׁל אָדוֹם שֶׁהִיא יִרְאֶה רָעָה,
מִחֲשִׂיד מְאוֹר עֵינָיו מִלְּהַסְתַּכֵּל בִּיפִי פָּנֵי הַמְּלָךְ.

לְשׁוֹן הָרַע

א. הַמִּסְפָּר לְשׁוֹן הָרַע, הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אוֹמֵר לְעַר
שֶׁל גִּיהֶנָם: אֲנִי עָלְיוֹ מִלְּמַעְלָה וְאַתָּה עָלְיוֹ מִלְּמַטָּה.
וְתִקְנָתוֹ יַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וַיִּשְׁפִּיל דַּעְתּוֹ גַּם עַל-יְדֵי-זֶה
לֹא יָבוֹא לְיַדֵּי לְשׁוֹן הָרַע.

ב. עַל-יְדֵי לְשׁוֹן הָרַע מִגְדִּיל עֲוֹנוֹתָיו כְּנֶגֶד שְׁלֹשׁ
עֲבֻרוֹת.

- ג. מִלְתָּא דְמִתְאַמְרָה בְּאַפֵּי מָרָא אוּ בְּאַפֵּי הִלְתָּא, לִית
 בֵּהּ מִשּׁוּם לְשָׁנָא בִּישָׂא.
- ד. הָאִי לְשָׁנָא בִּישָׂא, אַף־עַל־גַּב דְּלִקְבוּלֵי לָא מְבַעֵי,
 לְמִיחָשׁ מִיבַעֵי.
- ה. מִי שְׂדוּבְר רַע עַל יִשְׂרָאֵל, לְסוּף שְׂיַחְלָה עַל פִּיּוּ.
- ו. כְּשָׂאִין אַהֲבָה בֵּין יִשְׂרָאֵל נַעֲשִׂים הוֹלְכֵי רְכִיל,
 וְעַל־יְדֵי הוֹלְכֵי רְכִיל נַעֲשִׂים לְצִים.
- ז. בְּנִי־אָדָם שְׂאוּהֲבִים זֶה אֶת זֶה, מְתָר לּוֹמֵר זֶה לְזֶה
 מֵאִיזָה דְבָר שְׂשֻׁמַע מֵאִיזָה אָדָם, גַּם חֲבָרוּ מְתָר
 לְקַבֵּל דְּבָרָיו וְאִין בּוּ מִשּׁוּם לְשָׁנָא בִּישָׂא.
- ח. עַל־יְדֵי לְשׁוֹן הָרַע אִין לְאָדָם חֲשֵׁק לְלִמּוּד, גַּם מְבַזֵּה
 אֶת הַצְּדִיק.
- ט. מְלָשׁוֹן הָרַע נְצוּל עַל־יְדֵי אַמְתָּ.
- י. כְּשָׂשׁוּמֵר אֶת עַצְמוֹ מְלָשׁוֹן הָרַע, עַל־יְדֵי־זֶה לֹא
 יַחְרֵשׁ רַעָה עַל חֲבָרוּ.
- יא. מִי שְׂאִין מְקַבֵּל לְשׁוֹן הָרַע עַל צְדִיק, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכָּה
 לְהַמְנוֹת עִם הַצְּדִיקִים.
- יב. גְּסוּת מְבִיא אֶת הָאָדָם לְדַבֵּר בְּגִנּוּת בְּנִי־אָדָם.
- יג. לְשׁוֹן הָרַע אִין אוֹמְרוּ, עַד שְׂכּוּפֵר בְּעֶקֶר וְחוּטָא
 בְּשָׂמִים וּבְאַרְצָן.

- יד. מִתֵּר לֹאמֹר לְשׁוֹן הָרַע עַל בְּעַל הַמַּחֲלָקָת.
- טו. מוֹצִיא שֵׁם רָע עַל חֲבֵרוֹ, אִין לוֹ מַחִילָה עוֹלָמִית.
- טז. עַל-יָדַי לְשׁוֹן הָרַע אִין מְקַבֵּל פְּנֵי הַשְּׂכִינָה.
- יז. הַמִּסְפֵּר בְּלְשׁוֹן הָרַע וְהַמְקַבֵּלוֹ, רָאוּי לְהִשְׁלִיכוֹ לְכַלְבִּים.
- יח. תְּקוּן לְלְשׁוֹן הָרַע אֲמִירַת הַקְּטָרֶת.
- יט. עַל-יָדַי לְשׁוֹן הָרַע נִגְעִים בָּאִים עָלָיו וּמַגְדִּיל עוֹזְנוֹת עַד לַשָּׁמַיִם וְרָאוּי לְסַקְלוֹ בְּאֶבֶן.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. עַל-יָדַי לְשׁוֹן הָרַע נִתְפָּס בַּתְּפִיסָה.

לִיצְנוֹת

- א. עַל-יָדַי לִיצְנוֹת יִהְיֶה לוֹ נוֹשִׁים הַרְבֵּה וְהֵם יִמְשְׁלוּ בוֹ. גַּם יִבְשֵׁל בְּנֵאוֹת, גַּם אֲשֶׁתּוֹ מוֹשְׁלָת בוֹ.
- ב. עַל-יָדַי לִיצְנוֹת הוֹלֵךְ וְנוֹפֵל. גַּם בָּא לְמַדַּת שְׂקָר, וְנָע וְנָד מִמְקוֹם לְמְקוֹם.
- ג. עַל-יָדַי חֲנֻפָּה בָּא לִיצְנוֹת.
- ד. עַל-יָדַי לִיצְנוֹת בָּאִים יִסּוּרִים.

- ה. עַל-יְדֵי לַיְצָנוֹת אֵין לֹ חֲכָמָה.
- ו. הַלַּיְצָנוֹת הִיא מְתַעֲבֶת אֶת הָאָדָם עַל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ הוּא וְעַל הַבְּרִיּוֹת.
- ז. עַל-יְדֵי לַיְצָנוֹת בָּא שְׂרָפָה.
- ח. הַלֹּעֵג עַל דְּבָרֵי חֲכָמִים, גִּדּוֹן בְּצוֹאָה רוֹתַחַת.
- ט. כָּל לַיְצָנוֹתָא אֶסִּירָא חוּץ מִלַּיְצָנוֹתָא דְעִבּוּדָה-זוּרָה.
- י. קָשָׁה לַיְצָנוֹת, שְׂתַחֲלָתוּ יְסוּרִין וְסוּפוּ כְּלָיָה.
- יא. הַמִּתְלוֹצֵץ מְזוֹנֹנֹתָיו מִתְמַעֲטִין וְנוֹפֵל בְּגִיתָנָם וּמְבִיא כְּלָיָה לְעוֹלָם.

❁ מְרִיבָה ❁

- א. אֵין תְּקוּמָה בְּמִלְחָמָה עַל-יְדֵי הַעֲבָרַת הַשְּׁבוּעָה.
- ב. מִי שְׂרוּדָף אֶת חֲבֵרוֹ, הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְבִיא עָלָיו רָעָה, כִּי שִׁשְׁבַח אֶת חֲבֵרוֹ מִלְרְדוֹף אוֹתוֹ.
- ג. עַל-יְדֵי קְרִיאַת הַלֵּל יוֹשִׁיעַ לָךְ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מֵאוֹיְבֶיךָ.
- ד. עַל-יְדֵי כְבוֹד הַתּוֹרָה אָדָם נִצּוֹל מִשׁוֹנְאָיו.
- ה. קִדְּם הַמִּלְחָמָה צָרִיךְ תְּפִלָּה לַה' יִתְבָּרַךְ.

- ו. בְּכֹל פֶּעַם שֶׁאָדָם נוֹפֵל מֵאֲמוּנָתוֹ, הוּא מִמְשִׁיךְ עָלָיו מִתְנַגֵּד גָּדוֹל וְעֵשִׂיר.
- ז. כְּשֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל עַל שׁוֹנְאָיו, יִתְפַּלֵּל בְּבִקְרָה.
- ח. הַסִּתְּפוּלוּת בְּכֹל פֶּעַם עַל הַשָּׁמַיִם זֶהוּ מְבַטֵּל שְׂנֵאת הָאוֹיְבִים.
- ט. כְּשֶׁשׁוֹכֵחַ אֶת הָעֲנִיִּים אֵין מְנַצֵּחַ.
- י. עֲנִי שֶׁהִרְשַׁע רוֹדֵף אוֹתוֹ, תִּדְרַע שֶׁהוּא בְּעַל-גְּאוּהָה.
- יא. מִי שֶׁהוּא נִצָּחָן, הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שׁוֹכֵחַ אוֹתוֹ וּמִסְתִּיר פָּנָיו מִמֶּנּוּ.
- יב. כְּשֶׁאָדָם מִצַּר, אוֹיְבָיו נִתְרוֹמְמִים.
- יג. מִי שֶׁהוּא נִצָּחָן, בָּא לְיַדִּי שְׂכָחָה.
- יד. מְרִיבָה בָּא לְאָדָם כְּשֶׁבָא לְאָדָם אֵיזָהוּ מְצוּהָ וְהוּא מִשְׁלָחָה וְאֵינוֹ מְקַיְמָה.
- טו. מִי שֶׁעוֹשֶׂה מְרִיבָה עִם הַצַּדִּיקִים, בְּיָדוּעַ שֶׁמִּחְשְׁבוֹתָיו רָעִים.
- טז. לְפַעְמִים הַמְּקוֹם גּוֹרֵם מְרִיבָה לְאָדָם.
- יז. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שׁוֹנְאִים יִכְנִיעַ אֶת עַצְמוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה יִצִּילָהוּ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מִשׁוֹנְאָיו.
- יח. כְּשֶׁיֵּשׁ לְאָדָם שׁוֹנְאִים, וְהוּא מְחַפֵּשׂ בְּכֹל מִיַּיִן חֲפוּשׁ לְמִצָּא לָהֶם אֲהָבָה, עַל-יְדֵי-זֶה יִהְיוּ כְּאֶפֶס וּכְאֵין.

יט. כְּשֵׁישׁ לְאָדָם אוֹיְבִים, וְאִינוֹ חוֹשֵׁב אִיךָ לְנֶקֶם בָּהֶם
אֶלָּא, הוּא דְבוֹק בְּשִׂמְחַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה
הַקְדוֹשׁ־שֶׁבְרוּךְ־הוּא נוֹתֵן לוֹ כַּח לְנֶקֶם מֵהֶם.

כ. הַנּוֹאֲפִים לָרַב הֵם בְּעֲלֵי מְרִיבָה לְצַדִּיקִים.

כא. כְּשֵׁישׁ הַכְּנֻעָה, עַל־יְדֵי־זֶה אֵין מוֹרָא בְּמִלְחָמָה. כְּאֵלוֹ
הוּא יוֹשֵׁב בְּמִצּוֹר.

כב. מִי שֶׁהוּא נִצָּחַן, בָּא עָלָיו חִלָּאִים לְאֵין מְרַפָּא.

כג. שְׁנַיִם שְׂמְרִיבִים וְהוֹלְכִים לְדוֹן לְפָנָי הַשָּׁר שֶׁל עֲבוּ"ם,
עַל־יְדֵי־זֶה הַקְדוֹשׁ־שֶׁבְרוּךְ־הוּא מְבִיא עֲלֵיהֶם מַכָּה,
שְׂאִין לָהּ רְפוּאָה.

כד. לְפַעֲמִים הַקְדוֹשׁ־שֶׁבְרוּךְ־הוּא מְחַזֵּק לֵב הַרְשָׁעִים כְּנִגְדֵי
הַצַּדִּיקִים בְּמְרִיבָה, כִּי־י שְׂיִהְיֶה לָהֶם מִפְּלָה.

כה. מִי שֶׁנּוֹתֵן כְּבוֹד לְזָקֵן, הוּא נִצּוֹל מִמִּלְחָמָה.

כו. מִי שֶׁמְגִיד רִיבוֹ לְפָנָי הַקְדוֹשׁ־שֶׁבְרוּךְ־הוּא, רוֹאֶה
נִקְמָתוֹ בְּשׁוֹנְאָיו.

כז. עַל־יְדֵי הַמִּחְלָקֶת בָּא דִלּוֹת.

כח. מִי שֶׁחוֹלֵק עִם שְׂכֵנָיו, לְסוּף שְׂיִהְיֶה לַעֲג לְאוֹיְבָיו.

כט. מִי שֶׁשׁוֹמֵעַ חֲרָפָתוֹ וְשׁוֹתֵק, נִקְרָא חָסִיד, וְהַקְדוֹשׁ־
בְרוּךְ־הוּא שׁוֹמֵר אֶת נַפְשׁוֹ.

- ל. הַתְּפִלָּה בְּהִתְלַהְבוֹת עַד שֶׁהִתְלַהְבוֹת בָּא לֹא בְּפָנִים, עַל־יְדִיזָה נּוֹפְלִים וְנִתְלַהְטִים שׁוֹנְאָיו.
- לא. מִי שֶׁהוּא טוֹב וַיֵּשֶׁר מְנַעֲוֵרָיו, עַל־יְדִיזָה כְּשֵׁיִשׁ לֹא אִיזָה מִחֻלְקֶת, וַיִּתְנַדְּבוּ לָבָם שֶׁל הַרְבֵּה בְּנֵי־אָדָם וַיִּתְחַבְּרוּ אֵלָיו לְעֶזְרוֹ לֹא.
- לב. מִי שֶׁמְסִית וּמוֹנֵעַ אֶת חֲבֵרוֹ מִדְּרֹךְ הַטּוֹב, אֵינּוּ יָכוֹל לָקוּם נֶגֶד אוֹיְבָיו בְּשַׁעַת מְרִיבָה וּמִלְחָמָה.
- לג. עַל־יְדִי וְדוּי יִתְבַּטֵּל מֵעֶלְיָךְ מִחֲשָׁבוֹת שׁוֹנְאֶיךָ.
- לד. הַבַּעַל־מִחֻלְקֶת בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא אוֹהֵב פֶּשַׁע.
- לה. מִי שֶׁהוּא עֶצוֹר בְּמַלְיָן, לֹא יוֹכֵל אוֹתוֹ שׁוֹם אָדָם.
- לו. כְּשֶׁמִּתְנַגְּדִים חוֹלְקִים עַל חֲסִידִים וְרוֹצִים לְבַטֵּל אוֹתָם מִמְּלֶאכֶת־שָׁמַיִם, עַל־יְדִיזָה נּוֹפְלִים וְנִבְזִים בְּעֵינֵי עַצְמוֹן.
- לז. לְנֶצְחוֹן תֵּאמַר קְפִיטֵל "עַל הַשְּׂמִינִית".
- לח. מִי שֶׁמְבַקֵּר אֶת הַחוּלָה, הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא אֵינּוּ מוֹסֵר אוֹתוֹ בְּיַד שׁוֹנְאָיו.
- לט. מִי שֵׁיִשׁ לֹא שׁוֹנְאִים יֵאמַר כָּל הַיּוֹם תְּפִלוֹת וּבִקְשׁוֹת וְאֵל יִפְסֹק פִּיו מִתְּפִלוֹת וּבִקְשׁוֹת, עַל־יְדִיזָה יוֹשִׁיעַ לֹא הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא וְאוֹיְבָיו יְבוֹשׁוּ.

- מ. מי שהוא נרדף, יזכה לבנים ובני בנים.
- מא. מי שיש לו שונאים, יבקש רבים, שיבקשו עליו רחמים, ויהיה לו שלום מן השונאים.
- מב. כשיש לך שונאים למטה, בידוע שיש לך שונאים למעלה.
- מג. על-ידי למוד השונאים ישובו אחר.
- מד. על-ידי בפתחון לא יוכלו השונאים להרע לך.
- מה. על-ידי הכנעה יפלו השונאים בפמצודה, שהכינו לך.
- מו. מי שמתפלל כל היום, על-ידי-זה בא בושעה על אויביו.
- מז. מי שהרע לשונאו של הצדיק, על-ידי-זה יזכה לניצח תמיד.
- מח. כשפני-אדם דוברים עליך, תלמד בכל לילה אנדה.
- מט. שני צדיקים אינם יכולים לדור בעיר אחת, עד שיהיה להם אמת.
- נ. על-ידי בפתחון אויביו לא ישמחו בצרתו.
- נא. מי שאין מביש פני חברו, לא ישמחו אויביו עליו.
- נב. מי שיש לו הרבה שונאים, בידוע שהשנאה שלא כדיון, כי אי אפשר שיצאו כלם ידי חובתו כנגדו.

נג. כְּשֵׁישׁ לְאָדָם שׁוֹנְאִים, וְאַחֲר־כֵּן קָם עָלָיו אִישׁ אֶחָד מֵרַעֲיוֹ וְאֲנָשָׁיו גַּם הוּא לְחַלֵּק עָלָיו, הוּא סִימָן שֶׁהַבְּעִלִי־מַחֲלֶקֶת שָׁלוֹ יִהְיוּ נִכְשָׁלִים וְנוֹפְלִים.

נד. מִי שֵׁישׁ לוֹ אֲמוּנָה, אֵינוֹ יֵרָא מֵאוֹיְבָיִם.

נה. עַל־יְדֵי תְּפִלָּה בְּשׂוּעָה אוֹיְבָיו אֵינָם שְׂמֵחִים עָלָיו.

נו. מִי שֵׁישׁ לוֹ שׁוֹנְאִים, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם יִפֹּל בְּיָדָם אִם לֹא, יִסְתַּכֵּל אִם נוֹפֵל מִמְּדֻרְגַת עֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְפַּרֵּד, בְּיָדוּעַ שְׂיִהְיֶה נִמְסָר בְּיָדָם.

נז. לְמַחֲלֶקֶת יִלְמַד מִסִּכַּת סִּבָּה.

נח. מַחֲלֶקֶת בָּא עַל־יְדֵי חֲבוּרַת רִשָּׁעִים.

נט. עַל־יְדֵי עֲצָבוֹת גַּם הָאוֹהֲבִים יִחֲלְקוּ עָלֶיךָ.

ס. אֵין מְרִיבָה מְצוּיָה בְּבֵיתוֹ אֶלָּא עַד שֶׁתִּכְלָה תְּבוּאָה מִבֵּיתוֹ.

סא. לְפַעֲמִים כְּשֶׁהֲרִבָּה צְדִיקִים חוֹלְקִים עַל צְדִיק אֶחָד גַּם הַקְּדוֹשׁ־שֶׁבְּרוּךְ־הוּא מְסַפֵּים עִמָּהֶם אִף שֶׁהֶאֱמַת עִם הַצְּדִיק הָאֶחָד, וְהַצְּדִיקִים מִמְּשִׁיבֵין אֶת רְצוֹן הַקְּדוֹשׁ־שֶׁבְּרוּךְ־הוּא עִמָּהֶם.

סב. הַקּוֹרָא לְחֻבְרוֹ רִשָּׁע, רִשָּׁאי לִירֵד לְתוֹךְ אֲמָנוֹתוֹ וּלְמַעַט מְזוֹנוֹתָיו עַד שְׁלִישׁ.

- סג. אם אין לאדם חברים ואוהבים, נח לו שימות.
- סד. כל הדברים גבראים בבחינת זכר ונקבה. אפלו מלכים; יש מלך בחינת זכר ויש מלך בחינת נקבה, והקדוש-ברוך-הוא מרחיקן זה מזה כדי שלא יחריבו את העולם.
- סה. בעל-מריבה אף-על-פי שהוא למדן, אל תכבד אותו.
- סו. במקום מריבה שם השטן.
- סז. מי שמקנים קריאת-שמע שחרית וערבית, אינו נמסר ביד שונאיו.
- סח. על-ידי תורה וגמילות-חסדים אויביו נופלים לפניו.
- סט. על-ידי רדיפה הנרדף נכשר לקרבן לפני אלקים.
- ע. לעולם תצידד להציל את הנרדפים.
- עא. אין העולם מתקנים אלא בשביל מי שבולם את פיו בשעת מריבה.
- עב. מי ששוכח דבר אחד מתלמודו, על-ידי-זה קמים עליו בעלי מחלקת.
- עג. על-ידי מחלקת שחולקין על הצדיק, נתעוררים מלחמות.

עד. כְּשֶׁדוֹבְרִים עַל הָאָדָם, אִזִּי יֵשׁ כַּח בַּיָּצֵר הָרַע לְהַגְבִּיר
אֶת עֲצָמוֹ עַל זֶה הָאָדָם, שְׂדוֹבְרִים עָלָיו, וְצָרִיף
לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל זֶה.

עה. מִי שֶׁקָּשָׁה לְקַבֵּל פְּיוֹם, הוּא מֵעֲלָמָא דְנוֹקְבָא.

עו. לְמַרְיבָה, הַשָּׂבָם וְהַעֲרַב לְבֵית־הַמְּדַרְשׁ וּלְמַד תּוֹרָה.
או כְּשֶׁאֵי אֶפְשָׁר לָדוֹן אוֹתָם, תִּתְּפִלֵּל עֲלֵיהֶם
וְהַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא יִפְּלֵם, וְאֵל תִּמְסֹר אוֹתָם לַשָּׁר.

עז. כָּל שְׂיִישׁ לוֹ קִנְיָה עַל חֵבְרוֹ וְדוּמָם, הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־
הוּא עוֹשֶׂה לוֹ דִּין.

עת. אֵל תָּרִיב עִם אָדָם שֶׁהוּא תַקִּיף מִמֶּךָ, אַף־עַל־פִּי
שֶׁהוּא מִכָּף אוֹתָךְ לְדַבֵּר בְּלִתֵּי הַגּוֹן. אֲכַל אִם יֵשׁ לוֹ
אֵימַת שָׂר, תִּלְךָ עִמּוֹ אֵל הַשָּׂר וְאֵל תַּעֲשֶׂה הַדָּבָר
בְּלִתֵּי הַגּוֹן.

עט. עַל־יְדֵי לְשׁוֹן־הָרַע נוֹפְלִים בַּמְּלַחְמָה.

פ. מִי שֶׁאֵין אוֹמֵר לְשׁוֹן־הָרַע, הוּא מְנַצֵּחַ.

פא. שָׁנָה וּפְרִשׁ, עַל־יְדֵי־זֶה אוֹיְבֵיו רוֹדְפִין אוֹתוֹ.

פב. כְּשֶׁאֲשַׁתּוֹ שָׁל אָדָם שׁוֹפֵעַת דָּם בְּלֹא עֵת נִדְתָּהּ,
בְּיָדוּעַ שֶׁאֵיזָה שִׁנְיָה נִתְעוֹרַר עָלָיו.

פג. כְּשֶׁהֲצַדִּיק יֵשׁ לוֹ מַחְלָקֶת עִם אֶחָד וַיִּכּוֹל לְהַצִּיל אֶת
עַצְמוֹ עִם מָמוֹן, יִצִּיל אֶת עַצְמוֹ וְאֵל יִשְׁתַּמֵּשׁ
בְּצַדְקָתוֹ.

פד. בְּכֹל בְּעָלֵי מַחְלָקֶת נִתְגַּלְגְּלִים שָׁם נִיצוֹצֵינ מִנְשָׁמֶת
דָּתָן וְאַבִּירָם.

פה. הַמַּחְלָקֶת שֶׁיֵּשׁ בֵּינ שְׁנֵי צַדִּיקִים לְטוֹבֵת יִשְׂרָאֵל, תִּדְרַע
שָׁגָם לְמַעְלָה יֵשׁ שְׁנֵי מַלְאָכִים שָׁגָם הֵם חוֹלְקִים
גַּם-כֵּן, וְאִין לָהֶם מַכְרִיעַ אֶלָּא הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
בְּעַצְמוֹ.

פו. מִי שֶׁשׁוֹמֵעַ חֶרְפָּתוֹ וְשׁוֹתֵק, עַל-יְדֵי-זֶה נִתְבַּטֵּל מִמָּוֶן
רְבוֹת רַעוֹת שֶׁהָיוּ רְאוּיִין לָבוֹא עָלָיו.

פז. דַּעְתּוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נוֹטָה תָּמִיד אַחַר הָרֵב,
אָבֵל אִם הָרֵב הֵם רְשָׁעִים, אִין דַּעְתּוֹ נוֹטָה אַחֲרֵיהֶם.

פח. אִין מְלַמְדִין זְכוּת עַל הַמַּסִּית.

פט. כְּשֶׁיֵּשׁ מַחְלָקֶת מִשְׁנֵי אֲנָשִׁים, וְלִכְּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ
אֲנָשִׁים הַמְצַדְדִים לוֹ, כְּשֶׁגּוֹזְרִים מִיָּתָה לְמַעְלָה, חֵם
וְשָׁלוֹם, עַל אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי הַמַּחְלָקֶת, מִתְחִילִין מִן
הַקָּטָן שֶׁבָּהֶם וְלֹא מִן הָאִישׁ שֶׁהוּא עֶקֶר בַּמַּחְלָקֶת.

צ. לפעמים נגזר על האדם, שיכלה זרעו. וכשנמסר ביד שונאיו, על-ידיזה נתבטל הגזרה של כלית זרעו.

צא. מי שמרחיק את האדם מעבודת השם יתברך, על-ידיזה יבוא ממנו זרע, שיצערנו לזרעו של המרחיק.

צב. מי שיש בידו למחות ברשעים ולא מחה, כאלו הוא עושה הרע.

צג. המחזיק במחלקת, עובר בלאו וראוי להצטרע.

צד. החולק על מלכות בית-דוד, ראוי להבישו נחש.

צה. על-ידי עסק התורה יכול לעמוד בקשרי המלחמה.

צו. צריך להתחזק נגד השונאים ולהעריך עמהם מלחמה בתחבולה, והקדוש-ברוך-הוא יעשה הטוב בעיניו.

צז. למחלקת סגלה לומר: "ויקרא אסא אל ה'" עד "אנוש" (בדברי-הימים ב יד, י).

צח. מי שאין בטחונו באלקיו, על-ידיזה באים מלחמות ומריבות.

צט. על-ידי למוד תורה נופל פחד על האמות, שלא ילחמו עם ישראל.

- ק. לְמַחֲלָקֶת תֹּאמֶר: "וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹקֵי אֲבוֹתֵינוּ" עַד "כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ" מֵה שֶׁאָמַר יְהוֹשֻׁפָט (דברי הימים ב, ויב).
- קא. בַּשָּׁעַת מִלְחָמָה צָרִיךְ לְהִכִּין כְּלֵי מִלְחָמָה כַּנְהוּג, וְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יַעֲשֶׂה מֵה שֶׁבְּרָצוֹנוֹ, וְאֵין לְסִמוּךְ עַל הַגֵּם.
- קב. הַקּוֹבֵעַ מְקוֹם לְתַפְלָתוֹ, אוֹיְבָיו נוֹפְלִים תַּחְתּוֹ.
- קג. אֵין לְהִתְפַּלֵּל עַל שׁוֹם אָדָם שְׂיִמוֹת אֲפָלוֹ עַל מִין, כִּי יוֹתֵר טוֹב לַהֲרֹג אוֹתָם בְּיַד אָדָם וְלֹא בְּיַד שָׁמַיִם.
- קד. אַל תִּתְגַּרְהַ בְּרָשָׁע; כָּל שֹׁכֵן בְּרָשָׁע שֶׁהִשְׁעָה מִשְׁחָקֶת לוֹ.
- קה. מִתֵּר שְׁלֹא לְהוֹדוֹת עַל הָאֱמֶת וְלַחֲלַק עָלָיו, כִּדֵּי דִלָּא לְטַעֵי כְּלֵי עֲלָמָא בְּתֵרָה.
- קו. בְּעוֹזֵן שֶׁנֶּאֱתַחֲנָם מְרִיבָה רַבָּה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ.
- קז. חָרַב וּבָזָה רַבָּה בָּא בְּעוֹזֵן עֲנוּי הַדִּין וְעוֹוֹת וְקִלְקוּל הַדִּין וּבִטּוּל תּוֹרָה.
- קח. אִשָּׁה גְדָה דְּפִסְקָה בֵּין תְּרֵי, אִם סוּף גְדָה הִיא, עוֹשֶׂה מְרִיבָה בֵּינֵיהֶם.
- קט. הַנְּרָדָף שְׂמֵפִים אֶת הָרוּדָף, עַל-יְדֵי-זֶה נִתְעוֹרֵר דִּין עַל הָרוּדָף.

ק. המפרנס את שונאיו, על־ידי־זה גדון השונא בדין שרפה.

חלק שני

א. על־ידי שדוכרים על הצדיק, על־ידי־זה נתגבר הפילוסופיא בעולם וכן להפך.

ב. יש מפרסמים שעקר הפרסום שלהם נעשה על־ידי המחלקת.

ג. על־ידי המחלקת נופל לתאות נאוף.

ד. מי שקמים עליו רבים וחולקים עליו על אמונתו, והוא עומד פנגדם וטוען פנגדם דברים הנתקבלים, על־ידי־זה זוכה לבנים רבים והעולם נתמלא מזרעו.

ה. מי שנותן עיני שכלו תמיד לחקר את ראשי־הדור ומעין בהם בעינא בישא, על־ידי־זה נופל לרעב שלעתיד, הינו לא רעב ללחם, וזה "רעב" ע'ין ב'תוך ר'ב.

ו. על־ידי צדקה בסבה קלה הוא מכניע את אויביו, והקדוש־ברוך־הוא מצילו מסבות גדולות של אויביו.

ז. על־ידי ברַבַּת־הַמְּזוֹן נְתוּדַע הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעוֹלָם. גַּם
על־ידי ברַבַּת־הַמְּזוֹן נְתִישָׁב הַמְּלָכוֹת מִן הַמְּרִיבוֹת
וְהַמְּלַחְמוֹת.

ח. מי שְׁלֹמֹדוֹ בַּתוֹרָה בְּמַחִין זָכִים, שְׁאַכִּילְתּוֹ כָּל־כָּךְ
בְּקִדְשָׁה, שְׁנֹזֵן מְמֹזֵן, שְׁהַמְּלָאכִים נְזוֹנִין מִמֶּנּוּ,
על־ידי־זֶה שׁוֹנְאֵי נְדוֹנִין בְּחֶנֶק. וְסִימָן לְדַבָּר: "וַיְהִי
בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהֵיזֵת הַבְּקָר"; "וּבַבֶּקֶר הָיְתָה שְׂכַבַת
הַטָּל"; "וַיְהִי בְּאַשְׁמֶרֶת הַבְּקָר". (פרוש סימן זה נמצא
באכילה ח"ש, ה).

ט. הַצֶּעַר וְהַקִּנְטוֹר שֵׁשׁ עַל הַחֶכֶם, עַל־ידי־זֶה בָּא לִיְדִי
שְׂכָחָה.

י. על־ידי הַמְּרִיבָה גּוֹרְמִים, שְׁהַתְּלַמִּידִים הַקִּטְנִים
נִתְפָּרְסְמִים קִדָּם זְמַנָּם, וְזֶהוּ בְּחִינַת הַפְּלַת נְפְלִים,
שֶׁהוֹלֵךְ יוֹצֵא לְאוֹר הָעוֹלָם קִדָּם זְמַנּוֹ, וְעַל־ידי־זֶה
גּוֹרֵם עֲנִיּוֹת וְלַפְעָמִים גּוֹרֵם מִיתוֹת, חַס וְשָׁלוֹם.

יא. לַפְעָמִים אֵין שְׁלוֹם בֵּית לְאָדָם וְכָל בְּנֵי־בֵיתוֹ
בְּקִטְטָה, בִּידוּעַ שֵׁשׁ שָׂדִים בְּבֵית הַגּוֹרְמִין כָּל זֶה,
וְעַל־ידי־זֶה בָּאִים יִסּוּרִים עַל אֲנָשֵׁי בֵיתוֹ.

יב. לַפְעָמִים מְקוֹמוֹ שֶׁל אָדָם גּוֹרֵם לוֹ מְרִיבוֹת, כְּמוֹ
שֶׁאֵין שׁוֹאֲלִין בְּשָׁלוֹם חֵבְרוֹ בְּמָקוֹם הַטְּנָפֶת.

יג. על־ידי הצער והעצבות בא מריבה בעולם, ועל־ידי השמחה בא שלום בעולם.

יד. התגלות התורה היא על־ידי השלום.

טו. המשא־ומתן או המלאכה שאדם מנגע בו ביום תעניתו, זה הדבר מציל אותו משונאים ומרוצחים.

טז. מי שיש לו שונאים, קשה לו לבון דעתה בתפלה.

יז. מי שעושה פרוד בין איש לאשתו, הינו שהולך לאיש ומיפה את האשה בפני הבעל, והולך אל האשה ומגנה את בעלה בעיניה, עד שנעשה פרוד ביניהם, על־ידי־זה נעשה טרוד במזונותיו.

יח. כשהקדוש־ברוך־הוא רואה איזה צדיק, שיש כח בידו לקרב בני־אדם לעבודתו, אזי מעמיד עליו שונאים, כדי שיוכל לקרב בני־אדם, כי הצדיק שאין לו שונאים, אין יכול לקרב, כמו בעת ביאת המשיח ישובו בשלום, ואז אין מקבלים גרים.

יט. על־ידי הרהורי עבודה־זרה שונאים באים ונתרוממים על אדם.

כ. מי ששונאיו נתרוממים, הוא נופל לתאות אכילה.

כא. כְּשֶׁאָדָם מְרַגֵּישׁ חֶכְוֶךְ בְּגוּפוֹ, יֵדַע שֶׁיֵּשׁ לוֹ שׁוֹנְאִים,
וְלַפְעָמִים שְׁעַל־יָדָי מַכּוֹת וְחִבּוּרוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה בְּגוּפוֹ,
עַל־יָדֵי־זֶה נִצּוֹל מִשׁוֹנְאִים, כִּי זֶה נִתְחַלֵּף בְּזֶה.

כב. יֵשׁ שְׁנֵי צְדִיקִים, שֶׁאֶחָד דְּבוֹרָיו הֵם בְּחַרְיִשָּׁה, וְהַשְּׁנִי
דְּבָרָיו בְּקִצְיָרָה, אוֹ אֶחָד דְּבָרָיו הֶקְמַת הַבְּרִית לְזוּוּג,
וְהַשְּׁנִי דְּבָרָיו הֵם הַמְּמַשִּׁיכִים אֶת הַזֶּרַע וּמְהוּיִם אֶת
הַוֹלָד בְּבֶטֶן אִמּוֹ וּמְגַדְּלִין אוֹתוֹ. בְּכֵן כְּשֶׁיֵּשׁ מַחְלָקַת
בֵּין שְׁנֵי צְדִיקִים הָאֵלּוּ, אֵל יִתְעַרֵּב זֶר בְּתוֹךְ דְּבוֹרִים,
שְׁמַדְבָּרִים זֶה עַל זֶה, כִּדֵּי שְׁלֵא יִקְלַקֵּל הַמְּכַוֵּן.

כג. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שׁוֹנְאִים, יִזִּיר מִן הַיַּיִן, וְעַל־יָדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה
רֵאשׁ לָהֶם.

כד. סִגְלָה לְהַנְצִיל מִשׁוֹנְאִים, הֵן שׁוֹנְאִים שֶׁל מַחְלָקַת הֵן
שׁוֹנְאִים שֶׁבְּדַרְדָּר, שְׁמַתִּירָא מֵהֶם, לוֹמֵר כֹּל הַטְּעָמִים
שֶׁבַתּוֹרָה, דְּהֵינּוּ פִּשְׁטָא מִנַּח זְרְקָא וְכוּ'.

ממזון

- א. הַמְתְּלוֹצֵץ מְזוּנוֹתָיו מִתְמַעֲטִין.
- ב. לְשׁוֹן חֲכָמִים מִבִּיא עֵשֶׂר.
- ג. אִין הָעֵשֶׂר מִתְקַיִם, מִפְּנֵי שְׁאִין מְרַחֲמִים עַל הַבְּרִיּוֹת.

- ד. העומד בנפיון של נאוף, יזכה לעשר גדול בין השונאים שלו.
- ה. גדולה מלאכה שהזהיר עליה הקדוש־ברוך־הוא, שיעשה איזה מלאכה.
- ו. כגון: אנו לוויין ואוכלין.
- ז. הרוצה שיתעשר, יעסק בבהמה דקה ובחורשין.
- ח. אכילה ושתייה יהיה פחות ממה שיש לו, וילבש ויתכסה כמה שיש לו, ויכבד אשתו ובניו יותר ממה שיש לו.
- ט. קשה עניות בביתו של אדם יותר מחמשים מכות.
- י. אין אשתו של אדם מתה אלא־אם־כן מבקשין ממנו ממוזן ואין לו.
- יא. הכח שיש לאמות לגזל את ישראל, על־ידי שלומדים [תורה נביאים וכתובים] תנ"ך.
- יב. היין מביא עניות.
- יג. כל אדם שיש בו דעה, לסוף מתעשר.
- יד. הגזול את חברו, על־ידי־זה מטמאין אותו בטמאת קרי.
- טו. כשפא לאדם איזה הבנה חדשה, בידוע שפרוך בעקבו ממוזן רב.

- טו. מָמוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּפְּל בְּיַד עַבְוֹ"ם מִיַּד מְהֵרָה.
- יז. מִי שֶׁבָּנִי וּבְנוֹתָיו מִטָּלִין בְּרָעַב, עַל-יְדֵי-זֶה נִצּוֹל מִדֵּין שְׂרָפָה שֶׁבְּאַרְבַּע מֵיתוֹת בֵּית-דִּין.
- יח. מִי שֶׁפּוֹרֵץ גֵּדֵר שֶׁל רֶבֶנָן, נֶעֱשֶׂה עָנִי.
- יט. מִי שֶׁמְשַׁבֵּר תַּאֲוֹת אֲכִילָה, זוֹכֵה לְדִירָה נְאֻמָּה.
- כ. קָשִׁים מְזוֹנְוֹתָיו שֶׁל אָדָם בְּקָרִיעַת יַם-סוּף וְיֹתֵר מִן הַגְּאֻלָּה וּכְפָלִים בִּיּוֹלָדָה.
- כא. כִּיּוֹן שֶׁנִּתְמַנֶּה אָדָם פְּרָנָם עַל הַצָּבוֹר נִתְעַשֵּׂר.
- כב. קְטָרֶת מְעֻשָּׂרֶת.
- כג. אֵל יִדְאָג אָדָם לוֹמֵר, פְּלוֹנִי יִקְפַח פְּרִנָּסְתִּי, כִּי עַל-כִּרְחֵם יוֹשִׁיבוֹךְ בְּמִקוֹמְךָ וּבִשְׂמֻךְ יִקְרְאוּךָ.
- כד. עַל אַרְבַּעַה דְּבָרִים נִכְסֵי בְּעַל־בָּתִּים יוֹרְדִים לְטַמְּיוֹן: עַל עוֹשְׂקֵי שְׂכָר שְׂכִיר וְכוֹכְשֵׁי שְׂכָר שְׂכִיר וְעַל שְׁפוֹרְקִין עַל מַעַל צְוֹאֲרֵיהֶן וְנוֹתְנִין עַל חֲבָרֵיהֶן וְעַל גְּסוֹת-הַרוּחַ.
- כה. שְׁנוֵי הַמְּקוֹם וְשְׁנוֵי הַשֵּׁם טוֹבִים לְפְרִנָּסָה.
- כו. אֵין הַגְּשָׁמִים נֶעְצָרִין אֲלָא עַל בְּטוּל תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת וּמִסְפְּרֵי לְשׁוֹן הָרַע וְעֵזִי פָּנִים וּבְטוּל תּוֹרָה וְעוֹזֵן גָּזֵל.

- כו. הַתְּקוּן לְמִטֵּר יִרְבֶּה בְּתַפְלָה.
- כז. עַל־יַדֵּי אַמוּנָה נִתְרַבֶּה פְּרֻנְסָה.
- כח. כְּשֵׁישׁ שֶׁבַע בְּעוֹלָם, אֲזִי הַחֲלָשׁוֹת נִתְמַעְטִים.
- כט. אֵין הַגְּשָׁמִים נֶעְצְרִין אֶלָּא עַל פּוֹסְקֵי צְדָקָה פְּרָבִים וְאִינֶם נוֹתְנִים.
- ל. מְאִיסוּתָא דְבֵיתָא מְבִיא לִידֵי עֲנִיּוֹת.
- לב. שְׁלֹשָׁה דְבָרִים מְבִיאִין אֶת הָאָדָם לִידֵי עֲנִיּוֹת: הַמִּשְׁתִּין בְּפָנָיו מִפְּתוֹ עָרוֹם וְהַמְזֻלֵּל בְּנִטְיַלְת־יָדָיִם וְמִי שֶׁאֵשֶׁתּוֹ מְקַלְלָתּוֹ בְּפָנָיו.
- לג. הַמַּעֲשֵׂר מְסַגֵּל לַעֲשִׂירוֹת דְּוָקָא בְּאַרְצֵי־יִשְׂרָאֵל.
- לד. כְּבוֹד הַתּוֹרָה וְכְבוֹד שַׁבַּת מְסַגֵּל לַעֲשִׂירוֹת.
- לה. כְּבוֹד מְרוֹר שְׂאוּכְלִין בְּפֶסַח, מְסַגֵּל לְפְרֻנְסָה.
- לו. לְכַתֵּב סֵפֶר תּוֹרָה מְסַגֵּל לְפְרֻנְסָה.
- לז. בְּתַכְּהֵן לְיִשְׂרָאֵל אוֹ בְּתַתְּלִמִּיד־חֶכֶם לְעַם־הָאָרֶץ, מְבִיאָתּוֹ לִידֵי עֲנִיּוֹת.
- לח. לְהַשְׁתַּתֵּף עִם מִי שֶׁהִשְׁעָה מִשְׁחָקָת לּוֹ טוֹב לְהַצְלָחָה.
- לט. מִי שֶׁאוֹהֵב אֶת הַשֵּׁם יִתְפָּרֵד בְּאֲכִילָתּוֹ וּבִשְׁתִּיתּוֹ וְשָׂאֵר תַּעֲנוּגִים, זוֹכֵה לְפְרֻנְסָה אֶת עַמּוּם רַבִּים.

- מ. מי ששונא ממון, זוכה לאריכות-ימים.
- מא. מי שפחפש אחר אוצרות, הוא מקרב מיתתו.
- מב. מי שלא תקן חטאות נעורים, נעשה רש.
- מג. מי שפניגע את עצמו יומם ולילה אחר פרנסה, ואינו מוצא את פרנסתו, תקנתו שיחזור בני-אדם בתשובה.
- מד. מי שמשבר איזה כלי שלא במתבון, בידוע שהוא חוטא.
- מה. מי שלהוט אחר עבודת אדמה, בודאי אין בו תועלת.
- מו. בכל אשר תעשה תבקש את הצדיק, שיתפלל עליך.
- מז. השמחה תמידית מסגל להצלחה.
- מח. דרך-ארץ צריך חיוק.
- מט. המשתף שם שמים בצערו, בופלים לו פרנסתו, גם פרנסתו מעופפת לו בצפור.
- נ. בעוון בטול תרומות ומעשרות השכר אבד, וכני אדם רצים אחר פרנסתם, ואינם מגיעים.
- נא. מטר בשביל יחיד ופרנסה בשביל רבים. ויחיד דאלים זכותה כרבים דמי.

- נב. על־ידי קדוש על היין בא מטר ונשמע תפלתו.
- נג. המקנים ספר תורה של אביו בביתו, זוכה לעשר.
- נד. מטר בזכות אדם אחד ושדה אחת ועשב אחד, ובזכות הארץ וחסד ויסורין.
- נה. הגשמים נעצרים בשביל עבודה־זרה ובשביל גאוף ובשביל צדיק, שלא נספד בהלכה ובשביל מקפחי פרנסת אחרים.
- נו. על־ידי עניות נצול מדינה של גיהנם.
- נז. על־ידי שמוש שמות הקדושים בא עניות ומיתה, ואפלו על מי שיש בידו למחות ואינו מוחה.
- נח. כשיש לו צעקת לגימא על חבירו ודומם, הקדוש ברוך־הוא עושה לו דין.
- נט. כשרואה אדם שמוזנותיו מצמצמין, יעשה מהם צדקה.
- ס. דאגה וטרדא על מוזנותיו מכחישין כחו של אדם.
- סא. על־ידי גאוף בא עניות.
- סב. לפעמים כשאין לצדיק מזל על פרנסה, אז מקימים עליו איזה מתנגדים, ועל־ידי־זה נותנים לו פרנסתם הראוי להם.

- סג. העוֹסֵק בְּבִנְיַן מִתְמַסְכֵּן.
- סד. הַצְּנִיעוּת מְסַגֵּל לְעִשְׁוֹרוֹת.
- סה. מִשְׁרְבוּ הַצְּרִי-עֵין, רַבּוּ הַמְּקַפְּחִים פֶּרְנָסְתּוֹ שֶׁל אָדָם.
- סו. מְזוֹנּוֹת שֶׁל אָדָם נִתְמַעַט, כְּשֵׁאִין דָּן אֶת הָאָדָם לְכַף זְכוּת.
- סז. גַּם כְּשֶׁמְעַרְב מַיִם בְּמִשְׁקָיו.
- סח. גַּם כְּשֶׁאָדָם שׁוֹמֵעַ לְעֵצַת הַמַּסִּית.
- סט. גַּם כְּשֶׁעֹבֵר עֲבָרָה לְהַכְעִים, נַעֲשֶׂה עָנִי, וְהָעוֹלָם אֵין מְאֱמוּנִים לוֹ שֶׁהוּא עָנִי.
- ע. מִי שֶׁעוֹסֵק בְּשִׁמּוֹת הַטְּמָאָה וּבְכִשְׁפִּים, נַעֲשֶׂה עָנִי.
- עא. הַחֲלָאֵת שֶׁל כְּחִישַׁת הַבֶּשֶׂר, הַנִּקְרָא דָּאֵר, הֵבֵא עַל אֶחָד מִבְּנֵי-הַבַּיִת הוּא סִימָן לְדָלוּת.
- עב. כְּשֵׁאִיזָה בּוֹשָׁה בָּאָה עַל הָאָדָם הוּא סִימָן לְדָלוּת.
- עג. מִי שֶׁהוּא שׁוֹנֵא מְמוֹן, מְלַמְּדִין אוֹתוֹ מִלְמַעְלָה הַדָּרָךְ, שִׁילָךְ בָּהּ.
- עד. לְפַעֲמִים מִיתַת כֶּרֶת נִתְחַלֵּף עַל עֲנִיּוֹת.
- עה. עָנִי הוּא מְבַלְבֵּל כְּשֶׁכּוֹר.
- עו. עַל-יְדֵי אוֹנָאָה נַעֲשֶׂה עָנִי.

עז. מי שעושה מעשיו במהירות בלי ישוב-הדעת, נעשה בעל-חוב.

עח. מי שמקפח פרנסה לאחד, כאלו הרגו.

עט. לעולם יחזיק אדם בנחלת אבותיו, ואל ימכר ואל יחליף אותם.

פ. מי שהוא תאב לממוזן, הוא נופל ממדרגתו.

פא. על-ידי כפירה בא דלות.

פב. מי שהוא עני, ישתדל לספק מזון לדורשי השם.

פג. אמונה הוא טוב לפרנסה.

פד. כאב עינים הוא סימן לעניות.

פה. על-ידי הכנעה בהמותיו של אדם נתרבה.

פו. על-ידי צדקה זוכין לפרנסה.

פז. מי שנותן ממוזן למכשפים, על-ידיה תולין לו פרנסתו בבית של נכרים.

פח. דבוריו של הצדיק מביאין פרנסה.

פט. העצבות מפסיד הפרנסה.

צ. על-ידי צדקה יהיה לך הרחבה.

צא. הרבה שנה מביא את האדם לידי עניות.

צב. העוסק בתורה ובצדקה, זוכה לעשירות.

צג. אוקירו לנשיכו, כי היכא דתיתעתרו.
 צד. אין הברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל
 כבוד אשתו.

צה. הפלוגה ברבית, נכסיו מתמוטטין ואינן עולין.

צו. על-ידי שמבטלין זמר של שחוק, בא זול.

צז. מי שאין לו פרנסה, יעסק בתורה ואחר כך יתפלל
 על פרנסה, בודאי יתקבל תפלתו.

צח. אין לאדם למכר מקחו הראשון.

צט. מי שיורד לפרנסת חברו, נקרא רשע.

ק. לא יבוא שום אחד להזיק את חברו אם לא מגאות
 לבו.

קא. נשירה קשה לעניותא.

קב. עשיר הוא בחינת זכר, ועני הוא בחינת נוקבא.

קג. פאב עינים סימן להזק.

קד. לכל הדברים הן חכמה או עשר או פנים, צריך עסק
 בדרך הטבע, ויבקש רחמים, שיצליח בדבר העסק.

חלק שני

א. שנה שהיא שנת משא-ומתן הוא סימן טוב
 לבריאות הגוף.

ב. מי שְׁלֵהוּט אַחַר עֲבוֹדַת אֲדָמָה, בָּא לְיַדֵּי אֶחָד מִשְׁלֵשָׁה, אוֹ לְיַדֵּי שְׁפִיכוֹת־דָּמִים אוֹ לְיַדֵּי צָרַעַת אוֹ לְיַדֵּי שְׂכָרוֹת.

ג. עַל־יַדֵּי הַיְרָאָה וְהַחֶסֶד נִצּוֹל מֵאֵשׁ וְזוֹכֵה לְפָרְנֶסָה.

ד. עַל־יַדֵּי שְׁהַדִּין־תּוֹרָה הוֹלֵךְ וְנִתְמַעֵט, עַל־יַדֵּי־זָהַר הַפָּרְנֶסָה מִתְמַעֵטֶת וְכֵן לְהַפְּדָה.

ה. עַל־יַדֵּי אֲסַמְכָתוֹת נִשְׁפָּע פָּרְנֶסָה גְּדוֹלָה לְעוֹלָם. וְזֶה כִּי יֵשׁ בְּפֹהַ דְּבָרִים, שְׁלֵא מְצִינּוּ לָהֶם מִקְרָא מִן הַתּוֹרָה, וְטָרְחוּ חֲכָמֵינוּ, זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה, לְמִצְאָה לָהֶם אֲסַמְכָתָא בְּעֵלְמָא.

ו. לְפַעֲמִים הַקְדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא מִתְפָּאֵר בְּכַשְׂרִים שְׁבָאֵמוֹת בְּנֶגֶד הַשָּׁטָן, כְּדֵי שְׂיֻכַּל לִתֵּן פָּרְנֶסָה לְיִשְׂרָאֵל בְּלֵי קִטְרוֹג.

ז. עַל־יַדֵּי הַשְּׂתוֹקְקוֹת שְׂאָדָם מִשְׂתוֹקֵק לְקַבּוֹרַת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, עַל־יַדֵּי־זָהַר נִשְׁפָּע פָּרְנֶסָה גְּדוֹלָה.

ח. לְסַעֲדַת מִצְוֵה יִטְרִיחַ אָדָם אֶת עֲצָמוֹ אֶפְלוּ בְּבִקְיעַת עֲצִים, וַיְכּוֹן בְּבִקְיעַת עֲצִים שֶׁהוּא בּוֹקֵעַ וּמְפָרִיד הָרַע מִהַטּוֹב שְׂבִיעֵץ־הַדַּעַת, וְעַל־יַדֵּי־זָהַר יוֹכֵה לְפָרְנֶסָה.

ט. עַל־יַדֵּי תְשׁוּבָה הַפָּרְנֶסָה בְּנִקְלָה.

- י. מי שְׁמַקִּים "יהי ממוזן חֲבֵרְךָ חָבִיב עֲלֶיךָ כְּשֶׁלְּךָ"
על־ידי־זה זוכה לְהִתְפַּלֵּל בְּכּוֹנֵת הַלֵּב.
- יא. גְּדוֹל הַנְּהַנְּה מִיִּגִיעַ כִּפּוֹ, שֶׁהוּא מִכִּיר בְּכּוֹדוֹ שֶׁל
מָקוֹם מֵה שְׂאִין הַמְּלֹאכִים יוֹדְעִים.
- יב. לְפִי הַשְּׁנוּיִים שֶׁנַּעֲשׂוּ בַּמְּלֹאכִים, הֵינּוּ לַפְּעָמִים
יוֹשְׁבִים, לַפְּעָמִים עוֹמְדִים, לַפְּעָמִים נֹשִׂים, לַפְּעָמִים
אַנְשִׁים וְכֵן שְׂאֵר הַשְּׁנוּיִים, כֵּן הַשֹּׁפֵעַ הֵבֵא מִן
הַשָּׁמַיִם נִשְׁתַּנָּה, לַפְּעָמִים אֵשׁ, לַפְּעָמִים מַיִם,
לַפְּעָמִים אֲבָנִים וְכֵן שְׂאֵר הַשֹּׁפְעוֹת, וְכֹל אֵלּוּ
הַשְּׁנוּיִים נַעֲשִׂים בְּעוֹלָם וּבְאָדָם. גַּם נִשְׁתַּנָּה רְצוֹנוֹ
לְפִי הַשְּׁנוּיִים, לַפְּעָמִים רוֹצֵה כֶּךָ וְלַפְּעָמִים רוֹצֵה
רְצוֹן אַחֵר.
- יג. הַפְּרָנְסָה לְפִי הַזְּווּג.
- יד. לְפִי הַזְּקָנִים שֶׁבְּדוֹר כֵּן הַפְּרָנְסָה.
- טו. הָרַבִּית מִכֶּסֶד הִירָאָה.
- טז. הַמְּלֹאָה בְּרַבִּית, אֵינּוּ מוֹצֵא מִי שֶׁיִּלְמַד עָלָיו זְכוֹת.
- יז. מִי שֶׁשׁוֹמֵר אֶת עֲצָמוֹ מִלְּעֵבֵר עַל "לֹא תִחְמַד",
על־ידי־זה נִצּוֹל מִכַּעַס וּמִגְּאוּוֹה וּמִחֶסְרוֹן אִמּוּנָה,
הַבָּאָה עַל־יְדֵי כַּעַס וּגְאוּוֹה.
- יח. עַל־יְדֵי מִשְׂאֵ-וּמִתָּן בְּאִמּוּנָה נִתְּבַטְּלִים הַקְּלָלוֹת.

- יט. מי שצריך ללוות מאחרים, הוא דומה לבהמה.
- כ. מי שהוא סרסור, בשרוצה לסרסר, שיקנה אדם גדול איזהו דבר מאדם פחות ורואה שאין דבריו נכנסין באזני האדם הפחות, שימכר את הדבר לאדם הגדול, אזי יתפלל הסרסור, שיכנסו דבריו באזני הפחות וימכר לאדם החשוב.
- כא. מי שהוא שולט ביצרו, בגיו אינם יוצאים לתרבות רעה, ועל-ידיזה ממוזו נתברך, ועל-ידיזה לא יבוא לידי גסיון.
- כב. הדרכים מביאין את האדם ללשון-הרע ועבודה-זרה וגלוי-עריזות ושפיכות-דמים, ואלו העברות מפסידין הפרנסה.
- כג. על-ידי המזון שנותן לעניי ארץ-ישראל, על-ידיזה ממוזו נתקיים בידו.
- כד. השרפות באים לעולם בשביל מעות עבודה-זרה לכלות אותם.
- כה. בשקם מלך חדש או שר חדש, אזי נתחדש ונשתנה הפרנסה.
- כו. מי שעסקו ומשאוו-ומתנו עם האמות בעת חגם או אפלו שלא בעת חגם, אלא שפרנסתו שמעמיד

דְּבָרִים לְעִבּוּדָה-זָרָה שְׁלָהֶם, עַל-יְדֵי-זָה אִשְׁתּוֹ
שׁוֹפֵעַת דָּם תִּכְרַף סָמוּךְ לְמַבִּילָתָהּ.

כו. מִי שֶׁעוֹשֶׂה פְרוּד בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, הֵינּוּ שֶׁהוֹלֵךְ
לְאִישׁ וּמִנִּפָה אֶת הָאִשָּׁה בְּפָנָי הַבַּעַל, וְהוֹלֵךְ אֶל
הָאִשָּׁה וּמִגְנֶה אֶת בַּעְלָהּ בְּעֵינֶיהָ, עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה פְרוּד
בֵּינֵיהֶם, עַל-יְדֵי-זָה נַעֲשֶׂה טָרוּד בְּמִזְנוּתָיו.

כח. מִי שֶׁסָּחָרוּתָיו וְנַחְלוּתָיו מְפֹזְרִים וְאִינָם בְּמָקוֹם אֶחָד,
לְפָעַמִּים נִצּוֹל עַל-יְדֵי-זָה מְקַרֵּיעָה עַל מִתּוֹ.

כט. הַסּוֹחֵר הַגָּדוֹל שֶׁבָּעִיר הוּא הַנֵּר שֶׁבָּעִיר.

מפלת

א. עַל-יְדֵי פֶחַד הָאִשָּׁה מִפְּלָת.

ב. סִגְלָה לְמִפְּלָת נְפָלִים שֶׁתִּשָּׂא אֶצְלָהּ מִגֵּנֵט, גַּם תִּשָּׂא
אֶצְלָהּ חֲתִיכַת עֵץ מִקִּבְר הַצַּדִּיק, גַּם יִתֵּן צְדָקָה.

ג. אִשָּׁה שֶׁהִיא מִפְּלָת, תִּשָּׂא אֶצְלָהּ מִי טַל.

ד. סִגְלָה לְמִפְּלָת שֶׁתִּמְכַר עֲבָרָה.

ה. בְּעוֹזֵן שֶׁנֵּאֵת-חָנָם הָאִשָּׁה מִפְּלָת נְפָלִים.

ו. עַל-יְדֵי תַאֲוֹת אֲכִילָה וְשִׁתְיָה שְׁלָהּ הִיא מִפְּלָת.

חֶלֶק שֵׁנִי

- א. אִשָּׁה הַמִּפְּלֵת נִפְּלִים, לֹא תִלְךְ בְּקִשׁוּמֵי זָהָב.
 ב. הַטְּחִינָה שֶׁל קָמַח וְהַלִּישָׁה שֶׁל הַמִּצּוֹת שֶׁל פֶּסַח
 הוּא סִגְלָה לְאִשָּׁה, שִׁמְפֵּלֶת נִפְּלִים.

מָסוֹר

- א. מִי שְׂאוּמֵר מְסִירוֹת עַל חֵבְרוֹ, לְסוּף שְׂיֵהָא מְטִלְטֵל,
 וְשׁוֹנְאִים קָמִים עָלָיו, וְרוּאָה בְּעֵצְמוֹ מַה שְׂרָצָה
 לְרֵאוֹת עַל חֵבְרוֹ, וְכָל הַנְּסֻמְכִין עָלָיו נוֹפְלִים,
 וּמְשַׁפְּחֵת הַנְּרָדָף לוֹקֵחִין גְּדֵלְתוֹ.
 ב. מִי שְׂמוּסֵר אֶת הַצְּדִיק, יוֹרֵד מִנְּכֶסֶיו.
 ג. מִתֵּר לְהֵרֵג אֶת הַמָּסוֹר.
 ד. אָסוֹר לְמָסֵר אֶפְלוֹ אֶת הַרְשָׁע לְהַרְיָגָה.

מִשְׁקָה

- א. עַל-יְדֵי גִנְבָה הַמִּשְׁקוֹת מִתְקַלְקְלִין.
 ב. גַּם עַל-יְדֵי גִנְאוֹה.

משיח

חלק שני

- א. על-ידי ספורי מעשיות של צדיקים ממשיכין אור של משיח בעולם, ודוחה הרבה חשך וצרות מן העולם, גם זוכה לבגדים נאים.
- ב. על-ידי תשובה הרוח של משיח מנשבת על גזרות המלכיות ומבטלן.
- ג. עתיד דור אחד שיהיה בעולם, שיהיה כלו זכאי.
- ד. על-ידי אמת בא הקץ.
- ה. על-ידי שמירת שבת ממשיך על עצמו אור של משיח גם על-ידי תשובה.

מוהל

- א. צריך לחזר אחר מוהל צדיק וירא-שמים, פי כשהמוהל אינו טוב, יכול להיות שלא יהיה מוליד, חס ושלום, הנמול על-ידו. גם על-ידי שהמוהל אינו

- טוֹב, עַל-יְדֵי-זֶה בָּא הַתִּינוּק, חֵם וְשָׁלוֹם, לְיַדֵי חֲלֵי
נֹפֵל.
- ב. אִשָּׁה שְׂאִינָה יְכוּלָה לְהִתְעַבֵּר, תִּבְיֵט עַל הַסְּכִינ שֶׁל
מִילָה אַחֵר הַמִּילָה.
- ג. הַמּוֹהֵל נוֹתֵן הַבְּנָה לְנִמּוֹל בְּלִמּוֹד הַתּוֹרָה.
- ד. מִצֻּוֹת מִילָה יֵשׁ לָהּ כַּח שְׂיֵשׁ לְבִגְדֵי כֹהֵן גָּדוֹל.
- ה. מִי שֶׁנּוֹלָד מְהוּל, בְּיָדוּעַ שְׂכַח הַמְדָּמָה שָׁלוֹ טוֹב
וַיִּפֶּה.
- ו. מִי שֶׁגּוֹמֵל חֶסֶד, שֵׁם אֲשֶׁר יִקְרָא יִתְקַיֵּם, בְּשִׁבִיל זֶה
קֹדֶם שְׂיִקְרָא שֵׁם לְתִינוּק, וַיְגַמֵּל חֶסֶד, וְעַל-יְדֵי-זֶה
יִתְקַיֵּם הַשֵּׁם.

מִפְרָסָם

- א. יֵשׁ מִפְרָסָמִים, שְׁעַקֵּר הַפְּרָסוּם שְׁלָהֶם נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי
הַמַּחֲלֶקֶת.
- ב. הַנְּסִיּוֹן הוּא בְּשִׁבִיל לְגַדֵּל וּלְפָרְסָם אֶת הָאָדָם.
- ג. עַל-יְדֵי הַמְרִיבָה גּוֹרְמִים שֶׁהַתְּלַמִּידִים הַקְּטַנִּים
נִתְפָּרְסָמִים קֹדֶם זְמַנָּם. וְזֶהוּ בְּחִינַת הַפְּלֵת נְפִלִים,
שֶׁהוֹלָד יוֹצֵא לְאוֹר עוֹלָם קֹדֶם זְמַנו, וְעַל-יְדֵי-זֶה
גּוֹרֵם עֲנִיּוֹת וְלִפְעָמִים גּוֹרֵם מִיתוֹת חֵם וְשָׁלוֹם.

🌿 נאוף 🌿

- א. מי שמהרהר בבת אל גבר, על-ידי-זה פניו לא יהיו לומדים.
- ב. מזל של אשה כפי מזל האיש.
- ג. הזיווג שהיא בבית נאה, על-ידי-זה נמשך צורה יפה ומתקנת לבניהם.
- ד. הבא על הגויה, פאלו נתחתן עמהם.
- ה. הבשמים מכניסין תאוה לאדם.
- ו. בת כהן לישראל ובת תלמיד-חכם לעם-הארץ, אין זיווגם עולה יפה: או אלמנה, או גרושה, או זרע אין לה, או קובריה, או קוברתו, או מביאתו לידי עניות ולידי גנות.
- ז. זקן מנאף אין הדעת סובלתו ואחר-כך הוא נבזה בעיני עצמו.
- ח. שבועה כמנדין, ואחד מהם מי שאין לו אשה.
- ט. תאות נאוף אינו נרחק מן האדם אלא על-ידי הרחקת ראות העין והמחשבה.

י. לא תכנס עם פתוייך במוען ונמען, כי אריכת הרגשת החושב אפלו לבחינת השולל תפעל הגברת החפץ ותתהפך הרצון אליו.

יא. על-ידי היין רוב נאוף.

יב. מי שאין לו אשה, אינו אדם, וכאלו שופך דמים וממעט את הדמות.

יג. מי שמחסר עונת אשתו, ויש לה צער מזה, הוא נענש במיתה.

יד. לפעמים על-ידי שדוכים שאינם הגונים זה לזה, אחד מהם מת.

טו. מי שנושא אשה רשעה גרושה קוברתו.

טז. נאוף של אשה מחריב את הבית.

יז. כל המזנה, על-ידי-זה אשתו רואה בחלום טמאות הנקרא מארין.

יח. כל הנושא אשה לשם שמים, באלו ילדה.

יט. על-ידי זונג שאינו בקדשה בא שרפה.

כ. כל הבא דבר עברה לידו ואינו עושאה, עושים לו גם.

כא. הנושא אשה, שאינה הוגנת לו, באלו חורשו לכל העולם בלו וזורעו מלח, וכשהקדוש-ברוך-הוא

מִשְׁרָה שְׂכִינָתוֹ, הוּא מְעִיד עַל כָּל הַשָּׁבָטִים, וַאֲיֵנוּ
מְעִיד עָלָיו.

כב. הַמִּפְר בְּרִית, כָּאֱלוֹ הֵפֵר כָּל הַמְצוּוֹת.

כג. הַמְכַנְסִים מְכַפְרִים עַל גְּלוּי־עֲרִיּוֹת.

כד. עַל־יְדֵי נְאוּף נוֹפְלִים הַצְּדִיקִים.

כה. עַל־יְדֵי שְׂמֻקוּנָן עַל מִיתַת הַצְּדִיקִים, עַל־יְדֵי־זֶה
מִשְׁפָּר אֶת עֲצָמוֹ מֵאֲהַבַת נָשִׁים.

כו. עַל־יְדֵי הוֹצָאת זֶרַע לְבִטְלָה בּוֹרָא קְלָפוֹת,
הַמֵּת־לְבָשִׁים בְּבִנְי־אָדָם מִתְּנַגְּדִים וְחוֹלְקִים עָלָיו
וְעוֹשִׂין לוֹ יְסוּרִין.

כז. הִבָּא עַל אִשֶׁת אִישׁ, סוּף שָׁבָא לְיְדֵי שְׂפִיכוֹת־דָּמִים.

כח. מִי שֶׁהוּא מְבַעֵר נוֹאֲפִים, בְּזֶה הוּא מְתַקֵּן חַטָּאת
אֲבוֹתָיו.

כט. מִי שֶׁרוֹצֵה לְשָׁמֵר אוֹת בְּרִית, יֹאמֵר תְּמִיד אָמֵת, גַּם
יַעֲשֶׂה חֶסֶד עִם מִי שֶׁלֹּא יִצְפֶּה לְתִשְׁלוּם גְּמוּלוֹ.

ל. לְפָנֵם הַבְּרִית יִהְיֶה רוֹדֵף שָׁלוֹם.

לא. עַל־יְדֵי מַחֲלָקַת בָּא לְיְדֵי פָּנֵם הַבְּרִית.

לב. הִרְהוּרֵי נְאוּף בָּאִים מִחֲמַת שְׂבִירַת כְּלֵי שֶׁל חֶסֶד,
וְלִפֵּי רַב הַנִּיצוּצוֹת הֵן רוֹב הַמְּחַשְׁבוֹת שֶׁל נְאוּף.

לג. מי שעובר על משכב-זכר, על-ידי-זה נתפס בתפיסה.

לד. כסף חי מסגל לגבורת אנשים.

לה. מי שמזווג עם אשתו בשעת שנאה, זרע הנולד הן משמדין את עצמן.

לו. על-ידי נאוף באים לגלות תחת יד שרים לצים, ונעשה בעל-חוב.

לז. בזכות שהנקבות גזהרים מנאוף, יבוא משיח, גם לא יצטרך אדם לחברו, וכבוד הצדיקים נתגדל.

לח. נאוף בא על-ידי התעסקות בשמות הטמאה ובכשפים.

לט. הבא על הכותית, מכנים כל השפע לסטרא אחרא. על-ידי נאוף בא שכחה.

מא. תקון להוצאת זרע לבטלה שישתדל להחזיר בני-אדם בתשובה.

מב. מי שהוא נוטר ברית, אף-על-פי שאין לו זכות אבות, הקדוש-ברוך-הוא עושה לו זכות.

מג. על-ידי מעוט [אמונה] באין הרהורי נאוף.

מד. בעוון כשוף ונאוף הצדיק נסתלק.

מה. בְּנֵי נֹאֲפִים יִהְיוּ נִצְרָכִים לְכִשּׁוֹף.

מו. בְּנִים הַנּוֹלָדִים עַל־יְדֵי עֶסֶק הַכִּשּׁוֹף יִהְיוּ נֹאֲפִים.

מז. הַנּוֹאֲפִים לָרַב הֵם מְתַנַּגְדִּים לַצַּדִּיקִים.

מח. הַמוֹצִיא זֶרַע לְבִטְלָה, כְּאֵלוֹ הֵבִיא בְּנָיו קָרְבָן
לְעִבּוּד־הַזֶּרֶה גַּם גְּדוֹן בְּסִקִּילָה.

מט. עַל־יְדֵי נֹאֲף מְאֹד אֵת הַזְכָּרוֹן.

נ. עַל־יְדֵי נֹאֲף הַבּוֹשָׁה נִסְתַּלַּק.

נא. עַל־יְדֵי אֲכִילָה גִּסָּה כָּאֵל לְנֹאֲף.

נב. כְּשֶׁאָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה, אַחֲר־כֵּן הוּא מְצַעֵר מִחַמַּת
הַנִּיצוּץ שָׁבוּ, אֲבָל כְּשֶׁפָּגַם בַּבְּרִית אִין מְצַעֵר
אַחֲר־כֵּן, כִּי כָּבֵד הָלַךְ מִמֶּנּוּ הַנִּיצוּץ.

נג. מִי שְׂאִינוֹ מִפֶּר בְּרִית, עַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ לוֹ זְכוּרָה.

נד. הִרְהוּרֵי נֹאֲף בָּאִים עַל־יְדֵי שְׁבוּעַת שָׁקֶר.

נה. מִי שֶׁהוּא עָרַב בְּעַד רָשָׁע, נַעֲשֶׂה נֹאֲף.

נו. מִי שֶׁמְשַׁחֵת דְּרָכּוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה נִכְלָה פְּרוּטָה מִן
הַכִּיסִּים.

נז. עַל־יְדֵי גְלוּי־עֲרִיּוֹת כָּאֵל הִרְיָגָה.

חלק שני

- א. על-ידי נאוף נופל לתפיסה או לחלי כָּאב רגלים, גם תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה נופל לזה, גם מזיקין שולטין עליו.
- ב. על-ידי המחלקת נופל לתאנות נאוף.
- ג. על-ידי תשמיש המטה בימים שאסורין בתשמיש, על-ידי-זה נופל לתפיסה.
- ד. על-ידי תאנות נאוף בא עצירות, ועל-ידי עצירות בא צרעת.
- ה. על-ידי טובות שעושה עם בני-אדם, נתפטר תאנות נאוף וכן להפך.
- ו. שומר הברית הוא מקור הברכות.
- ז. כל השומר הברית, זוכה להבין השבעים לשון, הגנוזים בתורה.
- ח. אסור ללמד זכות, על זה שעבר על משפב זכור.
- ט. הפרנסה לפי הזווג.
- י. איש בטל שאין עוסק בשום עסק, על-ידי-זה תאנותו מרבה במשגל ומדבר דברי טנוף תמיד.
- יא. מי שהוא שומר הברית מתר לו לשמח, בפשוטה מפלת שונאיו.

יב. סִפְנַת הַדְרָכִים בָּא עַל־יְדֵי פָגַם הַבְּרִית. וְסִימָן לְדַבָּר:
"אֲרַחֵי וְרַבְעֵי זְרִית" וכו'.

יג. אִשָּׁה שֶׁנִּתְבַּעַת לְזָנוֹת, אֶף־עַל־פִּי שְׂלֵא נִבְעָלָה,
הַתְּבִיעָה לְחוּד עוֹשֶׂה בָּהּ רָשָׁם.

יד. מִי שֶׁעוֹצֵם עֵינָיו מִרְאוֹת בְּרַע, עַל־יְדֵי־זֶה נִצּוֹל
מִבְּזוּזוֹנוֹת.

טו. עַל־יְדֵי זָנוֹת בָּא רְצִיחָה.

טז. עַל־יְדֵי זָנוֹת עִם הָאֵמוֹת בָּא שְׂמֹד.

יז. מִי שֶׁנּוֹטֵל שְׂרָרָה לְעֵצְמוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה בָּתוֹ נַעֲשִׂית
זוֹנָה, חָם וְשָׁלוֹם.

יח. הַבְּעֵלִי הַשְּׁבוּנוֹת עַל־פִּי רַב הֵם בְּעֵלֵי תַאֲנוֹת נְאוּף.

יט. מִי שֶׁאֵין מִסְתַּכֵּל עַל נָשִׁים, זוֹכֵה שְׂזָרְעוֹ יַחֲבְרוּ
פְרוֹשִׁים עַל הַתּוֹרָה.

נְדָה

א. אִשָּׁה שֶׁהִיא מְרַבָּה בְּדַמִּים, הִיא דְּבַרְנִית. וְאֵל
תְּתִיבָה בְּעֵינֵי בְּנֵי אָדָם, גַּם תִּרְחֵץ אֶת עֵצְמָהּ בְּמִי
מִעֵינֹת, גַּם אֵל תִּינַע אֶת עֵצְמָהּ הַרְבֵּה, גַּם בְּעֵלָהּ
יִזְהַר בְּנִטְלֵת־יְדָיִם, גַּם אֵל תִּכְעַס, גַּם אַחַר הַטְּבִילָה

תתן צדקה. גם בעלה ילמד מסכת נדה ואחר-כך יאמר שיר של יום. גם תרחץ את עצמה בדברים, העולים מתוך המצודה מן הנהר, גם תשטה חלב עז, גם תרחץ בנוצת עזים, גם תעשן את עצמה בלבונה.

ב. אשה ששופעת דם, תכתב אותיות "לא אחד" ותשא עליה.

ג. אשה שהיא פרוצה, על-ידי-זה אין לה וסת ומרבה בדרמים.

ד. נדה שראתה דם דרך מקרה הוא מחמת הטא האישי.

חלק שני

- א. אשה שאין לה וסת תתענה.
- ב. סגלה להחזיר לאשה וסתה על-ידי הכנסת-אורחים.
- ג. מי שעסקו ומשאוי-ומתנו עם האמות בעת חגם או אכלו שלא בעת חגם, אלא שפרנסתו שמעמיד דברים לעבודה-זרה שלהם, על-ידי-זה אשתו שופעת דם תקף סמוך למבילתה.

נפילה

- א. לפעמים אדם נופל ממדרגתו לעת זקנתו.
- ב. על-ידי גבית מס נופל אדם ממדרגתו.
- ג. על-ידי קנאה נופל ממדרגתו.
- ד. על-ידי קנאה אינו הולך בדרך אחד, לפעמים מתפלל בהתלהבות ולומד בהתמדה, ולפעמים התפלה והלמוד עליו כמשא.
- ה. מי שנמעד בדבורו, ובנדאי הרגילות של לשונו הנה צריך לדבר כל מה שצריך, אבל מי שנמעד ברגילות לשונו, בידוע שפרנסתו נתמעט והוא צריך לחסד גדול וישועה שיתן לו הקדוש-ברוך-הוא פרנסה.
- ו. על-ידי השבועה נכרת [נכרת] ההשתוקקות של אדם.
- ז. כשאדם מחליק ונופל, זה על-ידי שהתחזק לעבר עברה.
- ח. כשאתה מתחיל לעשות איזה מצוה והתחלה היא בכל לבב, תצליח בזו המצוה ולא יארע לך שום חזק.

ט. מִי שֶׁנֹּפֵל מִיִּרְאָתוֹ, בִּידוּעַ שִׁירְאָתוֹ לֹא הִיָּתָה טְהוֹרָה.

י. אָדָם נוֹפֵל מִחַמַּת תְּאוֹת מָמוֹן.

יא. כְּשֶׁתִּשְׁמַר אֶת עֲצֻמּוֹ מִגְּזֵלוֹת וּמִשְׁבִּיעוֹת וּמִשְׁקָר, לֹא תִפֹּל מִמִּדְרָגָתוֹ.

יב. כְּשֶׁאָדָם מֵתִפְּלֵל בְּמִנִּין, שֵׁישׁ שֵׁם רְשָׁעִים, לְפָעַמִּים הֵם מִשְׁלִיכִין אוֹתוֹ לְמַטָּה וְהַסְּגָלָה לָזֶה שֶׁיִּגְבִּיהַ יָדָיו לְמַעְלָה בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה.

יג. מִי שֶׁלְּבוּ נוֹפֵל מִהַתְּלַהֲבוֹת, הוּא מִחַמַּת שְׁשׂוֹנָא אֶת הַצְּדִיק.

יד. הַצְּדִיק שֶׁמְנַהִיג בְּאֵמַת אֶת הָעוֹלָם, לֹא יִפֹּל מִחִשְׁבוֹתָיו.

טו. מִי שֶׁבֹרַח מִן הַכְּבוֹד וְהַכְּבוֹד רוֹדֵף אַחֲרָיו, בְּוודָאי לֹא יֵרֵד וְלֹא יִפֹּל מִכְּבוֹדוֹ.

טז. עַל־יְדֵי הַתְּקַשְׁרוֹת לְצְדִיקִים לֹא יִפֹּל מִמִּדְרָגָתוֹ.

חֵלֶק שֵׁנִי

א. מִי שֶׁהוֹלֵךְ וְנוֹפֵל, יֵדַע שֶׁמְלֶאכֶיו הַשּׂוֹמְרִים אוֹתוֹ נִסְתַּלְקוּ.

- ב. מי שפא לז הרהור זנות עם בת אל נכר, בידוע שיהיה לז איזהו נפילה.
ג. אז איזהו חולאת יבוא על אשתו ובניו.

נבול־פה

- א. מי שמדבר נבול־פה, בידוע שלבו חושב מחשבות און.
ב. על־ידי נבול־פה בא חנפה.
ג. בעוון נבול־פה צרות וגזרות מתחדשות, ובחורי ישראל מתים, חס ושלום, ויתומים ואלמנות צועקים ואינם נענין.
ד. המניבל פיו, אפלו חותמין עליו גזר־דין של שבעים שנה למוכה, הופכין עליו לרעה, גם מעמיקין לז גיהנם, גם לשומע ושותק.
ה. חמור האומר בפיו מן העושה מעשה.

נהנה מאחרים

- א. מה שהצדיק מקבל ממון מהרשע, אף־על־פי שזה הממון הוא ספק גזל, אף־על־פי־כן מתר לקבל

מִמֶּנּוּ, כִּדִּי שְׁלֵא יִקְבֵּל הַרְשָׁע לְעַצְמוֹ אִיזָהוּ תִלְמִיד
חָכֵם רָשָׁע, וַיֹּאמֶר עָלָיו שְׁהוּא צַדִּיק, וַיִּתֵּן לוֹ הַמָּמוֹן,
וַיַּחֲלֵק עַל הַצַּדִּיק הָאֵמֶת.

ב. מִשְׁרְבוּ מִקְבְּלֵי מִתְּנוּת, נִתְמַעְטוּ הַיָּמִים וְנִתְקַצְרוּ
הַשָּׁנִים.

ג. אָדָם שֶׁקִּבְּלָתָּ הֵנָּא מִמֶּנּוּ פַּעַם אֶחָד, אַל תִּבְזֶהוּ.

ד. מִי שֶׁמְכַבֵּד עָלָיו עַל בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל, לְסוֹף שֶׁנִּצְרָךְ
לְאַחֵרִים.

ה. מִי שֶׁעוֹשֶׂה טוֹבוֹת לְבְנֵי־אָדָם, מִתָּר לוֹ לְהֵנוֹת מֵהֶם
וְצַרִּיכִים לְשָׂרְתוֹ.

ו. עַל־יְדֵי הֵנָּא שְׂאֵתָה מְקַבֵּל מִחֲבֵרְךָ, עַל־יְדֵי־זָה
אֵתָה סוֹבֵל צַעַר עַל עוֹנוֹתָיו.

ז. מִי שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל מִמֶּנּוּ מֵאַחֵרִים, יִגְדֵּל כָּל זֶרְעוֹ.

ח. הַמְלִיךְ גּוֹבֵה יִצְיֹאוֹתָיו מִן הָעָם.

ט. צָרִיךְ לְעַסֵּק בְּאִיזָה מִשְׂאֵל־וּמִתָּן, כִּדִּי שְׁלֵא יִצְטָרֵךְ
לְסוֹף לְכַטֵּל מִדְּבַרֵי תוֹרָה.

י. מִי שֶׁשׂוֹאֵל חֵלְקוֹ בְּפִיו, כְּאֵלוֹ גָּזַל.

יא. הַמְצַפֶּה לְשִׁלְחַן חֵבְרוֹ, עוֹלָם חָשֵׁךְ בְּעֵדוֹ גַּם חַיָּו
אֵינָם חַיִּים.

יב. מי שיש לו נשמה, הוא נהנה מריח.

חלק שני

- א. גדולה יגיע כפון, שמציל את האדם מהריגה.
ב. מי שהוא שונא מתנות, אינו מתירא מעלילות.

נגינה

חלק שני

- א. כשהצדיקים נתפרסמים בעולם, על-ידי-זה נתחדשים נגונים בעולם.
ב. הלויים היה להם לכל יום נגון מיוחד, ועבשו בגלות נשתכחו הנגונים. וכשבאה איזהו שבר על איזהו אמה, אזי מתנוצץ הנגון של הלויים שהוא כנגד השבר הזה.
ג. על-ידי הנגונים שיש בהם קול בכיה, יכולים להוציא השבויים, בחינת מוציא אסירים בפושרות.
ד. על-ידי הנגינה אדם נפר, אם קבל עליו על תורה.
ה. מה כשאדם שותה, מתחיל לומר ולנגן ולא כן באכילתו, מחמת שאמרו שירה על הבאר, ולא אמרו שירה על הפון.

נִסְיוֹן

חֶלֶק שְׁנִי

- א. הַנְּסִיוֹן הוּא בְּשִׁבִיל לְגִדֹל וּלְפָרֶסֶם אֶת הָאָדָם.
- ב. מִי שֶׁאֵין בְּמַעֲלוֹת הַצְּדָקוֹת, וְגַם אֵין לוֹ זְכוּת אָבוֹת, וְרוּצָה לְקָרֵב אֶת בְּנֵי-אָדָם לְעִבוּדַת הַשֵּׁם יִתְפָּרֵךְ, יִשְׁמַר אֶת עַצְמוֹ מִנְּסִיוֹנוֹת, וּבְפָרֵט שְׁלֵא יִתְקַנְאוּ בּוֹ הָרָשָׁעִים.
- ג. מִי שֶׁהוּא שׁוֹלֵט בְּיִצְרוֹ, בְּנִיּוֹ אֵינָם יוֹצְאִים לְתַרְבוֹת רָעָה, וְעַל-יְדֵי-זֶה מְמוֹנָו גִּתְפָּרֵךְ, וְעַל-יְדֵי-זֶה לֹא יָבוֹא לְיַדֵּי נְסִיוֹן.

נֵר תְּמִיד

חֶלֶק שְׁנִי

- א. בְּזְכוּת נֵר תְּמִיד הַדּוֹלְקִים בְּשֶׁמֶן-זַיִת, נִצּוֹלִין מִגְּזֵרַת שָׁמֶד.

ספירת העמר

חלק שני

- א. על-ידי ספירת העמר נצולין מגרוש.
- ב. ביותר צריך להזהר לטפל לקריו בימי עמר.
- ג. בספירת העמר יכולין להכניע את המסור. וסימן:
לעמר ראשי תבות מ'איגרא ר'מא ל'בירא ע'מיקתא.

סוד

חלק שני

- א. על-ידי עיון עמק בסודות התורה יוכל לפקד עקרות ולרפאות חולאת חזק.

ספר

חלק שני

- א. מי שיש בידו לחבר איזהו ספר ואינו מחברו, זה כמו שפול בנים.
- ב. אלו המחברי הספרים צריך להם לשקל במשקל את דברי הספר, אם יש בהם כדי ספר, כי עקר הספר

אינו אלא אלו הדברים, הנאמרים בהתקשרות הנשמות בבחינת: "זה ספר תולדות אדם", ואם יש בו מעט בהתקשרות הנזכר לעיל, אין בו פדי ספר.

ג. מביני מדע יכולים להבין, בשרואים בספר חדושים דאורייתא, אם בעל המחבר חידש אלו החדושים בעצמו, או שכבר היה לעולמים שחידש אלו החדושים. ומחמת שלא היה בהם פדי ספר, נתגלה לבעל המחבר אלו החדושים, פדי לתפרם בספרו, אבל באמת לא טרח על אלו החדושים, כי בא לו בנקל, כי כבר היה מי שטרח בשבילם והביא אותם לגלוי.

ד. כשנדפס איזהו ספר חדש, על-ידיזה הבכיה שעל-ידו נתחדש זה הספר בבחינת "ושקני בככי מסכתי", הבכיה הזאת נתגבר פנגד גזרותיהם של האמות, שלא יתגברו עלינו. גם עקר כח ממשלתם אינו אלא בבכיה של עשו, וסימן לדבר: והיה מספר ביני ישראל כ'חול ה'ים.

ה. מי שאין מסתפל על נשים, זוכה שזרעו יחברו פרושים על התורה.

ו. מה שספרים קדושים של צדיקים נגנזין ונאבדין ונשכחין מן העולם, כגון כמה ספרים של תנאים וקדמונים שנאבדו ונשכחו הוא טובה לעולם, פי על-ידי-זה נאבדין ונעקרין ונמחין ספרי מינין ואפיקורסים הרבה, ימח שמים, גם על-ידי-זה נתבטל קנאה ושנאה בין איש לאשתו הכשרים, המתנהגים בקדושה.

ז. על-ידי ספר גדול שיוצא לעולם, נפקדין עקריות, וסימן "זה ספר תולדות אדם".

סגלה

חלק שני

א. נוצה של עופות הבר הם סגלה לחלאי הראה, ומסגל לחזק את הרוח-חיים.

ב. השמים יש בהם שנוי מראות לפי מראות עשבים הנגדלים על-ידיהם, והם מסגלים להסתכל בהן.

ג. מי גשמים מסגלין למי שאין לו גבורת אנשים.

ד. אמירת תהלים סגלה להוריד גשמים תהלים ל'מטר ה'שמים ת'שטה מ'ים.

ה. סגלה להחזיר לאשה וסתה על-ידי הכנסת אורחים.

- ו. מי שישערוֹתיו מרבים שלא על־פי הטבע, זה עלול לנזקים הרבה ולפגעים רעים מהסמטרא־אחרא, סגלתו שיקרא הפרשה שקורין ביום־כפורים.
- ז. מי שנתאלם בפתע פתאום, יעבירו על פיו חלף כֶּשֶׁר.
- ח. סגולה למקשה לילד, תתלה לה על צוארה מפתח של הבית־עלמין. גם המפתח הזה מסגל לעקרה.
- ט. סגולה לחלי הצואר, שיכבה על חרבן בית־המקדש.
- י. סגולה בשנכנס לבית חדש לגור, יכניס לשם חרב או סבין או שאר כלי־זין. וסימן לדבר: בחכמה יפנה בית כ'לי ח'מס מ'ברותיהם. חרבותיהם מגורותיהם.
- יא. תפוחים מסגלים למקשה לילד.

סגולה לחולה להסתפל על הציצית.

(והסוד בפסוק: "הנה בנד יוסף בא אליך", כי כל אלו התבות מרמזין על הציצית, הינו מנן החוטין והחליות והקשרים כמו שמבאר בפרי־עץ־חיים, עיין שם, ועל־ידי־זה: "ויתחוק ישראל"). (ועיין בלקוטי מזהר"ן חלק א' סימן ז).

סגולה לחולה נופל שיפזר צדקה. פזר ג'תן ל'אביונים

(לקוטי מוה"ר"ן כט).

סגלה למקשה לילד, שתרחץ ביין מלפניה ומאחוריה.
נכנס יין יצא סוד.

ענוה

- א. מי שמשתף את עצמו בצרות ישראל ומתפלל עליהם, על-ידיה בא לענוה.
- ב. על-ידי אמת יזכה לענוה.
- ג. על-ידי אמונה בא הכנעה.
- ד. על-ידי קביעות מקום לתפלה בא לידי ענוה וחסידות.
- ה. על-ידי ענוה תפלתו נשמעת, וכאלו הקריב כל הקרבנות.
- ו. על-ידי ענוה מוסיפין לו גדלה על גדלתו.
- ז. על-ידי ענוה מאריך ימים.
- ח. על-ידי ענוה אין מדקדקין אחר מעשיו.
- ט. יום שאתה מקטין את עצמך, יום הוה מוסיף פח וגבורה והתרוממות בקדשה של מעלה.

י. כְּשֶׁאַתָּה רוֹאֵה שְׁעֵנוּה נִתְרַבָּה בְּעוֹלָם, הִצַּפָּה לְרַגְלֵי הַמְּשִׁיחָא.

יא. עַל־יְדֵי עֵנוּה נִתְבַּטַּל פֶּחַד הָאוֹיְבִים.

יב. עַל־יְדֵי עֵנוּה נִתְבַּטַּל הַמַּחְלָקֶת וְהַיְסוּרִין.

יג. עַל־יְדֵי עֵנוּה הַכֹּל עִמּוֹ בְּשָׁלוֹם.

יד. עַל־יְדֵי עֵנוּה בָּא חֵן.

טו. מִי שֵׁישׁ לוֹ הַכְּנֻעָה, אֵין לוֹ מוֹרָא, כְּאִלוֹ יוֹשֵׁב בְּמִצּוֹר.

טז. מִי שֵׁאֵין בּוֹ הַכְּנֻעָה, אֵין בּוֹ יְרָאָה.

יז. עַל־יְדֵי עֵנוּה נִתְגַּדַּל, גַּם אֵינוֹ נוֹפֵל מִמְדַּרְגָּתוֹ.

יח. מִי שֶׁהוּא לֵב רַךְ, הוּא יְכוּל לְהַכְנִיעַ אֶת עֲצָמוֹ בְּיוֹתֵר.

יט. עַל־יְדֵי עֵנוּה הַקְדוּשׁ־כְּרוּד־הוּא זוֹכֵר אוֹתוֹ.

כ. עַל־יְדֵי עֵנוּה הַקְדוּשׁ־כְּרוּד־הוּא עוֹשֶׂה לוֹ תַּאֲוֹתוֹ.

כא. אֵין הָעוֹלָם מְתַקֵּים אֶלָּא עַל מִי שֶׁמְשִׁים עֲצָמוֹ כְּאֵין.

חֵלֶק שֵׁנִי

א. סִגְלָה לְבָנִים לְהַקְטִין אֶת עֲצָמוֹ.

ב. עַל־יְדֵי גְאֻוֹה רַבָּה נִבְעַל כְּאִשָּׁה.

- ג. האדם נכר בקולו, אם הוא ענו או בעל-נאות.
 ד. לפעמים על-ידי שפלות, שאדם משפיל את עצמו, או אחרים משפילין אותו, על-ידי-זה מבטלין מעליו גזרת מיתה.
 ה. כשאדם מרגיש בעצמו שפלות, ידע שמיתה נגזרה עליו.

עצבות

- א. מי שלא תקן חטאת נעורים, על-ידי-זה באים לו דאגות.
 ב. לרב בא הצער לאדם על-ידי דבורו.
 ג. כשיש לך צער, תדבר מזה הצער.
 ד. על-ידי דאגה בלב נופל על האדם אימת מות.
 ה. על-ידי הכנעה נתפטר רעה ויגון.
 ו. מי שיש לו עצבות, יסתפל על הצדיקים, ויבא לו שמחה בלב.
 ז. כשאתה נכנס בבית נכרי, על-ידי-זה בא עצבות.
 ח. על-ידי עצבות אדם נחלש.
 ט. על-ידי לב רע הפנים נשתנה.

- י. כְּשֵׁישׁ לֶךְ צֵעַר בְּיוֹם שְׂמֵחָה, וְכֹל שְׂמֵחַתְךָ נִשְׁפָּת, תִּדְעַ, שְׂתַּמָּה זְכוּת אַבּוֹתֶיךָ.
- יא. מִי שֵׁישׁ לוֹ עֲצָבוֹת, יִתֵּן מִתְּנֵה לְצַדִּיק תְּדִיר.
- יב. עַל־יְדֵי עֲצָבוֹת בָּא שְׂרָפָה.
- יג. עֲצָבוֹת סִימָן לְאִיזָה חֲלָאֵת, שְׂמֵמֶשֶׁמֶשׁ לְבוֹא.
- יד. עַל־יְדֵי עֲצָבוֹת, הַקְּדוֹשׁ־שׁ־בְּרוּךְ־הוּא אֵין עֲמוֹ.
- טו. עַל־יְדֵי עֲצָבוֹת רוּאָה קָרִי.
- טז. עֲצָבוֹת בָּא עַל־יְדֵי כַּעַס.
- יז. עַל־יְדֵי עֲצָבוֹת אֵינוֹ מְשִׁיג תּוֹחֲלָתוֹ.
- יח. עַל־יְדֵי עֲצָבוֹת נִתְּבָּזָה.
- יט. עַל־יְדֵי בְּכִיָּה אֵין אָדָם יְכוּל לֶאֱכֹל.
- כ. מִי שֶׁאֵין לוֹ עֲצָבוֹת וְהוּא תָּמִיד בְּשְׂמֵחָה, בְּוֹדֵאֵי יִתְנַשֵּׂא.
- כא. עַל־יְדֵי עֲצָבוֹת בָּא בְּזִיוֹן.
- כב. בְּכִיָּה הוּא סִימָן טוֹב לְחוֹלָה.
- כג. עַל־יְדֵי יְגוֹן אוֹיְבָיו נִתְּרוּמָמִים.
- כד. עַל־יְדֵי יְגוֹן בָּא כָּאֵב לֵב.
- כה. מִי שֶׁהוּא מְהִיר, הוּא עֲצָבָן.
- כו. קִרְבַּת הַצַּדִּיקִים מְשַׂמַּח אֶת הַלֵּב.

כו. סגלה להסיר עצבות, שישמע את צדיק נכבד
כשהוא מזמר.

כח. מי שאין מתודה על עוונותיו, אנחה ודאגות באים
עליו.

כט. כשאדם מתאוה לדברים שהם נגדיים לקדוש-ברוך-
הוא, על-ידי-זה בא לו אנחה.

ל. העצב על חלום רע מבטל את החלום, שלא יתקיים.

לא. קול ומראה וריח משיבין דעתו של אדם.

לב. על-ידי הצעקה נתבטל הצער.

לג. מי שיש לו עצבות, מביא על עצמו יסורין.

לד. כל הנמשך אחר צערו יותר מדי, הצער נמשך
אחריו.

לה. תמרים מבטלין דאגה.

לו. אנדה משמח את האדם.

חלק שני

א. עצבות שבלב האדם, כשמרגיש ברעתו, פי הלב
הוא המסב לכל זה. פי הלב הוא הגורם לכל דבר
הן לטוב הן להפך.

- ב. צָרִיךְ לְשָׁמֵר אֶת עֲצֻמוֹ מֵעֲצָבוֹת, כִּי־יִשְׁלַא יָבוֹא,
חֶסֶד־וְשָׁלוֹם, לְיָדַי אֲבָלוֹת.
- ג. עַל־יָדַי הֵצַעַר וְהָעֲצָבוֹת בָּא מְרִיבָה בְּעוֹלָם, וְעַל־יָדַי
הַשְּׂמֵחָה בָּא שָׁלוֹם בְּעוֹלָם.
- ד. עַל־יָדַי קִלְקוּל הַשְּׂמֵחָה בָּא חֲלָאִים עָלָיו.
- ה. סִגְלָה לְהַסִּיר הָעֲצָבוֹת, עַל־יָדַי הִרְחַמְנוֹת.
- ו. הַנְּדָרִים וְהַנְּדָבוֹת מְבִיאִין שְׂמֵחָה.

עֲצִירוֹת

- א. עַל־יָדַי עֲצִירוֹת בָּאִים הִרְהוּרֵי עֲבוֹדַת־זָרָה.
- ב. לְכֹל דְּבַר מִיָּתֵהּ יִפְתַּח נִקְבָּיו.
- ג. עֲצִירוֹת מְזִיק לְעֵינָיִם.

עֲבָרָה

- א. יֵשׁ עֲבָרוֹת שֶׁהַמָּקוֹם גּוֹרֵם.
- ב. מִי שֶׁעוֹבֵר עֲבָרָה לְהַכְעִים, לְסוֹף שְׁנֵת־בְּיָהּ בְּעֵינָי
בְּנֵי־אָדָם, וְהוּא כּוֹעֵם עֲלֵיהֶם.

עצלות

- א. על-ידי תאוות שאדם תאב, ואינו משיג אותם, על-ידי-זה בא עצלות, והוא הדין להפך.
- ב. על-ידי זריזות מסיר את השנה ומחיה את המחין.

עניש

- א. לפעמים כשאדם עושה מצוה, והקדוש-ברוך-הוא מעניש אותו, זה מחמת שלא עשה מצוה כזוה, כשבאה לידו.
- ב. לפעמים דנין את האדם על פיו.
- ג. לפעמים האדם נהרג, מחמת שהיה יכול להמליץ בעד אחד, ששונאין אותו בחנם.
- ד. לפעמים האדם נענש, על שפשע במלאכתו, או שנגזר גזרה על אנשי מקומו או על עמו.
- ה. הקדוש-ברוך-הוא ממהר להפרע מכפויי טובה על-ידי כפויי טובה.
- ו. מי שפלב נשך אותו, בידוע שקבל לשון-הרע, או שספר לשון-הרע.

עֶצָה

- א. אַל תִּשְׁאַל עֶצָה אֶלֶּא מִמִּי שְׂיִוְדַע סְתָרֵי תוֹרָה.
- ב. טוֹב לְשֹׂאֵל עֶצָה מִזְּקֵנִים.
- ג. הַנּוֹתֵן לְחֵבְרוֹ, עֶצָה שְׂאִינָה הוֹנֵגֶת לוֹ, עַל־יְדִיָּזָה נוֹפְלִים לוֹ מִחֲשָׁבוֹת עֲבוֹדַת־זָרָה.
- ד. מִי שֶׁהוּא בְּעַל מַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת, אַל תִּקַּח עֶצָה מִמֶּנּוּ.
- ה. עַל־יְדֵי שְׂאֵתָה נוֹטֵל עֶצָה מִהָרֶב, עַל־יְדִיָּזָה תִּזְכָּה לִישׁוּעָה.
- ו. כְּשֵׂאֵתָה רוֹאָה, שְׂרַעֲיֵךְ אֵינָם עוֹזְרִים לְךָ, בְּיָדוּעַ שְׂאִין שׁוֹם עֶצָה מוֹעִיל לְךָ.
- ז. כְּשֵׂאֵתָה עוֹזֵר לְבְנֵי־יִשְׂרָאֵל, יוֹעִיל לְךָ עֶצָה.
- ח. הָעֶצָה הִיא מְסֻגָּלַת יוֹתֵר בְּשָׂדָה.
- ט. הַהוֹלֵךְ אַחֵר עֶצַת אִשְׁתּוֹ, נוֹפֵל בְּגִיהָנָם.
- י. אַל תִּשְׁאַל עֶצָה אֶלֶּא מֵאִישׁ וְלֹא מֵאִשָּׁה.

עֲזוּת

- א. מִי שֵׁישׁ בּוֹ עֲזוּת, בְּיָדוּעַ שְׂעֵבֵר עֲבָרָה לְהַכְעִים.

- ב. עזות בא על־ידי כּעס.
- ג. על־ידי עזות לא יקבל מוסר.
- ד. על־ידי עזות נעשה אביר־לב, גם בידוע שעדין לא תקן פשעי אביו.
- ה. מי שיש לו עזות, תקונו שניניח תפלין, שהיו על ראש צדיק.
- ו. בשרשע מעז בפני ישר, אין זה אלא, כּדי שהישר יפשפש במעשיו.
- ז. מי שיש לו עזות, בידוע שאינו מסתפק במה שיש לו.
- ח. התורה היא תקון לעזות.
- ט. על־ידי עזות גשמים נעצרים, ובידוע שנכשל בעברה, וסופו שיכשל בעברה, ומתן לקרותו רשע, ומתן לשנאתו, והוא אחד מתקע"ד [מהתשע מאות שבעים וארבעה] דורות.
- י. חצפה אכלו כלפי שמיא מהני, והוא מלכותא בלא תגא.

חלק שני

- א. כְּשֶׁרוֹאִין שְׁהֶעוֹלָם מְעִיזִין פְּנֵיהֶם כְּנֶגֶד הַתְּלַמִּידֵי חֲכָמִים, יִדְעוּ שְׁבֹדַי מְלַחֲמוֹת גְּדוֹלוֹת יִתְעוֹרְרוּ עַל מְדִינָה הַזֹּאת.
- ב. כָּאֵב הָרֹאשׁ בָּא עַל שְׁמִיעוּ פָּנָיו כְּנֶגֶד זֶרַע דָּוִד הַמְּלֶכֶה.

🌿 פֶּחַד 🌿

- א. בְּשָׁעָה שְׁבֵא פֶּחַד עַל רָשָׁע, בִּידוּעַ שְׂבֻזָּה הַשָּׁעָה הַקְּדוֹשׁ-שֶׁבְרוּךְ-הוּא נוֹתֵן לְצַדִּיק תְּאוֹתָיו.
- ב. עַל-יְדֵי פֶּחַד בָּא מְכֻשׁוֹל.
- ג. עַל-יְדֵי בְּטָחוֹן תִּנְצֵל מִפֶּחַד.
- ד. סִגְלָה לְבַטֵּל אֶת הַפֶּחַד, לְזַכֵּר אֲבָרָהֶם אֲבִינוּ.
- ה. בְּצַדִּיקָה תְּבַטֵּל אֶת הַפֶּחַד.
- ו. סִגְלָה לְבַטֵּל אֶת הַפֶּחַד, שְׁתֹּאמַר ה' צְבָאוֹת.
- ז. עַל-יְדֵי הַפֶּחַד נִתְּבַטֵּל הַגְּאוּהָ.
- ח. פֶּחַד מְכַחֵשׁ כַּחוֹ שָׁל אָדָם.
- ט. בִּרְדֵּעַת אֵין לוֹ לְהַתְּפַחַד מִפְּנֵי קוֹל בְּעֵלְמָא.
- י. מֵאֵן דְּמִבְעַת, אַף-עַל-גַּב דְּאִיהוּ לָא חֲזִי מְזִלָּה חֲזִי. וְתַקְנָתוֹ, יִדְלַג מִדְּכִתָּה אַרְבַּע גְּרַמִּידֵי אוֹ לִיקְרֵי

קְרִיאַת־שְׁמַע, אוֹ יֹאמֶר עֲוֵי דְבֵי מַבְחָא שְׁמִינָא
מִינְאֵי.

יא. מִי שְׁיֵשׁ לוֹ פְּחָדִים, יִזְמַר זִמְרָה שֶׁל שְׂמֻחָה.

יב. עַל־יְדֵי שְׁתַּצִּיר שֵׁם אֱלֹקִים לְנֶגֶד עֵינֶיךָ, יִלְכוּ
הַפְּחָדִים מִפְּנֵיךָ.

יג. מִי שְׁאוֹכֵל מִמּוֹן יִשְׂרָאֵל, פְּחָדִים בָּאֵין עָלָיו.

יד. מִי שְׁאִינוֹ נֹזֵהר בְּבִרְכַּת הַנְּהַנִּין תְּחִלָּה וְסוּף, פְּחָדִים
בָּאִים עָלָיו.

טו. עַל־יְדֵי בְּטָחוֹן לֹא יִהְיֶה לְךָ פֶּחַד.

טז. הוֹשְׁעָנוֹת חֲבוּטִים מְסַגְּלִים לְבַטֵּל הַפֶּחַד.

יז. מִי שְׁשׁוֹמֵעַ וְאֹצִית לְדִין תּוֹרָה, נִצּוֹל מִפֶּחַד.

יח. שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וָעֶשֶׂר מְבִילוֹת מְבַטְּלִין הַפֶּחַד. גַּם יִתֵּן
מִתְּנָה לְצַדִּיק.

יט. עַל־יְדֵי אֶמֶת הָאָדָם נִצּוֹל מִפֶּחַד בְּלִילוֹת.

כ. עַל־יְדֵי עֲנָוָה לֹא יִהְיֶה לְךָ פֶּחַד.

כא. בֵּית שְׁיֵשׁ בּוֹ פֶּחַד, בְּדוּעַ שְׁיֵשׁ בּוֹ חֶלֶק לְסִטְרָא־
אַחֲרָא.

כב. בְּשֵׁשׁ אֵיזָה פֶּחַד, וְאַחֲר־כֵּן בָּא שְׂרָפָה, בְּדוּעַ
שְׂוִיתְבֵּטֵל הַפֶּחַד.

- כג. פַּחַד בָּא עַל-יְדֵי חֲנֻפָּה.
- כד. בְּשִׁשְׁרָאֵל בְּאַחַדוֹת, הָאֲמוֹת מִתְּפַחְדִּין מֵהֶם.
- כה. בְּשִׁשׁוֹכְחִים אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאֵינָם נִשְׁעָנִים עָלָיו, עַל-יְדֵי-זֶה מִתְּפַחְדִּים מֵאֲמוֹת.
- כו. עַל-יְדֵי דְאָגָה בָּא פַּחַד.
- כז. עַל-יְדֵי פַּחַד בָּא בְּזֹבִים.
- כח. אֹר הַיָּר סְגָלָה לְפַחַד.
- כט. עַל-יְדֵי הַתְּפַאֲרוֹת בְּעִשְׂרוֹת בָּא פַּחַד.
- ל. פַּחַד בָּא עַל-יְדֵי בַעַס.
- לא. עַל-יְדֵי דְאָגָה וּפַחַד נַעֲשֶׂה הַלֵּב אָטוּם.
- לב. עַל-יְדֵי לְמוֹד תּוֹרָה עַל הַשְּׁלָחַן בְּשַׁעַת סְעוּדָה נִצּוֹל מִפַּחַד.
- לג. מִי שֵׁישׁ לוֹ פַּחַד, הוּא סִימָן שֶׁהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הִסְתִּיר פָּנָיִם מִמֶּנּוּ, וְסִימָן שְׂדֵינִין שׁוֹרִין עָלָיו.
- לד. מִי שֶׁאֵינוֹ מִתְּוֹדָה עַל עֲוֹנוֹתָיו, מוֹרָא בָּא עָלָיו.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. בְּשִׁבְא פַּחַד עַל אָדָם, יָדַע שֶׁבֵּא בֶן גִּילוֹ לְאִיזָהוּ צָרָה.

- ב. לַפְעָמַיִם אָדָם מִתְפַּחַד קִדְּם שָׂבָא עָלָיו אִיזְהוּ טוֹב.
 ג. מִי שְׁבוֹרַח מִן הַצָּרָה, הוּא פִקַּח.
 ד. בְּלִילָה שָׁיֵשׁ לֶךְ פֶּחַד בְּשַׁעַת שָׁנָה, אֵל תִּלְךְ בְּדַרְךְ בַּיּוֹם.
 ה. כְּשֶׁאָדָם נוֹטֵה לְמוֹת, אִפְלוּ כְּשֶׁעֲדִין בְּקוֹר־הַבְּרִיאָה וְאִינוּ יוֹדְעַ שְׁדִינּוּ לְמִיתָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא מִתְפַּחַד וְאוֹמֵר בְּפִיו שְׁיָמוּת.

פְּדִיּוֹן שְׁבוּיִים

- א. עַל־יְדֵי גְבוּהוֹת הַלֵּב נוֹפֵל לְתַפְיָסָה.
 ב. דְּמוּדָה לְנִכְרִים נוֹפֵל בִּידִיהוֹן, אֶלָּא כָּל דְּבַרְיָהֶם תִּסְתֹר.
 ג. הָאוֹמֵר דְּבַר בְּשֵׁם אוֹמְרוּ, מִבִּיא גְּאֻלָּה לְעוֹלָם.
 ד. עַל־יְדֵי פְּדִיּוֹן שְׁבוּיִים נִתְקַבֵּץ נִדְחָיו שֶׁל הַפּוֹדָה.
 ה. מִי שְׁאִינוּ יוֹצֵא מִבֵּיתוֹ חָשׁוּב, כְּתַפְיָסָה.
 ו. בְּעוֹזֵן מְשַׁכְּב־זָכָר נִתְפָּס בְּתַפְיָסָה.
 ז. מִי שְׁמַרְחֵם עַל הַשְּׁבוּיִים, הַקְּדוֹשׁ־שֶׁבְּרוּךְ־הוּא מְצִילוֹ מִמִּיתָה.

- ה. מי שֶׁהוּא בְּתַפְיֹסָה, בְּיָדוּעַ שָׁגַם נִשְׁמָתוֹ לְמַעַלָּה בְּתַפְיֹסָה.
- ט. מי שֶׁבָּא לְצַדִּיק וְשׂוֹאֵל אֶת הַצַּדִּיק עֲצָה וּמִכָּר עֲצָתוֹ אַחֲר־כֵּן, עַל־יְדִיָּוָה נִתְּפָם בְּתַפְיֹסָה.
- י. מי שֶׁמֵּאֲכִיל לֶחֶם לְרַעֲבִים, הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מְצִיל אוֹתוֹ מִבֵּית־הָאֲסוּרִים.
- יא. מי שֶׁשָּׂא תַקֵּן חַטָּאוֹת נְעוּרִים, עַל־יְדִיָּוָה בָּא לְבֵית־הָאֲסוּרִים.
- יב. מי שֶׁהוּא רָגִיל לְהִיּוֹת מוֹהֵל, אוֹ לְסַפֵּק צָרְכֵי סְעוּדַת בְּרִית־מִוֶּלֶה שֶׁל עֲנִי, עַל־יְדִיָּוָה נִצּוֹל מִבֵּית־הָאֲסוּרִים.

חֶלֶק שֵׁנִי

- א. עַל־יְדֵי נְאוּף נוֹפֵל לְתַפְיֹסָה אוֹ לְחָלִי כָּאֵב רַגְלִים. גַּם תִּלְמִיד שֶׁשָּׂא הַגֵּיעַ לְהוֹרָאָה וּמוֹרָה, נוֹפֵל לָזֶה. גַּם מִזִּיקִין שׁוֹלְטִין עָלָיו.
- ב. סִגְלַת הַצַּדָּקָה לְבַטֵּל כָּל אֵלוֹ הָעֲנֻשִׁין.
- ג. בְּשִׁבִיל שְׂאוֹן מִבְּקָשִׁין רַחֲמִים עַל חֵבְרוֹ, עַל־יְדִיָּוָה נוֹפֵל לְתַפְיֹסָה, וְתַקֵּן לְתַפְיֹסָה, שִׁיפְרִנֵּם אִיזְהוּ בְּעַל־יְחִיִּים.

- ד. עַל-יְדֵי תִשְׁמִישׁ הַמָּטָה בְּיָמִים שְׁאִסּוּרֵינָּ בְּתִשְׁמִישׁ,
עַל-יְדֵי-זֶה נוֹפֵל לְתַפִּיסָה.
- ה. כְּשֶׁאֶחָד מִבְּנֵי-יִשְׂרָאֵל נִתְּפַס בְּתַפִּיסָה, עַל-יְדֵי-זֶה
לְפִי בְּחִינָתוֹ נִסְתָּמוּ מַעֲיָנוֹת הַחֲכָמָה מִחֲכָמֵי הַדּוֹר,
וּלְהַפְּךָ כְּשִׁיּוּצָא מִהַתַּפִּיסָה.
- ו. לְפַעֲמִים עַל-יְדֵי תַפִּיסָה נִצּוֹל מִכְּלִיּוֹן בָּנִים.
ז. עַל-יְדֵי לְשׁוֹן-הָרַע נִתְּפַס בְּתַפִּיסָה.
- ח. הַשְּׁעָרוֹת שֶׁגִּדְלִין עַל הָאָדָם וְהַמְּלַבּוּשִׁים שֶׁעַל
הָאָדָם בְּשַׁעָה שִׁיּוֹשֵׁב בְּתַפִּיסָה, שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם רוּחַ
מְכַעֵר, שֶׁעוֹכֵר וּמְבַזֶּה אֶת הָאָדָם.
- ט. הַשְּׁתַּדְּלוֹת בְּפִדְיוֹן שְׁבוּיִים מְסַגֵּל לְהוֹלֵדָה.
- י. מִי שֶׁעוֹסֵק בְּפִדְיוֹן שְׁבוּיִים, גְּדוּלֵי הַדּוֹר נִכְלָלִים בּוֹ
עַל-יְדֵי-זֶה.

פְּרִישׁוֹת

חֵלֶק שְׁנִי

- א. אָדָם הַמִּתְנַהֵג בְּפְרִישׁוֹת, וְאַחֲר־כֵּן חוֹזֵר מִפְּרִישׁוֹתוֹ,
עַל-יְדֵי-זֶה הוּא נוֹפֵל לְתַאֲוָה נוֹסֶפֶת מִמָּה שֶׁהָיָה לוֹ
קִדְּם פְּרִישׁוֹתוֹ.

- ב. הַפְּרִישׁוֹת מִבֵּיא שִׁבְעַ.
- ג. פְּרִישׁוֹת מִתְּשֻׁמִּישׁ חָשׁוּב כְּמוֹ תַּעֲנִית.
- ד. חוֹלֵאת שֶׁל רְקִיקַת דָּם בָּא, עַל־יְדֵי שְׁמִבְטָל עוֹנָה שֶׁל לַיִל טְבִילָה.

פּוֹסֵק

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. עַל־יְדֵי לְמוּד פּוֹסְקִים עַד שְׂיַדַע לְהוֹרוֹת הוֹרָאוֹת, עַל־יְדֵי־זָה גוֹרֵם פְּקִידָה לְכַמָּה עֶקְרוֹת.
- ב. עַל־יְדֵי לְמוּד "שְׁלַח־עֲרוֹךְ" בָּאִים לִירָאָה.
- ג. לְמוּד הַפּוֹסְקִים מְבַטְלִין הִרְהוּרֵי עֲבוּדָה־זָרָה.
- ד. כְּשֶׁאֵיזְהוּ רָשָׁע נִתְגַּדֵּל, אֵזִי קָשָׁה לְחַדֵּשׁ אֵיזְהוּ סִבְרָא בַּפּוֹסְקִים. גַּם דְּבָרֵי הַדִּינִים אֵינָם נִשְׁמָעִים בְּאֲזֵנֵי הַבְּעֵלֵי־דִינִים.

צְדָקָה

- א. כָּל צְדָקָה וְחֶסֶד שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂין בְּעוֹלָם הַזֶּה, שְׁלוֹם גְּדוֹל וּמְלִיצֵי יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׁמִים.
- ב. גְּדוֹלָה צְדָקָה שְׁמִקְרַבֶּת אֶת הַגָּאֻלָּה.

- ג. ומצלת מן המיתה.
- ד. ומקבל פני השכינה.
- ה. ונעשה מלוה להקדוש-ברוך-הוא.
- ו. ונתרומם מזלו.
- ז. ונקרא צדיק גמור.
- ח. על-ידי צדקה נעשה סור מרע.
- ט. מצוה לזון אלו שעוסקים בתורה יותר מאלו שאין עוסקין, אבל לענין דינא אין לחלק.
- י. כשמוציא גזלה מתחת יד חברו, כאלו נתן צדקה.
- יא. הפשרה היא משפט, שיש בו צדקה.
- יב. הנותן צדקה לעני שאינו הגון, אין מקבל על זה שֶׁכָּר.
- יג. צריך להחזיק טובה לנותן, ואל תאמר שלא נתן לך משלו.
- יד. שקולה צדקה כנגד כל המצוות.
- טו. גדול המעשה יותר מן העושה.
- טז. כל פרוטה ופרוטה מצטרפין להשבון גדול.
- יז. גדול העושה צדקה בסתר יותר ממעשה.

יח. הַנּוֹתֵן פְּרוּטָה לְעַנִּי מִתְבָּרֵךְ בְּשֵׁשׁ, וְהַמְפִּיֵסוֹ מִתְבָּרֵךְ בְּאַחַת־עֶשְׂרֵה.

יט. הָרוֹדֵף צְדָקָה, הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מִמְצִיא לוֹ מְעוֹת וּמִמְצִיא לוֹ בְּנֵי־אָדָם מְהַנְּגִים בְּיָדֵי לְקַבֵּל עֲלֵיהֶם שָׂכָר, וְזוֹכָה לְבָנִים בְּעַלְי עֵשֶׂר, בְּעַלְי חֲכָמָה, בְּעַלְי אֲגָדָה.

כ. בְּרֵאש־הַשָּׁנָה דִּנֵּין אֶת הָאָדָם כַּמָּה יַפְסִיד, וְאִם זָכָה נוֹתֵן זֶה הַמָּמוֹן לְעַנְיִים.

כא. יְרוּשָׁלַיִם נִפְדֵּית בְּצְדָקָה.

כב. עַל־יְדֵי צְדָקָה נִתְכַּפֵּר לְאַחָב מִחֲצָה.

כג. הַכְּנֶסֶת־אוֹרְחִים מִיָּגוֹן עַל חֲטָא עֲבוּדָה־זָרָה.

כד. גְּדוּלָה הַכְּנֶסֶת־אוֹרְחִים שְׁמֵרְחֶקֶת אֶת הַקְּרוֹבִים וּמְקַרְבֶּת אֶת הָרְחוֹקִים.

כה. הַמְזַמֵּן עֲבוֹרִים בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וּמִשְׁמֵשׁ עָלָיו, גּוֹרֵם גְּלוּת לְבָנָיו.

כו. בְּשֵׁהֶעוֹלָם אֵין נוֹתְנִים צְדָקָה, הַמְּלַכּוֹת גּוֹזֵר גְּזֵרוֹת רָעוֹת וְלוֹקַח מְמוֹנָם.

כז. יִתֵּן לְצְדָקָה בְּשֵׁתֵי יָדַיִם, וַיְהִיָּה תִפְלָתוֹ נִשְׁמַעַת.

כח. עַל־יְדֵי הַנְּדִיבוֹת תִּהְיֶה לָךְ תִּקְוָמָה.

כט. על-ידי צדקה בא אמונה.

ל. מי שהולך בשביל צדקות, הוא משכר חמה מן העולם.

לא. גם זוכה לאמת.

לב. על-ידי צדקה יהיה לך בנים, ויהיה שלום ביניהם.

לג. על-ידי צדקה הפרות מצמיחין.

לד. על-ידי צדקה מקרב הישועה.

לה. בעת צרה מזכירין לו הצדקות שנתן.

לו. על-ידי צדקה שתתן, גם השרים והמלכים יהיו עמך בשלום.

לז. על-ידי צדקה לא ישמע אדם חכם ושוד ושקר.

לח. על-ידי צדקה זוכה אדם לחן.

לט. מי שמדבר לבני-אדם, שיתנו צדקה, הוא מרבה ישועה.

מ. כשאין בעיר מי לסמך את העניים, בא שרפה.

מא. בזכות הצדקה נצול מגאולה.

מב. אמונה חשוב בצדקה.

מג. על-ידי צדקה לשם שמים בא למדת בושעה.

מד. על-ידי הנדיבות יבוא לאהבת הצדיקים.

- מז. מי שְׁגוּזַל אֶת הָעֵנִי, בְּזִיזוֹנוֹת בָּאִים עָלָיו.
- מו. מי שְׁנוֹתֵן צְדָקָה, כָּאֵלֹ מְבִיא קֶרֶבֶן.
- מז. עַל־יְדֵי צְדָקָה בָּא גֹשֶׁם.
- מח. עַל־יְדֵי צְדָקָה אֵין מְגַרְשִׁין אֶת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמְּקוֹמָם.
- מט. כְּשֶׁאֲנָשִׁים נוֹתְנִים צְדָקָה, עַל־יְדֵי־זֶה הַפְּרוֹת נִתְּבָרְכִין וְהַשְּׁלוֹם בְּעוֹלָם.
- נ. עַל־יְדֵי אֲמַת רוּאִים אֶת הַצְּדָקָה שְׁאַתָּה עוֹשֶׂה.
- נא. צְדָקָה מִגֵּן עַל זֶרְעוֹ שֶׁל אָדָם.
- נב. מי שְׁמַת־פֶּלֶל עַל חֵבְרוֹ, נֶחֱשֵׁב לוֹ כְּצְדָקָה.
- נג. מי שֵׁיֵשׁ לוֹ דֵי סְפוּקוֹ, וְאֶף־עַל־פִּי־בֵן עֵינֹ רָעָה בְּעֵגְבִיִּים, שְׂבָאִים וּפּוֹשְׁטִים יְדִיהֶם שְׂיִתֵּן לָהֶם, גַּם מִי שְׁנוֹתֵן עַל מַחְצִית שֶׁכֶר, וְהֵם עֹמְלִים וּמְבִיאִים לוֹ מַחְצִיתוֹ, וּכְשֶׁרוּאָה שֶׁהֵם מְרוֹיַחִין וַיֵּשׁ לָהֶם פְּרִנְסָתָם וְדֵי סְפוּקָם, הוּא מֵצֵר עַל זֶה, כִּי עֵינֹ רָעָה, עָלָיו נִתְקַיֵּם הַנְּבוּאָה, הַנִּכְתָּב אַחַר פְּסוּק "בְּמִלְאוֹת שֶׁפְּקוֹ יֵצֵר לוֹ" עַד "זֶה חֵלֶק אָדָם רָשָׁע".
- נד. מי שְׁעוֹשֶׂה חֶסֶד עִם אוֹהֲבֵי הַשֵּׁם וְתִבְרָךְ, עַל־יְדֵי־זֶה מִתְקַן פְּגָם הַבְּרִית.
- נה. בְּזִכּוֹת עֵגְבִיִּים אָנוּ נִצּוֹלִים מִן הַגּוֹיִים.

נו. כְּשֵׁאתָה עוֹשֶׂה מְצוּה, תִּרְאֶה שֶׁהַמְצוּה לֹא תִהְיֶה בְּחֵנֶם, אֲלֵא בְּכֶסֶף מָלֵא.

נז. בְּעוֹזֵן תְּרוּמוֹת וּמַעֲשֵׂרוֹת הַשָּׁמַיִם נִעְצָרִים וְהַיָּקָר הָיָה.

נח. הַשְּׂמִיחָה בְּצַדָּקָה הִיא סִימָן עַל לֵב שָׁלֵם.

נט. עֲשֵׂה עַד שֶׁאֲתָה מוֹצֵא וּמְצוּי לָךְ וְעוֹדֶךָ בְּיָדְךָ.

ס. כָּל הַמְּשַׁגֵּר מִתְנוּתָיו לְכֹהֵן אֶחָד, מְבִיא רָעַב לְעוֹלָם.

סא. הַמְּטִיל מְלֵאֵי לְכִים שָׁל תְּלִמִיד־חֶכֶם, זוֹכֵה לַיֵּשֵׁב בִּישִׁיבָה שָׁל מַעְלָה.

סב. גְּדוּלָה צַדָּקָה יוֹתֵר מִכָּל הַקְּרָבָנוֹת.

סג. גְּדוּלָה גְּמִילוּת־חֶסֶדִים מִן הַצַּדָּקָה.

סד. שָׁמָּא תֵּאמַר כָּל הַבָּא לְקַפֵּץ וּלְתַן צַדָּקָה, מִסְפִּיקִין בְּיָדוֹ, וּמְמַצִּיאִין לוֹ אֲנָשִׁים מְהַגְּנִים, תְּלַמּוּד לֹא־מֵר: "מַה יָּקָר", צָרִיךְ לְטָרַח וְלָרִדֵּף אַחֲרֵיהֶם, לְפִי שְׂאֵינָם מְצוּיִים לְזָכוֹת עִם מְהַגְּנִים.

סה. הַצַּדָּקָה הִיא בְּשֵׁנֵי פָּנִים: כְּמִתְנַת יָדוֹ וּכְבִרְכַת ה'.

סו. מִי שֵׁיֵשׁ לוֹ וְאֵינּוֹ רוֹצֵה לְהַתְּפָרֵן מִשָּׁלוֹ וּמִקְבָּל מַאֲחָרִים, תִּדַּע שֶׁנִּפְרָעִין מִמֶּנּוּ לְאַחַר מוֹתוֹ, שֶׁנֶּעֱשֶׂה עֶבֶד לְזֶה שֶׁלְקַח מִמֶּנּוּ.

סו. מִי שְׁנוֹתָן צְדָקָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן יִכּוֹל לְהִיּוֹת שִׁירֵד מִנְּכָסָיו.

סח. כָּל הַמַּעֲלִים עֵינָיו מִן הַצְּדָקָה, כָּאֵלּוּ עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה.

סט. הַגּוֹזֵז נְכָסָיו, נִצּוֹל מִדִּינָה שֶׁל גִּיהֶנָם.

ע. אֶפְלוּ עָנִי יִתֵּן צְדָקָה, וְאִין מֵרַאִין לוֹ סִמָּנֵי עֲנִיּוֹת.

חֵלֶק שֵׁנִי

א. עַל־יְדֵי נְאוּף נוֹפֵל לְתַפִּיסָה אוֹ לְחָלִי כְּאֵב רַגְלִים. גַּם תִּלְמִיד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְהוֹרָאָה וּמוֹרָה, נוֹפֵל לְזֶה, גַּם מִזִּיקִין שׁוֹלְטִין עָלָיו. סִגְלַת הַצְּדָקָה לְבַטֵּל כָּל אֵלּוּ הַעֲנָשִׁים.

ב. הַתּוֹרָה, וְהַמַּעֲשֵׂר וְהַשֶּׁבֶת הֵם נוֹתְנִים חַיִּים גְּשָׁמִיִּים גַּם־כֵּן.

ג. עַל־יְדֵי צְדָקָה בְּסִפָּה קָלָה הוּא מְכַנִּיעַ אֶת אוֹיְבָיו, וְהַקְדוּשָׁבְרוּךְ־הוּא מְצִילוֹ מִסַּבּוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁל אוֹיְבָיו.

ד. לְסִיעַ לְתִלְמִידֵי־חֲכָמִים, בְּזֶה מְבַטֵּל הוֹרָאת הַכּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת.

ה. על־ידי מִפְרָנְסֵי עֲנִיִּים נְצוּלֵינן הַמוֹנֵעִם מִן הַמַּגֵּפָה בְּזוּכוֹתָם. גַּם בְּזוּכוֹתָם מִחֵין דְּגִדְלוֹת קוֹדֶמִין לְמַחֵין דְּקַטְנוֹת.

ו. על־ידי צְדָקָה מִמְתִּיק הַדִּין שֶׁל לְעֵתִיד לָבֵא, הֵינּוּ יוֹם הַדִּין שֶׁלְעֵתִיד לָבֵא.

ז. אֱלוֹהֵי גוֹמְלֵי־חֲסָדִים הָעוֹשִׂים חֶסֶד, וְלִפְעָמִים גּוֹרְמִים עִם הַחֶסֶד לְרָעָה, וְעוֹשִׂים עֲצָמָן כְּאֱלוֹהֵי רֹאִים הָרָעָה, הַצּוֹמַחַת מִחֲסָדָם, וְזֶהוּ בְּחִינַת הָאֲזוּהָרָה שֶׁהַזְּהִיר לְכַהֲנִים, בְּחִינַת חֶסֶד שֶׁלֹּא יִפְסִיעוּ פְּסִיעָה גִּסָּה, עַל־יְדֵי־זֶה גּוֹרְמִים, שֶׁהַדִּין שֶׁלְמַעַלָּה, חֶסֶד וְשָׁלוֹם, אֵינּוּ בְּמַתִּינוֹת. וְכֵן לְהַפְּךְ כְּשֶׁמִּדְּקָדְקִים בְּחֲסָדָם, שֶׁלֹּא יִצְמַח רָעָה, עַל־יְדֵי־זֶה הַדִּין בְּמַתִּינוֹת.

ח. מִחֲדוּשֵׁי אֲוִרִיתָא צְרִיכִין לְלַמֵּד קֹדֶם הַחֲדוּשׁ פּוֹסְקִים וְגַם אַחֲר־כֵּן, וְהַלְמוּד פּוֹסְקִים הוּא הַשְּׁמִירָה שֶׁל הַחֲדוּשֵׁין, שֶׁלֹּא יִגַּע בָּהֶן זָר. גַּם כְּשֶׁרוּצָה לַעֲשׂוֹת צְדָקָה, צְרִיךְ לַעֲשׂוֹת בֵּין כֶּמוֹ בְּחֲדוּשֵׁין.

ט. הַחֲדוּשֵׁין דְּאֲוִרִיתָא וְהַצְדָּקָה, כָּל אֶחָד מְעוֹרֵר אֶת חֵבְרוֹ.

י. גְּדוּל כַּח הַמַּעֲשֵׂר, שְׁמַהֲפֹךְ הַקְלָלָה לְבִרְכָה.

יא. עַל־יְדֵי מַעֲשֵׂר נִתְבַּטְּלִים הִרְהוּרֵי זְנוֹת.

- יב. הַגּוֹמֵל חֶסֶד, אֵין צָרִיךְ לְזָכוֹת אָבוֹת.
- יג. עַל-יְדֵי גְמִילוֹת-חֶסֶד בָּא לְאֲרִיכוֹת-יָמִים.
- יד. יֵשׁ תְּפִלוֹת שְׂאִינָם נִתְקַבְּלִים לְמַעַלָּה אֲלֵא עַד שְׁנוֹתָנִים כָּל-כָּךְ מָעוֹת לְצַדִּיקָה כְּפִי מִסֵּפֶר הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַתְּפִלָּה הַשְּׂנֵיף לְזֶה הַדָּבָר. לְמֹשֶׁל, כְּשֶׁמִּתְפַּלֵּל אֵלֹו הַתִּבּוֹת: "תֵּן לִי בָנִים", צָרִיךְ לְהֵן צַדִּיקָה כְּמִסֵּפֶר אוֹתִיּוֹת "תֵּן לִי בָנִים".
- טו. עַל-יְדֵי צַדִּיקָה זוֹכֶה לְבָנִים.
- טז. מִי שֶׁהוּא מְפָרְנִם אֶת הַרְבִּים, עַל-יְדֵי-זֶה מִמְשִׁיךְ הַבְּרָכָה מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל לְחוּץ לְאֶרֶץ.
- יז. עַל-יְדֵי הַמָּמוֹן שְׁנוֹתֵן לְעַנְיֵי אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, עַל-יְדֵי-זֶה מְמוֹנֹו נִתְקַיֵּם בִּידֹו.
- יח. כְּשֶׁאָדָם בָּא לְעִיר לְדוֹר, יִשְׁלַח בְּשָׂר לְעַנְיֵי הָעִיר, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִשָּׂא הֵן בְּעֵינֵי שָׂרֵי הָעִיר.
- יט. עַל-יְדֵי נְתִינַת שְׂקָלִים נִצּוֹל מֵיִצָר הָרָע.

צְדִיק

- א. אֵל יִקְשֶׁה לְךָ הַדָּבָר כְּשֶׁאֲתָה רוֹאֶה, שֶׁהַצְדִּיק לֹא תִקַּן אִיזְהוֹ דָבָר, כִּי זֶה סִבָּה מֵאֵת הַשֵּׁם יְתִבְרַךְ, שֶׁיִּנְיַח מְקוֹם לְבָנָיו לְהַתְגַּדֵּל בּוֹ.

- ב. פְּעָמִים שְׁבַטוּלָה שֶׁל תּוֹרָה זֶהוּ יְסוּדָהּ.
- ג. מְקַבְּלִים מִתְּנֹת מִרְשָׁעִים, כִּדִּי שְׂיַחֲזְרוּ בְּתִשׁוּבָהּ.
- ד. צְדִיקִים מֵהֵנִי זְכוּתֵיהוּ אֲעֵלְמָא, אֲדִידָהוּ לָא.
- ה. מְצִינּוּ שְׁצַדִּיק אֶחָד עוֹשֶׂה דְבָר, כִּדִּי שְׂיִהְיֶה רַבּוֹ לְצַדִּיק אַחֵר.
- ו. תּוֹעֵלֶת גְּדוֹל לְרֵאוֹת פְּנֵי גְדוֹלֵי הַדּוֹר.
- ז. הַצַּדִּיק נֶעְנֶשׁ, כְּשֵׁאִינוּ מִתְּפַלֵּל עַל דּוֹרוֹ.
- ח. הַלּוֹמֵד תּוֹרָה לְתַלְמִיד שְׂאִינוּ הֶגְנוֹן, נִקְרָא רָשָׁע.
- ט. לְשׁוֹן חֲכָמִים הִיא מְעַשֶּׂרֶת וּמִרְפָּא, בְּכֵן תַּלְמִיד לְדַבֵּר בְּלִשׁוֹנָם.
- י. הַמְּלַמֵּד תּוֹרָה לְאַחֵרִים, הַתּוֹרָה נִתְּנָלָה לוֹ בְּלֹא טִרְחָא.
- יא. מְצִינּוּ שֶׁהַצַּדִּיק מִתְּרַעֵם, כְּשֵׁאֶחָד מִתְּלַמִּידָיו מִתְּקָרֵב אֶת עֲצָמוֹ לְצַדִּיק אַחֵר כִּדִּי לְהִתְפָּאֵר.
- יב. לְקָרֵב לְצַדִּיקִים בְּטִרְחָא מִסְתִּיעָא מִלְתָּא טְפִי לְעִבּוּדַת הַבוֹרָא.
- יג. לְפָעָמִים מֵרָאִים מִן הַשָּׁמַיִם לְצַדִּיק דְּבָר שְׂאִינוּ.
- יד. הָעוֹשֶׂה טוֹבָה לְמִי שְׂאִינוּ יוֹדְעָהּ, כּוֹזֵרֵק אֶבְנֵן לְמַרְקוּלִים.

- טו. כָּל אָדָם יִנְהַג אֶת עֲצָמוֹ, כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַע מֵרַבּוֹ.
- טז. לְפַעֲמִים הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְאַסֵּף בְּמָה צְדִיקִים בְּמָקוֹם אֶחָד, בְּדִי שִׁדְחָקוֹ זֶה אֶת זֶה וַיִּצְטַעְרוּ, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְבַּשְּׁלוּ כָּל צָרָכָם.
- יז. מִי שֶׁאִינוֹ מַעְצִיר אֶת עֲצָמוֹ, זוֹכֵה לְתַלְמִידִים.
- יח. יֵשׁ צְדִיק שֶׁקוֹלוֹ הוֹלֵךְ מֵרְחוֹק, הֵינּוּ בְּפָרְסוֹם, וְאַחֲרֵכֶךָ הוּא נוֹפֵל עַל-יְדֵי תַּאֲוֹת מָמוֹן.
- יט. מִי שֶׁהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא חָשׁוֹב בְּעֵינָיו, וְכָתַב בְּסֵפֶר כָּל שְׁמוֹת הַצְּדִיקִים וְהַתְּנָאִים וְהַיְרָאִים לְזִכְרוֹן.
- כ. אֵל יִקְשֶׁה לָּךְ, לָמָּה לָּהֶם לַצְּדִיקִים לְהֵנּוֹת מֵאַחֲרֵים בְּדִי לְהֵנְהִיג אֶת בְּנֵי-בֵיתוֹ בְּעֵשֶׂר וּבְכָבוֹד, מוֹטֵב שְׂלֵא לְהֵנְהִיג וְלֹא לְהֵנּוֹת מֵאַחֲרֵים, אֵל יִקְשֶׁה לָּךְ, כִּי כָּל מָה שֶׁיֵּשׁ תַּעֲנוּג וְהִרְחָבָה לַצְּדִיק, עַל-יְדֵי-זֶה נִתְגַּדֵּל נִשְׁמָתוֹ, וְאִזִּי יֵשׁ בֵּית מְנוּחָה לְשָׂכֵינֵת הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּבְכֵן אֵין לָבוֹא לְבֵית בְּיָדִים רִיקָנִיּוֹת.
- כא. כְּשֶׁתִּרְצֶה שְׂוִת־פֶּלֶל עֲלֶיךָ אֵיזָה צְדִיק, תִּלְךָ לַצְּדִיק שֶׁהוּא רַחֲמָן.
- כב. מִי שֶׁהוּא מְפָרְסֵם בְּדוֹרוֹ, צָרִיךְ לְקָרוֹת אוֹתוֹ רַבִּי, אֲפֹלוֹ שֶׁאַתָּה גְּדוֹל מִמֶּנּוּ.

- כג. כִּשְׁהֲצַדִּיק נוֹפֵל לְאִיזָה צָרָה, צָרִיד לוֹ לְבַקֵּשׁ מִצַּדִּיק אַחֵר, שְׂוִית־פֶּלֶל בְּעֵדוֹ.
- כד. אֵלֹהֵי בְּנֵי־אָדָם הַנוֹסְעִים לְצַדִּיק, אֶף־עַל־פִּי שְׂאִין מְקַבְּלִים תּוֹרָה מִמֶּנּוּ, מְקַבְּלִים שְׂכָר עַל הַנְּסִיעָה.
- כה. מִי שְׂאִינוֹ מְשַׁמֵּשׁ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, חָיֵב מִיתָה.
- כו. הַצַּדִּיק יְכוּל לְהַעֲלוֹת מֵתִים לְמַדְרֵגָה גְּדוֹלָה.
- כז. בְּהַלִּיכָה שְׁהוֹלֵךְ אֶצֶל תַּלְמִיד־חֶכֶם, בְּזָה הוּא מְתַקֵּן פָּגַם שְׁפָגַם בְּבִרְכַּת הַנְּהַגוּן.
- כח. כָּל שְׂאֵפְשָׁר לוֹ לְמַחֹת וְלֹא מַחָה, הוּא נֶעְנֵשׁ עֲלֵיהֶם.
- כט. לֹא־אֵרַח אֶרְעָא לְקַבֵּל מְרוֹת אַחֲרִים בְּפָנָי הַצַּדִּיק.
- ל. כָּל הַמְּתַעֲצֵל בְּהַסְפְּרוֹ שֶׁל חֶכֶם, אִינוֹ מְאַרִיד יָמִים.
- לא. הַצַּדִּיק יְכוּל לַעֲנֹשׁ לְפִי מִזְלוֹ.
- לב. כִּשְׁהֲצַדִּיק נִפְטָר, אֲזִי לְקוּתָא בָּא לְפִי מִדְּתוֹ שְׁנַהֲגוּ.
- לג. בְּזָכוֹת הַצַּדִּיק תַּלְמִידָיו מְתַפְּרָנְסִים.
- לד. מִי שֶׁשׁוֹמֵעַ תּוֹרָה מִהַצַּדִּיק, הָיוּ בְּאֵלֹהֵי הוּא אָמַר הַתּוֹרָה.
- לה. שְׁקוּלָה מִיתַת הַצַּדִּיקִים בְּשִׁרְפַת בֵּית אֱלֹקֵינוּ.
- לו. אִם תַּלְמִיד־חֶכֶם הִגּוֹן הוּא לְמַד מִמֶּנּוּ, וְאִם לֹא פָּרַשׁ מִמֶּנּוּ.

- לו. אין להסתכל על רבו בבית־המרחץ וכדומה.
- לח. לפעמים יש שני צדיקים שוין, לאחד מראין לו דברים עליונים, ולאחד אין מראין לו. תדע שזה שאין מראין לו, מפני שצריך להשתמש בזכותו להגן על אחרים.
- לט. מוטב לקרב את עצמו לצדיק שהוא רחמן.
- מ. בזכות שמוש אדם גדול אדם נצול מפיתה.
- מא. המורה הלכה בפני רבו, חיב מיתה, וראוי להפישו נחש, ונקרא חוטא, ומורידין אותו מגדלתו, ואזיל לשאול בלא ולד.
- מב. המקור שמפנו תשאב החכמה דהינו הרב, השתדל שיהיה ברוך וכשר, ולא תחליפנו, ולא תמיר אותו.
- מג. כל איש ידמה במעשיו לברכת אותו השבט.
- מד. כשיש רשע בבית, אזי נסתלק מהצדיק מעין התורה.
- מה. בזכות קבורת הצדיקים בחוץ לארץ, יזכו גם שאר המתים מגלגול מחלות.
- מו. הממון שמהנה את הצדיק, הרי זה כאלו עבד עבודת בית־המקדש.

מו. יש צדיקים שאינם נקראים בשם רבי.

מח. בשהצדיק אומר איזהו דבור, כל זמן שהדבור לא נתקיים, שעדין לא בא זמנו, הדבור הזה חקוק בעולם העליון, אבל אין מאיר בבהירות, וכשמגיע הזמן שיתקיים, אזי הדבור מתחיל להאיר בבהירות.
מט. מהנהגה את תלמיד־חכם, צריך לחזק שלא יתבזה בעיניו התלמיד־חכם.

נ. המונע הלכה מתלמידו, באלו גזולו מנחלת אבותיו, ואפלו עברין שבמעי אמן מקללין אותו ומנקבין אותו בכבדה. ואם למדו זוכה לברכות כיוסף, וזוכה ומלמדה לעולם־הבא.

נא. מי שאינו מהנהג תלמיד־חכם מנכסיו, אינו רואה סימן ברכה לעולם.

נב. המלגלג על דברי חכמים, הוא געגוש מיתה.

נג. קרבת הצדיקים טוב בעולם הזה ובעולם־הבא.

נד. הצדיק בדבורו יכול לפסק לזה גזעין ולזה גיהנם.

נה. טוב לבלות זמן רב, בשביל שעה אחת, שיתקרב לצדיק.

נו. בשנתמעט לאדם משמשיו, ידאג מיום המיתה או מדבר אחר.

- נז. יֵשׁ נָאָה דּוֹרֵשׁ, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינוֹ מְבִינֵן אֶל הָאֱמֶת.
- נח. צְדִיק יָכוֹל לְהִגְבִּיחַ תּוֹרָה שֶׁל צְדִיק אַחֵר.
- נט. מֵה שֶׁהַצְּדִיק מְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה, הַקְּדוֹשׁ־שֶׁבְרוּךְ־הוּא אוֹמְרָה בְּשֵׁמוֹ.
- ס. דְּבָרֵי צְדִיקִים חֲכָמִים, חֲכִיבִים מִדְּבָרֵי תּוֹרָה וּמִדְּבָרֵי נְבִיאִים, וְצָרִיד לְשִׁמְעַע וּלְצִיחַת אוֹתָם אַף־עַל־פִּי שְׂאִין מֵרֵאִין לָךְ שׁוֹם מוֹפֵת.
- סא. מִי שֶׁמְשַׁבַּח אֶת הַצְּדִיק, יְנוּחוּ בְּרָכוֹת עַל רֵאשׁוֹ.
- סב. הַצְּדִיק שֶׁבְעִיר כָּל דְּבָרֵיהֶם עָלָיו מִפְּלֵ.
- סג. מִתֵּר לְצְדִיק לְשִׁמְשׁ עִם מִי שֶׁהוּא שׁוֹנֵה הַלְכוֹת, כְּשֶׁהוּא מְלַמְּדוֹ אֵיזוֹהוּ דְּבַר חֲדָשׁ.
- סד. מִי שֶׁמְבִיא אֶת עַם־הָאָרֶץ לְקָרֵב תַּחַת כַּנְּפֵי הַצְּדִיק מְקַבֵּל עַל־יְדֵי־זוֹה שְׂכָר.
- סה. עַל־יְדֵי הַקְּבֵלַת פְּנֵי הָרֵב לֹא יֵרָאֵה שַׁחַת.
- סו. לְפַעְמִים הַתְּפִלָּה אֵינָה מוֹעֵלַת אֶלָּא בְּשַׁעֲתָהּ, וּכְשֶׁפּוֹסְקִין מִלְּהַתְּפִלָּל, עוֹשֶׂה הַקְּדוֹשׁ־שֶׁבְרוּךְ־הוּא רְצוֹנוֹ וְחֻפְצוֹ.
- סז. הַמְּבִיא דוֹרוֹן לְתַלְמִיד־חֶכֶם, כָּאֵלוֹ מְקָרִיב בְּפוּרִים.
- סח. אֵין לְהַטְרִיחַ אֶת הַמְּקוֹם.

סט. מי שאוהב את הצדיק, צריך לשמור את הצדיק, שלא יצא עליו שם רע.

ע. כל טובתן של רשעים רעה היא אצל הצדיקים.

עא. אל תתפלל ואל תטריח את קונך, כל זמן שאתה יכול לעשות בפעלה.

עב. הצדיק כל זמן שהוא בעולם הזה, הגן-עדן שיש לו משתמשין בו הצדיקים האחרים שנגנ-עדן.

עג. יש תלמידים שעקרום תלויים בזכות הצדיק, וכשנסתלק הצדיק אזי נסתלקים גם הם או נענשים.

עד. המקרבים שיש לצדיק בחייו, הם יהיו מקרבים במוותם [במותו].

עה. מי שהיה מקרב לצדיק אחר, ואחר-כך מקרב את עצמו לצדיק אחר, התורה שישמע מהצדיק הראשון מטרידין אותו.

עו. לפעמים הצדיק נפטר, כדי שיכריע איזה דין למעלה.

עז. איזהו בן עולם-הבא, זה שחולקין לו כבוד מחמת חכמתו.

עה. על-ידי צדקה געשה סור מרע.

ט. אינך זקוק לַיִסר תִּלְמִידֶךָ וְלִסְלִקוֹ מִלְפָּנֶיךָ, כְּשֵׁאִינוּ רוֹצֵה לַיִלֶךְ בְּדַרְךְ הַיִּשְׁרָה, אֲלֵא תִקְרְבֶהוּ, כִּי זֶה טוֹבַת שְׂאֵר הַתְּלָמִידִים, וְסוּפוֹ לָתֵת לֵב.

פ. לַפְּעָמִים אָדָם מֵת קֶדֶם זְמָנוֹ עַל־יְדֵי תִרְעָמַת צְדִיק.

פא. יְכוּל לְהִיּוֹת שְׂיִהְיֶה אָדָם צְדִיק גָּדוֹל, אֲף־עַל־פִּי שְׂלֵא לַמֵּד הַרְבֵּה.

פב. מִי שְׂאִינוּ מֵאֲמִין בְּדַבְרֵי הַצְּדִיקִים, רָאוּי לְעַנְשׁ, כָּל־שֹׁכֵן מְלַגְלֵג.

פג. כְּשֵׁאֲחָד בָּא לְקָרֵב אֶת עֲצָמוֹ לְצְדִיק, מִתָּר לוֹ לְהִרְחִיקוֹ, כְּשֵׁשׂוֹאֵל קְשִׁיּוֹת שְׂאִינוּ צְרִיךְ.

פד. כְּשֵׁהַצְּדִיק אוֹמֵר תּוֹרָה לָעָם, מִתָּר לוֹ לְחַבֵּב תּוֹרָתוֹ בְּעֵינֵיהֶם קֶדֶם שִׂיאֵמֵר.

פה. אֶפְלוּ זְוֹג רֵאשׁוֹן מִתְּהַפֵּךְ בְּתַפְלָה.

פו. בְּעוֹלָם הַזֶּה כָּל הַרוֹצֵה לְקָרֵב אֶת עֲצָמוֹ מְקָרֵב, אֲבָל בְּעוֹלָם־הַבָּא אֵין מְקָרְבִין אֲלֵא הַמְּקָרְבִין מִכְּבָר.

פז. צְדִיק שֶׁקָּרֵב אֶת הָאָדָם, וְהָאָדָם הַזֶּה לֹא רָצָה לְקָרֵב אֶת עֲצָמוֹ, מִתָּר לוֹ לְדַחוֹת בְּיָדָיו.

פח. הַצְּדִיק יְכוּל לְעַנֵּשׁ אֶת הָאָדָם בְּמִיתָה, אֶפְלוּ עַל־יְדֵי חֲלִישׁוֹת דַּעְתּוֹ, אֶפְלוּ בְּטָעוֹת.

- פ. דְּבָרִים שְׁאַתָּה שׁוֹמֵעַ מִפִּי הַצַּדִּיק, הֵם מוֹעִילִים, יוֹתֵר מִמָּה שְׁאַתָּה לוֹמֵד בְּסִפְרִים.
- צ. אָדָם מִבֵּין יוֹתֵר, כְּשֶׁרוֹאֶה פָּנֵי הַמְּדַבֵּר.
- צא. עַל-יְדֵי דְבוּר קָל שֶׁל הַצַּדִּיק נִפְתָּח אוֹר גָּדוֹל, אִזּוּ בְּנִקָּל לְבַנְי-אָדָם לְהַשְׁיִיג חֲכָמוֹת רָמוֹת.
- צב. מִי שְׁאַיְנוּ נוֹהֵג כְּשׁוֹרָה, מֵתֵר לְהִשְׁתַּעֲבֵד בּוֹ.
- צג. לְפַעֲמִים הַצַּדִּיק מְנַשֵּׂא אֶת הָאָדָם וְאַחֵר כֶּךָ מִשְׁפִּילוֹ, וְזֶה לְטוֹבַת הָאִישׁ.
- צד. יֵשׁ צַדִּיק נִקְרָא טוֹב, וְיֵשׁ צַדִּיק שְׁאַיְנוּ נִקְרָא טוֹב, וְיֵשׁ רָשָׁע רָע, וְיֵשׁ רָשָׁע שְׁאַיְנוּ רָע.
- צה. גִּנְאֵי הוּא וְשִׁפְלוּת לְדוֹר, שְׁכַפּוּפִין לָזֶה שְׁאַיִן לוֹ מִי שְׁיַעֲשֶׂה מְלֹאכֶתוֹ.
- צו. לְלַמֵּד לְאַחֵרִים עֲדִיף מִמַּעֲשֶׂה.
- צז. יֵשׁ לְהִזְהֵר מִלְּהִרְאוֹת חֲסִידוֹת לְפָנֵי גְדוֹלִים.
- צח. מֵהוּת הָאָדָם נִכְרַע עַל-יְדֵי הַתְּקַרְבוֹתוֹ; כְּשֶׁרוֹאִין לְמִי הוּא מְקַרֵּב.
- צט. הַצַּדִּיק אֵל יִסְכֵּן עֲצָמוֹ לְהִתְפַּלֵּל בְּעֲצָמוֹ, עַד שְׁיִהְיֶה הוּא מְסֻכָּן, אֲלָא יִשְׁתַּתַּף עִמּוֹ צַדִּיק אַחֵר.
- ק. הַצַּדִּיק יֵשׁ לוֹ כֹּחַ לְהִתְפַּלֵּל עַל אָדָם, שְׁיִנְצֵל מִחַטָּאִים.

- קא. הצדיק הוא הצלם-אלקים של הדור.
- קב. הצדיק הוא סובל לסובליו בעת צרתם.
- קג. יכול אדם שיהיה צדיק, אף-על-פי שאין לו בטחון בשלמות.
- קד. הצדיק יכול להתענג, ואינו ירא מהיצר הרע, פי תורתו מגנה עליו.
- קה. מי שאינו עומד בפני רבו, נקרא רשע ואינו מאריך ימים ותלמודו משתבח.
- קו. אין להטריח את השם יתברך בשכיכולין להועיל על-ידי דבר אחר.
- קז. לפעמים על-ידי נחת-רוח אחד ומעט שעושים לצדיק, על-ידי-זה זוכין לעולם-הבא.
- קח. מי שיש לו אמונה שלמה בשם יתברך, יכול לעשות נחת-רוח לצדיק.
- קט. מי שאין לו שום הרהורי עבודה-זרה, הוא משתוקק תמיד להציל את הצדיקים.
- קי. מי שרוצה לעשות טובה לצדיק, הקדוש-ברוך-הוא נותן לו כח לזה.
- קיא. תלמיד-חכם המבעט ברבותיו, נתקצרו שנותיו.

ק"ב. המנהיג עצמו בַּרְבָּנוֹת בְּשֵׁישׁ גְּדוֹל מִמֶּנּוּ, נִתְקַצְרִים שְׁנוֹתָיו.

ק"ג. בְּשֶׁהֲצַדִּיק צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל שְׂוִיתָנוּ לוֹ אֵיזָה דָבָר, וַיֵּרָא מֵהַמְּקַטְרָגִים עַל צְדָקָתוֹ, יִבְקֶשׁ הַפֶּךָ רְצוֹנוֹ.

ק"ד. בְּשֶׁרָשַׁע עוֹשֶׂה אֵיזָה רָעָה וּבָא לְהַצְדִּיק וְשׂוֹאֵל מִמֶּנּוּ אִם יִפֶּה עֲשֵׂה, מִתָּר לֹמַר לוֹ: יִפֶּה עֲשִׂיתָ, בְּדִי לְהַצִּיל אֶת נַפְשׁוֹ.

קט"ו. מִי שֶׁמְפָרִישׁ בְּנֵי-אָדָם מְלִבּוֹא תַחַת פְּנֵי הַשְּׂכִינָה, עַל-יְדֵי-זֶה נוֹפְלִים בְּנָיו לְעַבְדוֹת.

קט"ז. לְפַעֲמִים צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל הַחֹלָה שְׂוִימוֹת.

ק"ז. בְּתַחֲלָה הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְגַלֶּה הַסּוּד בַּתּוֹרָה לְצַדִּיק, וְאַחַר-כֵּן אֹמֵר הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הַתּוֹרָה בְּשִׁבִיל [בְּשֵׁם] הַצְדִּיק.

ק"ח. לְפַעֲמִים הַצְדִּיק מִתְעַנֶּה וּמִתְפַּלֵּל וְאֵינוֹ מוֹעִיל.

ק"ט. הַצְדִּיק מִתָּר לוֹ לְפָרֵץ גְּדָרִים שֶׁל אַחֲרִים בְּשִׁבִיל דְּרָבּוֹ.

קכ. לְפַעֲמִים גּוֹזְרִים מְלַמְעָלָה עַל מִסְפַּר בְּנֵי-אָדָם שְׂוִימוֹתוֹ, וַיֵּשׁ אֶחָד בֵּינֵיהֶם שֶׁהַצְדִּיק אוֹהֵב אוֹתוֹ, יֵשׁ כַּחַ בְּצַדִּיק לְהִתְפַּלֵּל עָלָיו וּלְהַצִּיל אוֹתוֹ וּלְתַן אַחַר תַּחֲתָיו.

- קכא. יֵשׁ כַּחַּ בַּצַּדִּיק לְקַח מְזִיחַ וּלְתַן לְזֶה.
- קכב. בְּרַבַּת הַצַּדִּיק הוּא פְּדִיּוֹן.
- קכג. כָּל צַדִּיק יֵשׁ לוֹ דְּבַר עֲבוּדָה, שֶׁצַּדִּיק אַחֵר, אֶפְלוּ גְדוֹל מִמֶּנּוּ, אֵינוֹ יָכוֹל לְהַשִּׁיג עֲבוּדָתוֹ.
- קכד. מֵה שֶׁהַצַּדִּיקִים נוֹסְעִים מִמָּקוֹם לְמָקוֹם בְּשֶׁבִיל מָמוֹן, כִּי דְבָרֵי תוֹרָה עֲנִיִּים בְּמָקוֹמָם וְעֹשִׂירִים בְּמָקוֹם אַחֵר.
- קכה. אַרְיֵכַת יָמִים שֶׁל תְּלִמִיד־חֶכֶם בָּא, בְּשֶׁמֶכְבְּדִין זֶה אֶת זֶה.
- קכו. אֵינָה דוֹמָה תְּפִלַּת צַדִּיק בֶּן צַדִּיק לְתְּפִלַּת צַדִּיק בֶּן רָשָׁע.
- קכז. מִי שֶׁמִּנְסָה אֶת הַצַּדִּיק, כְּאִלוּ מִנְסָה אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ־הוּא.
- קכח. כָּל הַגְּבִיּוֹת שֶׁאֲמוֹת הָעוֹלָם גּוֹבִיִּן מִיִּשְׂרָאֵל, אֵין זֶה אֶלָּא בְּשֶׁבִיל הַפָּגָם שֶׁפָּגְמוּ בְּכְבוֹד הַצַּדִּיק.
- קכט. כְּשִׁשׁוֹנְאֵי הַשֵּׁם דוֹבְרִים וְחוֹלְקִים עַל הַצַּדִּיק, הוּא כְּבוֹד גְּדוֹל לְצַדִּיק.
- קל. עַל־יְדֵי אֲמוּנַת צַדִּיקִים נִמְתָּק הַדִּין.
- קלא. הַצַּדִּיק הוּא מְלַמֵּד אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ־הוּא בְּתוֹרָתוֹ,

איך יתנהג עֲמָנוּ.

קלב. הַתְּפִלָּה שְׂאֵדָם מִתְּפַלֵּל בְּהִתְקַשְׁרוֹת הַצְּדִיקִים, הוּא נִעְנֶה.

קלג. הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מוֹחֵל עֲוֹנוֹת יִשְׂרָאֵל בְּשִׁבִיל הַצְּדִיקִים.

קלד. הַלִּיצְנוֹת אֵינּוּ מְנִיחַ אֶת הָאָדָם לִילֵךְ לַצְּדִיקִים.

קלה. עַל-יְדֵי צְדָקָה זֹכֶה לְהִתְקַרְבוֹת לַצְּדִיקִים.

קלו. אֵין לָךְ צְדִיק שְׂאֵין עָלָיו מַחְלָקַת וּמַחְקָרִים.

קלז. יֵשׁ רָשָׁע שֶׁהוּא בּוֹשׁ לְכַפֵּר בַּצְּדִיק עֲצֹמוֹ וּמְדַבֵּר רְעוֹת עַל אֱלוֹ שֶׁהֵם תַּחַת הַצְּדִיק.

קלח. עַל-יְדֵי רְאִית פְּנֵי הַצְּדִיק נִתְחַדַּד הַשִּׁכָּל.

קלט. מִי שֶׁשׂוֹמֵר אֶת הַצְּדִיק, שְׁלֵא יִפֹּל בּוֹ שׁוֹם צֶעַר, יִזְכֶּה לְכָבוֹד וְיִהְיֶה מְצַדֵּק הַצְּדִיק.

קמ. עַל-יְדֵי שְׂמִיעַת תּוֹרָה מִפִּי הַצְּדִיק מְקַבְּלִין חַיּוֹת.

קמא. רָשָׁע שֶׁעָשָׂה חַטָּאִים רַבִּים, תִּקְנַתּוֹ שְׂיִהְיֶה פֶּעֱלוֹתָיו לְחַיּוֹת אֶת הַצְּדִיק.

קמב. בְּשֶׁרֶשֶׁע מְכַנִּיעַ אֶת עֲצֹמוֹ תַּחַת הַצְּדִיק, בְּיָדוּעַ שְׂנֵגֵזֵר עַל הַצְּדִיק אֵיזָה צָרָה וְעַכְשָׁו לֹא יָבֵא עָלָיו עוֹד הַצָּרָה.

- קמוג. כְּשֶׁתִּירָא מִהַצַּדִּיק, תִּזְכֶּה לָסוּר מֵרַע.
- קמד. כְּשֶׁהַצַּדִּיק שׁוֹרֵה בְּצַעַר וְהַרְשָׁע מִבְּקֵשׁ רַחֲמִים עָלָיו, עַל־יְדִי־זֶה יִזְכֶּה לָעֵתִיד לָעֵמֵד עַל שְׁעָרֵי צַדִּיק.
- קמה. מֵה שְׁלֹפְעָמִים הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת הַצַּדִּיק, כִּדִּי שְׂיִדְחָה בְּזֶה אֶת הַרְשָׁעִים, שְׂיִשְׁאָרוּ בְּרַשְׁעוֹתָן.
- קמו. עַל־יְדֵי מַחֲלָקֶת עַל הַצַּדִּיק שׁוֹכַחִין אֶת הַתּוֹרָה.
- קמוז. הַשֶּׁבַח שְׂמֻשְׁבַּחִין אֶת הַצַּדִּיקִים, כְּאִלּוֹ מִשְׁבַּחִין אֶת הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא.
- קמח. עִיר שֶׁהִיא צִיַּת אֶת הַצַּדִּיק, אֵין מְלַחֲמָה נְשַׁמַּעַת בָּהּ וְאֵין מְהוּמָה וְאֵין שְׂמוּעָה רָעָה.
- קמט. הַהֲתַנַּגְדוֹת עַל הַצַּדִּיקִים זֶה בָּא מִהֲתַנַּגְדוֹת שְׂבִין הַצַּדִּיקִים בְּעֶצְמוֹן.
- קנ. בְּשֶׁבִיל זֶה הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן פְּרִנְסָה לַצַּדִּיק עַל־יְדֵי הַמוֹן־עִם, כִּדִּי שְׂיִהְיֶה לוֹ אִיזָה הַתְּחַבְּרוֹת עִמָּהֶם, וּכְשִׁיזְכּוֹר הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא אֶת הַצַּדִּיק, יִזְכֶּר גַּם אוֹתָם.
- קנא. בִּיאַת הַמְּשִׁיחַ תְּלוּי בְּקִרְבַּת הַצַּדִּיק.
- קנב. עֵקֶר שְׁלֵמוֹת הַנֶּפֶשׁ תְּלוּי בְּקִרְבַּת הַצַּדִּיק.

- קנג. מי שֶׁמִּקְרַב אֶת עַצְמוֹ לְצַדִּיק וְקִרְבָּתוֹ אֵינוֹ בְּתַמִּימוֹת, עַל־יְדִיָּזָה נִתְהַפֵּף אַחֵר כָּךְ לְרוֹדֵף.
- קנד. הַשֶּׁקֶר, בְּשָׁעָה שָׂבָא לְרֵאוֹת אֶת הַצַּדִּיק, לְבוֹ חוֹשֵׁב אֵיךְ יִדְבַר אַחֲרֵי־כֵן.
- קנה. הַדְּבוּרִים שְׂדוּכְרִים עַל הַצַּדִּיק לְסוֹף שְׂדַבְרֵיהֶם נִהַפֵּךְ עֲלֵיהֶם, וְנוֹפְלִים לְמִשְׁכָּב.
- קנו. מי שֶׁמִּכְנִיעַ אֶת עַצְמוֹ בְּפָנֵי הַצַּדִּיק, בָּזָה מְעוֹרֵר אַהֲבָה אֲצֵל הַצַּדִּיק .
- קנז. עַל־יְדֵי סְפוּרֵי מַעֲשֵׂי־זֶה מַצַּדִּיקִים עַל־יְדִיָּזָה זוֹכֵן לְהִתְקַרֵּב לָהֶם.
- קנח. לְפִי רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, שֶׁהַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן לְצַדִּיק, כֵּן הָעֲשִׂירִים סוֹמְכִין אוֹתוֹ, וּלְפִי סְמִיכָתָם אוֹתוֹ, כֵּן יָכֹל לְהַחֲזִיר אֶת הָרָשָׁעִים בְּתַשׁוּבָה.
- קנט. הַיְסוּרִין שֶׁבְּאֵין עַל הַצַּדִּיקִים, בְּשִׁבִיל כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְרָרוּ הָרָשָׁעִים לְעוֹלַם־הַבָּא עַל הַטּוֹב, שְׂיִתֵּן הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא לְצַדִּיקִים.
- קס. כְּשֶׁהִירָאִים הֵם בְּהִתְחַבְּרוּת עִם הַצַּדִּיק, עַל־יְדִיָּזָה גוֹרְמִים זְוֹג בֵּין קֹדֶשׁא בְּרוּךְ הוּא וְשִׁכְנִיתָה פָּנִים בְּפָנִים, וְאֵין יְרִידָה אַחֲרָיו.
- קסא. עַל־יְדֵי שֶׁבַח שֶׁמִּשְׁבַּחֵין אֶת הַצַּדִּיקִים, מְפִילִין אֶת

הַרְשָׁעִים נְפִילָה גְדוֹלָה.

קסב. הַצְּדִיק נִסְתַּלֵּק בְּעוֹזֵן בְּשׂוֹף וְנֹאֵף.

קסג. הַנּוֹאֲפִים לָרַב הֵם מִתְנַגְּדִים עַל הַצְּדִיקִים.

קסד. בְּשֵׁהַצְּדִיק נִסְתַּלֵּק, נִשְׁאָר הָעוֹלָם כְּטִמְאִים וְצַדִּיקַת הָעוֹלָם נִמָּאֵם בְּעֵינָיו הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.

קסה. עַל-יְדֵי הַגְּדֵלַת הָעוֹלָם עַל הַצְּדִיק נִתְעוֹרַר חֵס־וְשְׁלוֹם חֲרוֹן-אַף, גַּם שְׂרָפָה נִתְעוֹרַר.

קסו. טְלֵטוּל הַצְּדִיקִים, לְפַעֲמִים הוּא בְּשָׂבִיל לְגִלּוֹת אֵיזָה צְדִיק נִסְתַּר.

קסז. לְפַעֲמִים יִסּוּרֵן בָּאִים עַל הַצְּדִיק, כִּדִּי לְמַעַט בְּצָרוֹת יִשְׂרָאֵל.

קסח. מְלוֹי בְּרָסָם שֶׁל הַמּוֹן-עַם גּוֹרֵם לְאַבְדַּת הַצְּדִיק.

קסט. יִסּוּרִים שֶׁבָּאִים עַל הַצְּדִיקִים, הוּא כְּפָרָה עַל כָּל יִשְׂרָאֵל.

קע. מִי שֶׁאֵינּוּ רוֹצֵה לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עַל שֶׁל הַצְּדִיק, הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא כּוֹעֵם עָלָיו וּמְבַעֲתָהוּ.

קעא. מִי שֶׁמְבִיא דוֹרוֹן לְצְדִיק, הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה לוֹ נַחַת רֹחַ.

קעב. עַל-יְדֵי דוֹרוֹן שֶׁמְבִיאִין לְצְדִיקִים מְכַנְּיעִין אֶת

השונאים ומבטלין את הרוח רעה ושורה על האדם.

קעג. על-ידי השתתחות על קברי הצדיקים הקדוש-ברוך-הוא עושה לו טובות, אף-על-פי שאינו ראוי לכבוד.

קעד. מי שמשפר מעשיות מצדיקים הקדוש-ברוך-הוא עושה לו חסד.

קעה. מה שהצדיק מנהיג את העולם, הוא מחמת יראה שבתוכו.

קעו. בשאדם נתברך מן הצדיק צריך לעמד על רגליו. קעז. המלך גובה יציאותיו מן העם.

קעה. על-ידי כבוד, שמכבדין את בני הצדיקים, נתעורר רצון אצל השם יתברך שיבוא משיח.

קעט. על-ידי ההליכה שהולכים לצדיק, מכניעים את השונאים.

קפ. מי שעובר על הצווי של הצדיק, הוא נופל מחשיבותו.

קפא. מי שמהנהו מנכסיו, באלו מהנה כל ישראל ונצול ממיתה.

קפב. מי שְׁמֹרֵב עַל דְּבָרֵי צְדִיק, כָּאֵלֹוֹ שָׁאֵל בְּקוֹסְמִים.
קפג. עַל־יְדֵי הַחֲכָמָה ה' עֲמוֹ, גַּם אֵימָתוֹ מִטָּלַת עַל
הַבְּרִיּוֹת.

קפד. מי שְׁפוֹמֵךְ אֶת הַצְּדִיק בְּכָל מִינֵי סְמִיכוֹת, הוּא
סְמוּךְ וְקָרוֹב לוֹ לְעוֹלָם־הַבָּא.

קפה. מי שְׁמַתְנַגֵּה בַצְּדִיק, לְסוֹף הוּא נִתְפָּס בְּמַצוּדָה
רָעָה.

קפו. מי שְׁמֹסֵפֵר מַעֲשֵׂיֹת מַצְדִּיקִים, מְזַכֵּרִין לוֹ צְדָקוֹתָיו.
קפז. הַצְּדִיק יָכֹל לִתֵּן דְּבָר, שְׁלֹא בָּא לְעוֹלָם.

קפח. הַצְּדִיק, כָּל מָקוֹם אֲשֶׁר יִדְרֹךְ בּוֹ רַגְלָיו, הוּא קוֹנֶה.

קפט. מי שְׁנוֹתֵן עֵצָה לַצְּדִיקִים בְּעֵת הַתְּנַגְּדוֹת, מַעֲשֶׂה
יְדָיו כְּנִימִים, וְאִין מְבַטֵּל אוֹתָם.

קצ. בְּשַׁעַה שְׁמֹסְתִכֵּל עַל הַצְּדִיק, יִסְתַּכֵּל בְּאֵימָה, כִּי
שְׁלֹא יַעֲנֶשׂוּ אוֹתוֹ מִן הַשָּׁמַיִם.

קצא. עַל־יְדֵי יִרְאת־שָׁמַיִם, נִשְׁתַּוְּקַק הָאָדָם לְקָרֵב אֶת
עַצְמוֹ לַצְּדִיק.

קצב. עַל־יְדֵי יִשִּׁיבָה אֶצֶל שְׁלַחַן הַצְּדִיק נִתְבַּטֵּל
הַמְּלַחְמָה.

קצג. מי שֶׁהוּא זֵיפֹן, לְסוֹף שְׁיִתְחַבֵּר עִם הַמְּתַנַּגְּדִים

שְׁחֹלְקִים עַל הַצְּדִיק.

קצד. לְפַעַמִּים הַצָּרַעַת פּוֹרַח לַצְּדִיק, כִּי מִקְרֹב קָרַב אֵיזָה אָדָם בְּתִשׁוּבָה.

קצה. מִי שֶׁאָמַר עַל הַצְּדִיק שֶׁהוּא רָשָׁע וְעַל הָרָשָׁע שֶׁהוּא צְדִיק עַל־יְדִיָּוָה יִפֹּל לַחֲלָשָׁה, גַּם עַל־יְדִיָּוָה חֲמָה וּלְבָנָה גִּלְקִיָּו.

קצו. הַתְּקַשְׁרוֹת לַצְּדִיק הוּא רְפוּאָה גְּדוֹלָה.

קצז. קָשָׁה לָאָדָם לְהַשִּׁיג אֵיזָה תִּשׁוּעָה, כְּשֵׁיט צְדִיק בְּעִיר וְאִינוּ מִבְּקִשׁ מִמֶּנּוּ שְׂתִּתְּפִלֵּל עָלָיו.

קצח. לְפַעַמִּים יֵשׁ אֶחָד, שֶׁמִּקְרַב בְּהַתְּקַרְבוֹת גְּדוֹל לַצְּדִיק וְאִינוּ מִרְגִּישׁ בְּעֵצְמוֹ שׁוֹם יִרְאֵת־שָׁמַיִם, יַדַּע, כִּי אִם לֹא הָיָה מִקְרַב לֹא הָיָה רָאוּי לַחֲיוֹת כָּלָל.

קצט. לְפַעַמִּים הַצְּדִיק מִתְּבַיֵּשׁ לְבִקֵּשׁ מִהַקְדוּשׁ־כְּרוֹד־הוּא עַל צַעְרוֹ. מָה עוֹשֶׂה הַקְדוּשׁ־כְּרוֹד־הוּא מִבִּיא צַעַר כְּזֶה עַל רָשָׁע, כִּדִּי כְּשֶׁהָרָשָׁע בָּא וּמִבְּקִשׁ מִמֶּנּוּ שְׂתִּתְּפִלֵּל עָלָיו, עַל־יְדִיָּוָה נִצּוֹל גַּם הַצְּדִיק מִצַּעְרוֹ.

ר. מִי שֶׁחֹלַק עַל הַצְּדִיק בְּפָנָיו, בִּידוּעַ שְׂאִין בּוֹ יִרְאֵת־שָׁמַיִם.

רא. לְפַעַמִּים הַמַּחְלֶקֶת עַל הַצְּדִיק הִיא הוֹכַחָה גְּדוֹלָה שֶׁהוּא צְדִיק.

- רב. יֵשׁ רָשָׁע שֶׁמִּצְלִיחַ וּבְשִׂרְדָּף אֶת הַצַּדִּיק אֲזִי
הַקְּלָפוֹת בְּעֵצָמָם נוֹקְמִים מִמֶּנּוּ.
- רג. הַחֲלוֹק שְׂבִין צַדִּיק לִירֵא־שָׁמַיִם, שֶׁהִירָא אֵין לוֹ
רְשׁוֹת לְגַלוֹת מִסְתוּרָיו שֶׁל הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, אֲבָל
הַצַּדִּיק יֵשׁ לוֹ רְשׁוֹת.
- רד. מִי שֶׁדוֹבֵר עַל הַצַּדִּיק בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא גִדְּלָן.
- רה. בְּשֶׁהַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא רוֹצֵה' שֶׁהַצַּדִּיק יִלְמַד דְּרָךְ
אֶת הָעָם, מְרַמֵּז לוֹ בְּפִרְנָסָתוֹ.
- רו. הַצַּדִּיק בְּשִׁמְת־פִּלְל עַל הָאָדָם, הוּא מִבֵּין עַל אֵיזָה
עֵבֶרָה בָּא עָלָיו הַפְּרָעָנוֹת הַזֹּאת.
- רי. מִי שֶׁשׁוֹמֵר אֶת בְּרִיתוֹ, בְּנֻדָּאֵי מְחַבֵּב אֶת הַצַּדִּיק.
- ריח. בְּשֶׁהַצַּדִּיק עוֹבֵד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאֵינוֹ מְשַׁגֵּיחַ עַל
הַמוֹן־עַם לְלַמֵּד אוֹתָם, עַל־יְדִיזָה נוֹפֵל מִמְּדֻרְגָתוֹ.
- רט. עַל־יְדֵי הַפְּרָנְסָה, שֶׁמִּפְּרָנְסִין אֶת הַצַּדִּיק, גִּמְחָל
לָהֶם כָּל עוֹוֹנוֹתֵיהֶם, כְּמוֹ הַכֹּהֲנִים אוֹכְלִים וּבֹעֲלִים
מִתְכַּפְּרִים.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. עַל־יְדֵי סְפוּרֵי מַעֲשִׂיֹת שֶׁל צַדִּיקִים מִמְּשִׁיכֵין אֹר
שֶׁל מְשִׁיחַ בְּעוֹלָם וְדוּחָה הַרְבֵּה חֶשֶׁד וְצָרוֹת מִן
הָעוֹלָם.

- ב. גם זוכה לבגדים נאים.
- ג. בשבעת ימי אבלות של הצדיק, הקדוש־ברוך־הוא משפיע על המתאבלים עליו מאור הגנוז מיששת ימי־בראשית.
- ד. אל תתמה על החפץ, שהאדם הוא ברִיה קטנה ובו תלוי כל העולמות, כי בן בכל מקום שהשכינה שרויה, מועט מחזיק את המרבה.
- ה. כל אדם מציר בזיו פניו גן־עדן שלו.
- ו. על־פי רב היראים פרנסתם בא על־ידי טלטולים.
- ז. לפעמים הצדיק בא לטלטולים, כדי שיבא לעולם־הבא יזכר כל המקומות שהיה בהם, ועל־ידי־זה יבואו טובות לאלו המקומות.
- ח. מי שיודע שמות של בני הצדיקים שברור, הוא יודע כל המאֲרעות שיהיו.
- ט. מי שמצדיק את הבריות, כל חפציו נעשים בלי שום מונע.
- י. כשהצדיק נחלש כחו, שאין יכול לעשות רצון קונו במקדם, ידע, שאין הקדוש־ברוך־הוא רוצה עוד, שיורה דרך תשובה לרשעים.

יא. עָקַר כַּח הַצַּדִּיקִים הוּא כְּשֶׁהָדִין נִמְתָּק, הֵינּוּ עַל־יְדֵי אַחֲרוֹת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

יב. כְּשֶׁהַצַּדִּיקִים נִתְּפָרְסִים בְּעוֹלָם, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְּחַדְּשִׁים נְגוּנִים בְּעוֹלָם.

יג. מִי שְׂמוּסָר נִפְשׁוֹ בְּשָׂבִיל יִשְׂרָאֵל, דִּינָיו אֵינָם בְּטִלִּים, וְכֹאֲשֶׁר יִגְזַר כֵּן יִקּוּם.

יד. עַל־יְדֵי שְׂמוּשׁ הַצַּדִּיק, בָּא חֲרוֹת וְנִתְּבַטַּל הַקְּלָלוֹת.

טו. אֵלֹהֵי הַמְּקַרְבִּים לִירְאֵי־הַשֵּׁם, גַּם הֵם זוֹכִים לִירְאָה וּלְדַעַת.

טז. כְּשֶׁהַצַּדִּיק נִתְּעַשֵּׂר, עַל־יְדֵי־זֶה הַרְשָׁעִים חוֹזְרִים בְּתִשׁוּבָה.

יז. כְּשֶׁהַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא רוֹאֶה אֵיזָה צַדִּיק, שֵׁישׁ כַּח בְּיָדוֹ לְקָרֵב בְּנֵי־אָדָם לְעִבּוֹדָתוֹ, אֲזִי מַעֲמִיד עָלָיו שׁוֹנְאִים, כִּדֵּי שְׂיוּכַל לְקָרֵב אֶת בְּנֵי־אָדָם, כִּי הַצַּדִּיק, שְׂאִין לוֹ שׁוֹנְאִים, אֵין יָכֹל לְקָרֵב, כְּמוֹ בְּעֵת בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ יֵשְׁבוּ בְּשָׁלוֹם, וְאִז אֵין מְקַבְּלִין גְּרִים.

יח. יֵשׁ שְׁנֵי צַדִּיקִים, שְׂאֶחָד, דְּבִוְרֵי הֵם כְּחַרְיִשָּׁה, וְהַשְּׁנִי דְּבָרָיו כְּקִצִּירָה; אוֹ אֶחָד, דְּבָרָיו הֶקְמַת הַבְּרִית לְזוּוּג, וְהַשְּׁנִי, דְּבָרָיו הֵם הַמְּשִׁיכִין אֶת הַזֶּרַע וּמְהוּיִם אֶת הַזֶּלֶד בְּכֶטֶן אִמּוֹ וּמְגַדְּלִין אוֹתוֹ. בְּכֵן כְּשֵׁישׁ מַחֲלֶקֶת

בין שני צדיקים האלו, אל יתערב זר בתוך דבורם, שמדברים זה על זה, כדי שלא יקלקל המכון.

יט. כשהולכין על קברי צדיקים, צריך לזה זכות, שיוכל לאסוף רוחו ונשמתו לקבר, שיהיה באלו הוא חי, כי אם אין זכות, אזי רוחו ונשמתו עולין למעלה לתוך שאר הצדיקים.

כ. על ידי הזכרת שמות הצדיקים יכולין להביא שנוי במעשה בראשית, בלומר לשנות הטבע. וסימן לדבר: "אלה תולדות השמים והארץ" וכו', "ואלה שמות בני ישראל" וכו' - גזרה שוה.

כא. מי שיודע מארץ ישראל, שפעם באמת טעם ארץ ישראל, הוא יכל להכיר באחר אם היה אצל צדיק אמתו על ראש השנה אם לאו, כי מי שזוכה להיות אצל צדיק אמתו על ראש השנה, אזי בכל מקום שהאיש הזה מסתכל נעשה אותו האויר בחינת אויר ארץ ישראל, ועל כן מי שיודע מטעם ארץ ישראל כל אחד כפי ערכו, הוא מחיב להרגיש ארץ ישראל בשפוגע ומתועד יחד עם זה האיש שהיה אצל הצדיק אמתו על ראש השנה, כי על ידו נעשה האויר בחינת ארץ ישראל כנ"ל.

קָלָה

- א. עַל-יְדֵי הַקְּלָלוֹת בָּא אֲבֵלוֹת, חֵם וְשָׁלוֹם.
- ב. אִין אָדָם רִשָּׁאֵי לְקָלֵל אֶלֶּא-אִם-כִּין יָכוֹל לְרֹאוֹת הַדּוֹרוֹת שְׂיִצְאוּ מִכֶּנֶּן.
- ג. אַל תְּהִיָּה קָלֵלֵת הַדְּיוֹט קָלָה בְּעֵינֶיךָ.
- ד. הַקְּלָלוֹת הַזֵּלָכִים אַחַר הַכּוֹנֵה.
- ה. לְפַעֲמִים נִתְקַיֵּם קָלֵלֵת הַצְּדִיק כָּל יְמֵי חַיָּו וְלֹא לְאַחַר מוֹתוֹ.
- ו. סוּף – שְׁקָלֵלֵת חָנָם יָשׁוּב עַל הַמְּקָלֵל.
- ז. קָלֵלֵת חָכָם אֶפְלוּ בְּחָנָם וְאֶפְלוּ עַל תְּנַאי בְּאֵה.
- ח. אֶפְלוּ נְכָרֵי הַמְּבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל מִתְּבָרֵךְ.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. אָדָם הַרְגִיל בְּקָלֵלוֹת הוּא מְעוֹלֵם-תְּהִתְהוּ וְכֵן לְהַפְךָ, הַרְגִיל בְּבִרְכָה הוּא מְעוֹלֵם-תְּתַקוּן.
- ב. עַל-יְדֵי הַחֲקִירוֹת בְּעוֹלֵם-תְּהִתְהוּ, תִּינּוּ מַה לְמַעֲלָה מַה לְמַטָּה כּו', עַל-יְדֵי-זֶה גּוֹרֵם קָלָה, וְהַשּׁוֹמֵר אֶת עַצְמוֹ מִחֲקִירוֹת הָאֵלוּ גּוֹרֵם בְּרָכָה.

- ג. הרגיל בקללה, על-ידי-זה לא יהיה לו בנדים על שבת.
- ד. אין פח הקללה חל על מיחם.
- ה. על-ידי שמוש הצדיק בא חרות ונתפטר הקללות.
- ו. על-ידי משא-ומתן באמונה נתפטר הקללות.
- ז. בשאדם מקלל לחברו בשעת חרדה, מזיק לו הקללה מאד.

קלפה

- א. אותיות א'ת'ה' מכניעים את הקלפות.
- ב. שמירה לזולדת, שתכתב על קלף פסוק: "ה' רמה ירך בל יחזיון".
- ג. בחרבות קלפות שכיחים.
- ד. הניר מכניע שליטת הקלפות.
- ה. מזלו של אדם שומר את האדם מלהיות גזוק.
- ו. השבעה קולות שאמר דוד על המים, בדבורן מכניעין הרוח רעה.
- ז. מזיקין מצויים בבורות כמו שמצויין בשדות.

- ח. מְקוֹם שְׂאִין בְּנֵי-אָדָם מְצוּיִין, שְׂכִיחִים שָׁם שְׂדִים
אֶפְלוּ בַיּוֹם, אֲכָל בָּעִיר אֶפְלוּ בַלַּיְלָה לֹא חִישִׁינוּ.
- ט. לְצַד צִפּוֹן הַשְּׂדִים נִגְלִים לְבְנֵי-אָדָם מְאֹד.
- י. סִגְלָה לְהִבְרִיחַ רוּחַ הַטְּמֵאָה, לְקָרוֹת פְּרָשֶׁת נַח.
- יא. כְּשֶׁמְדַבֵּר עִם רָשָׁע, עַל-יְדֵי הַכֹּל פִּיּוֹ נִתְגַּשֵּׁם.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. יֵשׁ שְׂדִים שְׂמֻצוּיִים בַּבָּתִּים, שֶׁהֵם מְקַלְקְלִין הַשְּׁלוֹם-
בַּיִת, וְעַל-יְדֵי-זֶה כַּעַם וְקִטְמוֹת בַּבַּיִת. וְעַקֵּר הַבַּיִת
הוּא הָאִשָּׁה כִּי בֵיתוֹ זֶה אִשְׁתּוֹ, וְעַל-כֵּן עַל-פִּי רַב
עַקֵּר הַקִּטְמוֹת מִמֶּנָּה. וְלִפְעָמִים נֶאֱחָזִים בְּשֶׁאֵר
בְּנֵי-הַבַּיִת, וְעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשִׂים הַקִּטְמוֹת וְהַמְרִיבוֹת
כַּנִּ"ל, וְעַל-יְדֵי-זֶה בָּאִים יִסּוּרִים עַל בְּנֵי-הַבַּיִת. וְזֶה
מִפְּרָשׁ בַּפְּסוּק: "בַּתִּיהֶם שְׁלוֹם מִפֶּחַד", וְדַרְשׁוּ
רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה: מִפֶּחַד-אֵלוֹ שְׂדִים, וְזֶהוּ
"שְׁלוֹם מִפֶּחַד" כִּי הַשְּׁלוֹם הַפָּךְ הַפֶּחַד, שֶׁהֵם
הַשְּׂדִים הַמְקַלְקְלִים הַשְּׁלוֹם כַּנִּ"ל, וְזֶהוּ: "וְלֹא שִׁבְט
אֵלוֹהֶ" וְכוּ', הֵינוּ הַיִּסּוּרִים כַּנִּ"ל.

קנאה

- א. כְּעִיֵּת־בְּפִטְלֵי הַקְּנָאָה, אָזִי יִהְיֶה קְבוּץ גְּלִיּוֹת.
- ב. עַל־יְדֵי קְנָאָה בָּא שְׂרָפָה.
- ג. עַל־יְדֵי קְנָאָה בָּא שְׂפִיכוֹת־דָּמִים.
- ד. עַל־יְדֵי קְנָאָה בְּמִמּוֹן חֲבֵרוֹ נַעֲשֶׂה שׁוֹטָה.
- ה. עַל־יְדֵי בִיאַתְךָ לְצַדִּיק יִתְבַּטֵּל מִמֶּךָ הַקְּנָאָה.
- ו. עַל־יְדֵי קְנָאָה עֲצֻמוֹתָיו מֵרְקִיבִין.
- ז. הַשּׁוֹם מוֹצִיא קְנָאָה.
- ח. דְּפָרַע קְנָאָה מִחֲרִיב בֵּיתוֹ.
- ט. עַל־יְדֵי קְנָאָה בָּא תְּשִׁישׁוֹת פֶּחַ.

קרי

- א. קְרִי בָּא עַל־יְדֵי דְבוּר מְזִנּוֹת גַּם עַל־יְדֵי שְׁנַפֵּל מֵאֲמוֹנָתוֹ.
- ב. מִי שְׂמוֹצִיא קְרִי, לְסוֹף הוֹלֵךְ עָרוֹם.
- ג. עַל־יְדֵי עֲצָבוֹת רוּאָה קְרִי.
- ד. מִי שְׁנִזְהָר לְאֹכֵל מִשְׂאֵלַת חֶכֶם, הוּא נִצּוֹל מִשְׂמָאֵת קְרִי.

- ה. אין לוֹ לְאָדָם לֶאֱכֹל עַל שֶׁלְחָן הַצְּדִיק, קִדְּם שֶׁטָּבֵל לְקָרְיוֹ.
- ו. תִּשְׂמַח בַּטּוֹב שֶׁבָּא עַל הַצְּדִיקִים, וְזֶה תִּקּוֹן לְקָרִי.
- ז. עַל-יְדֵי הַלִּיצְנוֹת בָּא לְטַמְּאֵת קָרִי.
- ח. קָרִי בָּא מִקְלוֹת-רֵאשׁ.
- ט. קָרִי בָּא עַל-יְדֵי אֲכִילַת שׁוֹם וּבִיּוֹצִים.
- י. גַּם עַל-יְדֵי דְבָרִים בְּטָלִים וְנִבּוּל פֶּה.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. הַשְּׂכָרוֹת גּוֹרֵם גְּלוּת גַּם גּוֹרֵם הוֹצָאת זֶרַע לְבִטְלָה.
- ב. הַבְּזִיוֹנוֹת בָּאִים עַל-יְדֵי קָרִי.
- ג. הַדְּבֹר שֶׁאָדָם מְדַבֵּר בְּחֻצֵי דְבוּר, שְׂאִינוֹ מוֹצִיא אוֹתוֹת הַדְּבֹר יָפֶה יָפֶה, זֶה בְּחִינָה כְּמוֹ בְּחִינַת קָרִי.
- ד. הַבְּנִים מֵתִים, חֵם וְשָׁלוֹם, עַל-יְדֵי רֵאִית קָרִי.
- ה. תִּקּוֹן גָּדוֹל לְמִקְרָה, חֵם וְשָׁלוֹם, לוֹמַר אֱלוֹ עֲשֶׂרָה קְפִיטָל תְּהִלִּים בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, שֶׁקְרָה לוֹ, חֵם וְשָׁלוֹם, וְאֵלוֹ הֵן: ט"ז "מִכְתָּם לְדוֹד"; ל"ב "לְדוֹד מִשְׁכִּיל אֲשֶׁרִי"; מ"א "אֲשֶׁרִי מִשְׁכִּיל אֶל דָּל"; מ"ב "כְּאִיל תְּעַרְגֵּנִי"; נ"ט "לְמַנְצַח אֵל תִּשְׁחַת"; ע"ז "עַל יְדוּתוֹן"; צ' "תְּפִלָּה לְמִשְׁה"; ק"ה "הוֹדוּ לַה' קָרְאוּ"; קל"ז

"על נהרות בבל"; ק"נ "הללו אל בקדשו". ותדע נאמנה, שאלו עשרה קפיטליך מסגלים מאד מאד לתקון עוון זה, והנזהר בזה לומר אותם פנ"ל, אין צריך להתירא עוד כלל, כי בודאי יתקן בזה, כי הם תקון גדול מאד.

קשוי לילד

- א. אשה שאוכלת צנון בעבורה, תלד בקשוי.
- ב. אשה שהיא מקשה לילד, סגלה שתתן לה לשתות מים משבעה בארות.
- ג. גם בניה לא יהיו עמה בבית.
- ד. גם תלחש לה באזנה אותיות של שם ס"ג.
- ה. גם מטתה לא תעמד במערב ובדרום.
- ו. גם תתלה על צוארה מפרור הנשאר.
- ז. גם תלחש לה באזנה אותיות: פא ויו עין הא.

הרחקת רשעים

- א. בשהצדיק בא לבית הרשע, הבית נתברך, ודוקא שהבית מזמן לברכה.

- ב. הַרְחַק מִרָשָׁעִים, כִּי יִשְׁלַח תִּתְּפֶם בְּעֵנְשָׁם.
- ג. בְּשִׁבִיל אֵיבָה מֵרְאִין אֵיזָה קִרְבוֹת לְרָשָׁעִים.
- ד. לְפַעֲמִים כְּשֶׁעוֹשִׁין אֵיזָה טוֹבָה לְרָשָׁע גָּמוּר, בְּזֶה עוֹשִׁין נִחְתָּרוֹחַ לְקִדּוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא.
- ה. אָסוּר לְסַפֵּר בְּשִׁבְחָן, אֲבָל מְקוֹם שֶׁיִּכּוֹא מִשְׁבַּחַן שָׁבַח לְצַדִּיק מֵתוֹר לְסַפֵּר קֶצֶת.
- ו. מִי שֶׁמְלַמֵּד זְכוֹת עַל רָשָׁע, גַּם הוּא נִקְרָא רָשָׁע.
- ז. אֲפֹלוֹ עוֹשֶׂה אֵיזָהוּ דְּבַר כְּדַת וְכִדִּין, אֵין אָנוּ סוֹמְכִין עָלָיו.
- ח. מִי שֶׁעָרַב בְּעַד רָשָׁע, נוֹפֵל לְיַדֵּי תַּאֲוֹת נְאוּף גַּם נוֹפֵל לְחִלְשָׁה.
- ט. רָשָׁע שֶׁשָּׁבַח אֶת הַשֵּׁם יִתְּבַרֵךְ לְגַמְרֵי, בְּיֹדוּעַ שֶׁלֹּא יֵצֵא מִמֶּנּוּ זֶרַע כָּשֵׁר.
- י. כְּשֶׁנוֹפֵל שׁוֹנְאוֹ שֶׁל הַקִּדּוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא בְּיַדְּךָ, אֵל תִּרְחַמְהוּ.
- יא. כְּשֶׁלֹּא תִּחְבֵּר אֶת עֲצָמְךָ לְשִׁקְרָנִים, הִידוּעִים לָךְ, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְהִבִּין אֶת הַצְּבוּעִים.
- יב. מִי שֶׁשׁוֹנֵא אֶת הַמְּסִיתִים, בְּיֹדָאֵי לֹא יִדְבַק בּוֹ דְּבַר־הֵם.

יג. על-ידי למוֹד תוֹרָה נַעֲשֶׂה רְחוּק בֵּין הַרְשָׁעִים
הַמְקַרְבִּים.

יד. מִי שְׁמַרְחֵק אֶת עַצְמוֹ מִרְשָׁעִים, הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
עוֹשֶׂה לוֹ יְשׁוּעָה.

טו. הַפְּזוּר שְׁיִישׁ בֵּין הַרְשָׁעִים – סִימָן לְיְשׁוּעָה.

טז. תְּרַחֵק מִלְדוּר בְּבֵית, שְׂדֵר בּוֹ רָשָׁע.

יז. אַל תִּדְבֹר עִם הַמְּסִיתִים אֲפִלּוּ לְהוֹכִיחֵם וּלְקַרְבֵּם.

יח. הַתְּחַבְּרוֹת רְשָׁעִים מְזִיק לְעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

יט. נֶאֱדָה וּמִתְקַבֵּל לְקְדוּשֵׁי ה', שְׂיַעֲשׂוּ מִסָּד וּמִגֵּן, עַד
שְׂמֻמּוֹנוֹ יִבְרַח כָּל אִישׁ מִצִּיק וְרָשָׁע.

חֵלֶק שֵׁנִי

א. מִי שְׂאִינוֹ מִבֵּין רְשָׁעַת הַרְשָׁעִים הַצְּבוּעִים, הוּא
מֵתֵעֵב.

ב. הַצְּבוּעִים גּוֹרְמִים כָּאֵב עֵינַיִם לְהַמּוֹן-עַם, הַפּוֹעִים
בָּם.

ג. צָרִיךְ אָדָם לְשָׁמֵר אֶת עַצְמוֹ, מִלְּנִשְׁק אֶת עַצְמוֹ עִם
רְשָׁעִים, כִּי עַל-יְדֵי הַנְּשִׁיקָה נַעֲשֶׂה בִּינֵיהֶם
הַתְּקַשְׁרוֹת גַּם לְאַחַר מִיתָה.

ד. יֵשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁהֵם מֵיָנִים וְאַפִּיקוֹרְסִים גְּדוֹלִים, אֲבָל
הֵם אֵינָם מְגִלִים אַפִּיקוֹרְסוֹת, וְאִין בֶּן־אָדָם יוֹדֵעַ
לְשַׁמֵּר אֶת עֲצָמוֹ, אֲבָל עַל־יְדֵי מִדַּת הַצְּנִיעוּת אָדָם
נִצּוֹל מֵאלוֹ הָאַפִּיקוֹרְסִים.

ה. הַרְשָׁעִים אֵינָם מְבַלְבְּלִים אוֹתָנוּ מֵעֲבוֹדַתְנוּ בְּעִבְרוֹת
שְׁעוֹבָרִים, כְּמוֹ שֶׁמְבַלְבְּלִים אוֹתָנוּ בַּמַּצּוֹת שֶׁהֵם
עוֹשִׂים, בְּשִׁבִיל זֶה: גּוֹי שֶׁשָּׁבַת חַיֵּב מִיָּתָה.

❁ רַחֲמָנוּת ❁

א. מִי שֶׁמָּרַחַם עַל עֲנִיִּים, זוֹכֶה לְרֵאוֹת בְּנִחָמוֹת הַשֵּׁם
יִתְבָּרֵךְ.

ב. גַּם מְנַצֵּחַ תְּמִיד.

ג. כְּשֶׁאִין רַחֲמָנוּת, אֲזִי רָעַב בָּא לְעוֹלָם.

ד. גַּם גְּזֵלוֹת נִתְרַפָּה.

ה. מִי שֶׁמֵתְפַלֵּל בְּכַח, זוֹכֶה לְרַחֵם עַל עֲנִיִּים.

ו. מִי שֶׁאִין לוֹ רַחֲמָנוּת נִשְׁתַּגַּע.

ז. מִי שֶׁמְשַׁלֵּם טוֹבָה תַּחַת רָעָה, מֵאַרְיֵךְ יָמִים וְשָׁנִים.

ח. עַל־יְדֵי הַרַחֲמָנוּת יִתְבַטֵּל מִמֶּךָ תְּאוֹת.

- ט. בְּשִׂאתָה רוּאָה, שְׂאֲחִידְךָ בְּצָרָה, וְאִין אַתָּה עוֹזֵר לוֹ, כְּאֵלוֹ אַתָּה עֹשִׂיתָ לוֹ הִרְעָה.
- י. הַרוּאָה חֲבִירוֹ בְּצַעַר, צָרִידְךָ שְׂיִבְקֵשׁ עָלָיו רַחֲמִים.
- יא. עַל-יְדֵי בְקָשַׁת הַרַחֲמִים זוֹכֵה לַעֲשׂוֹת שְׂדוּכִים מוֹכִים הַגּוֹנִים.
- יב. הִדֵּן אֶת בְּנֵי-אָדָם לְבַר זְכוּת, יוֹכֵה לְקַבֵּל אֶת הַמוֹעֲדִים כְּנֹכַח.

חלק שני

- א. בְּשִׁבִיל שְׂאִין מְבַקְשִׁין רַחֲמִים עַל חֲבֵרוֹ, עַל-יְדֵי-זוֹה נוֹפֵל לְתַפִּיסָה. וְתַקוּן לְתַפִּיסָה – שְׂיִפְרָגִם אִיזְהוּ בְּעַלֵּי-חַיִּים.
- ב. כְּאֵב הַשְּׂנִים בָּא עַל-יְדֵי אֲכֹזְרִיּוֹת עַל בְּעַלֵּי-חַיִּים.
- ג. סְגָלָה לְהַסִּיר הָעֲצָבוֹת – עַל-יְדֵי הַרַחֲמָנוּת.
- ד. צָרִידְךָ לְשָׁמֵר אֶת עֲצָמוֹ מִלְּצַעַר אֶת בְּעַלֵּי-חַיִּים, פִּי יוֹזִיק לוֹ.

רְאִיָּה

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. אין הָעֵינַן יָכוֹל לְרֹאוֹת, אֶלֶּא מֵה שְׁנוֹתָנִים לוֹ רְשׁוֹת לְרֹאוֹת, אֶפְלוּ שְׂיִהְיֶה הַדְּבָר לְפָנָיו, אִינוּ יָכוֹל לְרֹאוֹת עַד שְׁנוֹתָנִים לוֹ רְשׁוֹת מִן הַשָּׁמַיִם לְרֹאוֹת.
- ב. חֶסְרוֹן הַלְּבָנָה וּלְקוּתָהּ מִזִּיק לְחַלּוּשֵׁי הָרֹאוֹת.
- ג. קְדוּשׁ הַחֹדֶשׁ מְסַגֵּל לְרַפְּאוֹת חַלּוּשֵׁי הָרֹאוֹת.
- ד. תְּקוּן חֲצוֹת מְסַגֵּל לְחַלּוּשֵׁי הָרֹאוֹת.
- ה. עַל־יְדֵי שְׁבוּעָה בָּא בָּאב עֵינַיִם.
- ו. הַצְּבוּעִים גּוֹרְמִים בָּאב עֵינַיִם לְהַמוֹן־עַם, הַטּוֹעִים בָּם.
- ז. בְּשֹׁאֲדָם גָּדוֹל מְרַגֵּשׁ אֵיזְהוּ בָּאב בְּעֵינָיו, יֵדַע שְׁבָנוּ אוֹ תִלְמִידוֹ עָשׂוּ אֵיזְהוּ עֲבָרָה.
- ח. מִי שֶׁעוֹצֵם עֵינָיו מִרֹאוֹת בְּרַע, עַל־יְדֵי־זֶה נִצּוֹל מִבְּזִיוֹנוֹת.
- ט. בְּשֹׁאֲדָם יוֹצֵא לְשׁוֹק וּמִתְיָרָא, שְׁלֵא יָבוֹא לִיְדֵי הַרְהוֹר עַל־יְדֵי הָרֹאִיָּה, שְׂיִרְאֶה נָשִׁים יְפוֹת, יֹאמֵר הַפְּסוֹק "הֵן אֶרְאֶלֶם צְעֻקוֹ חוּצָה" וְכוּ' (חֲצָה מִלְּאֲבֵי שְׁלוֹם מֵרַ יִבְכְּיוּן. יִשְׁעִיה לֵג, ז), וְעַל־יְדֵי־זֶה יִנְצֵל מִרֹאוֹת.

- י. הסתכלות על אתרוג הוא רפואה לכאב עינים.
- יא. הזכי הראות יכולין לראות על החלפים של השוחטים את הכלי בית המקדש.
- יב. זכי הראות יכולין להביר את האדם מי רבו, שלמדו תורה. ודוקא בשמכירין את תאר פני הרב, פי על ידי ההלכות שלמד מרבו, נעשה פני התלמיד כתאר פני הרב, פי ההלכה היא חכמתו, המאיר תאר פניו – "חכמת אדם תאיר פניו". וכשקבל ההלכה, מקבל חלק מתאר פניו, ולפי רבוי ההלכות בן גתרבה חלקי תאר פניו.
- יג. כאב עינים מזיק לעתים.
- יד. הגנבה מזיק לעינים.

רפואה

חלק שני

- א. דע, שיש לכל עשב ועשב פח מיוחד לרפאות איזהו חולאת מיוחדת, וכל זה אינו למי שלא שמר אמונתו ובריתו, ולא שמר את עצמו מלעבר על "אל תהי בז לכל אדם". אבל מי שיש לו אמונה בשלמות, והוא גם כן שומר הברית ומקיים "אל תהי בז לכל

אָדָם", אֵינְךָ רְפוּאָתוֹ תוֹלָה בְּחֶלְקִי עֹשֶׂבִים הַמֵּי־חַדִּים
 לְחֹלְאָתוֹ, אֲלֵא נִתְרַפָּא בְּכָל מֵאֲכָל וְכָל מִשְׁקָה
 בְּבַחֲיִנַת "וּבִרְךָ אֶת לַחֲמֹד" וְכוּ', וְאֵינְךָ צָרִיךְ לְהַמְתִּין
 עַד שְׂיִתְרַמּוּ לוֹ עֹשֶׂבִים הַמֵּי־חַדִּים לְרַפְּאוֹתוֹ.

ב. עַל־יְדֵי עֵיוֹן עֵמֶק בְּסוּדוֹת הַתּוֹרָה יָכוֹל לְפַקֵּד עֲקָרוֹת
 וּלְרַפְּאוֹת חוֹלְאֵת חֹזֶק.

ג. לְצַרְעַת מְזִיק דְּבָרִים מְלוּחִים וְרְפוּאָתוֹ מִיָּמֵי חַיִּים.
 וְסִימָן לְדַבֵּר: "יִגְרַע גְּטֵפֵי־מָיִם", הֵינּוּ צַרְעַת הַבָּא
 מֵהַתְּנַבְרוֹת הַיָּדָם עַל הַמַּיִם, שָׁבוּ "יִזְקוּ מִטָּר לְאָדוּ",
 (יִזְקוּ - לְשׁוֹן הַזֶּקֶן).

ד. הַסְתַּכְּלוּת עַל אֶתְרוּג הוּא רְפוּאָה לְכָאֵב עֵינַיִם.

שְׂמֵחָה

א. כְּשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה מְצוּהַ בְּשְׂמֵחָה, זֶה סִימָן שֶׁלְבוֹ שָׁלֵם
 לְאֵלֶיךָ.

ב. מִחֲמַת שְׂמֵחָה נִפְתַּח הַלֵּב.

ג. בְּרַבּוֹת הַשְׂמֵחָה נִתְחַזַּק כַּחַ הַשְּׂכָלִי, וְהַמֵּאֲכָל
 וְהַמִּשְׁתֶּה יֵם סִבָּה גְּדוֹלָה לְשִׂמְחַת הַלֵּב וּלְהִרְחִיק
 הָעֲצָבוֹת וְדָאֲגוֹת.

- ד. על-ידי צדקה בלב שלם בא לידי שמחה.
- ה. השמחה של מצוה היא מעוז לאדם.
- ו. בפאתה רואה, שהרשע בפתע פתאום הוא שוחק, בידוע שנפל לו איזה עצה על עברה.
- ז. על-ידי עצות טובות שתתן, תזכה לשמחה.
- ח. על-ידי הרקודין והתנועות שאתה עושה בגוף, נתעורר לך שמחה.
- ט. בפנול לך שמחה בלבך בפתע פתאום, זהו מחמת שנולד איזהו צדיק.
- י. על-ידי יראה בא התלהבות.
- יא. מי שמבזה בעיני עצמו, על-ידיזה יבוא לתלהבות.
- יב. על-ידי פגנות הלב בא שמחה.
- יג. מי שהוא רגיל בשחוק, בידוע שהוא רחוק מגדלת השם יתברך.
- יד. על-ידי זמר תבוא לידי שמחה והתלהבות.
- טו. בפשתמה את הצדיק, תוכל לעבד את השם יתברך בשמחה.
- טז. מי שמפרסם את הצדיק, זוכה לשמחה.

- יז. עַל־יָדַי בְּפֶחֱחוֹן בָּא שְׂמֻחָה.
- יח. עַל־יָדַי תְּנוּעוֹת הַגּוּף בָּא הַתְּלַהֲבוֹת הַלֵּב.
- יט. עַל־יָדַי אֲמוּנָה שְׁלֵמָה תָּבוּא לְמַדְרָגָה שְׁתַּתְּאוּהַ בְּגוּף וְנִפְשׁ לְעִבּוֹדַת הַשֵּׁם יִתְפָּרֵךְ.
- כ. מִי שְׂפִמְשִׁים עֲצָמוֹ כְּשִׁירִים, יִזְכֶּה לְהַתְּלַהֲבוֹת.
- כא. עַל־יָדַי שְׂמֻחָה תְּפִיסַת הַמֶּחַ נִתְגַּדֵּל.
- כב. הַשְׂמֻחָה הִיא סִימָן שֶׁהוּא זָרַע בְּרֵךְ ה'.
- כג. הַגְּשָׁמִים יוֹרְדִין בְּזִכּוֹת שְׂמֻחַת חָתָן וְכֵלָה.
- כד. עַל־יָדַי שְׂמֻחָה שָׁל מְצֻוֶה הַקָּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מְסוֹכֵךְ עָלָיו.
- כה. עַל־יָדַי שְׂמֻחָה בְּשְׂמֻחַת תּוֹרָה זֹכֶה לְעִבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְפָּרֵךְ בְּאַהֲבָה.
- כו. כְּשֶׁהַשְׂמֻחָה בָּאָה לְאָדָם פְּתָאוֹם, בְּיָדוּעַ שְׁיָבוּא לוֹ חֶסֶד וִישׁוּעָה.
- כז. עַל־יָדַי שְׂמֻחָה נִתְגַּלָּה כְּבוֹדוֹ שָׁל אָדָם, גַּם יִזְכֶּה לְדַעַת.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. מִי שֶׁהוּא שְׂמֵחַ תָּמִיד, עַל־יָדֵי־זֶה הוּא מְצַלִּיחַ.
- ב. הַגְּדָרִים וְהַגְּדֻבוֹת מְבִיאִין שְׂמֻחָה.

שְׁכוּרוֹת

- א. עַל-יְדֵי שְׁכוּרוֹת נוֹפֵל מִמְדַּרְגָּתוֹ.
- ב. עַל-יְדֵי שְׁתֵּית יַיִן, לְסוֹף שְׁמֻקָּבֵל שַׁחַד.
- ג. הַשְׁכוּרוֹת מְבִיא לְיָדֵי כְּפִירָה בְּאַמֶּת וּלְהוֹדוֹת לְשֹׁקֵר.
- ד. הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אוֹהֵב מִי שְׁאִינוֹ מְשַׁתְּכֵר.
- ה. הַשְּׁמֹן מְבַטֵּל הַשְׁכוּרוֹת.
- ו. הָרְאִיָּה מְשַׁכֶּרֶת בְּיוֹתֵר.
- ז. עַל-יְדֵי שְׁכוּרוֹת נוֹפֵל לְהִרְהוּרֵי גְאוּף.
- ח. הַשְּׁכוּר - אֵין יְכַלֵּת בְּיָדוֹ לְהַמְתִּיק דֵּינָיִם.
- ט. הַשְּׁכוּר - אֵין מְגַלֵּין לוֹ רְזִין דְּאוּרִיתָא.
- י. יַיִן עִם לְבוֹנָה מְטַרִיפִין דַּעְתּוֹ שֶׁל אָדָם.

חֵלֶק שֵׁנִי

- א. מִי שְׁלָהוּט אַחַר עֲבוּדַת אֲדָמָה, בָּא לְיָדֵי אֶחָד מִשְׁלָשָׁה, אוֹ לְיָדֵי שְׁפִיכוֹת-דְּדָמִים אוֹ לְיָדֵי צָרַעַת אוֹ לְיָדֵי שְׁכוּרוֹת.
- ב. הַשְׁכוּרוֹת גּוֹרֵם גְּלוּת גַּם גּוֹרֵם הוֹצָאָת זֶרַע לְבִטְלָה.
- ג. אִי אֶפְשֶׁר לְשְׁכוּרוֹת שְׁלֵא יָבִיא לְאַיְזָה תַקְלָה.

- ד. על־ידי שְׂכָרוֹת הוּא שׁוֹכֵחַ בְּאַזְהָרוֹת מִשָּׂה רַבָּנוּ, כִּי מִשָּׂה מְלַבֵּשׁ בְּרַמ"ח אֵיבָרָיו שֶׁל אָדָם, וּבְכָל אֵיבָר וְאֵיבָר מְזַהֵר אֶת הָאָדָם בְּמַצּוֹת הַתְּלוּיֹת בּוֹ, וּבְשִׁבִיל זֶה נִקְרָא "מְחַקֵּק" – גִּימְטְרִיא רַמ"ח.
- ה. על־ידי הַשְּׂכָרוֹת מִפְּשִׁיט אֶת הַדַּעַת מֵהַלְבוּשׁ חֲסָדִים, וּמְלַבִּישׁוּ בְּגָבוּרוֹת חֲזָקוֹת, חֵם וְשָׁלוֹם.
- ו. מִי שֵׁישׁ לוֹ שׁוֹנְאִים, יִזִּיר מִן הַיּוֹן, וְעַל־יְדִיָּזָה נַעֲשֶׂה רֹאשׁ לָהֶם.

שָׁרִים

- א. מִי שֶׁסָּבְאוּ מֵהוּל בְּמִוּם, הַשָּׁרִים אֵינָם נוֹהֲגִים עִמּוֹ בַּיִשְׁרָנוֹת.
- ב. מִי שֶׁאֵין דָּן אֶת חֲבֵרוֹ לְכַפְזָכוֹת, כְּאֵלוֹ הַרְגוּ, גַּם הַשָּׁרִים אֵינָם נוֹהֲגִים עִמּוֹ בַּיִשְׁרָנוֹת.
- ג. אֲמִירַת הַלֵּל וְצַדִּיקָה מְסַגְּלִין לְחֹן בְּעֵינֵי הַשָּׁר.
- ד. עַל־יְדֵי אֲכִילַת פֶּת עֵכוּ"ם מוֹנְעֵין הַיַּעַר מִלְּחַטֵּב עֵצִים.
- ה. בְּשִׁבִיל אַרְבָּעָה דְבָרִים נִכְסֵי בְּעָלֵי – בָּתִּים נִמְסָרִים לְמַלְכוֹת.

שחַד

- א. עיר שַׁיֵּשׁ בָּהּ קִבְּלַת שַׁחַד, חִילוֹת בָּאֵין עָלֶיהָ.
- ב. עַל-יְדֵי שַׁחַד גִּדְּלָתוֹ מִסְתַּלְקֶת.
- ג. עַל-יְדֵי שַׁחַד בָּא שְׂרָפָה.

שָׁלוֹם

- א. גִּירוֹת שָׁל שֵׁבֶת מֵרַבִּין שָׁלוֹם.
- ב. עַל-יְדֵי רְדִיפַת שָׁלוֹם זוֹכִין לְכָבוֹד בְּעוֹלָם הַזֶּה וּלְחַיִּים בְּעוֹלָם-הַבָּא.
- ג. כָּל שֶׁהוּא מִפְּנֵי דְרָכֵי שָׁלוֹם אֵין בּוֹ מִשּׁוֹם "מְדַבֵּר שֶׁקָּר תִּרְחֶק".
- ד. בְּנֵי-אָדָם הַכּוֹפִים לְצַדֻּקָה, עַל-יְדֵם שָׁלוֹם הַמְּלָכוֹת גִּתְוִסֵּף.
- ה. עַל-יְדֵי רְדִיפַת שָׁלוֹם בָּא לְבַטְחוֹן.
- ו. שָׁלוֹם בָּא עַל-יְדֵי אֶמֶת.
- ז. בְּנִין יְרוּשָׁלַיִם תָּלוּי בְּשָׁלוֹם.
- ח. עַל-יְדֵי שָׁלוֹם בָּאִים בְּשׁוֹרוֹת טוֹבוֹת.

- ט. בְּשֵׁי שׁ מוֹסֵר, יֵשׁ שְׁלוֹם.
- י. עַל־יְדֵי לְמוֹד תִּינוּקוֹת בְּבֵית רַבֵּן נְתַרְבָּה שְׁלוֹם.
- יא. עֲבִירַת הַפִּיּוּם הוּא סִימָן שְׂאִין שְׁלוֹם.
- יב. בְּשֵׁי שְׂאִין שְׁלוֹם, הַתְּפִלוֹת אֵינָם מִתְקַבְּלִים.
- יג. עַל־יְדֵי שְׁלוֹם זוֹכִין לְהַתְּגַלוֹת אֱלֹהֵינוּ.
- יד. בְּשֵׁי שְׂאִין שְׁלוֹם, אֵין הַנְּשִׁים יוֹלְדוֹת זְכָרִים.
- טו. מִי שֶׁמְשַׁאֵל לְבְנֵי־אָדָם דְּבָרִים הַצָּרִיכִים לָהֶם, בְּשֵׁי שׁ בְּרִיחָה בְּעוֹלָם, הוּא נִמְלָט.
- טז. הַשְּׁלוֹם הוּא סִימָן לְחַיִּים.
- יז. עַל־יְדֵי רְדִיפַת שְׁלוֹם מַצִּיל לְבָנָיו מִמִּיתָה וּמַגְּלוֹת.
- יח. הַבְּרָכָה בָּא עַל־יְדֵי שְׁלוֹם.
- יט. בְּשֵׁי שׁ שְׁלוֹם, אֵין פֶּחַד.
- כ. עַל־יְדֵי שְׁשֵׁי שְׁלוֹם בֵּין הָרָשָׁעִים, עַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ לָהֶם כָּל טוֹב.
- כא. לְפַעְמִים הַקְּדוֹשׁ־שׁ־בְּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל עַל־יְדֵי רָשָׁעִים.
- כב. הַשְּׁלוֹם סִימָן לְשִׁבְעָה.
- כג. בְּשֵׁי הַשָּׂרִים שֶׁל מַעֲלָה מִתְנַגְּרִים, תִּכְפֵּה הָאִי תִגְרָא נְתִיבָהּ בֵּין הָאֲמוֹת וּבֵין הַחֲכָמִים.

שבועה

- א. עיר שיש בה שבועות תחרב ותהרס חס ושלום.
- ב. על-ידי שבועות שקר נופלים מאמונה.
- ג. למוד מסכת שבועות מסגל לירידת הנפש.
- ד. על-ידי שבועת שקר באין הרהורי נאוף.
- ה. מי שהוא רגיל בשבועות, מחשבות רעות באים לו תמיד.
- ו. על-ידי העברת השבועה אין תקומה במלחמה.
- ז. מי שעובר על השבועה, בידוע שאינו מכבד יראי השם.
- ח. על כל עברות שבתורה נפרעין ממנו; וכאן – ממנו וממשפחתו ומכל העולם בלו, וממנו נפרעין לא־תָר.
- ט. דברים – שאין אש ומים מכלין אותם, שבועות שקר מכלין אותן.
- י. מלאך גבריאל הוא ממנה על השרפה לשרף גם להציל.

שַׁבָּת

חֵלֶק שְׁנִי

- א. הַתּוֹרָה וְהַמַּעֲשֵׂר וְהַשַּׁבָּת יֵם נוֹתְנִים חַיִּים גְּשָׁמִיִּים גַּם־כֵּן.
- ב. הַרְגִּיל בְּקִלְלָה, עַל־יְדִיָּוָה לֹא יִהְיֶה לוֹ בְּגָדִים עַל הַשַּׁבָּת.
- ג. עִיר שֶׁשׁוֹמְרִין אֶת עֲצָמָם מִלְּלַכֵּת חוּץ לְתַחֲוֹם שַׁבָּת, עַל־יְדִיָּוָה שָׁם הַבֶּשֶׂר בְּזוּל.
- ד. עַל־יְדֵי שְׁמִירַת שַׁבָּת מִמַּשְׂיָךְ עַל עֲצָמוֹ אֹר שֶׁל מַשִּׁיחַ גַּם עַל־יְדֵי תְּשׁוּבָה.
- ה. עַל־יְדֵי שְׁמִירַת שַׁבָּת הוּא כִּבְּן הַמִּתְחַטֵּא לְפָנַי אָבִיו וְהוּא מְמַלֵּא שְׂאֵלוֹתָיו, גַּם הוּא גּוֹזֵר וְהַקְדוֹשׁ־כְּרוֹד־הוּא מְקַיְמָהּ, גַּם הַקֶּרֶן שֶׁל הַמַּעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁלֹּא קִיָּמִים לְעוֹלָם־הַבָּא, וְאֵינֹו אוֹכֵל אֶלָּא מִפְּרוֹתֵיהֶם.

שְׁנָה

חֵלֶק שְׁנִי

- א. מִי שֶׁהוּא מְקַדֵּשׁ יוֹתֵר, הוּא רַחוּק מִהַשְּׁנָה יוֹתֵר.

- ב. על-ידי רבוי השנה והתנומה, על-ידי-זה דוחפין אותו מִמְרַכְכָּה דְקַדְשָׁה, וְנִשְׁתַּנָּה פָּנָיו, וְנִתְקַלְקַל צֶלֶם-אֱלֹקִים.
- ג. חֲמִשָּׁה-עָשָׂר "שִׁיר הַמַּעֲלוֹת" שִׁבְתָּהּ לִים מְסֻגָּלִים לְבַטֵּל הַשָּׁנָה.
- ד. מִי שְׂאִינוּ יָכוֹל לִישֹׁן, יַעֲלֶה עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ אֲמוֹנַת תַּחִּית-הַפְּתִים.

שזחט

חלק שני

- א. על-ידי שזחטים הגונים בני-אדם מרחמים זה על זה, והוא הדין להפך.
- ב. השזחט שהוא מקיים כבוד אב, הקדוש-ברוך-הוא משמרו, שלא להאכיל טרפות, והוא הדין להפך.
- ג. על-ידי השזחטים, הרשעים המאכילין טרפות, הגזלות נתרבה בעולם.
- ד. הזפי הראות יכולים לראות על החלפים של השזחטים את הכלי בית-המקדש.
- ה. מי שנתאלם בפתע פתאום, יעבירו על פיו חלף כִּשְׂר.

תְּשׁוּבָה

- א. הַתַּעֲנִית מוֹעִיל לְכָל דָּבָר.
- ב. מִי שֶׁהוּא עָרוֹם מִמַּעֲשִׂים טוֹבִים, אֵינוֹ יָכוֹל לְהַפְרִישׁ אַחֲרֵים מִרְשָׁעָתָם.
- ג. הַתַּעֲנִית קָשָׁה מִחָרָב.
- ד. הַתְּשׁוּבָה רְאוּיָה, שְׁתִּהְיֶה בְּאוֹתוֹ דָּבָר עֲצוּמוֹ.
- ה. כְּשֶׁאָדָם חוֹשֵׁב: כֹּד וְכֹד אֵעֲשֶׂה; כֹּד וְכֹד תִּעֲלֶה בְיָדִי, עַל־יְדִיזָה אֵין מִחֲשַׁבְתּוֹ נִתְקִים.
- ו. גְּלוּת מְכַפֶּרֶת עַל הַכֹּל.
- ז. מִי שֶׁדַּעְתּוֹ שְׁפִלָּה, כְּאֵלוֹ הַקְּרִיב כָּל הַקְּרִבָּנוֹת.
- ח. כָּל הַמִּתְנַדֶּה, יֵשׁ לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם־הַבָּא.
- ט. הַמְלַמֵּד אֶת בֶּן חֲבֵרוֹ תוֹרָה, כְּאֵלוֹ עֲשָׂאוֹ וּכְאֵלוֹ עֲשָׂאוֹ לְדַבְרֵי־תוֹרָה וּכְאֵלוֹ עֲשָׂאוֹ לְעֲצוּמוֹ.
- י. רַב פָּפָא יְתִיב בְּתַעֲנִיתָא, עַל שֶׁקָּרָא לְתַלְמוּד־חֲכָם בְּלִשׁוֹן גְּנָאִי.
- יא. יִשְׁמַר אָדָם אֶת פִּיּוֹ מִלּוֹמַר: אֵעֲשֶׂה הָעֶבְרָה הַזֹּאת אִפְלוּ בְּדַרְךְ לִיצְנוֹת, כִּי דִבּוּרוֹ מְכַרִּיחַ אוֹתוֹ לְמַעֲשֶׂה.

- יב. כל הבוכה בלילה, קולו נשמע, וכוכבים ומזלות בוכין עמו.
- יג. חיבי בריתות שלקו, נפטרו מידי בריתתן.
- יד. כשבא צער לעולם, יחשב שבשביל חטאו בא זאת הצרה.
- טו. המלבושין שעושין לצדיק, כל מלבוש יש לו סגולה בפני עצמו לכפר.
- טז. כיון שנשא אדם אשה, עוונותיו מתפקקין.
- יז. כשרואה או ששמע איזה יסורין, שבא על גוי, יהרהר בתשובה.
- יח. הדר בארץ ישראל, שרוי בלא עוון.
- יט. יש להקל אפן התשובה על החוטאים.
- כ. העוון מכחיש כחו של אדם.
- כא. כשבאין שני מצוות לידך, תעשה זאת המצוה שיש בה כפיית היצר יותר.
- כב. צריכין להתענות, כשמצערין את הצדיק.
- כג. צער הלב הוא קרוב להוריד דמעות.
- כד. המחזיר בני אדם בתשובה, זוכה ויושב בישיבה של מעלה, והקדוש ברוך הוא מבטל הגזרה שבבילו.

- כה. חֲלִישׁוֹת דַּעְתּוֹ שֶׁל הָאָדָם הוּא גְדוּלָה מִתַּעֲנִית.
- כו. הָעוֹשֶׂה דְבַר עֲבָרָה וּמִתְחַרֵּט בָּהּ, מוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו.
- כז. הַנּוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּאִמוּנָה, מוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו.
- כח. תְּחִלַּת הַמַּחֲשָׁבָה עוֹזֶרֶת לָאָדָם לְאַמְצֵעַ וְסוֹף הַמַּעֲשֵׂה, שְׁיִמְשֹׁךְ בְּקַדְשָׁהּ, וְאִם לֹא חָשַׁב בְּקַדְשָׁהּ בְּתַחֲלָה, אִזּוֹ יֵאָרֵעַ תְּקֵלָה בְּאַמְצֵעַ וּבִסוּף.
- כט. שִׁלְחַן בְּהַכְנָסַת־אֲוָרְחִים מִכְּפָרֶת.
- ל. הַגְּדֵלָה מִכְּפָרֶת.
- לא. לְפַעֲמִים כְּשֶׁמִּתְחִיל לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, בָּאִין לוֹ יְסוּרִין, זֶה מִפְּנֵי שֶׁשָּׂהָה מִלַּעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה.
- לב. עַל־יְדֵי אֲנָחָה שְׁנֵאֲנָה, נַעֲשֶׂה בְּרִיָּה חֲדָשָׁה.
- לג. עַל־יְדֵי אֲהַבַּת צַדִּיקִים יְכוֹלִין הַצַּדִּיקִים לְהַחֲזִיר אֶת הָעָם בְּתִשׁוּבָה.
- לד. מִי שֶׁמִּחֲזִיר אֶת הָעָם בְּתִשׁוּבָה, בּוֹכּוֹתוֹ אֵין פֶּחַד וּמַחֲלָקֶת בְּעוֹלָם.
- לה. מִי שֶׁעוֹזֵר לִיתוּמִים, עַל־יְדֵי־זֶה מְשַׁבֵּר כְּחֵם שֶׁל הָאֲמוֹת וְעַל־יְדֵי שְׁבִירָתָן, רִשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל חוֹזְרִין בְּתִשׁוּבָה.

לו. מי שֶׁמְחִזִּיר בְּנֵי־אָדָם בְּתִשׁוּבָה, נִצּוּל מִבֵּית־הָאִסּוּרִים.

לז. גַּם הוּא מְכַבֵּד בְּעֵינֵי הַשָּׁמַיִם.

לח. גַּם זֹכֶה לְהִיּוֹת מְפָרָסָם בֵּין הָאֲמוֹת.

לט. מי שֶׁיִּדְרֹכוּ תָמִיד לְהַחֲזִיר בְּנֵי־אָדָם בְּתִשׁוּבָה, בְּזִכּוֹתוֹ מְבַטֵּל מִחֲשָׁבוֹת זְרוֹת מַגְדוּלֵי הַדּוֹר.

מ. מי שֶׁמְחִזִּיר רְשָׁעִים בְּתִשׁוּבָה, יִזְכֶּה לְשִׁמְרַת שַׁבָּת. מא. גַּם אֵינוֹ נִזְוָק מִנִּחְשׁ.

מב. כְּשֶׁתִּלְמַד אֶת בֶּן רָשָׁע דֶּרֶךְ טוֹב, עַל־יְדֵי־זֶה תוֹכַל לְבַטֵּל גְּזֵרוֹת.

מג. עַל־יְדֵי שֶׁקָּר מַחֲזִיק יְדֵי רְשָׁעִים.

מד. מי שֶׁעוֹשֶׂה תִּשׁוּבָה בְּכָל לֵב, הַקְּדוֹשׁ־שֶׁבְּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן לוֹ לֵב לְדַעַת אוֹתוֹ.

מה. עַל־יְדֵי שְׂמִיעַת קוֹל שׁוֹפֵר מֵאָדָם כְּאִשֶּׁר תֵּיַצֵּר הָרַע גִּשְׁפָּר, וְנִתְעוֹרַר תִּשׁוּבָה בְּעוֹלָם.

מו. מי שֶׁרוֹצֵה לְטוֹב, יִזְהַר מִלְּהִיּוֹת בְּעַל־חֹב.

מז. מי שֶׁאוֹהֵב אֶת הַצַּדִּיקִים, יָכוֹל לְהַחֲזִיר אֶת בְּנֵי־אָדָם בְּתִשׁוּבָה.

מח. מי שֶׁמְתַנַּדָּה, הַקְּדוֹשׁ־שֶׁבְּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אוֹתוֹ אֲהַבַת נְדָבָה וַיִּמְשִׁיב מִמֶּנּוּ חֶרוֹן־אָפוֹ.

- מט. הָאֱמוּנוֹת הֵם קְרוּבֵי תְּשׁוּבָה.
- נ. לְמוֹד הַתּוֹרָה הִיא מְכַפֶּרֶת.
- נא. מִי שֶׁהוּא בְּמִדְרָגָה גְּדוֹלָה, יְכוּל לְהַשִּׁיג שְׁלֵמוֹתוֹ בְּמַעֲוֹט פְּעֻלוֹת.
- נב. כְּשֶׁאֵיזָה צֶעַר בָּא עָלֶיךָ, תִּפְשֵׁשׁ בְּמַעֲשֶׂיךָ.
- נג. מִי שֶׁרוֹצֵה לַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים טוֹבִים וַיֵּשׁ לוֹ מְנִיעוֹת, הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְשַׁלֵּם לוֹ שָׂכָר כְּאִלּוּ עָשָׂה, וּמִי שֶׁאֵינּוֹ עוֹשֶׂה לְפִי יְכַלְתּוּ, אֲזִי מְקַבֵּל עֲנֵשׁ עַל זֶה.
- נד. מִי שֶׁמְזַכֶּה אֶת הָרַבִּים, נַעֲשֶׂה שְׂתָרָה לְקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית.
- נה. אִין עֶרֶךְ לְמִצְוָה שֶׁעוֹשֶׂה אָדָם לַעֲצֹמוֹ לְבַד, אֶפְלוֹ שְׂתִתְּהִי רַבָּה; לְמִצְוָה שֶׁתִּמְשֵׁךְ מִמֶּנָּה זְכוּת לְרַבִּים, אֶפְלוֹ שְׂתִתְּהִי קְטַנָּה.
- נו. הַפְּרָנְסָה וְהַשׁוֹנְאִים וְהַחֹלְאֵת וְרַבּוּי הָעֵשֶׂר הֵן הַמוֹנְעִין לְאָדָם מִהַגִּיעַ אֶל הַשְּׁלֵמוֹת וְהַתְּכֵלִית.
- נז. כְּשֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה אֵיזָה הֶזֶק, זֶה הַסִּיּוֹן שֶׁיִּצָּר הָרַע שׁוֹלֵט עָלֶיךָ.
- נח. מִי שֶׁמְסִית אֶת חֲבֵרוֹ מִדֶּרֶךְ הַטּוֹב, שְׂרָפָה בָּא עָלָיו.
- נט. מִי שֶׁאֵינּוֹ יְכוּל לְבָבוֹת, הַסִּגְלָה שֶׁיֵּשֵׁב בְּמָקוֹם, שֶׁשׁוֹפְכִים שָׁם שְׁנֵי נְהָרוֹת בְּיַחַד.

- ס. מי שפחזיר את בני-אדם בתשובה, זוכה לחכמה.
- סא. על-ידי העצלות נדמה לאדם, שנסתר מפניו דרך התשובה.
- סב. מי שפגלה סודותיו, איז קשה לדבר הויה להתקיים.
- סג. מי שבוש על עוונותיו, הקדוש-ברוך-הוא עושה עמו צדקה.
- סד. התענית שהוא בלא דעת אינו תענית.
- סה. משעה שאדם חושב לעשות תשובה, איז מקבלין תפלתו, אף-על-פי שלא עשה עדין.
- סו. כשתרצה לעשות תשובה, תבקש מהצדיק, שהוא יכניס אותך לפני השם יתברך.
- סז. על-ידי חסד ואמת יכפר עוון.
- סח. על-ידי שתבקש מהשם יתברך, שיתן לך אהבה, על-ידי-זה יכסה הקדוש-ברוך-הוא פשעיך.
- סט. מי שמתודה על עוונותיו, יזכה שלא יצטרך למכר מנחלת אבותיו.
- ע. כשאתה מוכיח אותם, שלא תקנו חטאת געורים, תכלל את עצמך עמם, ועל-ידי-זה יקבלו ממך.
- עא. עקר תקון פגם עוונותיו – על-ידי הכנעה.

עב. צריך אדם להוכיח את עצמו בכל בקר.

עג. העבודות שאדם עובד את השם בבחירתו כל יום, ערכו יקר משנים רבות של עבודה לעת זקנתו.

עד. אי אפשר שידע אדם בחייו, אם נתקבל תשובתו.

עה. מה שאנו רואים, שמי שמתחיל לעבד את ה', יסורין באין עליו, זה מחמת שהתחיל מתוך יראה של צדק.

עו. המתחיל לעבד את ה', הקדוש-ברוך-הוא אומר לו: יודע אני, שחפצך ורצונך לעבד אותי, אבל מה הוא הבטוחות שמא למחר תעזב אותי, אם פן איך אקרב אותך בשביל הרצון שרצית, ואיך אנגלה לך תכף דברים נסתרים, אלא פן תעשה: בתחלה אהב אותי כדך ותעשה מצוותי, אף-על-פי שאין אתה יודע השכל של המצוה, ועבד אותי פשוט בלא חכמות, וכשתעבד אותי פמה זמנים, אזי אאמין לך ואנגלה לך טעם ושכל של כל דבר ודבר ואקרב אותך בכל מיני התקרבות, פי הזמן הרב שעבדת אותי מקדם הוא בטוחות, שלא תעזב אותי [הן אמת].

עו. בזה יודע האדם, שבאמת הוא רוצה לעבד, כשאינו רוצה בפרסומו.

עח. מי שאינו יודע דרך השם, יקטין את עצמו.

עט. על-ידי תפלה שהיא בשועה ימחל לך הקדוש-ברוך-הוא.

פ. על-ידי שקרים אין אדם יכול להיטיב מעשיו.

פא. מי שאינו יכול לבטל את היצר הרע על-ידי המשכת אותו לבית-המדרש, ידע שעדין ברשעתו קים.

פב. הקדוש-ברוך-הוא חפץ במצוות, שעושה בהם גם רצון הבריות, יותר מבמצוות שבין אדם לקונו.

פג. מוטב לאדם לקים המצוה כפי האפשר, מלהניח לגמרי.

פד. תקון הגוף קדם תקון הנפש.

פה. הבוכה ומתאבל על אדם כשר, מוחלין לו על כל עוונותיו.

פו. מצוה להחזיר [להזהיר] את בני-אדם על כל דבר פשע, ואם אתה ירא, שלא ישמע לך תאמר דבריך בשם צדיק אחר, כדי שישמעו אותך.

פז. כל האומר "ויכלו" בכונה ומתפלל בכונה, מלאכי השרת מבקשין מהשם יתברך שיכפר לו.

- פח. העונה "אמן יהא שמיה רבא" בכל כחו, אפלו יש בו שמץ של עבודה־זרה, מוחלין לו.
- פט. אלו אין רואין פני גיהנם: דקדוקי עניות וחולי מעים ומי שיש לו נושים ועל מלכות.
- צ. התחזק במצוות יותר ממה שתיכלת בידך.
- צא. הפסד ממון מכפר על גופו.
- צב. הצמאון הוא תקון דברים בטלים.
- צג. התשובה מביאה רפואה לעולם.
- צד. תשובה מיראה – זדונות נעשין פשגגות, ומאהבה – נעשין בזכיות.
- צה. תשובה מקרבת את הגאולה ומארכת ימיו ושנותיו של אדם.
- צו. על־ידי תשובת יחיד מוחלין לו ולכל העולם פלו.
- צו. הקדוש־ברוך־הוא נתפיים על־ידי ודוי, ודומה כאלו בנה מזבח והקריב קרבן.
- צח. מי שמעביר על מדותיו, מעבירין לו על כל פשעיו.
- צט. התורה וגמילות־חסדים מכפרין.
- ק. צעקה ובכיה בלילה יותר נשמעת לרחם.
- קא. בעל־תשובה יתפלל על הנפש, ועל־ידי־זה מכפרין לו על עוונותיו.

קב. כְּשֵׁיִשְׂרָאֵל מִתְעַנִּין, אֵין גַּעֲנִין, עַד שְׁיִהְיוּ עִם רְשָׁעִים
בְּאַגְדָּה.

קג. הַדָּרֶךְ שְׂבִיבֹר לֹא הָאָדָם, שְׂיֵאָהֵב אֶת הַתּוֹכָחוֹת
וַיַּחֲזִיק בְּאַמוּנָה יִתְרָה.

חלק שני

א. יוֹם שֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה הוּא לְמַעַלָּה מֵהַזְּמַן
וּמַעַלָּה כָּל הַיָּמִים לְמַעַלָּה מֵהַזְּמַן, וְכֵן יוֹם־הַכְּפוּרִים
הוּא לְמַעַלָּה מֵהַזְּמַן.

ב. גַּם עַל־יְדֵי תְּשׁוּבָה הָרוּחַ שֶׁל מְשִׁיחַ מְנַשֶּׁבֶת עַל
גְּזֵרוֹת הַמַּלְכּוּיֹת וּמַבְטֵלָן.

ג. גַּם עַל־יְדֵי תְּשׁוּבָה נִתְּבַטֵּל הַחֲמִימוֹת הַגְּדוֹלָה.

ד. הַנְּעָרִים הוּא בְּקַל לְהַשִּׁיב אוֹתָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ
מִזְקָנִים.

ה. צָרִיךְ לְכַפּוֹת אֶת הָרְשָׁעִים בְּכַפִּית מָמוֹן, שְׂיַחֲזְרוּ
בְּתְּשׁוּבָה.

ו. עַל־יְדֵי תְּשׁוּבָה הַפְּרָנָסָה בְּנִקְלָה.

ז. עַל־יְדֵי מַפְלְגֵי וַחֲרִיפֵי הַדּוֹר מְאִירִין אֶת הַיְרָאָה,
וְעַל־יְדֵי הַיְרָאָה מִתְּנוּצֵץ זְכוּת אָבוֹת, וְעַל־יְדֵי
הַתְּנוּצָצוֹת הָאָבוֹת נִתְּעוֹרֵר תְּשׁוּבָה בְּעוֹלָם.

- ח. הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה שְׁבִילֵינִי בַיָּם, כְּדֵי לְכַבֵּשׁ
עוֹנוֹתֵינוּ וּלְהוֹצִיא צְדָקוֹתֵינוּ.
- ט. כְּשֶׁהַצַּדִּיק נִתְעַשֶּׂר, עַל-יְדֵי-זֶה הַרְשָׁעִים חוֹזְרִים
בְּתִשׁוּבָה.
- י. עַל-יְדֵי שְׁמִירַת שַׁבַּת מִמְּשִׁיךְ עַל עֲצָמוֹ אֹר שֶׁל
מְשִׁיחַ גַּם עַל-יְדֵי תִשׁוּבָה.

❁ תּוֹכַחָה ❁

- א. הַמּוֹכִיחַ צָרוּךְ לֹאמַר תּוֹכַחְתּוֹ עַל-יְדֵי הַתְּקַשְׁרוֹת
הַדְּבוּר לְאִשְׁרָשׁוֹ, וְאִזּוֹ נִתְקַבֵּל תּוֹכַחְתּוֹ.
- ב. מִי שֶׁנִּשְׁתַּמֵּד, אֵל תּוֹכַח אוֹתוֹ כִּי לֹא תוֹעִיל.
- ג. עַל-יְדֵי שְׂאִין מְקַבֵּל תּוֹכַחוֹת, נִחָרֵב מְעוֹנוֹ.
- ד. מִי שֶׁמּוֹכִיחַ אֶת הָעוֹלָם שְׁלֹא בְּחֻכְמָה, עַל-יְדֵי-זֶה
מְעוֹרֵר, חֵם וְשָׁלוֹם, גְּלוֹת גְּדוֹל וְהַכְּבָדָה מִהֶאֱמוּת.
- ה. לְעוֹלָם אֵל יוֹצִיא אָדָם אֶת עֲצָמוֹ מִן הַכֶּלֶל.
- ו. מִפְּנֵי עֲנֵשׁ תּוֹכַחָה חוֹזֵר בּוֹ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל
הַטּוֹב, שִׁיצָא מִפּוֹ.
- ז. הֵיכָא דִּידַע דְּלֹא מְקַבְּלֵי תּוֹכַחָה, הֵנַח לָהֶם.

- ח. מי שיֵּרָא מִבְּנֵי-אָדָם לְהוֹכִיחַ אוֹתָם, לְסוֹף שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ-הוּא שׁוֹבֵר אוֹתוֹ לְפָנֵיהֶם.
- ט. מי שִׁיֹּדַע לְהִזְהִיר, וְאֵינוֹ מִזְהִיר, גַּם חֵבְרוּ מִיָּדוֹ נִעְנָשׁ [גַּם דָּם חֵבְרוּ מִיָּדוֹ נִדְרָשׁ].
- י. עַל-יְדֵי צְדָקָה תִּזְכָּה לְקַבֵּל מוֹסֵר.
- יא. מי שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל מוֹסֵר, נִדוֹן בְּמִיתָה.
- יב. עַל-יְדֵי תוֹכְחָה שְׁתוֹכִיחַ, תָּנוּחַ בַּקֶּבֶר בְּלֹא צֶעַר גִּיהֶנָם וְתִזְכָּה לְגַן-עֵדֶן.
- יג. מִתֵּר לְדַחוֹת בְּשֵׁתֵי יָדַיִם אֶת זֶה, שְׁלֹא קִבֵּל מִמֶּךָ תוֹכְחָה.
- יד. כָּל זְמַן שֶׁתוֹכְחָה בְּעוֹלָם, נִחַת רוּחַ וְטוֹבָה וּבְרָכָה בְּאֵין לְעוֹלָם.
- טו. עַל-יְדֵי תוֹכְחָה נִמְתַּק הַדִּין וְנִמְשָׁךְ הַחֶסֶד.

חלק שני

- א. מי שֶׁאֵין בְּמַעֲלוֹת הַצְּדָקוֹת, וְגַם אֵין לוֹ זְכוּת אָבוֹת וְרוּצָה לְקָרֵב אֶת בְּנֵי-אָדָם לְעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ, יִשְׁמַר אֶת עֲצָמוֹ מִנְּסִיווֹנוֹת, וּבִכְפָּרֵט שְׁלֹא יִתְקַנָּאוּ בּוֹ הַרְשָׁעִים.

- ב. מִי שֶׁמִּקְרַב אֶת הַרְחוּקִים לְעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הַבְּרָכוֹת מְסוּרִים בְּיָדוֹ.
- ג. מִי שֶׁשׁוֹמֵעַ תּוֹכְחָה וְאִינוֹ נִתְקַבֵּל אֶצְלוֹ, יֵדַע שֶׁיִּצְטָרֵף לְלוֹת אֶצֶל אֲחֵרִים, וְסִמָּן לְדַבֵּר: "בְּדַבָּרִים לֹא יוֹסֵר עֶבֶד", "לוֹה לְאִישׁ מִלוֹה".
- ד. אִין מִי שֶׁיִּכּוֹל לְזַרֵּק דְּבוּרִים לְתוֹךְ פִּיו שֶׁל חֵבְרוֹ מִרְחוֹק, אֵלֶּא עַד שֶׁיִּכְנֹס אֶת חֵבְרוֹ לְבַחֲנֵת עֲבוֹר תְּחִלָּה.
- ה. בָּזָה שְׂיוּצָאִין לְקִרְאָת אָדָם חָשׁוּב, נִתְעוֹרְרִין עֲשָׂרָה מֵאֲמָרוֹת, שֶׁבָּהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם, גַּם עַל־יְדֵי קִרְבַּת הַרְחוּקִים גַּם־כֵּן.

❁ תְּפִלָּה ❁

- א. צָרִיךְ אָדָם לְהִיּוֹת נִכְסָף וּמְשִׁתַּזְקֵק לְטוֹב הַכְּלָלִי, אַף־עַל־פִּי שֶׁיִּמְשֹׁךְ לוֹ לְבַד הַפֶּסֶד.
- ב. הַמִּתְפַּלֵּל בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת, כְּאִלוֹ הֵבִיא מִנְחָה מִהוֹרָה.
- ג. הַקְדוּשׁ־כְּרוּךְ־הוּא מְצוּי בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת.
- ד. עַל־יְדֵי חֲנֻפָּה אִין תְּפִלָּתוֹ נִשְׁמַעַת.
- ה. עַל־יְדֵי עֶסֶק הַתּוֹרָה מִתּוֹךְ דַּחֵק תְּפִלָּתוֹ נִשְׁמַעַת.

ו. המתפלל על חברו, והוא צריך לאותו דבר, הוא נענה תחלה.

ז. מי שדעתו שפלה עליו, אין תפלתו נמאסת.

ח. לעולם יקדים אדם תפלה לצרה.

ט. כל המאמץ עצמו בתפלה למטה, אין צרים יכולים להסטינו מלמעלה.

י. לעולם יבקש אדם רחמים, שיהיו הכל מאמצין את כחו, ושׂים יעוהו מלאכי השרת לבקש רחמים, ושלא יהיו לו מסטינים מלמעלה.

יא. תפלת אחר מועיל יותר מתפלת עצמו, ואפלו צדיק צריך לתפלת אחרים.

יב. מתר להתפלל על בעל לשון הרע, שימות ושׂישתבח תורתו ושלא יהיה לו חלק לעולם הבא ושלא יהיו לו בנים חכמים.

יג. כל העוסק בתורה, הקדוש ברוך הוא עושה לו חפציו.

יד. יפה צעקה לאדם בין קדם גזר-דין בין לאחר גזר-דין.

טו. אל יבקש אדם על שום דבר יותר מדאי.

מו. בְּיוֹם הַגִּשְׁמִים יִשׁוּעָה פָּרָה וְרַבָּה בְּעוֹלָם, וּמְלִיצֵי זְכוֹת גִּבְנָסִין לְפָנָיו.

יז. תְּפִלַּת יְחִיד אֵינָה נִשְׁמַעַת אֶל־אֱ־מִן לְבוֹ מְכֻנָּן, וְתְּפִלַּת צְבוּר נִשְׁמַעַת, אַף־עַל־פִּי שְׂאִין לֵב בְּלִם שְׁלָם.

יח. לֹא מִצְלִינָן אֶתְרֵתִי.

יט. אָסוּר לְהַטְרִיחַ אֶת הַשֵּׁם לְשָׁנוֹת אֶת הַטָּבַע.

כ. מִי שֶׁמַּעְבִּיר עַל מִדּוֹתָיו, תְּפִלָּתוֹ נִשְׁמַעַת.

כא. הַמִּסְפָּר בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל מָקוֹם יוֹתֵר מִדְּאִי, נֶעְקָר מִן הָעוֹלָם.

כב. בֵּית־הַכְּנֶסֶת שֶׁמִּחְשָׁבִין בּוֹ חֲשִׁבּוֹנוֹת, לְסוֹף שְׁיִלְיָנוּ בּוֹ מֵת מִצְוָה.

כג. לְכֹל דְּבַר שֶׁבִקְדֻשָּׁה צָרִיךְ הַכְּנָה וְהִזְמָנָה.

כד. בְּשִׂאלַת צָרְכֵינוּ אֵל יָרִים רֵאשׁוּ לְשִׂאל שְׂאֵלָה גְדוּלָה, אֲבָל בַּתּוֹרָה וְיִרְאַת־שָׁמַיִם יִשְׂאֵל כָּל תְּאֻתּוֹ.

כה. מִצְוָה לְהִיּוֹת לוֹ בְּגָדִים מְכַבְּדִים בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה.

כו. הַנְּהִיגוּ בְּרִכּוֹתָיו בְּעוֹלָם הַזֶּה, כְּדִי לְהִיּוֹת רְגִילִין לְעוֹלָם־הַבָּא.

כז. יִבְקֹשׁ אָדָם רַחֲמִים, שְׁלֹא יָבוֹא לְיַדֵּי עֲנִיוֹת.

- כח. על-ידי התפלה יכול לשנות את המזל.
- כט. הדבור בקול רם מביא הרגשה ותנועה בכל האיברים.
- ל. מי שעולה על רוחו להתחנן לפני השם יתברך, על-ידיה נישא חן בעיני השם יתברך.
- לא. על-ידי בפתחון הקדוש-ברוך-הוא שומע תפלתו.
- לב. אל תתפלל בבית, שפנה בעל-מחלקת.
- לג. קדם התפלה תתן צדקה, ותקשר את עצמך לצדיקי הדור.
- לד. אדם מקבל שפע וכח אלקי פני אותו המקום שמתפלל בו.
- לה. כשהצבור מתפללים, הוא עת רצון.
- לו. מי שיש לו בית-הכנסת, ואינו נכנס לשם להתפלל, גורם גלות לבניו.
- לז. על כל הדברים, הן על דבר גדול הן על דבר קטן, תתפלל.
- לח. אקדימו ואחשיכו לבי-כנישתא פי היכי דתאריכו חיי.
- לט. מי שאפשר לו לבקש רחמים על חברו ואינו מבקש, נקרא חוטא.

מ. הַנִּפְנָה וְנוֹטַל יָדָיו וּמְנִיחַ תְּפִלִּין וְקוֹרֵא וְקוֹרֵאת שְׁמַע וּמִתְפַּלֵּל, כְּאֵלּוּ בְּנֵה מִזְבֵּחַ וְהִקְרִיב עָלָיו קָרְבָּן וּכְאֵלּוּ טָבַל.

מא. מִי שֶׁנִּזְהָר לֵאמֹר דְּבוֹר קְדוֹשׁ בְּבֵית הַטְּנָפֶת, יִזְכֶּה לְאַרְיכוֹת יָמִים.

מב. גְּדוּלָה תְּפִלָּה מִמַּעֲשִׂים טוֹבִים וּמִן הַקְּרָבָנוֹת.

מג. תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים וּתְפִלָּה וְדַרְדַּר־אֶרֶץ צְרִיכִין חִזּוּק.

מד. אֵל תְּתַפַּלֵּל אֶלֶּא בְּבֵית שְׂיִשׁ בּוֹ חִלּוֹנוֹת.

מה. עַל־יָדַי צְדָקָה בְּשֵׁתֵי יָדַי תְּפַלְּתוּ נִשְׁמַעַת.

מו. בְּשַׁעַת תְּפִלָּה יִפְרֹשׁ כַּפָּיו, כְּאֵלּוּ מִקְבֵּל אֵיזָה דְּבָר.

מז. עַל־יָדַי גֹּזֵל אִו מְבַיֵּשׁ פְּנֵי חֲבֵרוֹ, אֵין תְּפַלְּתוֹ נִשְׁמַעַת.

מח. שֶׁבֶת וְרֵאש־חֹדֶשׁ יוֹתֵר מְסַגֵּל לְהַעֲלוֹת הַתְּפִלָּה.

מט. כְּשֶׁאָדָם נִעְצָר, זֶה סִימָן שְׂאִין תְּפַלְּתוֹ נִתְקַבְּלָת.

נ. עַל־יָדַי הַהִשְׁתַּוְּקוֹת שְׂאָדָם מִשְׁתַּוְּקַק בְּלִילָה לַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַל־יָדֵיהֶּנּוּ בְּנִקְל לֹו לְהַתְפַּלֵּל בְּבִקָּר.

נא. תְּפִלָּה שְׁהִיא בְּדַמְעוֹת הִיא נִתְקַבְּלָת.

נב. כְּשֶׁאָתָה מִבִּקְשׁ אֵיזָה דְּבָר, תִּזְכִּיר זְכוֹת אָבוֹת.

נג. בְּשֶׁהִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מַעֲנִישׁ אִיזָה רָשָׁע שְׂיֹדֵעַ בּוֹ,
שָׁלֹא יַעֲשֶׂה עוֹד תְּשׁוּבָה, וְהַצְדִּיק מִתְפַּלֵּל עָלָיו יוֹתֵר
מִדָּאוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה נֶעֱנֵשׁ הַצְדִּיק.

נד. בְּשֶׁהִמְתַּפְּלֵל נוֹפֵל לְקַטְנוֹת, זֶה סִימָן שָׁלֹא יִתְבַּלְבֵּל
[יִתְקַבֵּל] תְּפִלָּתוֹ.

נה. בְּשֶׁאִין לָךְ שְׁלוֹם עִם הָעוֹלָם, אִין נִתְקַבֵּל תְּפִלָּתְךָ.

נו. צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל בְּשְׁלוֹם הָעִיר, אֲשֶׁר אַתָּה דָר בָּהּ.

נז. מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל בְּשִׂמְחָה, הִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְכַבֵּד
אוֹתוֹ וּפּוֹקֵד אֶת לוֹחֲצָיו.

נח. עַל-יְדֵי תְּקוּן-חֲצוֹת מְזַכְּרִין אֶת [לְפָנַי] הִקְדוּשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא אֶת הַטּוֹבוֹת, שֶׁהִבְטִיחַ לְיִשְׂרָאֵל.

נט. מִי שֶׁמְלַמֵּד זְכוֹת עַל יִשְׂרָאֵל, עַל-יְדֵי-זֶה מְעוֹרֵר
תְּשׁוּעָה, וְהַתְּשׁוּעָה בָּאָה עַל יָדוֹ.

ס. מִי שֶׁאִין מִתְפַּלֵּל עַל צָרַת יִשְׂרָאֵל, נִקְרָא חוֹטֵא.

סא. צָרִיךְ אָדָם לְהִתְפַּלֵּל עַל זֵרְעוֹ וְעַל כָּל הַבָּאִים אַחֲרָיו.

סב. אָסוּר לְאָדָם שְׂיִהְיֶה כְּפוּי טוֹבָה בֵּין לְיִשְׂרָאֵל בֵּין
לְגוֹי.

סג. מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל עַל יִשְׂרָאֵל, הִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְכַבֵּר
לוֹ עַל כָּל עוֹנוֹתָיו.

סד. הַחֹלֶה שְׁמֵת־פִּלֵּל עַל עֲצָמוֹ בְּדַמְעוֹת, בְּיַדַי הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ־הוּא יִרְפָּא אוֹתוֹ וַיִּקְבֵּל תְּפִלָּתוֹ.

סה. כְּשֶׁאַתָּה רוֹצֶה לְשֵׂא תְּפִלָּתְךָ, תִּתְפַּלֵּל בְּעַד יִשְׂרָאֵל.

סו. הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מְבַקֵּשׁ אֶת הָאָדָם שִׁיתְפַּלֵּל לְפָנָיו.

סז. מִי שֶׁמְצִיל אֶת הָעַנִּי מִחֶזֶק מְמַנּוֹ, הַכֹּחַ הוּא בְּנִקְל
בְּאוֹתִיּוֹת הַתְּפִלָּה.

סח. עַל־יְדֵי בְּטַחֲוֹן תְּפִלָּתוֹ שֶׁל אָדָם נִשְׁמַעַת.

סט. מִי שֶׁהוּא עָנּוּ, יָכוֹל לְצַעֵק בְּתְפִלָּתוֹ מִן הַלֵּב.

ע. עַל־יְדֵי שְׂמִיחָה תָּבוֹא תְּפִלָּתְךָ בְּהִיכַל מְלֹךְ.

עא. מִי שֶׁאֵין לוֹ הַנָּאָה מִתְּפִלָּתוֹ, יִתְפַּלֵּל בְּרָנָה.

עב. מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל בְּכַחַ, הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּתוֹ.

עג. מִי שֶׁנֶּדְרָר אִיזְהוֹ נֶדְרָ, אֵין מְקַבְּלִין תְּפִלָּתוֹ עַד שִׁישַׁלֵּם
אֶת נֶדְרוֹ.

עד. מִי שֶׁאֵין בּוֹ אֱמוּנָה, אֵין תְּפִלָּתוֹ נִשְׁמַעַת.

עה. מִי שֶׁשְׂמֵימָחַ אֶת הַצַּדִּיק, תְּפִלָּתוֹ נִשְׁמַעַת.

עו. צָרִיךְ קִדְּם הַתְּפִלָּה לְדַבֵּק אֶת רוּחוֹ בְּבוֹרָא, וּמִחַמַּת
הַדְּבָקוֹת יֵצְאוּ הַדְּבוּרִים מֵעֲצָמָן מִפִּיו.

עז. כְּשֶׁתִּשְׁמַע חֲרַפְתְּךָ וְתִשְׁתַּק, תִּזְכֶּה שִׁיעֲנָה הַקְּדוֹשׁ־
בְּרוּךְ־הוּא בְּקִשְׁתְּךָ.

עח. מי שמתפלל על חברו, על ידי־זה הקדוש־ברוך־הוא כופל לו את טובתו.

עט. תפלה שאינה נתקבלת למעלה נשרפת.

פ. מי שמתפלל על הרבון, על ידי־זה יזכה להתפלל בלב וגוף.

פא. תפלה שהיא בשמחה היא ערבה ומתוקה לשם יתברך.

פב. מי שיש לו ענוה, אפלו בשמתפלל במחשבה, הקדוש־ברוך־הוא עושה מחשבתו.

פג. לפעמים הקדוש־ברוך־הוא אין מקבל תפלת הצדיק, בשמתפלל על איזה אדם, כי הקדוש־ברוך־הוא יודע, שימשיד זה האדם לאחר זמן את הצדיק בחטאים מחטאיו.

פד. אין המחשבה הולכת אלא אחר העובד. (פרוש מי שעובד השם, אחריו הולכים ונמשכים המחשבות לבלבל יותר משאר בני־אדם, וזהו אין המחשבה הולכת אלא אחר העובד).

חלק שני

א. בשביל שאין מבקשין רחמים על חברו, על ידי־זה נופל לתפיסה, ותקון לתפיסה־שיפרנס איזהו בעלי־חיים.

- ב. הַתְּפִלָּה מְעֵלָה [מוֹעִילָה], כְּשֶׁפָּנּוּ כְּלָפֵי מְעֵלָה.
- ג. מִי שֶׁמְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל בְּנֵי-דָוִד, זֹכֵה לְגִלּוֹי שְׂכִינָה.
- ד. עַל-יְדֵי שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת מִמְּשִׁיכֵינּוּ שְׂכִינָתוֹ לְמָטָה.
- ה. תְּפִלַּת שְׁלִיחַ-צְבוּר יֵשׁ בָּהּ בְּחִינַת מְלַחֲמָה.
- ו. מִי שֶׁמְקַיֵּם "יְהִי מָמוֹן חֶבְרֵךְ חֶבִיב עֲלֶיךָ כְּשֶׁלְּךָ", עַל-יְדֵי-זֶה זֹכֵה לְהַתְּפִלֵּל בְּכֹנֶנֶת הַלֵּב.
- ז. אֲמִירַת תְּהִלִּים סִגְלָה לְהוֹרִיד גְּשָׁמִים. "תְּהִלִּים" – לְמַטֵּר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתֶּה מַ'יִם.
- ח. כָּל הַמִּצְוָה בְּצִוּוֹת יִשְׂרָאֵל וּמִתְּפִלֵּל עֲלֵיהֶם, אֶף-עַל-פִּי שֶׁמְטִיחַ דְּבָרִים כְּלָפֵי מְעֵלָה אֵינוֹ נִעְנָשׁ.
- ט. יֵשׁ תְּפִלוֹת שְׂאִינָם נִתְקַבְּלִים לְמְעֵלָה אֲלָא עַד שְׁנוֹתַיִם כָּל-כָּךְ מְעוֹת לְצַדִּיקָה כְּפִי מִסְפֵּר הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַתְּפִלָּה הַשְּׂנֵי לְזֶה הַדָּבָר. לְמַשָּׁל, כְּשֶׁמִּתְּפִלֵּל אֵלֹה הַתִּבּוֹת: "תֵּן לִי בָנִים", צָרִיךְ לִתֵּן צַדִּיקָה כְּמִסְפֵּר אוֹתִיּוֹת "תֵּן לִי בָנִים".
- י. עַל-יְדֵי תְּפִלָּה יְכוּל לְשַׁנּוֹת זְוִיגוֹ הַנִּכְרָז בְּשָׁמַיִם.
- יא. הַתְּפִלָּה שֶׁל רַבִּים נִשְׁמַעַת יוֹתֵר כְּשֶׁהֵם בְּכִנוּפֵי־אֶמְתָּה מְפָרְדִים.
- יב. לְפַעֲמִים אֵינָה בָּאָה הַיְשׁוּעָה אֲלָא עַד שִׁיתְּפִלֵּלוּ כְּמָה בְּנֵי-אָדָם, וְלֹא דִי בְּתְּפִלַּת יְחִיד.

יג. מי שיש לו שונאים, קשה לו לבון דעתה בתפלה.
 יד. צריך אדם להזהר, בשעה שמזכיר את השם, שיהיה בקדשה ובטהרה, הינו שיקדש רוח פיו כל־כך שיהא בבחינת רוח נבואה, ואז הרוח הזה הולך ומפיל אותם, הבוטחים בשוא ובהבל, וזהו: ב'שם י'הוה א'לקינו נ'זכיר - יהמה פרעו ונפלו.

חזק ונתחזק

תיקון הכללי

יהי רצון קדם אמירת תהלים

יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, הבוחר בך עבדו ובזרעו אחריו והבוחר בשירות ותשבחות, שתפן ברחמים אל קריאת מזמורי תהלים שאקרא, כאלו אמרם דוד המלך עליו השלום בעצמו זכותו יגן עלינו. ויעמד לנו זכות פסוקי תהלים, וזכות תבותיהם ואותיותיהם ונקדויותיהם וטעמיהם והשמות היוצאים מהם מראשי תבות ומסופי תבות, לכפר פשעינו ועונותינו וחטאתינו, ולזמר עריצים ולהכרית כל החוחים והקוצים הפוכבים את השושנה העליונה, ולחבר אשת געורים עם דודה באהבה ואהבה ורעות, ומשם ימשך לנו שפע לנפש רוח ונשמה לטהרנו מעונותינו ולסלח חטאתינו ולכפר פשעינו, כמו שסלחת לדוד שאמר מזמורים אלו לפניך, כמו שנאמר גם יהוה העביר חטאתך לא תמות. ואל תקחנו מהעולם הזה קדם זמננו עד מלאת שנותינו בהם שבעים שנה, באופן שנוכל לתקן את אשר שחתנו. וזכות דוד המלך עליו השלום יגן עלינו ובעדנו שתאריך אפך עד שובנו אליך בתשובה שלמה לפניך. ומאוצר מתנת חנם חננו, בדכתיב וחסתי את אשר אחז ורחמתי את אשר ארחם. וכשם שאנו אומרים לפניך שירה

תיקון הכללי

בְּעוֹלָם הַזֶּה, כִּדְ נִזְכָּה לֹאמַר לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ שִׁיר וּשְׁבַחָה
לְעוֹלָם הַבָּא. וְעַל יְדֵי אַמִּירַת תְּהִלִּים תִּתְעוֹרֵר חֲבֻצְלַת הַשָּׁרוֹן
וְלִשִׁיר בְּקוֹל גְּעִים בְּגִילַת וְרִנָּן, כְּבוֹד הַלְּבָנוֹן נִתֵּן לָהּ הוֹד וְהָדָר
בְּבֵית אֱלֹהֵינוּ, בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן סְלָה:

**קָדָם שְׁיִתְחִיל בְּאַמִּירַת הָעֲשָׂרָה מְזֻמְרִים
יֵאמֵר זֶה:**

הַרְיֵנִי מְקַשֵּׁר עֲצָמֵי בְּאַמִּירַת הָעֲשָׂרָה מְזֻמְרִים אֵלַי, לְכָל
הַצְּדִיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וְלְכָל הַצְּדִיקִים
הָאֲמִתִּיִּים שֶׁכִּנִּי עָפָר קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בְּאַרְץ הַחַיָּה, וּבְפָרֵט לְרַבֵּנוּ
הַקְּדוֹשׁ צְדִיק יְסוֹד עוֹלָם, נַחַל נִבְעֵי מְקוֹר חַכְמָה, רַבֵּנוּ נַחֲמָן בֶּן
פִּינְגָא, אֲשֶׁר גָּלָה וְתַקֵּן לֹאמַר אֵלַי הָעֲשָׂרָה מְזֻמְרֵי תְּהִלִּים בְּשִׁבְלֵי
תְּקוּן הַבְּרִית, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל אָמֵן:

טוֹב לֹאמַר זֹאת לְפָנֵי אַמִּירַת תְּהִלִּים:

לְכוּ גְרַנְגָה לִיהוָה, גְּרִיעָה לְצוֹר יִשְׁעֵנוּ: נִקְדְּמָה פָּנָיו בְּתוֹדָה,
בְּזֻמְרוֹת גְּרִיעַ לֹא: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה, וּמְלֹךְ גָּדוֹל עַל
כָּל אֱלֹהִים:

הַרְיֵנִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לַהֲוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבַּח אֶת בּוֹרְאֵי,
לְשֵׁם יְחִוּד קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתָּהּ בְּדַחִילוֹ
וּרְחִימוּ, עַל יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנִעְלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז

- א מִכֶּתֶם לְדוֹד שְׁמֵרְנִי אֵל, כִּי־חֲסִיתִי בְךָ:
- ב אָמַרְתָּ לַיהוָה אֲדַנִּי אַתָּה, טוֹבֹתַי בְּל־עֲלֹיךָ:
- ג לְקַדּוֹשִׁים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ הַמָּה, וְאֲדִירֵי כָּל חֲפְצֵי־כֶּם:
- ד יָרַבוּ עֲצָבוֹתֶם אַחַר מָהְרוּ, בְּל־אֲסִיךְ נִסְפִיחֶם מְדָם,
וּבֵל אֲשָׂא אֶת שְׁמוֹתֶם עַל־שִׁפְתָי:
- ה יְהוָה מְנַת־חֶלְקִי וְכוֹסִי, אַתָּה תוֹמִיךְ גּוֹרְלִי:
- ו חֲבָלִים נִפְלוּ־לִי בַּנְּעִימִים, אַף־נִחַלְתָּ שְׁפָרָה עָלַי:
- ז אֲבָרְךָ אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יַעֲצֵנִי, אַף לִילוֹת יִסְרוּנִי
בְּלִוְתָי:
- ח שְׁוִיתִי יְהוָה לְנִגְדֵי תָמִיד, כִּי מִימִינִי בֵּל אֲמוּט:
- ט לָכֵן שָׁמַח לְבִי וַיִּגַּל כְּבוֹדִי, אַף־בְּשָׂרֵי יִשְׁכֵּן לְבַטַּח:
- י כִּי לֹא תַעֲזֹב נַפְשִׁי לְשֵׂאוֹל, לֹא תִתֵּן חֲסִידְךָ לְרֵאוֹת
שְׁחַת:
- יא תוֹדִיעֵנִי אֲרַח חַיִּים שְׁבַע שְׁמַחוֹת אֶת־פְּנִיךָ, נְעִימוֹת
בִּימִינְךָ נִצַּח:

לב

א לְדוֹד מִשְׁכִּיל, אֲשֶׁרִי נִשְׁוִי פֶשַׁע כְּסוּי חַטָּאת:

ב אֲשֶׁרִי-אָדָם, לֹא יִחָשֵׁב יְהוָה לוֹ עֹן, וְאִין בְּרוּחוֹ רְמִיָה:

ג כִּי הִחַרְשֵׁתִי בְּלוֹ עֲצָמַי, בְּשֹׂאֲנֹתַי כָּל-הַיּוֹם:

ד כִּי יוֹמָם וְלַיְלָה תִכְבֵּד עָלַי יָדְךָ, נִהַפְךָ לְשֹׂדֵי בְּחֶרְבֵנִי כִּי־ן סָלָה:

ה חַטָּאתַי אֹדִיעֶךָ, וְעוֹנֵי לֹא-כִסִּיתִי, אָמַרְתִּי אֹדָה עָלַי בְּשֹׁעֵי לַיהוָה, וְאַתָּה נִשְׂאֵת עֹן חַטָּאתַי סָלָה:

ו עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל-חֹסֵיד אֱלֹהֶיךָ לְעֵת מְצֹא, רַק לְשֹׁטֵף מַיִם רַבִּים אֱלֹוֹ לֹא יִגִּיעוּ:

ז אַתָּה סֹתֵר לִי* מִצָּר תִּצְרֵנִי, רְנִי פִלַט תִּסּוּבְכֵנִי סָלָה:

(* כאן צריך להפסיק מעט (עיין בליקוטי מוהר"ן סימן רי"ג)

ח אֲשֶׁכִּילְךָ וְאוֹרְךָ בְּדַרְךָ זֶו תִּלְךָ, אִיעֲצָה עֲלֶיךָ עֵינֵי:

ט אַל תִּהְיוּ כְּסוּם כְּפָרֵד אִין הָבִין, בְּמַתְגַּוְרָסֵן עֲדִיו לְבָלוּם, בַּל קָרַב אֱלֹהֶיךָ:

י רבים מכאובים לרשע והבוטח ביהוה חסד
יסובבנו:

יא שמחו ביהוה וגילו צדיקים, והרנינו כל־ישרי־לב:

מא

א למנצח מזמור לדוד:

ב אשרי משכיל אל־דל, ביום רעה ימלטהו יהוה:

ג יהוה ישמרהו ויחיהו, ואשר בארץ, ואל תתנהו
בנפש איביו:

ד יהוה יסעדנו על ערש דוי, כל משכבו הפכת
בחליו:

ה אני־אמרתי יהוה חנני, רפאה נפשי כי חטאתי לך:
ו אויבי יאמרו רע לי, מתי ימות ואבד שמו:

ז ואם־בא לראות, שוא ידבר, לבו יקפיץ־און לו, יצא
לחויץ ידבר:

ח יחד עלי יתלחשו כל־שנאי, עלי יחשבו רעה לי:

ט דבר־בליעל יצוק בו, ואשר שכב לא־יוסיף לקום:

י גם־איש שלומי, אשר־בטחתי בו, אוכל לחמי,

תיקון הכללי

הגדיל עלי עקב:

יא ואתה יהוה חנני והקימני, ואשלמה להם:

יב בזאת ידעתי כי־חפצת בי, כי לא־יריע איבי עלי:

יג ואני בתמו, תמכת בי, ותציבני לפניך לעולם:

יד ברוך יהוה אלהי ישראל מהעולם ועד העולם, אמן
ואמן:

מב

א למנצח משכיל לבני קרח:

ב באיל תערג על־אפיקי־מים, בן נפשי תערג אליך
אלהים:ג צמאה נפשי לאלהים לאל חי, מתי אבוא ואראה
פני אלהים:ד היתה־לי דמעתך לחם יומם ולילה, באמר אלי
כל־היום, איה אלהיך:ה אלה אזכרה ואשפכה עלי נפשי כי אעבר בסף,
אידדם עד־בית אלהים בקול־רנה ותודה המון חוגג:

ו מה־תשתוחחי נפשי ותהמי עלי, הוֹחֲלִי לָאֱלֹהִים, כִּי

תיקון הכללי

עוד אודנו ישועות פניו:

ז אלהי, עלי נפשי תשתוחח, על-כן אזכרך מארץ
ירדן, וחרמונים, מהר מצער:

ח תהום-אל-תהום קורא לקול צנוריק, כל משפריך
וגליך עלי עברו:

ט יומם יצוה יהוה חסדו, ובלילה שירה עמי, תפלה
לאל תי:

י אומרה לאל סלעי למה שבחתני, למה-קדר אלה,
בלחץ אויב:

יא ברצח בעצמותי חרפוני צוררי, באמרם אלי כל
היום איה אלהיך:

יב מה-תשתוחחי נפשי ומה-תהמי עלי, הוחילי
לאלהים בי-עוד אודנו, ישועת פני ואלהי:

נט

א למנצח אל תשחת לדוד מכתם, בשלח שאול
וישמרו את-הבית להמיתו:

ב הצילני מאיבי אלהי, ממתקוממי תשגבני:

ג הצילני מפעלי און ומאנשי דמים הושיעני:

תיקון הכללי

ד כי הִנֵּה אָרְבוּ לַנֶּפֶשׁ יָגוּרוּ עָלַי עֲזוּיִם, לֹא־פִשְׁעֵי
וְלֹא־חַטָּאתַי יְהוּה:

ה בְּלִי־עֹז יִרְצוֹן וַיְכַוְנֵנוּ, עוֹרָה לְקִרְאתִי וּרְאָה:

ו וְאַתָּה יְהוָה־אֱלֹהִים צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, הִקְיָצָה
לְפָקֶד כָּל־הַגּוֹיִם, אֶל־תַּחֲזוֹן כָּל־בְּגַדֵי אֹן סָלָה:

ז יָשׁוּבוּ לְעָרְב, יַהֲמוּ כַּפָּלְב, וַיִּסּוּכְבוּ עִיר:

ח הִנֵּה יִבְעוֹן בְּפִיהֶם, חֲרָבוֹת בְּשִׁפְתוֹתֵיהֶם, כִּי־מִי
שָׁמַע:

ט וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׁחַק־לָמוֹ, תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם:

י עֲזוּ, אֱלֹהֵי אֲשֶׁמֶרָה, כִּי אֱלֹהִים מִשְׁגָּבֵי:

יא אֱלֹהֵי חֲסָדַי יְקֻדְמֵנִי, אֱלֹהִים יִרְאֵנִי בְּשַׁרְרֵי:

יב אֶל־תִּתְהַרְגֶם, פֶּן־יִשְׁכַּחוּ עַמִּי, הִנְיַעְמוּ בְּחִילָךְ
וְהוֹרִידְמוּ, מִגִּנְנוּ אֲדָנִי:

יג חַטָּאת־פִּימוֹ דְּבַר־שִׁפְתֵימוֹ וַיִּלְכְּדוּ בְּגֹאוֹנָם, וּמֵאֲלֹהַ
וּמִבְּחַשׁ יִסְפְּרוּ:

יד כִּלְהַ בְּחֻמָּה, כִּלְהַ וַאֲיַנְמוּ, וַיִּדְעוּ כִּי־אֱלֹהִים מִשַׁל
בְּיַעֲקֹב, לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סָלָה:

טו וַיָּשׁוּבוּ לְעָרְב, יַהֲמוּ כַּפָּלְב, וַיִּסּוּכְבוּ עִיר:

תיקון הכללי

- מז הַמָּה יִנְיַעוֹן לְאֹכֵל, אִם-לֹא יִשְׁבְּעוּ וַיִּלְיֵנוּ:
- יז וְאֲנִי אֲשִׁיר עֲוֹן, וְאֲרִיז לְבַקֵּר חֶסֶדְךָ, כִּי-הָיִיתָ מְשֻׁבָּב לִי, וּמְנוּס בַּיּוֹם צָר-לִי:
- יח עֲזֵי אֱלֹהֶיךָ אֲזַמְּרָה, כִּי-אֱלֹהִים מְשֻׁבָּבֵי אֱלֹהֵי חֶסֶד־י:

עז

- א לְמִנְצֶחַ עַל-יְדוּתוֹן לְאֶסֶף מִזְמוֹר:
- ב קוֹלֵי אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה, קוֹלֵי אֱלֹהִים וְהֶאֱזִין אֵלַי:
- ג בַּיּוֹם צָרְתִי אֲדַנֵּי דַרְשָׁתִי, יְדֵי לִילָה נִגְרָה וְלֹא תִפּוּג, מֵאֲנָה הַנָּחַם נַפְשִׁי:
- ד אֲזַכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהְמָיָה, אֲשִׁיחָה, וְתַתְּעִטְפֵנִי רוּחֵי סֵלָה:
- ה אַחֲזֹת שְׁמֵרוֹת עֵינַי, נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר:
- ו חִשְׁבֹתֵי יָמִים מִקֶּדֶם, שָׁנוֹת עוֹלָמִים:
- ז אֲזַכְּרָה נְגִינָתִי בַּלִּילָה, עִם-לִבִּי אֲשִׁיחָה, וַיִּחַפֵּשׂ רוּחִי:
- ח הִלְעוֹלָמִים יִזְנַח אֲדַנֵּי, וְלֹא-יִסִּיף לְרָצוֹת עוֹד:

תיקון הכללי

- ט האַפּס לְנַצַּח חֶסֶדֹו, גַּמַּר אֲמַר לְדַר וְדַר:
- י הַשִּׁבְחָה חֲנוּת אֵל, אִם־קִפְּץ בְּאֵף רַחֲמֵי סְלָה:
- יא וְאֲמַר חֲלוּתֵי הִיא, שְׁנוֹת יָמִין עֲלִיּוֹן:
- יב אֲזַכּוֹר מֵעַלְלֵי־יָהּ, כִּי אֲזַכְּרָה מִקֶּדֶם פְּלֹאֲךָ:
- יג וְהִגִּיתִי בְּכָל־פְּעֻלָּךְ, וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אֲשִׁיחָה:
- יד אֱלֹהִים בִּקְדֹשׁ דְּרָכֶךָ, מִי־אֵל גָּדוֹל בְּאֱלֹהִים:
- טו אַתָּה הָאֵל עֲשֵׂה פְלֹא, הוֹדַעְתָּ בְּעַמִּים עֲזָרְךָ:
- טז גְּאֻלְתָּ בְּזִרוּעַ עַמְּךָ, בְּנִי־יַעֲקֹב וַיֹּסֶף סְלָה:
- יז רָאוּךָ מַיִם אֱלֹהִים, רָאוּךָ מַיִם, יַחִילוּ, אֵף יִרְגְּזוּ
תְּהַמּוֹת:
- יח זִרְמוּ מַיִם עֲבוֹת, קוֹל נְתַנּוּ שְׁחָקִים, אֵף־חֲצָצְרִיךְ
יִתְהַלְּכוּ:
- יט קוֹל רַעַמְךָ בַּגְּלָגֶל, הַאִירוּ בְּרָקִים תִּבְל, רָגְזָה וַתִּרְעַשׂ
הָאָרֶץ:
- כ בָּיִם דְּרָכֶךָ וְשִׁבְלֶךָ בְּמַיִם רַבִּים, וְעַקְבוֹתֶיךָ לֹא נִדְּעוּ:
- כא נְחִית כְּצֹאֵן עַמְּךָ, בְּיַד־מִשָּׁה וְאַהֲרֹן:

צ

א תִּפְלֶה לְמֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים, אֲדַנִּי, מְעֹן אַתָּה הָיִיתָ
לָנוּ בְּדֹר וָדֹר:

ב בְּטָרֵם הָרִים יִלְדוּ, וַתְּחַוֵּלְל אֶרֶץ וְתִבֵּל, וַיִּמְעֹלֶם
עַד־עוֹלָם, אַתָּה אֵל:

ג תָּשֵׁב אֲנוֹשׁ עַד־דָּבָא, וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם:

ד כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר,
וַאֲשֶׁמֹרֶה בְּלִילָה:

ה זְרַמְתֶּם, שָׁנָה יְהִיו, בַּפֶּקֶר כְּחֻצִיר יַחֲלֶף:

ו בַּפֶּקֶר יֵצִיץ וַחֲלָף, לְעֶרֶב יִמּוֹלֵל וַיִּבֶשׁ:

ז כִּי־כָלִינוּ בְּאַפָּךָ, וּבַחֲמַתְךָ נִבְהַלְנוּ:

ח שִׁתָּה עֹנֹתֵינוּ לְנִגְדֶךָ, עֲלִמְנו, לְמֵאוֹר פְּנֶיךָ:

ט כִּי כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְּעִבְרַתְךָ, כָּלִינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ־הֶגְהָה:

י יְמֵי־שָׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שְׂבָעִים שָׁנָה, וְאִם בְּגִבּוֹרוֹת

שְׁמוֹנִים שָׁנָה, וְרַהֲבָם עָמַל וְאָוֶן, כִּי־גֹ חֵישׁ וַנַּעֲפָה:

יא מִי־יֹדַע עֵז אַפָּךָ, וּכְיִרְאֶתְךָ עֵבְרַתְךָ:

יב לְמִנּוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע, וַנִּבְיֵא לְבָב חֲכָמָה:

תיקון הכללי

- יג שׁוֹבָה יְהוָה עַד־מָתִי, וְהִנָּחֵם עַל עֲבֹדֶיךָ:
- יד שִׁבְעֵנוּ בַּבֶּקֶר חֶסֶדְךָ, וְגִרְנָנָה וְנִשְׁמָחָה בְּכָל־יָמֵינוּ:
- טו שִׁמְחֵנוּ כִּימוֹת עֲנִיתָנוּ, שָׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה:
- טז יִרְאֵה אֶל־עֲבֹדֶיךָ פֶּעֶלְךָ, וְהַדְרִיךְ עַל־בְּנֵיהֶם:
- יז וַיְהִי נָעַם אֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יַדֵּינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יַדֵּינוּ כּוֹנְנָהוּ:

קה

- א הוֹדוּ לַיהוָה קְרָאוּ בְשֵׁמוֹ הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילוֹתָיו:
- ב שִׁירוּ־לוֹ זַמְרוּ־לוֹ שִׁיחוּ בְּכָל גַּפְלֹאוֹתָיו:
- ג הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קִדְשׁוֹ, יִשְׂמַח לֵב מְבַקְשֵׁי יְהוָה:
- ד דַּרְשׁוּ יְהוָה וְעִזּוּ, בִּקְשׁוּ פָנָיו תָּמִיד:
- ה זָכְרוּ גַּפְלֹאוֹתָיו, אֲשֶׁר עָשָׂה, מִפֶּתִיו וּמִשְׁפֵּטֵי־פִיו:
- ו זֶרַע אֲבָרָהֶם עֲבָדוּ, בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו:
- ז הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו:
- ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ, דְּבַר צְוָה, לְאֶלֶף דּוֹר:
- ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אֲבָרָהֶם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׁחָק:
- י וַיַּעֲמִידָהּ לְיַעֲקֹב לְחֹק, לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם:

- יא לֵאמֹר, לְךָ אֶתֵּן אֶת־אֶרֶץ־כְּנָעַן, חֶבְלֵנִי גַחְלֹתְכֶם:
- יב בְּהִיּוֹתְכֶם מְתֵי מִסְפָּר, כַּמַּעַט וְגָרִים בָּהּ:
- יג וַיִּתְּהַלְכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי, מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם אֲחֵר:
- יד לֹא־הֵנִיחַ אָדָם לְעַשְׂקָם, וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים:
- טו אֵל תִּגְעוּ בְּמִשְׁיחִי, וְלִגְבִיאֵי אֵל תִּרְעוּ:
- טז וַיִּקְרָא רָעַב עַל־הָאָרֶץ, כָּל מִטְּהַלְחָם, שָׁבַר:
- יז שָׁלַח לְפָנֵיהֶם אִישׁ, לְעַבְדֵי נְמֹכָר יוֹסֵף:
- יח עֲנֵנו בְּכַבֵּל רִגְלוֹ, בְּרוּל בָּאָה נַפְשׁוֹ:
- יט עַד־עַתָּה בֹּא דְבַרוּ, אִמְרַת יְהוָה צְרַפְתָּהּ:
- כ שָׁלַח מֶלֶךְ וַיִּתִּירָהּ, מִשַּׁל עַמִּים וַיִּפְתַּחַהּ:
- כא שָׁמוּ אָדוֹן לְבֵיתוֹ, וּמִשַּׁל בְּכָל־קִנְיָנוֹ:
- כב לְאִסּוּר שָׂרְיוֹ בְּנַפְשׁוֹ, וַיִּקְנֵנו יַחְבָּם:
- כג וַיָּבֵא יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם, וַיַּעֲקֹב גַּר בְּאֶרֶץ־חָם:
- כד וַיִּפְרֹ אֶת־עַמּוֹ מְאֹד, וַיַּעֲצֵמָהּ מִצְרַיִם:
- כה הִפְךָ לָבָם לְשֵׁנָא עַמּוֹ לְהַתְּנַבֵּל בְּעַבְדֵּיו:
- כו שָׁלַח מֹשֶׁה עַבְדּוֹ, אֶהְרֹן אֲשֶׁר בָּחַר בּוֹ:
- כז שָׁמוּ־כֶם דְּבָרֵי אֲתוֹתָיו, וּמִפְתִּים בְּאֶרֶץ חָם:
- כח שָׁלַח חֲשֵׁךְ וַיַּחֲשֶׁךְ, וְלֹא־מָרוּ אֶת דְּבָרוֹ:

תיקון הכללי

- כט הפך את מימיהם לדם, וימת את דגתם:
- ל שרץ ארצם צפרדעים, בחדרי מלכיהם:
- לא אמר, ויבא ערב, פנים, בכל גבולם:
- לב נתן גשמייהם ברד, איש להבות בארצם:
- לג ויך גפנם ותאנתם, וישבר עץ גבולם:
- לד אמר ויבא ארבה, וילק, ואין מספר:
- לה ויאכל כל-עשב בארצם, ויאכל פרי אדמתם:
- לו ויך כל-בכור בארצם, ראשית לכל-אונם:
- לז ויוציאם בכסף וזהב ואין בשבטיו כושל:
- לח שמה מצרים בצאתם, כי-נפל פחדם עליהם:
- לט פרש ענן למסך, ואש להאיר לילה:
- מ שאל ויבא שלו ולחם שמים ישיביעם:
- מא פתח צור, ויזובו מים, הלכו בציות נהר:
- מב כי-זכר את-דבר קדשו, את-אברהם עבדו:
- מג ויוצא עמו בששון, ברנה את בחיריו:
- מד ויתן להם ארצות גוים, ועמל לאמים יירשו:
- מה בעבור ישמרו חקיו, ותורתיו ינצרו, הללויה:

קלז

א על־נְהָרוֹת כָּבֵל שָׁם יִשְׁכְּנוּ, גַּם־כָּבֵינוּ כְּזָכְרֵנוּ אֶת־
צִיּוֹן:

ב על עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תִּלְיֵנוּ כְּנֹרוֹתֵינוּ:
ג כִּי שָׁם, שְׂאֵלוֹנוּ שׁוֹכֵינוּ דְבָרֵי־שִׁיר, וְתוֹלְלֵינוּ שְׂמֻחָה,
שִׁירוֹ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן:

ד אִיךְ נִשִּׁיר אֶת־שִׁיר־יְהוָה, על אֲדַמַּת גִּכְר:

ה אִם־אֶשְׁכַּחךָ יְרוּשָׁלַיִם תִּשְׁכַּח יְמִינִי:

ו תִּדְבַק לְשׁוֹנֵי לְחֻבֵי, אִם־לֹא אֶזְכְּרֶנּוּ, אִם־לֹא אֶעֱלֶה
אֶת יְרוּשָׁלַיִם על ראש שְׂמֻחָתִי:

ז זָכַר יְהוָה לְבַנְיָ אֱדוֹם אֶת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם, הָאוֹמְרִים
עָרוֹ עָרוֹ עַד הַיּוֹם בָּהּ:

ח בְּתִכְבֵּל הַשְּׂדוּדָה אֲשֶׁרִי שִׁישְׁלֶם־לְךָ אֶת־גְּמוּלְךָ
שְׂגֻמַּלְתָּ לָנוּ:

ט אֲשֶׁרִי, שְׂיֵאֱחֹזוּ וְנִפְּץ אֶת־עַלְלֶיךָ אֶל הַסֵּלַע:

קנ

- א הללויה, הללו-אל, בקדשו, הללוהו ברקיע עזו:
 ב הללוהו בגבורתיו, הללוהו כרב גדלו:
 ג הללוהו בתקע שופר הללוהו בגבל וכנור:
 ד הללוהו בתוף ומחול הללוהו במנים ועגב:
 ה הללוהו בצלצלי-שמע, הללוהו בצלצלי תרועה:
 ו כל הנשמה, תהלל יה, הללויה:

אחר הקריאה יאמר פסוקים אלו:

מי יתן מציון ישועת ישראל, בשוב יהוה שבות עמו, יגל
 יעקב ישמח ישראל: ותשועת צדיקים מיהוה, מעוזם
 בעת צרה: ויעזרם יהוה ויפלטם, יפלטם מרשעים ויושיעם,
 כי חסו בו:

זאת התפלה מצאנו באמתחת הכתבים והיא
מעט הפמות ורב האיכות:

רבונו של עולם, עלת העלות וספת כל הספות, אנת
לעלא לעלא מן בלא, ולית לעלא מנה, ולית
מחשבה תפיסא בד כלל, ולך דמיה תהלה, ומרום על כל
ברכה ותהלה. אותך אדרש אותך אבקש, שתחתך חתירה
דרך כבושה מאתך, דרך כל העולמות, עד השתלשלות
שלי במקום שאני עומד, כפי אשר נגלה לך ידע תעלמות,
ובדרך ונתיב הזה תאיר עלי אורך, להחזירני בתשובה
שלמה לפניך באמת, כפי רצונך באמת, כפי רצון מבחר
הברואים, לבלי לחשב במחשבתי שום מחשבת חוץ, ושום
מחשבה ובלבול שהוא נגד רצונך, רק לדבק במחשבות
זכות צחות וקדושות בעבודתך באמת בהשגתך ובתורתך.
הט לבי אל עדותיך, ותן לי לב טהור לעבודך באמת.
וממצלות ים תוציאני לאור גדול [חיש] קל מהרה, תשועת
יהוה כהרף עין, לאור באור החיים כל ימי היותי על פני
האדמה. ואזכה לחדש נעורי הימים שעברו בחשך,
להחזירם אל הקדשה, ותהיה יציאתי מן העולם כביאתי
בלא חטא. ואזכה לחזות בנעם יהוה ולבקר בהיכלו, בלא
אמר כבוד, אמן נצח סלה ועד:

אַחַר כֶּךָ טוֹב לוֹמַר תְּפִלָּה זוֹ, יְסֻדָּה מוֹרְנוּ
רַבִּי נִתַּן וְצוּק"ל:

"אֲשִׁירָה לַיהוָה בְּחַיִּי, אֲזַמְּרָה לֵאלֹהֵי בְעוֹדִי. יַעֲרַב עָלָיו
שִׁיחִי, אֲנַכִּי אֲשַׁמַּח בִּיהוָה. הוֹדוּ לַיהוָה בְּכַנּוֹר,
בְּנֵבֶל עֲשׂוֹר וְזָמְרוּ לוֹ. אֱלֹהִים שִׁיר חֲדָשׁ אֲשִׁירָה לָךְ, בְּנֵבֶל
עֲשׂוֹר אֲזַמְּרָה לָךְ. עָלֵי עֲשׂוֹר וְעָלֵי נָבֶל, עָלֵי הַגִּיזוֹן בְּכַנּוֹר. כִּי
שִׁמַּחְתַּנִּי יְהוָה בְּפִעֲלֶךָ, בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ אֲרַגֵּן". רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם,
אֲדוֹן כָּל בּוֹרָא כָּל הַנְּשָׁמוֹת, רַבּוֹן כָּל הַמַּעֲשִׂים, הַבּוֹחֵר
בְּשִׁירֵי זְמֵרָה. עֲזֵרְנִי וְחַנְּנֵי בְּרַחֲמֶיךָ הַרְפִּים וּבַחֲסֶדֶיךָ
הַעֲצוּמִים, שְׁאֵזְכָּה לְעוֹרֵר וּלְהוֹצִיא וּלְגַלּוֹת כָּל הָעֲשָׂרָה מֵיְנֵי
נְגִינָה שְׁנַאֲמַר בָּהֶם סֵפֶר תְּהִלִּים. וּבְזִכּוֹת אֱלֹהֵי הָעֲשָׂרָה קְפִיטָל
תְּהִלִּים שְׁאֲמַרְתִּי לְפָנֶיךָ, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד עֲשָׂרָה מֵיְנֵי נְגִינָה
שְׁנַאֲמַר בָּהֶם סֵפֶר תְּהִלִּים, שֶׁהֵם: אֲשֵׁרֵי, בְּרָכָה, מִשְׁכִּיל,
שִׁיר, גְּצוּחַ, נְגוּן, תְּפִלָּה, הוֹדָאָה, מְזֻמּוֹר, הַלְלוּיָהּ, בְּזִכּוֹת
הַמְזֻמּוֹרִים וּבְזִכּוֹת הַפְּסוּקִים וּבְזִכּוֹת תְּבוֹתִיהֶם וְאוֹתֵיזוֹתֵיהֶם
וּנְקֻדוֹתֵיהֶם וְטַעֲמֵיהֶם וְהַשְּׁמוֹת הַיּוֹצְאִים מֵהֶם מְרַאשֵׁי תְּבוֹת
וּמְסוּפֵי תְּבוֹת, וּבְזִכּוֹת דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם עִם כָּל
הָעֲשָׂרָה צְדִיקִים שֶׁיְסֻדּוּ סֵפֶר תְּהִלִּים, וּבְזִכּוֹת הַצְּדִיק יְסוֹד
עוֹלָם נַחַל נִבְעַ מְקוֹר חֲכָמָה רַבְּנוּ נַחֲמָן בֶּן פִּינְגָא זְכוֹתוֹ יִגַּן
עָלֵינוּ, אֲשֶׁר גָּלָה וְתַקַּן לוֹמַר אֱלֹהֵי הָעֲשָׂרָה קְפִיטָל תְּהִלִּים
בְּשִׁבִיל תְּקוּן הַבְּרִית, וּבְזִכּוֹת כָּל הַצְּדִיקִים וְהַחֲסִידִים

תיקון הכללי

הַאֲמִתִּיִּים, תִּזְכְּנִי וּתְחַנְּנִי, שְׁאֲזֹכָה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים לְהוֹצִיא
כָּל הַטְּפוֹת קָרִי שֶׁיֵּצְאוּ מִמֶּנִּי לְבַטְלָה, בֵּין בְּשׁוּגַג בֵּין בְּמִזִּיד
בֵּין בְּאֵנֶם בֵּין בְּרָצוֹן, (אם אומר חס ושלום בשביל מקרה
שנזדמן לו באותו הלילה, יאמר זה: וּבְפָרְט כָּל הַטְּפוֹת
שֶׁיֵּצְאוּ מִמֶּנִּי בַלַּיְלָה הַזֶּה, עַל יְדֵי מְקָרָה לַיְלָה שֶׁקָּרָה לִי
בְּעֹנֹתַי הַרְבִּים) בְּלֵם אֲזֹכָה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים וּבְחֻמְלָתְךָ
הַגְּדוֹלָה וּבְכַחֲךָ הַגְּדוֹל, לְהוֹצִיאֵם מִהַקְּלָפוֹת וּמִהַסְטְרִין
אֲחֵרָנִין מִכָּל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁנִּפְּלוּ וְנִתְפָּזְרוּ וְנִפְּצוּ וְנִדְּחוּ לְשָׁם,
וְאֵל יְדַח מִמֶּךָ גְּדַח. וְתִכְנִיעַ וְתִשְׁבֵּר וְתִתְהַרַּג וְתִתְעַקַּר וְתִכְלָה
וְתִבְטַל כָּל הַקְּלָפוֹת וְכָל הַרוּחִין וְשִׁדְיִין וְלִילִין שֶׁנַּעֲשׂוּ וְנִבְרְאוּ
וְנוֹצְרוּ עַל יְדֵי אֱלוֹ הַטְּפוֹת שֶׁיֵּצְאוּ מִמֶּנִּי לְבַטְלָה, וְתִסִּיר מֵהֶם
חַיּוֹתָם, וְתוֹצִיא וְתַגְזֹל מֵהֶם חַיּוֹת דְּקַדְשָׁה, וְכָל הַנִּיצוּצוֹת
הַקְּדוּשִׁים שֶׁבָּלְעוּ:

רְבוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֵל חַי וְקַיִם חַי הַחַיִּים מְלֵא רַחֲמִים, הַדֵּן
אֶת כָּל הָעוֹלָם לְכַף זְכוֹת תְּמִיד, הַחֹפֵן חֶסֶד וּמְרֻבָּה
לְהִיטִיב. אָבִי אָבִי, גּוֹאֲלִי וּפּוֹדֵי, יִדְעֵתִי יְהוָה יִדְעֵתִי כִּי אֲנִי
בְּעֲצָמֵי הַחַיִּב וְהַפּוֹשֵׁעַ אֶפְלוּ בְּהַמְּקָרוֹת שֶׁנִּזְדַּמְּנוּ לִי בְּשׁוּגַג,
כִּי לֹא שָׁמַרְתִּי אֶת הַמַּחֲשָׁבָה כָּלָל, וְהִרְהַרְתִּי בַּיּוֹם, עַד
שֶׁבָּאתִי לְיַדֵּי טַמְאָה בַּלַּיְלָה, וְעַל יְדֵי זֶה קִלְקַלְתִּי מֵהַ
שֶׁקֶלְקַלְתִּי וְגַרְמַתִּי מֵהַ שֶׁגַּרְמַתִּי וְשַׁחַתְתִּי מֵהַ שֶׁשַׁחַתְתִּי. אוֹי
אוֹי אוֹי, אוֹיָה עַל נַפְשִׁי, אוֹי לְנַפְשִׁי כִּי גַמְלַתִּי לִי רָעָה. מָה

אמר, מה אֲדַבֵּר, מה אֲצַטְדֵּק. מה אמר, מה אֲדַבֵּר, מה אֲצַטְדֵּק. הָאֱלֹהִים מָצָא אֶת עֲוֹנִי. הִנְנִי לְפָנֶיךָ בְּאִשְׁמָה רַבָּה, הִנְנִי לְפָנֶיךָ מְלֵא בּוֹשָׁה וּכְלֵמָה, מְלֵא טַנּוּפִים וְלִכְלוּכִים, מְלֵא תוֹעֵבוֹת רָעוֹת, וְאִין שׁוּם לְשׁוֹן בְּעוֹלָם שְׂאוּכַל לְכַנּוֹת בּוֹ עֵצִם הִרְחַמְנוֹת שֵׁשׁ עָלַי. כִּי רַע וָמַר, כִּי נִגַע עַד הַנֶּפֶשׁ, מֵר לִי מְאֹד אָבִי שֶׁבְּשָׁמַיִם, מֵר לִי מְאֹד רַבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים. רְאֵה אֲנִי וְאֲנִי וְאֲנִי, כִּי נִפְשִׁי מְרָה לִי מְאֹד, עַד אֲשֶׁר אֵינִי יוֹדֵעַ אֵיךְ אֲנִי יָכוֹל לְחַיּוֹת מֵעֵצִם מְרִירוֹת נִפְשִׁי אֲשֶׁר עַד גְּבַהִי שָׁמַיִם יֵגִיעַ, כִּי קִצְתִּי בְּחַיִּי, לָמָּה לִי חַיִּים כְּאֵלֶּה, חַיִּים מְרִים וּמְרִירִים מְפֹת, אֶת קִבְעַת כּוֹס הַתְּרַעְלָה שְׁתִּית מְצִית, נִפְשִׁי:

רַבּוֹנִי שֶׁל עוֹלָם, אַתָּה לְבַד יוֹדֵעַת רַבּוֹי וְעֵצִם הַפְּגָמִים הַגְּדוֹלִים הָעֲצוּמִים וְהַנּוֹרָאִים שֶׁנַּעֲשִׂים עַל יְדֵי זֶה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְעַתָּה אֵיךְ אוֹכַל לְתַקֵּן זֹאת, וּבְכַּה יוֹכֵה נַעַר כְּמוֹנִי לְתַקֵּן אֶת אֲשֶׁר שִׁחַתְתִּי. אֵיךְ אֶפֶס עַל פִּי כֵן יוֹדֵעַתִּי, וְאֲנִי מֵאֲמִין בְּאַמוּנָה שְׁלֵמָה, כִּי אִין שׁוּם יְאוּשׁ בְּעוֹלָם כָּלֵל, וְעַדִּין יֵשׁ לִי תִקְוָה, וְעַדִּין לֹא אֶבְדָּה תּוֹחֲלָתִי מִיְהוָה, כִּי חֲסִדֵי יְהוָה כִּי לֹא תִמְנּוּ כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמָיו. עַל כֵּן בָּאתִי לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי, אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב, וְאֱלֹהֵי כָל הַצַּדִּיקִים וְהַחֲסִידִים הָאֲמִתִּיִּים, וְאֱלֹהֵי כָל יִשְׂרָאֵל, אֱלֹהֵי הַרְאִשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים, שֶׁתִּרְחַם

תיקון הכללי

עלי ותעשה את אשר בחקוקי אלקי ואת משפטיך אשמר,
 ותכף את יצרי להשתעבד לך, ותגעור בהיצר הרע ותגרשו
 ממוני מעתה ועד עולם, ותשמרני ותצילני ותפלטני מעתה
 מכל מיני הרהורים רעים וממחשבות רעות ומפגם הראות
 ומפגם הדבור, ותצילנו מעתה מכל מיני פגם הברית
 שבְעוֹלָם במחשבה דבור ומעשה, ותהיה עמי תמיד,
 ותשמרני ותצילני ממקרה בין ביום ובין בלילה, מעתה ועד
 עולם:

אבינו מִלְךְ אֵל חַי וְקַיִם, גּוֹאֵל חַזֵּק, שֹׁפֵחַתִּי אֱלֹהִי כִפִּי.
 הַצֵּל הַצֵּל, הוֹשִׁיעָה הוֹשִׁיעָה, הַצֵּל לְקַחִים לַמּוֹת,
 הַצֵּל נִרְדָּף וְחַיֵּב כְּמוֹנִי, הַצִּילֵנִי מִן הַשְּׂאוֹל תַּחֲתִיּוֹת. תָּן לִי
 תְּקוּנָה וְלֹא אֶבֶד חַס וְשָׁלוֹם, כִּי מֵה בְּצַע בְּדַמִּי בְּרַדְתִּי אֵל
 שְׁחַת, הַיּוֹדֵךְ עֶפְר הַנְּגִיד אֲמַתְךָ, דָּלוּ עֵינַי לְפָרוֹם אֲדֹנָי
 עֲשֵׂקָה לִי עֲרַבְנִי, עֲרַב עִבְדְּךָ לְטוֹב אֵל יַעֲשֶׂקְנִי יָדַיִם. כִּי אִין
 לִי שׁוֹם כַּח אֶלָּא בְּפִי, אִין לִי שׁוֹם מְנוֹם וּמִבְטָח כִּי אִם עֲלֶיךָ
 לְבַד, עַל חֲסֵדֶיךָ הָעֲצוּמִים לְבַד, עַל רַחֲמֶיךָ הַגְּדוֹלִים, עַל
 חֲמִלְתְּךָ הָאֲמִתִּית עַל חַנּוּנוֹתֶיךָ הַנִּצְחִיּוֹת, וְעַל כַּח וּזְכוּת
 הַצְּדִיקִים שֶׁשָּׁמְרוּ אֶת הַבְּרִית בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת שֶׁאִין
 שְׁלֵמוֹת אַחֲרָיו, בָּהֶם תִּמְכְּתִי יְתִדוֹתֵי בָהֶם אֲשַׁעַן וְאֶסְמְךָ,
 בְּזְכוּתָם וּכְחֵם אֶבְטַח וְאֶקְוֶה כִּי לֹא תַעֲזֹב נַפְשִׁי לְשֵׂאוֹל לֹא
 תַתֵּן חֲסִידְךָ לְרֵאוֹת שְׁחַת. אֲהֵה יְהוּה מִלְטָנִי, אֲהֵה יְהוּה

פְּרַנִּי, רֵאֵה מְסַכֵּן כְּמוֹנֵי טִרְף בְּלֵב יָמַי, תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם
 קוֹרֵא לְקוֹל צְנוּרִיד, כָּל מִשְׁבְּרִיד וְגִלְיָד עָלַי עֲבְרוּ. צוּד צְדוּנֵי
 כְּצִפּוֹר אֵיבֵי חֲנָם, צְמַתוֹ בְּבוֹר חַיֵּי וַיְדוּ אֶבֶן בִּי, צָפוּ מַיִם עַל
 רֵאשֵׁי אֲמַרְתִּי נִגְזַרְתִּי. קָרָאתִי שְׁמֶךָ יְהוָה מְבוֹר תַּחֲתִיּוֹת,
 קָרָאתִי שְׁמֶךָ יְהוָה מְבוֹר תַּחֲתִיּוֹת:

רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, מָלֵא רַחֲמִים מָלֵא חֶסֶד
 חֲנָם, מָלֵא חֲנִינּוֹת מָלֵא רַחֲמָנוּת, מָלֵא טוֹב מָלֵא
 רְצוֹן. כְּבֹר קִבְּלֵנוּ עֲלֵינוּ לְקֹרֵא אֱלֹהֵי תְּמִיד, וְהַנְּנֵי מְקַיִם
 קִבְּלֵתֵנוּ, וְהַנְּנֵי קוֹרֵא אֱלֹהֵי מְקוֹם שְׁפָל כְּזֶה, מִמְּקוֹמוֹת
 מְגֻנִים כְּאֵלֶּה. מִמְּעַמְקֵי קָרְאֵתִיךָ יְהוָה, מִעַמְקֵי עַמְקֵי, מִן
 הַיַּמַּר קָרָאתִי יְהוָה, עֲנֵנִי בְּמִרְחֵב יְהוָה. וְאִם בְּעוֹנוֹתֵינוּ הִרְבִּים
 יִרְדְּנוּ לְמָקוֹם שְׂיִרְדְּנוּ, וַיִּרְדְּנוּ עִכְשָׁו בְּעַקְבוֹת מְשִׁיחָא
 לְמָקוֹמוֹת גְּמוּכִים וְשְׁפָלִים מְאֹד מְאֹד שְׁלֵא יִרְדוּ יִשְׂרָאֵל
 לְתוֹכְם מֵעוֹלָם, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב: "וַתִּרְדַּד פְּלָאִים אֵין עוֹזֵר לָהּ",
 אַף עַל פִּי בֵן אֵין אָנוּ מִיֵּאֲשִׁים עֲצִמְנוּ חֵם וְשְׁלוֹם בְּשׁוּם אֶפֶן
 בְּעוֹלָם כְּלָל, כִּי כְּבֹר הַבְּטַחְתָּנוּ לְהַשִּׁיבֵנוּ מִמְּצוּלוֹת יָם, כְּמוֹ
 שְׁפָתוֹב: "אָמַר אֲדֹנָי מִבְּשֵׁן אָשִׁיב, אָשִׁיב מִמְּצוּלוֹת יָם".
 וּכְתִיב: "וְאַף גַּם זֹאת בְּהִיּוֹתְם בְּאֶרֶץ אֵיבֵיהֶם, לֹא מֵאֲסָתִים
 וְלֹא גְעֻלָּתִים לְכַלְתֶּם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתְּכֶם, כִּי אֲנִי יְהוָה
 אֱלֹהֵיהֶם:"

תיקון הכללי

רבונו של עולם, פתח פיה לאלם כמוני, ותשלח לי
 דבורים ממעון קדשך מן השמים, באפן שאוכל
 לנצח אותך, לרצות ולפייס אותך, שתקבל ברחמיך הרבים
 ובחסדיך העצומים את אלו העשרה קפיטל תהלים
 שאמרתי לפניך, באלו אמרם דוד המלך עליו השלום
 בעצמו. ואף על פי שאיני יודע לבונ שום בונה מהבונות
 העצומות והנוראות שיש באלו העשרה מזמורים. יהי רצון
 מלפניך יהוה אלהי ואלהי אבותי, שתהא חשוכה לפניך
 האמירה בפה לבד, באלו השגתי וכונתי כל הסודות
 והבונות שיש בהם, ויהיו אמרי לרצון לפני אדון כל. והנני
 משליך יהבי עליך, והנני מקשר עצמי לכל הצדיקים
 האמתיים שברוננו, ולכל הצדיקים האמתיים שוכני עפר
 קדושים אשר בארץ המה, ובפרט להצדיק יסוד עולם, נחל
 נבע מקור חכמה, רבנו נחמן בן פינא זכותו יגן עלינו אמן,
 ועל דעתם ועל פונתם אמרתי כל אלו העשרה קפיטל
 תהלים, ובזכותם וכחם אזכה לעורר ולגלות כל העשרה
 מיני נגינה שנאמר בהם ספר תהלים, שהם: שיר פשוט,
 כפול, משלש, מרבע, שהם כלולים בשמך המיוחד הגדול
 והקדוש. ובזכות וכח השני שמות הקדושים האלו במלוואם,
 שהם "אל אלהים", כזה: אל"ף למ"ד, אל"ף למ"ד הי"ו יו"ד
 מ"ם, שהם עולים במספר תפ"ה [ארבע מאות שמונים

וְחַמְשָׁה] כְּמִסְפַּר תְּהִלָּי"ם, בְּכַח אֱלוֹ הַשְּׁמוֹת תְּזַכְּנִי לְהוֹצִיא
כָּל הַטּוֹפוֹת קָרִי לְבַטְלָהּ מִכַּמְטָן הַקְּלָפָה שְׁבֻלְעָם, אֲשֶׁר מִסְפַּר
שְׁמָה עִם הָאוֹתִיּוֹת עוֹלָה תפ"ה, שֶׁהִיא בְּקִלְפָה כְּנֶגֶד קִדְשֵׁת
סֵפֶר תְּהִלָּים. וּבְכַח אֱלוֹ הָעֵשְׂרָה מְזֻמּוּרֵי תְהִלָּים תְּעוֹרֵר
הַשְּׁנֵי הַשְּׁמוֹת הַקְּדוּשִׁים "אֵל אֱלֹהִים", וְתִהְרַג, וְתִשְׁבֵּר
וְתִכְנִיעַ, וְתַעְקֹר וְתִכְבֵּל וְתִבְטֵל אֶת הַקְּלָפָה הַזֹּאת שְׁבֻלְעָם,
וְתִכְרִיחַ אוֹתָהּ לְהַפְלִיט כָּל הַטּוֹפוֹת הַקְּדוּשׁוֹת מִכַּמְטָנָהּ
וְקִרְבָּהּ, וְתִמְחָה שְׁמָה וְזִכְרָה מִן הָעוֹלָם, וְתִקְוֶה מִקְרָא
שְׁכָתוֹב: "חֵיל בָּלַע וַיִּקְאֲנוּ מִכַּמְטָנוּ יִרְשָׁנוּ אֵל". וְתִהְרַג כָּל
הַקְּלָפוֹת שֶׁנִּבְרְאוּ עַל יְדֵי אֱלוֹ הַטּוֹפוֹת, וְתוֹצִיא וְתִגְזֹל מֵהֶם
הַחַיּוֹת דְּקִדְשָׁה וְכָל הַנִּיצוּצוֹת הַקְּדוּשׁוֹת שְׁבֻלְעוּ עַל יְדֵי פְגָם
חַטָּא זֶה, כְּלָם תוֹצִיאֵם וְתַחֲזֹר וְתִקְבְּצֵם בְּקִדְשָׁה שְׁגִית,
וְתִזְכְּנֵנִי לְקַבֵּל עָלֵינוּ עַל מַלְכוּת שְׁמַיִם בְּאַהֲבָה תָּמִיד, וְנִזְכָּה
לְעֶסֶק כָּל יְמֵינוּ בְּתוֹרָה וְתַפְלָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּאַמֶּת וּבְלֵב
שָׁלֵם, בְּאַפֵּן שְׁנוּכָה לְבָרָא גּוֹפִים וְכֵלִים קְדוּשִׁים לְכָל
הַנְּשֻׁמוֹת דְּאֵזְלוּן עֲרִטִילָאִין עַל יְדֵי עֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, עַל יְדֵי
פְגָם הַטּוֹפוֹת קָרִי שֶׁיִּצְאוּ מִמֶּנִּי לְבַטְלָהּ:

רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, אֲמִיץ כַּח וְרַב אוֹנִים, עֲשֵׂה מָה שֶׁתַּעֲשֶׂה
בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, בְּאַפֵּן שְׁנוּכָה לְתַקֵּן פְּגָם הַפְּרִית
פְּגָם טְפִי הַמַּח, בֵּין מָה שֶׁפְּגַמְנוּ בְּזֶה בְּשׁוּגַג, בֵּין כְּמִזִּיד, בֵּין
בְּאֵנָם, בֵּין בְּרָצוֹן – עַל הַכֹּל תִּמְחַל וְתִסְלַח לִי אֱלוֹהֵי

תיקון הכללי

סליחות, חנון המרבה לסלח, ונזפה לתקן כל הפגמים בשלמות בתינו בזכות הצדיקים הקדושים אשר בארץ הקמה, (ואם יהיה על קברו הקדוש יאמר זה: ובזכות הצדיק הזה השוכן פה, צדיק יסוד עולם, נחל נבע מקור חכמה, אשר אני מכתת רגלי וטלטלתי עצמי בטלטול הקשה בשביל לבא הנה להשתטח על קבר הצדיק האמת הקדוש הזה, אשר הבטיחנו בתינו הקדושים לעמוד בעזרתנו סלה תמיד, פשנבא על קברו הקדוש ונתן פרוטה לצדקה ונאמר אלו העשרה קפיטל תהלים. והנה עשיתי מה שמתל עלי, עשה מה שעליך) ומחל לי וסלח לי, וכפר לי על כל החטאים והעונות והפשעים, שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך ברמ"ח איברי ושם"ה גידי במחשבה דבור ומעשה, ובחמישה חושים ובשאר פחות הגוף, ובפרט מה שחטאתי ופשעתי ופגמתי ונגדך בפגם הברית שהוא כלל כל התורה כלה, והרע בעיניך עשיתי מנעורי עד היום הזה. על הכל תמחל ותסלח ותכפר מלא רחמים, ותמלא כל השמות שפגמתי בשמך הגדול. הרב פבסני מעוני ומחטאתי מהרגני תחטאני באזוב ואטהר תכבסני ומשלג אלבין, תשמיעני ששון ושמחה תגלגנה עצמות דבית, הסתר פניך מחטאי וכל עונתי מחה. מחה פשעי למענך, פאמור: "אנכי אנכי הוא מחה פשעיך למעני וחטאתיך לא אזכר":

וְתַמְלֵא עָלַי בְּרַחֲמִים, וְתִהְיֶה בְּעֹזְרֵי תָּמִיד בְּזִכּוֹת וְכַח
הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, וְתִשְׁמְרֵנִי וְתִצִּילֵנִי תָּמִיד,
וְתִתֵּן לִי כַח לְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרֵי וְלִכְפֹּף וְלִשְׁבֹּר אֶת תְּאוֹתַי, וְלֹא
אֶפְגַּם עוֹד מַה שְּׁפָגַמְתִּי, וְלֹא אֶעֱשֶׂה עוֹד הָרַע בְּעֵינְיָךְ, וְלֹא
אֲשׁוּב עוֹד לְכַסְלָהּ. אִם אֲנִי פָּעַלְתִּי לֹא אוֹסִיף, כִּי כָּבֵר
הִבְטַחְתָּנוּ, שְׂגָם עַל זֶה מוֹעִיל תְּפִלָּה וּבִקְשָׁה לְהִנָּצֵל לְהִבָּא
בְּרַחֲמֶיךָ הָאֲמִתִּיִּים מִן הַיִּצָּר הָרַע וְכַת דִּילָהּ. (אם יִהְיֶה עַל
קִבְרוֹ הַקְּדוֹשׁ יֹאמֵר זֶה: וּבְפָרְט עַל מְקוֹם צִיּוֹן הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה,
עֲזָרְנִי בְּזִכּוֹת הַצַּדִּיקִים הַגְּנוּזִים פֶּה) וְרַחֵם עָלַי, וְתֵן לִי כַח
וּגְבוּרָה מֵאֲתָךְ שְׂאִיזְכָּה לְהִתְגַּבֵּר וְלִכְבֹּשׁ אֶת יִצְרֵי תָּמִיד, עַד
שְׂאִיזְכָּה בְּרַחֲמֶיךָ לְגַרְשׁוֹ וְלִסְלָקוֹ וְלִבְטָלוֹ מֵעָלַי לְגַמְרֵי מַעֲתָה
וְעַד עוֹלָם, כִּי כָּבֵר כָּלוּ בִּיגוֹן חַיִּי וּשְׁנוֹתַי בְּאַנְחָה, כְּשֶׁל בְּעוֹנֵי
כַחֵי וְעֲצָמַי עֲשִׂשׂוּ, עַד אֲשֶׁר כְּשֶׁל כַּח הַסְּבֹל:

רַחֵם עָלַי אָבִי אָב הַרְחֵמוּ, רַחֵם עָלַי שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה, חוּם
וְחַמֵּל עָלַי שׁוֹמֵעַ צְעָקָה, שׁוֹמֵעַ אֲנָחָה, שׁוֹמֵעַ אֲנָקָה.
רַחֵם רַחֵם, הַצֵּל הַצֵּל, הוֹשִׁיעָה הוֹשִׁיעָה, אֵל יִפֹּל דָּמִי אֲרָצָה
לְפָנֶיךָ, אֵל תִּתֵּן לְשַׁחַת נַפְשִׁי, הַצִּילֵנִי מִדָּמִים אֱלֹהִים אֱלֹהֵי
תְּשׁוּעָתִי, תִּרְצֵן לְשׁוֹנֵי צַדִּיקְתֶּךָ. חוּסָה עָלַי כָּרֵב רַחֲמֶיךָ כָּרֵב
חֲסִדֶיךָ, יִהְיֶמוּ נָא מֵעֵיד וּחְנִינּוֹתֶיךָ עַל עֲלוּב נַפְשׁ כְּמוֹנִי, עַל
גִּרְדָּף כְּמוֹנִי, עַל מְלִכְלֶךְ בְּחַטָּאִים כְּמוֹנִי, עַל חֲסֵר יְדָעָה חֲסֵר
עֲצָה כְּמוֹנִי. כִּי לֶךְ לְבַד עֵינֵינוּ תְּלוּיוֹת, לֶךְ לְבַד רְעִיוֵנִי

תיקון הכללי

צופיות, דלו עיני למרום, עזר נא, הושיעה נא, חוס וּחַמַל
 נא עלו, והושיעני לשוב אלך בתשובה שלמה באמת וכלב
 שלם, ואזכה להיות תמיד פרצונך הטוב מעתה ועד עולם.
 פְּחֶסֶדְךָ חִינֵי וְאַשְׁמְרָה עֲדוּת פִּיךָ, לֵב טָהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹהִים
 וְרוּחַ נְכוֹן חֲדָשׁ בְּקֶרְבִּי:

וּבְכֹן, יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, אדון
 השמחה והחֲדוּהָ, אשר לפניך אין שום עצבות כלל
 לעולם, כמו שכתוב: "הוד והדר לפניו עז וְחֲדוּהָ בְּמִקְמוֹ",
 שתעזרני ברחמיך העצומים, ותזכני להיות בשמחה תמיד.
 משמח נפשות עגומים, שמח נפשי האמללה מאד, העלוכה
 מאד, העיפה והצמאה והרעבה אלך מאד, הסר מפני יגון
 ואנחה, שמח נפש עבדך כי אלך אדני נפשי אשא. תודיעני
 ארח חיים, שבע שמחות את פניך, נעמות בימיך נצח.
 השיבה לי ששון ישעך, ורוח נדיבה תסמכני. שבעני מטובך,
 ושמח נפשי בישועתך, וטהר לבי לעבדך באמת. עורה
 כבודי, עורה הנבל וכנור, אעירה שחר. זכנו לכל העשרה
 מיני נגינה וקנשה, שהם מכניעים ומתקנים פגם הברית,
 כאמור: "אברך את יהוה אשר יעצני, אף לילות יסרוני
 כליותי. לדוד משכיל, אשרי נשוי פשע כסוי חטאה. בית
 והון נחלת אבות, ומיהוה אשה משפלת. יומם יצנה יהוה
 חסדו, ובלילה שירה עמי תפלה לאל חיי. למנצח אל

תִּשְׁחַת לְדוֹד מִכְתָּם, בְּשִׁלַּח שָׂאוּל וַיִּשְׁמְרוּ אֶת הַבַּיִת
 לַהַמִּיתוֹ. אֲזַכְּרָה נְגִינָתִי בַלַּיְלָה, עִם לִבִּי אֲשִׁיחָה וַיִּחַפֵּשׂ
 רוּחִי. הַיֵּאֱכַל תִּפְּל מִבְּלִי מֶלֶח, אִם יֵשׁ טַעַם בְּרִיר חֲלָמוֹת.
 פֶּן תִּתֵּן לְאַחֵרִים הוֹדֶךָ וַיִּשְׁנָתִיךָ לְאַכְזָרִי. וְלֹא אָמַר אֵיחָה אֵלֹהִים
 עָשִׂי הַנֶּתֶן זְמֵרוֹת בַּלַּיְלָה. שֶׁקֶר הַחֵן וְהַבֵּל הַיִּפִּי אֲשֶׁה יִרְאֶת
 יְהוָה הִיא תִתְּהַלֵּל". וַנֹּאמֶר: "הַלְלוּיָהּ, הִלְלוּ אֵל בְּקֹדֶשׁוֹ,
 הַלְלוּהוּ בְּרִקִיעַ עֵזוֹ. הַלְלוּהוּ בְּגִבּוֹרָתוֹ, הַלְלוּהוּ בְּרֹב גְּדֻלוֹ.
 הַלְלוּהוּ בְּתִקְעַ שׁוֹפָר, הַלְלוּהוּ בְּנִבְל וּכְנֹר. הַלְלוּהוּ בְּתֹף
 וּמְחוּל, הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעִגְב. הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי שְׁמַע, הַלְלוּהוּ
 בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה. כֹּל הַנְּשָׁמָה תִּהְלֵל יְיָ, הַלְלוּיָהּ":

רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, תִּקְעַ בְּשׁוֹפָר גְּדוֹל לְחֵרוּתֵנוּ, וְשֵׂא נִים
 לְקַבֵּץ גְּלוּיֹתֵינוּ, וְקָרַב פְּזוּרֵנוּ מִבֵּין הַגּוֹיִם, וְנַפְּוִצוֹתֵינוּ
 בְּנִים מִיִּרְכַּתֵי אֶרֶץ. וְקַבֵּץ נִדְחֵנוּ יַחַד מֵאַרְבַּע כַּנְּפוֹת הָאָרֶץ
 לְאַרְצֵנוּ, וְקִיָּם בָּנוּ מִקְרָא שְׁכָתוֹב: "וְשָׁב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת
 שְׁבוּתֶךָ וְרַחֲמֶךָ, וְשָׁב וְקִבְּצֶךָ מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפְּיִצְךָ יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ שְׁמָה. אִם יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצֵּה הַשָּׁמַיִם, מִשָּׁם יִקְבְּצֶךָ
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ. וְהִבִּיאֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ
 אֲשֶׁר יִרְשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וִירְשָׁתָהּ, וְהִיטִבְךָ וְהִרְבֶּךָ מֵאַבְתָּיֶךָ".
 וַנֹּאמֶר: "נָא אֲדַנִּי אֱלֹהִים מְקַבֵּץ נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל, עוֹד אֶקְבֵּץ
 עָלָיו לְנִקְבְּצָיו". וַנֹּאמֶר: "בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַם יְהוָה, נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל
 יִכְנָם". וְתִמְהַר וְתַחֲיֵשׁ לְגַאֲלָנוּ, וְתָבִיא לָנוּ אֶת מְשִׁיחַ צְדָקָנוּ,

תיקון הכללי

וְתִבְנֶה אֶת בַּיִת קִדְשֵׁנוּ וְתִפְאֲרֵתֵנוּ, וְהִבִּיאֵנוּ לְצִיּוֹן עִירֶךָ
 בְּרָנָה, וְלִירוּשָׁלַיִם בַּיִת מְקֹדֶשְׁךָ בְּשִׂמְחַת עוֹלָם. כְּמוֹ שֶׁפָּתוּב:
 "וּפְדוּיֵי יְהוָה יֵשְׁבוּן וּבָאוּ צִיּוֹן בְּרָנָה, וְשִׂמְחַת עוֹלָם עַל
 רֵאשִׁים, שִׁשׁוֹן וְשִׂמְחָה יִשְׁיִגּוּ וְנָסוּ יָגוֹן וְאַנְחָה". וְנֹאמַר: "כִּי
 בְּשִׂמְחָה תֵצֵאוּ וּבְשָׁלוֹם תּוּבְלוּן, הַהָרִים וְהַגְּבְעוֹת יִפְצְחוּ
 לְפָנֶיכֶם רָנָה, וְכָל עֵצֵי הַשָּׁדָה יִמְחֲאוּ כָף". וְנֹאמַר: "כִּי גַחַם
 יְהוָה צִיּוֹן גַּחַם כָּל חֲרֻבְתֶּיהָ, וַיֵּשֶׁם מִדְּבָרָה כְּעֵדֶן וְעָרְבָתָהּ
 כְּגֹן יְהוָה, שִׁשׁוֹן וְשִׂמְחָה יִמְצֵא בָהּ, תּוֹדָה וְקוֹל זְמֶרֶה".
 שִׁמְחוּ בִיהוָה וְגִילוּ צְדִיקִים, וְהִרְנִינוּ כָּל יִשְׂרָאֵל. אֹרֶךְ יָרֵעַ
 לְצַדִּיק, וְלִישְׂרֵי לֵב שִׁמְחָה. שִׁמְחוּ צְדִיקִים בִּיהוָה, וְהוֹדוּ לְזִכְרֵךְ
 קִדְשׁוֹ. אָמֵן נִצַּח סְלָה וְעַד: